

University of Groningen

Atlas van de lokale lasten 2014

Allers, M.A.; Hoeben, C.; Janzen, L.; van Gelder, M.; Geertsema, J.B.; Veenstra, J.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2014

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Allers, M. A., Hoeben, C., Janzen, L., van Gelder, M., Geertsema, J. B., & Veenstra, J. (2014). Atlas van de lokale lasten 2014: Monitor van de ontwikkeling van de lokale lasten op macro- en microniveau. (COELO-rapport; Vol. 14-3). Groningen: COELO.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

COELO Atlas van de lokale lasten 2014

**Monitor van de ontwikkeling van de
lokale lasten op macro- en microniveau**

COELO

Atlas van de lokale lasten **2014**

Monitor van de ontwikkeling van de
lokale lasten op macro- en microniveau

ISBN 978 90 76276 892
ISSN 1566-1245

© COELO, Groningen 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens voor deze uitgave is de grootst mogelijke zorg besteed. Iedere aansprakelijkheid voor de gevolgen van activiteiten die op basis van deze gegevens worden ondernomen wordt echter afgewezen.

Atlas van de lokale lasten 2014

prof.dr. M.A. Allers
dr. C. Hoebe
L. Janzen MSc
M. van Gelder MSc
J.B. Geertsema MSc
J. Veenstra MSc

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
Faculteit Economie en Bedrijfskunde
Rijksuniversiteit Groningen
Postbus 800
9700 AV Groningen

www.coelo.nl

Erratum: Atlas van de lokale lasten 2014

De tekst van eindnoot 8 blijkt vragen op te roepen. Wij hebben daarom de tekst aangepast:

Gemeenten mogen precario heffen op onder meer ondergrondse leidingen. De meeste waterleidingbedrijven die actief zijn in gemeenten die van deze mogelijkheid gebruik maken, rekenen de precario per gemeente door aan hun afnemers. Zo voorkomen ze dat huishoudens in gemeenten zonder precario meebetalen aan de precarioheffing door andere gemeenten. Onderstaande tabel geeft aan in welke gemeenten huishoudens naast het standaardvastrecht een extra bedrag aan hun waterleidingbedrijf betalen omdat hun gemeente precario heft. Drinkwaterbedrijven kunnen er ook voor kiezen om de kosten van de precariobelasting door te rekenen aan alle klanten, dus ook aan de klanten die niet wonen in een gemeente die precario heft.

Inhoud

I LANDELIJK OVERZICHT

Inleiding	9
Leeswijzer	11
Samenvatting: tariefontwikkeling decentrale heffingen	12
Ontwikkeling van woonlasten	16
Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en -bedrijven	22
Opbrengsten decentrale heffingen	25

II GEMEENTEN

Algemeen

1 Gemeentelijke herindeling en artikel 12-status	34
--	----

OZB

2 Waardestijging woningen	36
3 Waardestijging niet-woningen	36
4 Gemiddelde woningwaarde	38
5 Ozb-tarief woningen	40
6 Mutatie ozb-tarief woningen	40
7 Ozb-aanslag woning met gemiddelde waarde	42
8 Gestandaardiseerd ozb-tarief woningen	42
9 Ozb-tarief niet-woningen	44
10 Mutatie ozb-tarief niet-woningen	44
11 Bedrijveninvesteringszones en ondernemersfondsen	46
12 Gestandaardiseerd ozb-tarief niet-woningen	48
13 Tariefdifferentiatie ozb: eigenaren versus gebruikers (niet-woningen)	50
14 Tariefdifferentiatie ozb: woningen versus niet-woningen	50
15 Hefboomeffect	52

Milieuheffingen

16 Reinigingsheffing: tariefsystemen	54
17 Tarief reinigingsheffing éénpersoonshuishouden	56
18 Tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden	56
19 Mutatie tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden	58
20 Rioolheffing: tariefsystemen eigenarenheffing	60
21 Rioolheffing: tariefsystemen gebruikersheffing	60
22 Tarief rioolheffing éénpersoonshuishouden	62
23 Tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden	62
24 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden	64
25 Kostendekkendheid reinigingsheffing	66
26 Kostendekkendheid rioolheffing	66

Gemeentelijke woonlasten

27 Woonlasten éénpersoonshuishouden	68
28 Woonlasten meerpersoonshuishouden	70
29 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden	72
30 Netto woonlasten	74

31	Woonlasten huurder	76
32	Woonlasten verhuurder	76
33	Verhouding woonlasten één- en meerpersoonshuishouden	78
34	Percentage woonlasten voor rekening gebruiker	78
35	Gemeentelijke progressiefactor	78

Kwijtschelding

36	Kwijtscheldingsmogelijkheden reinigingsheffing	80
37	Kwijtscheldingsmogelijkheden rioolheffing	80
38	Woonlasten na kwijtschelding	82

Overige belastingen

39	Toeristenbelasting: tariefsystemen	84
40	Tarief toeristenbelasting	86
41	Mutatie tarief toeristenbelasting	86
42	Tarief hondenbelasting	88
43	Mutatie tarief hondenbelasting	88

Leges

44	Tarief paspoort	90
45	Mutatie tarief paspoort	90
46	Tarief identiteitskaart afhankelijk van wetgeving	92
47	Mutatie tarief identiteitskaart	92
48	Tarief rijbewijs	94
49	Mutatie tarief rijbewijs	94
50	Uittreksel GBA	96
51	Mutatie tarief uittreksel GBA	96

Omgevingsvergunning

52	Dakkapel	98
53	Uitbouw woning	98
54	Nieuwbouw woning	98
55	Index kosten omgevingsvergunning woning	98
56	Mutatie gemiddelde kosten omgevingsvergunning	100

III PROVINCIES

Inleiding

Het provinciale belastinggebied	102
---------------------------------	-----

Opcenten

57	Opcenten op de motorrijtuigenbelasting	104
58	Mutatie opcenten op de motorrijtuigenbelasting	104

IV WATERSCHAPPEN

Inleiding

Waterschappen	107
---------------	-----

<i>Zuiveringsheffing</i>	
59	Tarief zuiveringsheffing 110
60	Mutatie tarief zuiveringsheffing 110
<i>Kostentoedeling</i>	
61	Kostentoedelingspercentage ingezetenen 112
62	Kostentoedelingspercentage gebouwd 112
63	Kostentoedelingspercentage ongebouwd 112
64	Kostentoedelingspercentage natuur 112
65	Mutatie kostentoedelingspercentage ingezetenen 114
66	Mutatie kostentoedelingspercentage gebouwd 114
<i>Watersysteem- en wegenheffing</i>	
67	Tarief ingezetenenheffing 116
68	Mutatie tarief ingezetenenheffing 116
69	Tarief heffing gebouwd 118
70	Mutatie tarief heffing gebouwd 118
V BIJLAGEN	
Bijlage 1	Verantwoording 120
Bijlage 2	Gemeentelijke belastingen: wat valt er te kiezen? 123
Bijlage 3	Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken? 136
Bijlage 4	Woonlasten per gemeente (tabel) 138
71	Gemeenten en stadsdelen 150
Noten	152

Inleiding

Atlas en monitor

Sinds 1997 brengt de COELO-*Atlas van de lokale lasten* de belastingen van gemeenten, provincies en waterschappen in kaart. Sinds 1996 geeft de rijksoverheid in de *Monitor inkomsten uit lokale heffingen* een overzicht van de ontwikkeling van de begrote opbrengsten van de heffingen van gemeenten, provincies en waterschappen.

Met ingang van 2013 is de Atlas van de lokale lasten gecombineerd met de Monitor inkomsten uit lokale heffingen. Ook de woonlastenmonitor, tot dan toe een aparte COELO-uitgave, is toen in de Atlas opgenomen. Deze gecombineerde uitgave wordt door COELO verzorgd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), het Ministerie van Financiën, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW). De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust geheel bij COELO.

Inhoud

Het eerste deel van deze uitgave geeft achtereenvolgens een macro-overzicht van de hoogte en de ontwikkeling van de *tarieven* van afzonderlijke decentrale heffingen, van de *woonlasten* voor huishoudens, van de *totale decentrale lasten* voor standaardhuishoudens en bedrijven en van de *opbrengsten* van decentrale heffingen.

Het tweede deel geeft een overzicht van tarieven en woonlasten op het niveau van afzonderlijke gemeenten, provincies en waterschappen. Hierbij ligt de nadruk op de lasten voor huishoudens. Voor alle gemeenten worden ozb, rioolheffing en reinigingsheffingen uitgebreid in kaart gebracht: heffingssystematiek, tarieven en kwijtschelding. Ook is onderzocht welke gemeenten de hoogste en laagste woonlasten hebben. Hiernaast bevat de atlas onder meer kaarten over de toeristenbelasting, de hondenbelasting, de kosten van paspoorten, rijbewijzen en uittreksels uit de GBA en die van bouw/omgevingsvergunningen. Naast de gemeentelijke heffingen zijn de provinciale opcenten en de waterschapsheffingen meegenomen.

De gegevens in deze atlas hebben betrekking op het jaar 2014. Bedragen zijn uitgedrukt in euro's per jaar. Lage niveaus worden in blauw afgebeeld; hoge niveaus in rood. Hieraan ligt geen waardeoordeel ten grondslag over de wenselijkheid van bepaalde tariefniveaus of de ontwikkeling daarvan.

Voor details over de precieze berekeningswijze van een en ander wordt verwezen naar de verantwoording achterin deze atlas.

Gegevens

Bij veel gemeenten en andere belangstellenden bestaat de behoefte de precieze tarieven te kennen van bijvoorbeeld omliggende gemeenten. De tarieven van alle belangrijke lokale belastingen zijn daarom terug te vinden op www.coelo.nl.

De gegevens zijn verzameld door middel van jaarlijkse enquêtes onder alle gemeenten, provincies en waterschappen in Nederland. Hoewel er aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens de grootst mogelijke aandacht is besteed, leert de ervaring toch dat een dergelijk groot databestand zelden geheel foutloos is. De auteurs houden zich van harte aanbevolen voor eventuele correcties, die meteen op de COELO-website zullen worden verwerkt. Ook inhoudelijke suggesties zijn overigens welkom.

Dank

Aan de totstandkoming van deze atlas hebben veel mensen meegewerkt. Allereerst willen wij de mensen bedanken die onze vragenlijsten hebben ingevuld. Mark Jonker, Annemijn Leen, Frank Mol, Christian Martin en Irene Stoel hebben geassisteerd bij de dataverzameling en -verificatie. Hendrik Jan IJsinga heeft geholpen met het achterhalen van door waterbedrijven doorberekende precariobedragen. De Unie van Waterschappen is behulpzaam geweest bij het verzamelen van de waterschapsgegevens. De Waarderingskamer danken wij voor het ter beschikking stellen van gegevens betreffende de waardeontwikkeling van onroerende zaken. Ook danken wij de klankbordgroep (met daarin vertegenwoordigers uit VNO-NCW, Vereniging Eigen Huis, ANWB, Recron en MKB-Nederland) voor de adviezen en de suggesties. De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust uiteraard geheel bij de auteurs.

Leeswijzer

De Atlas van de lokale lasten bevat een grote hoeveelheid informatie. Het is daardoor niet altijd eenvoudig om de gezochte informatie terug te vinden. Daarom volgt hieronder een korte leeswijzer voor verschillende groepen lezers.

Gemeenteraadsleden

De Atlas bevat uitgebreide informatie over de ontwikkeling van de lokale belastingen. Als raadslid wilt u mogelijk weten welke belastingen er zijn en of en hoe u hier invloed op kunt oefenen. In bijlage 2 (blz. 123) wordt iedere gemeentelijke belasting kort beschreven en worden de belangrijkste politieke afwegingen die bij de desbetreffende belasting een rol spelen besproken. De ontwikkeling van de tarieven van die gemeentelijke belastingen kunt u per gemeente volgen op kaart 5 tot en met 56.

Als u wilt weten hoe hoog de totale gemeentelijke woonlasten in uw gemeente zijn in vergelijking met de rest van Nederland dan kunt u dit zien in bijlage 4 (blz. 140). De ontwikkeling op hoofdlijnen vindt u in de samenvatting direct na deze leeswijzer. De opbrengstontwikkeling is weergegeven in het hoofdstuk 'Opbrengsten decentrale heffingen' (blz. 25).

De Atlas zet de ontwikkeling van de gemeentelijke belastingen in een breder perspectief door deze af te zetten tegen de ontwikkeling van andere aan wonen gerelateerde lasten. Dit leest u in het hoofdstuk 'Ontwikkeling van woonlasten' (blz. 16). Als u een indruk wilt hebben van de bedragen die voorbeeldhuishoudens en -bedrijven betalen aan decentrale overheden dan vindt u dit in het hoofdstuk 'Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en -bedrijven' (blz. 22).

Waterschapsbestuurders

De ontwikkeling van de waterschapstarieven voor zover betaald door huishoudens worden weergegeven op de kaarten 59 tot en met 70. De opbrengstontwikkeling is weergegeven in het hoofdstuk 'Opbrengsten decentrale heffingen' (blz. 25).

De Atlas zet de ontwikkeling van de decentrale belastingen in een breder perspectief door deze af te zetten tegen de ontwikkeling van andere aan wonen gerelateerde lasten. Dit leest u in het hoofdstuk 'Ontwikkeling van woonlasten' (blz. 16). Als u een indruk wilt hebben van de bedragen die voorbeeldhuishoudens en -bedrijven betalen aan decentrale overheden dan vindt u dit in het hoofdstuk 'Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en -bedrijven' (blz. 22).

Provinciebestuurders

De belangrijkste provinciale belasting zijn de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. De ontwikkeling is weergegeven op kaarten 57 en 58. De opbrengstontwikkeling is weergegeven in de inleidende tekst bij de kaarten (blz. 102) en in het hoofdstuk 'Opbrengsten decentrale heffingen'.

Ondernemers

De Atlas van de lokale lasten bevat enkele gegevens die relevant zijn voor ondernemers. Op de kaarten 9 en 10 ziet u de ontwikkeling van de ozb-tarieven voor niet-woningen per gemeente. In het hoofdstuk 'Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en -bedrijven' (blz. 22) wordt voor een aantal voorbeeldbedrijven berekend hoe de decentrale lasten zijn veranderd ten opzichte van het vorige jaar. De opbrengstontwikkeling is weergegeven in het hoofdstuk 'Opbrengsten decentrale heffingen' (blz. 25).

Burgers

Burgers die willen weten hoeveel zij betalen aan hun gemeente kunnen dit zien op de kaarten 5 tot en met 8 (onroerendezaakbelasting), 17 tot en met 19 (reinigingsheffingen), 22 tot en met 24 (rioolheffingen) en 27 tot en met 29 (gemeentelijke woonlasten). Ook de kaarten met de tarieven van de hondenbelasting, een paspoort, rijbewijs, id-kaart en bouwvergunning (kaarten 42 tot en met 55) zijn mogelijk interessant. De tarieven die worden betaald voor de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting zijn te vinden op de kaarten 57 en 58. De tarieven van de belangrijkste waterschapshoeffingen worden weergegeven op de kaarten 59 en 60 en 65 tot en met 68.

Samenvatting: tarief-ontwikkeling decentrale heffingen

Hieronder worden in vogelvlucht de belangrijkste ontwikkelingen voor wat betreft de tarieven van de decentrale heffingen belicht. Gegevens over afzonderlijke provincies, gemeenten en waterschappen vindt u verderop in deze uitgave.

Tarieven en mutaties in 2014

In 2014 wordt voor de onroerendezaakbelastingen de woz-waarde in peiljaar 2013 als grondslag gebruikt. Vorig jaar was dit de waarde in 2012. De waarde van een gemiddelde woning daalde in deze periode (-5,4 procent). Gemeenten houden bij hun tariefstelling rekening met deze waarde-ontwikkeling. De ontwikkeling van de ozb-opbrengst staat dan ook goeddeels los van de prijsontwikkeling van onroerende zaken.

Gecorrigeerd voor de waardestijging ligt het gemiddelde ozb-tarief voor woningen 2,7 procent hoger dan vorig jaar. Het gemiddelde huishouden betaalt daardoor dit jaar 6,88 euro meer aan ozb. Het tarief voor eigenaren en dat voor gebruikers van niet-woningen stijgt met respectievelijk 2,8 en 1,6 procent. Ter vergelijking: de inflatie was in 2013 2,5 procent en zal in 2014 naar verwachting 1,5 procent bedragen.¹

Met ingang van 2008 zijn de maxima voor de ozb-tarieven afgeschaft. Het Rijk heeft wel met de VNG afgesproken dat de gemeenten gezamenlijk de ozb-opbrengst dit jaar niet meer dan 2,45 procent verhogen (de zogeheten macronorm, zie blz. 32). De stijging van de ozb-opbrengst bedraagt echter 2,75 procent en is dus hoger.

De gemiddelde reinigingsheffing voor huishoudens ligt dit jaar opnieuw lager dan het jaar ervoor (-3,85 euro, ofwel -1,5 procent).² Gecorrigeerd voor de inflatie is dus sprake van een significante daling, die het gevolg is van lagere kosten voor de verwerking van huishoudelijk afval.

De gemiddelde rioolheffing voor huishoudens stijgt dit jaar met 3,01 euro (1,6 procent). De rioolheffing steeg jaren sterker dan de inflatie, vooral door nieuwe milieuregelgeving en vervanging van oude rioleringen. Dit jaar stijgt de rioolheffing voor huishoudens echter minder dan wij ooit eerder hebben gemeten.

Gemiddeld betaalt een bedrijf bij een waterverbruik van 100 kubieke meter water 190 euro; bij een waterverbruik van 500 kubieke meter water is dit 298 euro. Bedrijven die meer water verbruiken betalen meer: gemiddeld 1.213 euro bij een waterverbruik van 2.500 kubieke meter, en 2.752 euro bij een waterverbruik van 6.000 kubieke meter. De stijging van de rioolheffing voor bedrijven bedraagt gemiddeld 2 tot 3 procent.

78 procent van alle gemeenten heft toeristenbelasting. Het tarief van de toeristenbelasting gaat dit jaar (gemiddeld in alle gemeenten) met 2,2 procent omhoog. Dat komt voor een deel doordat er dit jaar meer gemeenten zijn die toeristenbelasting heffen: 6 (delen van) gemeenten voeren een toeristenbelasting in, terwijl de toeristenbelasting maar in één deel van een voormalige gemeente wordt afgeschaft. Kijken we alleen naar de gemeenten die (dit jaar en vorig jaar) toeristenbelasting heffen, dan bedraagt de tariefstijging gemiddeld 1,1 procent.

Aan hondenbelasting, die in 69 procent van de gemeenten voorkomt, wordt gemiddeld minder betaald (daling is 0,1 procent, tarief voor één hond). Dit jaar voert geen enkele gemeente een hondenbelasting in, terwijl 9 (delen van) gemeenten hun hondenbelasting afschaffen.

Op 20 december 2013 is de Eerste Kamer akkoord gegaan met een wijziging van de Paspoortwet. Doordat de wetswijziging pas in december werd vastgesteld worden de nieuwe maximumtarieven voor een paspoort en identiteitskaart pas 9 maart van kracht. Tot die tijd hanteren veel gemeenten de oude tarieven. De kosten voor een paspoort zijn vóór 9 maart gemiddeld met 0,1 procent gestegen (0,04 euro), net als de kosten voor een identiteitskaart. Voor een rijbewijs geldt per 1 januari 2014 een maximum tarief. Hierdoor daalt het tarief in de meeste gemeenten. De gemiddelde daling is 12,3 procent (-5,35 euro). Een uittreksel uit

Tabel 1 Tarievenoverzicht 2014

	Tarief in euro's of procenten			Verandering t.o.v. 2013			
	Laagste	Gemiddelde	Hoogste	Laagste	Mutatie van gemiddelde	Hoogste	Zie blz.
Gemeenten							
Ozb woning (eigenaar) ^a	0,0451%	0,1184%	0,2300%	-24%	2,7%	33%	40
Ozb niet-woning (eigenaar) ^a	0,0623%	0,2313%	0,4752%	-24%	2,8%	36%	44
Ozb niet-woning (gebruiker) ^a	0,0489%	0,1830%	0,3836%	-36%	1,6%	59%	44
Reinigingsheffing ^b	48	261	438	-21%	-1,5%	100%	56
Rioolheffing ^b	70	186	373	-36%	1,6%	28%	62
Rioolheffing bedrijf verbruik 100 m³	0	190	684	-62%	1,9%	100%	
Rioolheffing bedrijf verbruik 200 m³	0	202	684	-42%	2,2%	55%	
Rioolheffing bedrijf verbruik 300 m³	0	228	792	-61%	2,2%	105%	
Rioolheffing bedrijf verbruik 400 m³	0	259	1.056	-71%	2,6%	161%	
Rioolheffing bedrijf verbruik 500 m³	0	298	1.320	-77%	3,1%	216%	
Rioolheffing bedrijf verbruik 2100 m³	0	1.057	5.400	-94%	1,8%	320%	
Rioolheffing bedrijf verbruik 2500 m³	0	1.213	6.420	-95%	2,0%	391%	
Rioolheffing bedrijf verbruik 6000 m³	0	2.752	15.305	-98%	2,6%	890%	
Rioolheffing bedrijf verbruik 30.000 m³	0	12.046	77.440	-100%	3,0%	2.010%	
 Woonlasten ^d	 514	 704	 1.183	 -16%	 0,9%	 13%	 70
 Toeristenbelasting ^e	 0,45 ^c	 1,63	 5,47	 -9%	 2,2%	 290%	 86
Hondenbelasting	9,96 ^c	61,59	126,80	-49%	-0,1%	37%	88
 Paspoort	 41,20	 50,28	 51,15	 -1%	 0,1%	 5%	 90
Identiteitskaart	33,25	41,82	42,55	-3%	0,1%	5%	92
Rijbewijs	25,00	38,22	38,48	-43%	-12,3%	28%	94
Uittreksel GBA	0,00	10,30	17,95	-35%	5,4%	121%	96
 Omgevingsvergunning							
- dakkapel 10.000 euro ^g	37	346	844	-88%	1,8%	121%	98
- uitbouw 45.000 euro ^g	485	1.317	2.719	-56%	1,9%	107%	98
- nieuwbouw 140.000 euro ^g	1.820	4.060	7.588	-33%	2,4%	105%	98
 Provincies							
Opcenten motorrijtuigenbelasting ^f	188	224	263	-3,9%	0,7%	4,3%	104
 Waterschappen							
Zuiveringsheffing ^b	136	167	276	-16,0%	1,7%	8,7%	110
 <i>Watersysteemheffing</i>							
Ingezetenen	36	74	114	-19,4%	5,5%	33,9%	116
Gebouwd ^a	0,0168%	0,0320%	0,0584%	-23,2%	0,9%	16,0%	118
Ongebouwd	1	60	181	-98,6%	-1,9%	40,0%	
Natuur	1,49	4	7	-51,0%	7,1%	144,2%	
 <i>Wegenheffing</i>							
Ingezetenen	11	2,34	49	-2%	2%	6%	116
Gebouwd ^a	0%	0,001%	0,030%	1%	-2,5%	7%	118
Ongebouwd	10	1,32	35	-3%	5%	29%	
Natuur	0	0,02	4	7%	20%	106%	

a Het ozb-tarief en het tarief van de heffing gebouwd zijn allebei een percentage van de woz-waarde. De verandering ten opzichte van 2013 is gecorrigeerd voor de waardemutatie van de onroerende zaken.

b Meerpersoonshuishouden.

c Wordt niet overal geheven.

d Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden in een woning met gemiddelde waarde betaalt aan ozb, rioolheffing en reinigingsheffing, na aftrek van een eventuele heffingskorting.

e Hotelovernachting.

f Auto van 1.150 kg, benzinemotor, op jaarbasis.

g Bouwsom exclusief btw; tarief inclusief welstand.

de gemeentelijke basisadministratie is 0,53 euro (5,4 procent) duurder geworden.

Voor verbouwingen of nieuwbouw is in veel gevallen een omgevingsvergunning nodig. De tariefstructuur kan complex zijn en is vaak afhankelijk van de bouwsom. Wij geven hier de kosten bij drie soorten bouwprojecten. De kosten van een omgevingsvergunning voor een (vergunningsplichtige) dakkapel met een bouwsom van 10.000 euro (exclusief btw) bedragen gemiddeld 346 euro, 1,8 procent meer dan vorig jaar. De kosten bij een woninguitbouw met een bouwsom van 45.000 euro bedragen gemiddeld 1.317 euro, 1,9 procent meer dan vorig jaar. Voor een woning met een bouwsom van 140.000 euro wordt gemiddeld 4.060 euro betaald, 2,4 procent meer dan vorig jaar.

Aan provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting is de Nederlandse automobilist dit jaar gemiddeld 0,7 procent meer kwijt dan het jaar ervoor.

Ook de waterschappen verhogen belastingtarieven. Het gemiddelde tarief voor de zuiveringsheffing is 1,7 procent hoger dan vorig jaar en de stijging is daarmee bijna gelijk aan de verwachte inflatie (1,5 procent). Naast de zuiveringsheffing kennen waterschappen een watersysteemheffing. Deze bestaat uit vier verschillende heffingen. De ingezetenenheffing, betaald door huishoudens, is gemiddeld 74 euro, 5,5 procent (3,85 euro) meer dan vorig jaar. De heffing gebouwd, een tarief dat net als de ozb een percentage van de woz-waarde is, bedraagt gemiddeld 0,0320 procent van de woz-waarde. Dat is, gecorrigeerd voor de varandering van de woz-waarde, 0,9 procent meer dan vorig jaar. De heffing ongebouwd wordt betaald door eigenaren van cultuurgrond (vooral agrariërs). Zij betalen gemiddeld 60 euro per hectare, 1,17 euro minder dan vorig jaar (-1,9 procent). Eigenaren van natuurgrond betalen een lager tarief (4 euro per hectare, een stijging van 7,1 procent).

Naast deze watersysteemheffingen betalen huishoudens en bedrijven in enkele (delen van) waterschappen ook een wegenheffing. Waterschappen onderhouden dan een deel van het wegennet in hun beheersgebied. Het gemiddeld betaalde bedrag in heel Nederland is

laag in vergelijking met de watersysteemheffing. In de gebieden waar huishoudens of bedrijven het waterschap wel betalen voor het wegenonderhoud kan de aanslag al snel enkele tientjes per jaar bedragen. Gemiddeld daalt het tarief van de wegenheffing dit jaar.

Tariefdifferentiatie

Dit jaar voeren 14 gemeenten een gedifferentieerd tarief in voor de reinigingsheffing. Daardoor woont 24,8 procent van de Nederlanders nu in een gemeente waar de reinigingsheffing (afvalstoffenheffing of reinigingsrecht) afhangt van de hoeveelheid aangeboden huishoudelijk afval (diftar). Dat is ruim twee keer zo veel als in het jaar 2000 (9,7 procent). In gemeenten met diftar wordt minder afval aangeboden, afhankelijk van het gekozen tariefsysteem.

Ook bij de rioolheffing wordt soms gebruik gemaakt van (naar watergebruik) gedifferentieerde tarieven (9,5 procent van de bevolking), maar het effect hiervan is kleiner omdat het waterverbruik minder prijsgevoelig is dan het afvalaanbod.

Heffing voor Bedrijveninvesteringszones (BIZ)

Vanaf mei 2009 mogen gemeenten Bedrijveninvesteringszones instellen. Een BIZ is een afgebakend gebied, waarbinnen ondernemers gezamenlijk investeren in de kwaliteit van hun bedrijfsomgeving. De gemeente stelt hiervoor een heffing in en keert de opbrengst van de heffing uit aan de vereniging of stichting die de activiteiten namens de ondernemers uitvoert. De opbrengst van deze heffing kan bijvoorbeeld worden benut voor het verbeteren van verkeersvoorzieningen, bewegwijzering, graffitiwijdering, extra surveillance, hekwerken of camerabewaking.

Gemeenten als Leiden, Nijmegen, Middelburg en Tilburg kenden voor 2009 al een ondernemersfonds dat via een bestaande lokale belasting (ozb of reclamebelasting) werd gevoed. Nu kan dit dus via een aparte heffing. Op dit moment kennen 64 gemeenten een of meer BI-zones, en gebruiken 106 gemeenten een ondernemersfonds (kaart 11).

Tariefverschillen tussen gemeenten

Meer nog dan de hoogte van de lokale lasten, wekt de variatie tussen gemeenten maatschappelijke weerstand op. De verschillen die bestaan tussen de prijzen die gemeenten voor een rijbewijs vragen waren aanleiding tot instelling van een wettelijk maximum, zoals dat al bestond voor de kosten van een paspoort en een identiteitskaart. Ook van de kosten voor een omgevingsvergunning wordt vaak gezegd dat die te veel verschillen. Dergelijke uitspraken gaan doorgaans vergezeld van enkele sprekende cijfermatige voorbeelden, die echter geen beeld geven van de variatie over de gehele linie.

Onderstaande figuur geeft voor verschillende belastingen en heffingen de variatiecoëfficiënt weer. Dat is een maatstaf voor de spreiding, die een zinvolle vergelijking mogelijk maakt omdat de spreiding wordt gerelateerd aan het gemiddelde.³ Daardoor kan de spreiding van de kosten van een uittreksel uit de GBA (die gemiddeld 10,30 euro bedragen) toch worden vergeleken met die van het tarief van de reinigingsheffing (gemiddeld 261 euro).

Het eerste dat opvalt in figuur 1 is de lage spreiding van de kosten van een paspoort en een identiteitskaart. Dit hangt samen met het bestaan

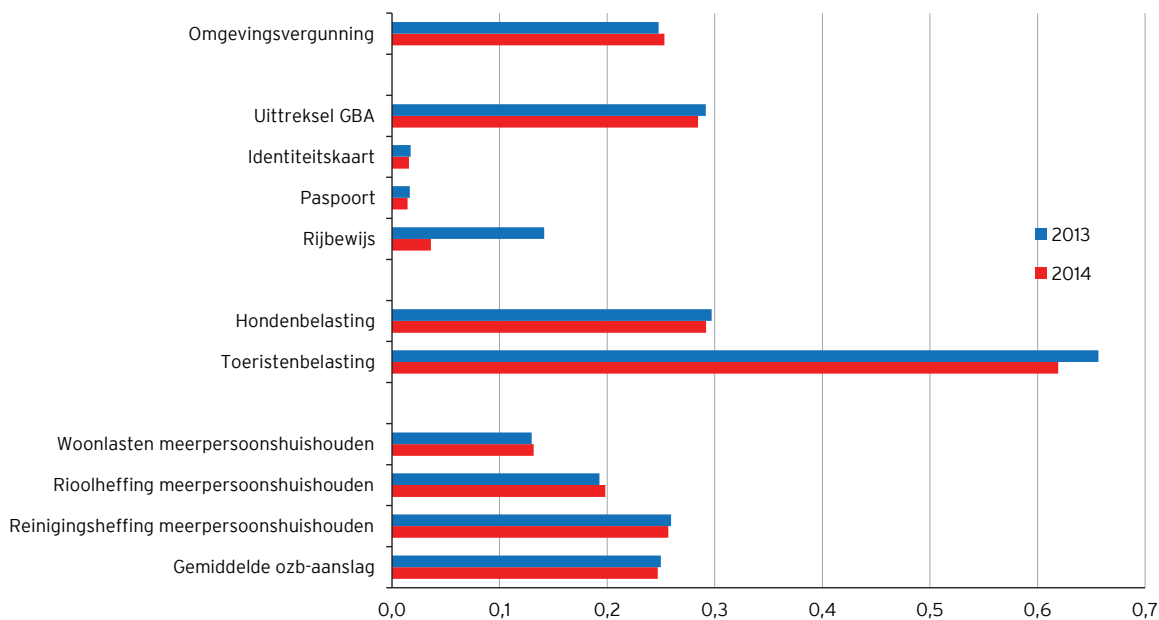
van maximumtarieven. De meeste gemeenten hanteren tarieven die zeer dicht bij of op die maxima liggen. Vanaf 2014 zijn ook de kosten van een rijbewijs gemaximeerd. De figuur laat zien dat de spreiding van die kosten in vergelijking met die van andere heffingen al niet uitzonderlijk groot was. Door de maximering wordt deze nog kleiner.

De tarieven van de toeristenbelasting variëren het meest, maar de spreiding is wel afgenomen ten opzichte van 2013.⁴ Hierbij moet bovendien worden bedacht dat het om kleine bedragen gaat. De variatie betreft hooguit enkele euro's per overnachting. Iets dergelijks geldt voor de kosten van een uittreksel uit de GBA. De variatie is relatief groot, maar het gaat om beperkte bedragen.

Van de woonlastenheffingen varieert de reinigingsheffing het meest; daarna komt de gemiddelde ozb-aanslag en de rioolheffing. Opgeteld tot de totale woonlasten is de variatie kleiner dan die van de afzonderlijke heffingen.

De spreiding van de kosten voor een omgevingsvergunning⁵ is niet uitzonderlijk groot - vergelijkbaar met de spreiding van de tarieven van de reinigingsheffing en de hondenbelasting.⁶

Figuur 1   Spreiding tarieven ten opzichte van hun gemiddelde

Ontwikkeling van woonlasten

Woonlasten zijn betalingen die huishoudens doen in verband met wonen. Woonlasten bestaan uit belastingen en heffingen enerzijds en marktprijzen voor bijvoorbeeld gas en electriciteit anderzijds. In dit onderdeel bespreken we eerst de gemeentelijke woonlasten. Die bestaan uit de onroerendezaakbelasting (ozb), de rioolheffing en de afvalstoffenheffing (soms reinigingsrecht). Een eventuele heffingskorting wordt hiervan afgetrokken.⁷

Eerst beschrijven we de hoogte en de mutatie van de woonlasten in 2014. Daarbij betrekken we ook de waterschapslasten. Vervolgens laten we zien hoe de hoogte en de samenstelling van de woonlasten zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld. Ten slotte geven we een overzicht van de woonlasten in brede zin, die naast belastingen en heffingen ook betrekking hebben op energie, water en verzekeringen.

Gemeentelijke woonlasten

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan ozb, rioolheffing en reinigingsheffing, minus een eventuele heffingskorting. Sommige drinkwaterbedrijven berekenen de gemeentelijke precario die zij voor hun leidingen moeten betalen direct door aan hun klanten. Deze lasten rekenen wij hier niet mee.⁸

Voor het gemiddelde meerpersoonshuishouden stijgen de gemeentelijke woonlasten dit jaar met 6,13 euro (0,9 procent, zie tabel 1). De belangrijkste stijger is de ozb, die gemiddeld 6,88 euro (2,8 procent) hoger ligt dan vorig jaar. Op de tweede plaats komt de rioolheffing, die gemiddeld 3,01 euro (1,6 procent) hoger ligt dan vorig jaar. Die stijging is lager dan de afgelopen jaren. De reinigingsheffing daalt (gemiddeld -3,85 euro, ofwel -1,5 procent). Dit tempert de woonlastenstijging aanzienlijk, omdat de reinigingsheffing daarvan het grootste onderdeel is. De resterende woonlastenstijging hangt samen met veranderingen in de heffingskorting die enkele gemeenten verlenen.

Achter de gemiddelde stijging van de woonlasten gaan lokale veranderingen schuil die lopen van

een verlaging met 16 procent (Leeuwarden/Boarnsterhim; een deel van Boarnsterhim maakt vanaf dit jaar deel uit van Leeuwarden en de gemeentelijke woonlasten in Boarnsterhim waren hoger dan die in Leeuwarden) tot een verhoging met 13 procent (Asten). In Astén ligt dit vooral aan de reinigingsheffing. Deze was al afhankelijk van het aantal keer dat een huishouden een container laat ledigen. Het tarief voor het laten ledigen van een container met restafval stijgt en van een container met gft-afval daalt. Vooral meerpersoonshuishoudens betalen hierdoor meer.

In de goedkoopste gemeente bedragen de woonlasten 514 euro (Bunschoten) en in de duurste 1.183 euro (Wassenaar). De gemiddelde woonlasten liggen op 704 euro. Eénpersoonshuishoudens zijn gemiddeld 68 euro goedkoper uit dan meerpersoonshuishoudens. Net als vorig jaar zijn er maar weinig gemeenten waar huishoudens met een minimuminkomen gemeentelijke belastingen verschuldigd zijn. De meeste gemeenten hebben een ruimhartig kwietscheldingsbeleid.

Woonlasten inclusief waterschapslasten

Nemen we ook de waterschapslasten mee,⁹ dan zijn de woonlasten het laagst in het oostelijke deel van Tilburg dat deel uit maakt van waterschap De Dommel (747 euro; Tilburg west, dat deel uitmaakt van Brabantse Delta staat met 796 euro op de zesde plek). De tweede plek is voor Bunschoten (761 euro). Veldhoven staat met 766 euro op de derde plaats.

De duurste plek om te wonen is net als in 2013 Wassenaar. Hier betaalt het gemiddelde huishouden 1.535 euro per jaar, 1.183 euro aan de gemeente en 352 euro aan het waterschap Rijnland. Op de tweede plaats staat Bergen NH waar een huishouden in totaal 1.503 euro betaalt. Op de derde plaats staat Blaricum met 1.468 euro.

Netto woonlasten

Het is niet altijd zo dat gemeenten met hoge woonlasten ook veel geld overhouden aan de belastingen die zij van huishoudens innen. Dat komt doordat gemeenten met relatief waardevol onroerend goed binnen hun grenzen een lagere algemene uitkering van het Rijk ontvangen dan

andere gemeenten. Zij worden geacht zelf meer belasting te heffen. De netto woonlasten geven een indicatie van het bedrag dat een gemeente per huishouden van de woonlasten overhoudt. De netto woonlasten zijn de woonlasten gecorrigeerd voor de verevening van belastingcapaciteit via de algemene uitkering.

Ameland heeft de laagste netto woonlasten (457 euro). De hoogste netto woonlasten heeft Bellingwedde (964 euro). Van gemeenten met hoge netto woonlasten die geen bijzondere kostenposten hebben mag worden verwacht dat zij hun inwoners een bovengemiddeld voorzieningenniveau bieden. Is dat niet zo dan wordt er niet efficiënt gewerkt.

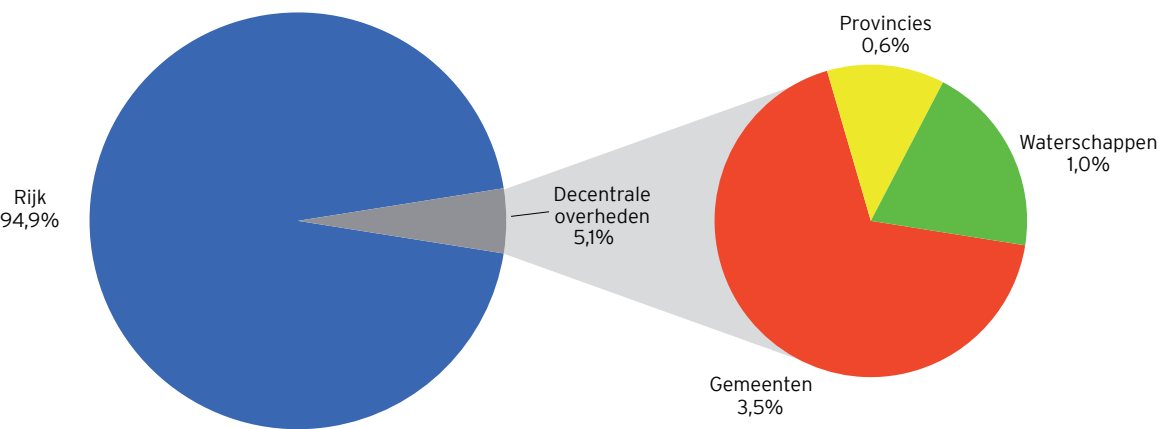
Ontwikkeling gemeentelijke woonlasten

Dit onderdeel schetst een beeld van het niveau, de ontwikkeling en de samenstelling van de gemeentelijke woonlasten sinds 1998, het eerste jaar waarvoor vergelijkbare cijfers bestaan.

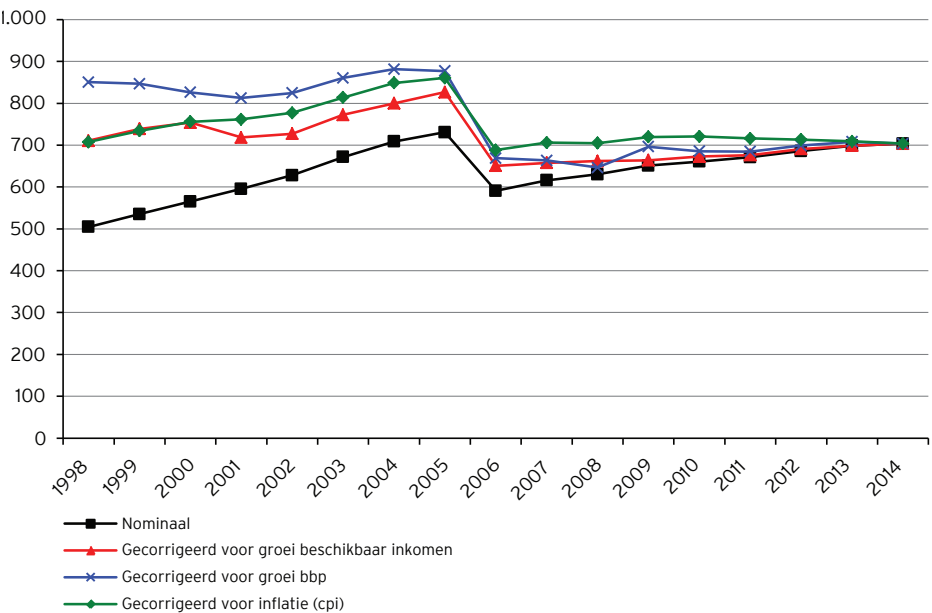
Niveau lokale lasten

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat ruim drie procent naar de gemeenten (figuur 2). De decentrale overheden nemen samen 5 procent voor hun rekening, de rijksoverheid 95 procent.

Figuur 2 Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag, 2014¹⁰

Figuur 3 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (euro)

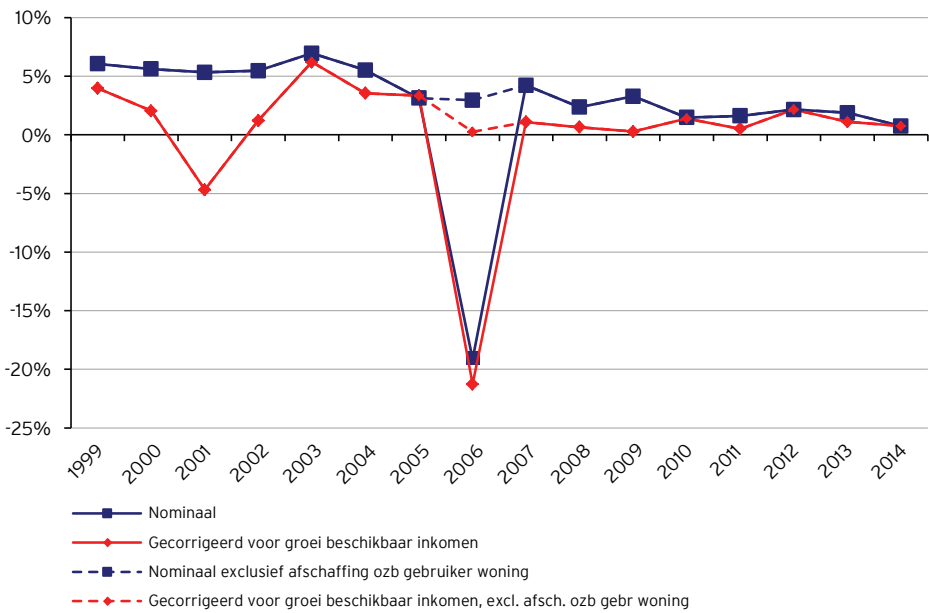

Figuur 3 geeft het niveau van de woonlasten voor huishoudens (ozb, reinigingsheffing en rioolheffing, minus een eventuele heffingskorting)¹¹ sinds 1998. Wie naar de nominale cijfers kijkt ziet een stijging van 500 euro in 1998 tot 731 euro in 2005, waarna de afschaffing van de ozb op het gebruik van woningen leidt tot een daling naar 592 in 2006. Vervolgens stijgen de woonlasten weer, zij het nu minder sterk, tot 704 euro in 2014. Deze cijfers houden echter geen rekening met de geldontwaarding. Gecorrigeerd voor de inflatie, de groei van het beschikbaar inkomen of de groei van het bbp is de stijging tot 2005 en vanaf 2006 beperkt geweest, zoals de figuur laat zien.

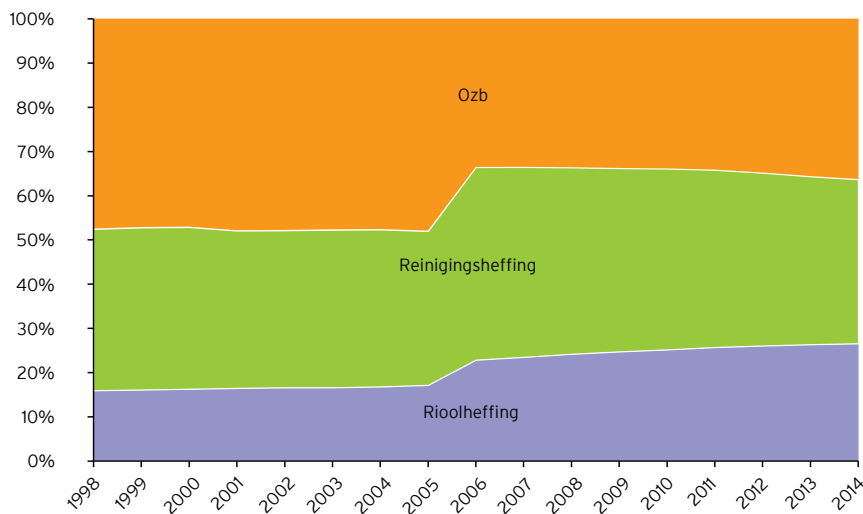
Lastenstijging

Figuur 4 toont de jaarlijkse stijging van de gemeentelijke woonlasten. De nominale groei schommelt in de jaren 1998-2004 rond de zes procent. Vanaf 2005 ligt de nominale groei ongeveer half zo hoog (even afgezien van de afschaffing van de gebruikersheffing van de ozb in 2006). In de jaren 2000-2002 lag de voor de inkomensgroei gecorrigeerde lastenstijging aanzienlijk onder de nominale groei, als gevolg van de voorspoedige economische ontwikkeling en van de belastingverlaging in 2001. In de jaren vanaf 2006 is de voor de inkomensgroei gecorrigeerde lastenstijging zeer gering.

Figuur 4 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden

Figuur 5 Samenstelling woonlasten meerpersoonshuishouden

Samenstelling woonlasten en toekomstige ontwikkeling

Figuur 5 laat zien dat de samenstelling van de gemeentelijke woonlasten tot 2006 weinig is veranderd. De ozb nam bijna de helft van de woonlasten voor zijn rekening, de reinigingsheffing ruim een derde en de rioolheffing een zesde. Met de afschaffing van de ozb op het gebruik van woningen kwam hierin verandering, en daalde het aandeel van de ozb in de woonlasten tot 34 procent. In 2014 ligt dit percentage op 36 procent.

Een andere ontwikkeling, die iets minder in het oog springt, is de geleidelijke groei van het aandeel van de rioolheffing sinds 2006. Dit is het gevolg van taakuitbreiding (voornamelijk door nieuwe milieuregelgeving op nationaal en Europees niveau) en de noodzaak veel rioleringen te vervangen. Gezien de grote opgaven waarvoor gemeenten nog staan op het gebied van de riolering, valt te verwachten dat de rioolheffing de komende jaren blijft stijgen met percentages die boven de inflatie uitkomen. Wel is die stijging sinds 2010 duidelijk lager dan voorheen (figuur 6).

De stijging van de reinigingsheffing is aanzienlijk geringer dan die van de rioolheffing. De laatste jaren verlagen veel gemeenten hun tarieven zelfs, als gevolg van lagere verwerkingskosten. Dit jaar doen 233 (deel)gemeenten dat. Hoewel de reinigingsheffing nog steeds de belangrijkste component is van de woonlasten voor huishoudens, daalt het aandeel van deze heffing al jaren. Die trend zal zich naar verwachting voortzetten.

Woonlasten in brede zin

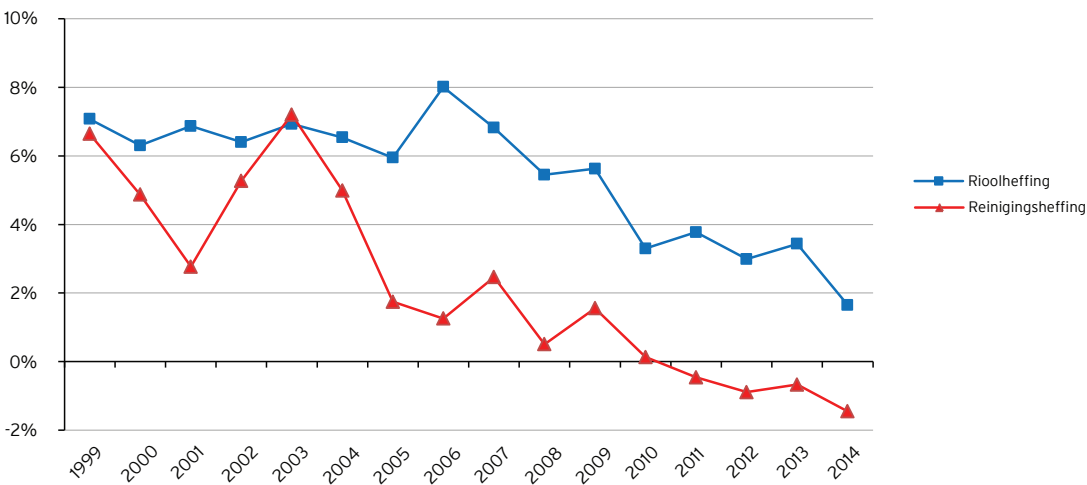
Eigenwoningbezitters zijn een groot deel van hun besteedbare inkomen kwijt aan woonlasten: de kosten van energie en water en van de opstalverzekering, en aan het wonen gerelateerde heffingen van gemeente, waterschap en rijksoverheid. Hieronder geven we de ontwikkeling weer van de woonlasten in brede zin, en van het aandeel daarin van de verschillende overheidslagen.¹²

Bijkomende woonlasten

Woonlasten zijn er in soorten en maten. Om te beginnen is er natuurlijk de woning zelf. Die kan met eigen geld zijn gefinancierd, of, zoals meestal, met een hypothecaire lening. Hypotheeklasten maken vaak meer dan de helft uit van de woonlasten. Gemiddeld gaat het om 54 procent van de totale woonlasten. Verschillen in woningprijzen vormen de belangrijkste reden waarom woonlasten tussen huishoudens verschillen. Woningen zijn in de ene gemeente meer waard dan in de andere. Regionale variatie in belastingtarieven speelt een veel kleinere rol.

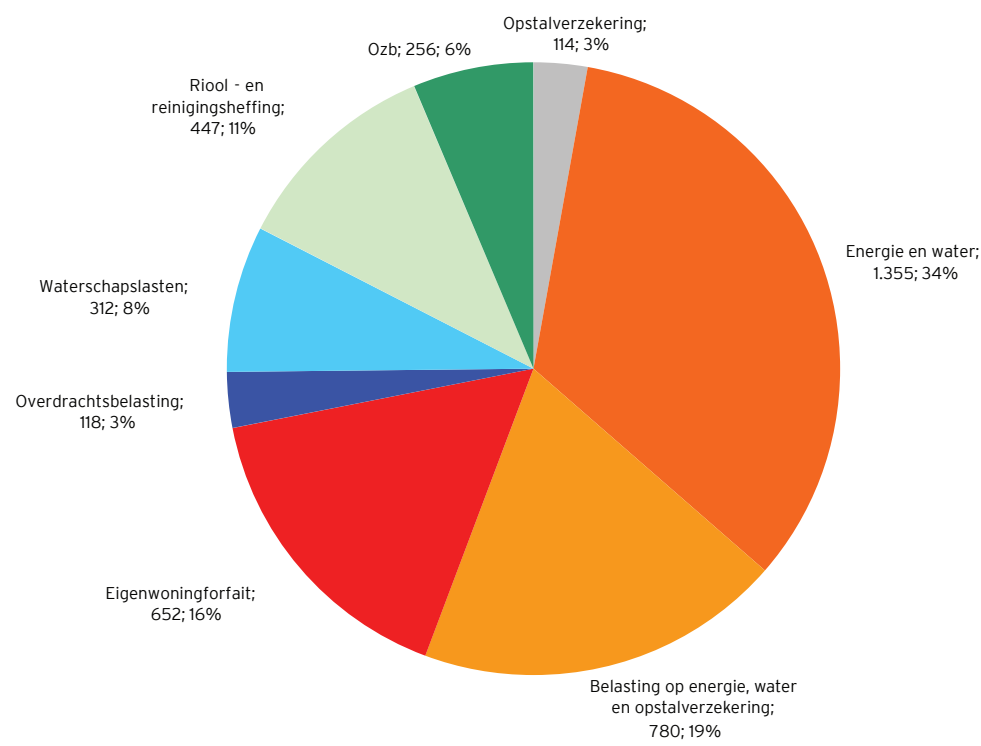
In dit onderdeel focussen we op de *bijkomende* woonlasten, dus de kosten naast het financieren van een woning. Het gaat hier om een breed scala, van de energierekening tot de onroerendezaakbelasting (ozb). Ieder huishouden heeft weer andere woonlasten. Dat hangt niet alleen af van de gezinssituatie, maar ook van bijvoorbeeld de locatie. Wij gaan uit van een standaard

Figuur 6 Mutatie rioolheffing en reinigingsheffing (meerpersoonshuishouden)

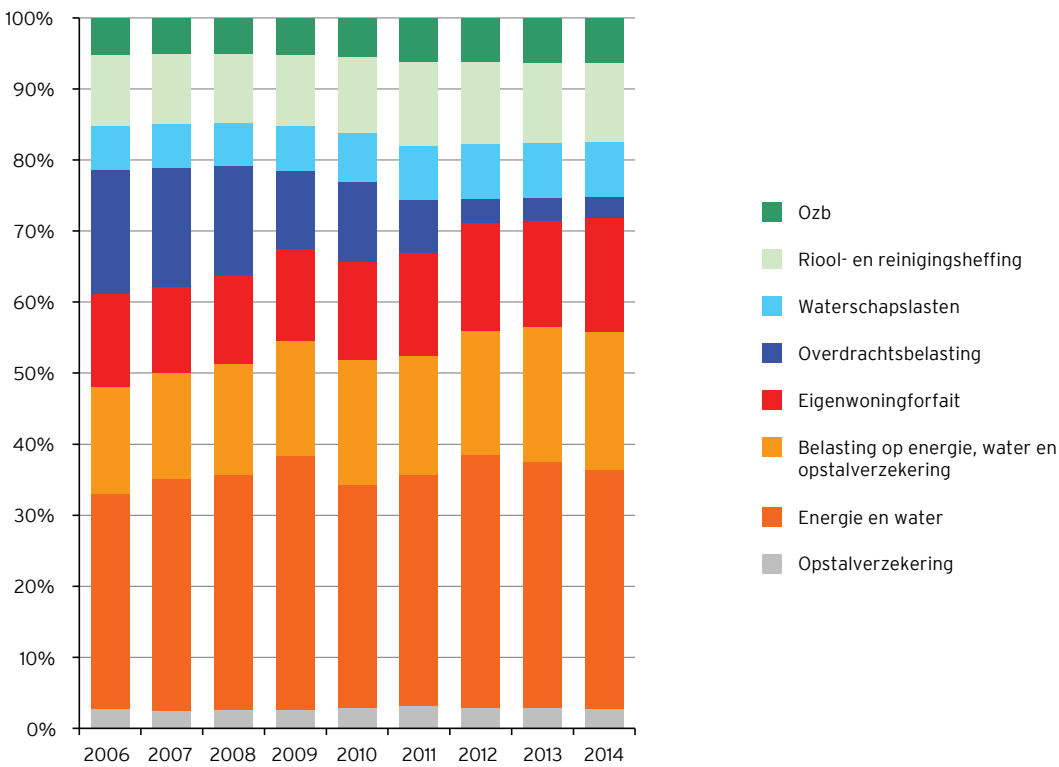

Figuur 7 Samenstelling bijkomende woonlasten in 2014 (in euro's en procenten)

Figuur 8 Ontwikkeling samenstelling bijkomende woonlasten

meerpersoonshuishouden met een eigen woning. We gaan uit van gemiddelde tarieven, gemiddeld energieverbruik, een gemiddelde woningwaarde, enzovoort.

Hoogte en samenstelling bijkomende woonlasten

De bijkomende woonlasten bedragen dit jaar voor een gemiddeld huishouden 4.034 euro. Dat is 12 procent van het gemiddelde besteedbare inkomen van gezinnen. Energie en water nemen 34 procent van de bijkomende woonlasten voor hun rekening. De opstalverzekering is goed voor 3 procent. De overige bijkomende woonlasten zijn belastingen. Zie figuur 7.

De belangrijkste woonbelastingen worden door het Rijk opgelegd. Belastingen op energie en water, het eigenwoningforfait en de overdrachtsbelasting

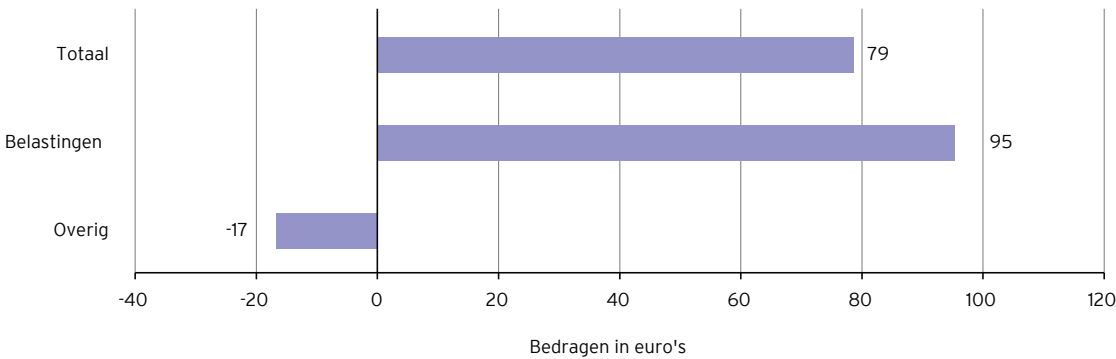
maken samen 38 procent uit van de bijkomende woonlasten. Waterschapslasten zijn goed voor 8 procent, en gemeentelijke belastingen voor 17 procent van het totaal.

Figuur 8 laat zien dat de aandelen van de verschillende woonlastencomponenten de afgelopen jaren niet sterk zijn veranderd. Er is één uitzondering: de overdrachtsbelasting is sinds 2012 fors lager. Dat komt vooral doordat het tarief is verlaagd van 6 naar 2 procent. Ook worden er minder woningen verkocht.

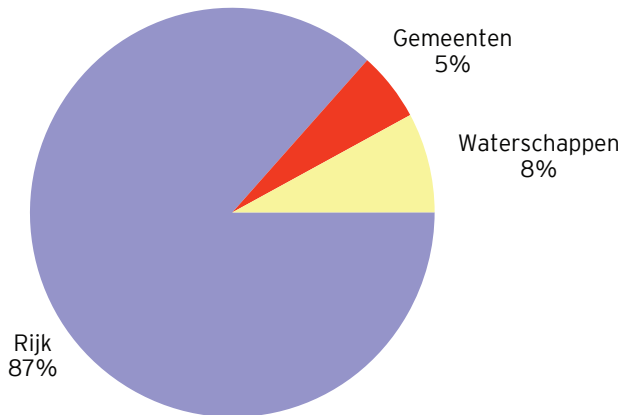
Ontwikkeling bijkomende woonlasten

De bijkomende woonlasten stijgen dit jaar voor een gemiddeld huishouden met 2,0 procent. Dat is 79 euro op jaarbasis.

Figuur 9 Verandering bijkomende woonlasten

Figuur 10 Aandeel verschillende overheden in stijging woongerelateerde belastingen

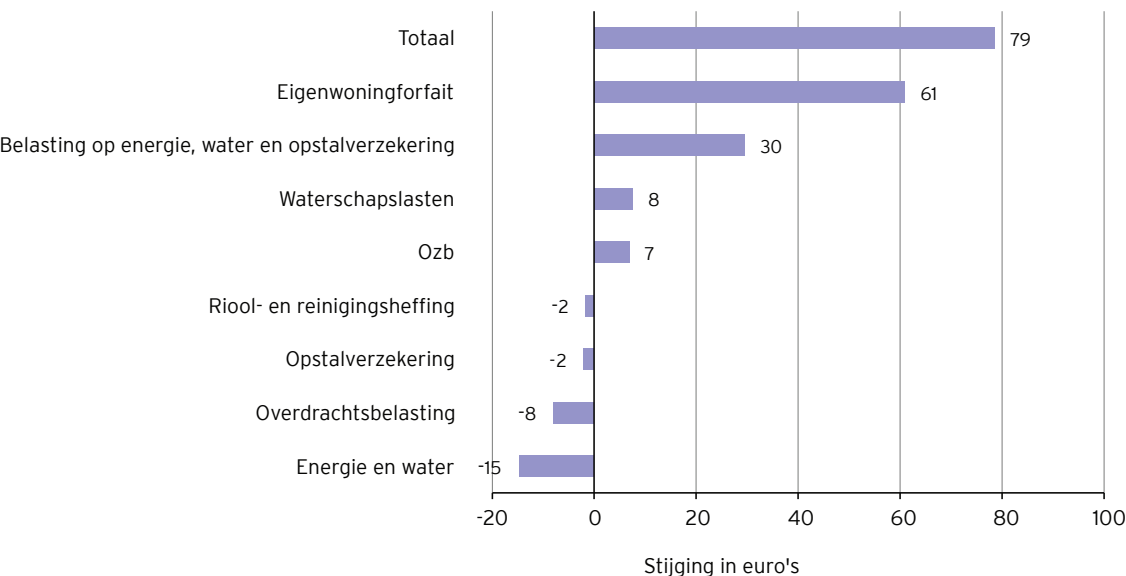
Figuur 9 laat zien dat de woonlastenontwikkeling vooral het gevolg is van veranderende belastingen, en in mindere mate van andere oorzaken. Woongerelateerde belastingen stijgen gemiddeld met 95 euro (3,9 procent). Hiervan gaat het grootste deel (87 procent, ofwel 83 euro) naar het Rijk, 5,5 procent (5 euro) gaat naar de gemeente en 7,9 procent (8 euro) naar het waterschap (figuur 10). De overige bijkomende woonlasten (energie, water en opstalverzekering) dalen met 17 euro per huishouden, ofwel met 1,1 procent.

Figuur 11 zet de mutaties van de onderdelen van de bijkomende woonlasten op een rij. Het eigenwoningforfait neemt het meest toe. Dit komt doordat het percentage van de waarde van de woning dat als belastbaar inkomen wordt gerekend is verhoogd.

De belasting die in totaal betaald wordt op energie, water en de opstalverzekering stijgt. Dat komt vooral doordat het tarief voor de belasting op leidingwater verdubbelt. Energie en water zijn zelf nauwelijks van prijs veranderd. Tegelijk wordt verwacht dat het gasverbruik vermindert, waardoor de kosten voor energie en water dalen. De opstalverzekering wordt dit jaar opnieuw goedkoper.

Het gemiddeld betaalde bedrag aan overdrachtsbelasting neemt af. Dat komt doordat de gemiddelde woningwaarde daalt. De overige onderdelen van de bijkomende woonlasten stijgen met minder dan tien euro per huishouden per jaar.

Figuur 11 Mutatie per onderdeel

Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en -bedrijven

Belastingplichtigen (huishoudens en bedrijven) betalen vaak meerdere belastingen en heffingen. De ontwikkeling van afzonderlijke heffingen geeft daarom maar een beperkt beeld van de totale decentrale lastenontwikkeling. Omdat huishoudens, en in sterkere mate bedrijven, onderling verschillen, gaan we de ontwikkeling na voor enkele standaardhuishoudens en -bedrijven. Voor huishoudens lijkt dit enigszins op de beschrijving van de woonlasten hiervoor. Hier worden echter ook niet-woninggebonden heffingen meegenomen.

We onderscheiden twee standaardhuishoudens. Het ene huishouden woont in een huurwoning, het andere in een koopwoning. Beide huishoudens bestaan uit drie personen.

Daarnaast kijken we naar de lastenontwikkeling van zes standaardbedrijven, te weten een winkel, een kantoor, een hotel, een agrarisch bedrijf, een groothandel en een productiebedrijf in de voedingsmiddelenindustrie.

Om de lasten in beeld te brengen moeten enkele uitgangspunten worden gekozen. Die staan vermeld in tabel 2. De uitgangspunten voor bedrijven zijn ontwikkeld in overleg met VNO-NCW, Unie van

Waterschappen, ANWB en Recron. Daarnaast is zo veel mogelijk aangesloten bij uitgangspunten die eerder voor andere rapportages zijn ontwikkeld.

De lasten voor een meerpersoonshuishouden in een huurwoning bedragen in 2014 gemiddeld 826 euro (tabel 3). Dat is 0,7 procent (5,77 euro) meer dan vorig jaar. Hiervan gaat 360 euro (44 procent) naar de gemeente, 242 euro (29 procent) naar het waterschap en 224 euro (27 procent) naar de provincie.

De lasten voor een meerpersoonshuishouden met een koopwoning zijn met gemiddeld 1.239 euro hoger dan die voor huishoudens in een huurwoning. Dit komt doordat huurders een deel van de belastingen en heffingen niet betalen (onder meer ozb, heffing en gebouwd). Van deze lasten gaat 57 procent naar de gemeente (704 euro), 25 procent naar het waterschap (312 euro) en 18 procent naar de provincie (224 euro). De lasten zijn gemiddeld 1,2 procent hoger dan vorig jaar (14 euro)

De hier gekozen standaardbedrijven betalen geen opcenten aan de provincie. De opcenten op de motorrijtuigenbelasting worden alleen betaald voor personenauto's. Bedrijven maken vaak gebruik van bestelauto's, maar zij betalen daarvoor geen opcenten. Een kantoor zal wel gebruik maken van personenauto's, maar deze worden veelal geleased. Het leasebedrijf betaalt dan de provinciale opcenten.

Onze voorbeeldwinkel betaalt gemiddeld 2.359 euro voor de lokale lasten. Dat is een stijging van 1,8 procent (42 euro). Van de 2.359 euro is 87 procent (2.058 euro) voor de gemeente en 13 procent (302 euro) voor het waterschap.

Voor het gekozen kantoor stijgen de lasten met gemiddeld 2,1 procent (105 euro) tot 5.095 euro. Hiervan gaat, net als bij de voorbeeldwinkel, het grootste deel (90 procent ofwel 4.601 euro) naar de gemeente en de rest (10 procent, dat is 494 euro) naar het waterschap.

Tabel 2   Uitgangspunten standaardhuishoudens en -bedrijven 2014

	Woz-waarde ^a	Water- verbruik (m ³)	Vervuillings- eenheden	Afval (kilo)	Gewicht auto	Opper- vlakte ^b	Aantal over- nachtingen ^c
Meerpersoons- huishouden huurwoning	(60% van de gemiddelde woz-waarde)	137	3	Zie verant- woording ^e	1.150	Nvt	Nvt
Meerpersoons- huishouden koopwoning	Gemiddelde woz- waarde gemeente	137	3	Zie verant- woording ^e	1.150	Nvt	Nvt
Winkel	401.372	100	3	430 (rest)	Nvt ^d	Nvt	Nvt
Kantoor	1.026.766	100	3	150 (rest)	Nvt ^d	Nvt	Nvt
Hotel	1.400.135	300	7	430 (rest) 125 (gft)	Nvt ^d	Nvt	2.373
Agrarisch bedrijf	373.369	500	3	430 (rest)	Nvt ^d	40 ha	Nvt
Groothandel	2.240.217	300	7	430 (rest)	Nvt ^d	Nvt	Nvt
Productiebedrijf voedingsmiddelen- industrie	11.201.083	30.000	300	privaatrechtelijk	Nvt ^d	Nvt	Nvt

a Peildatum woz-waarde 1 januari 2013
b Alleen relevant voor agrarisch bedrijf.
c Alleen relevant voor hotel.
d Voor bedrijfsauto's worden geen opcenten op de motorrijtuigenbelasting betaald.
e Zie verantwoording achterin deze Atlas

Voor een hotel liggen deze verhoudingen niet anders. Het voorbeeldhotel is dit jaar gemiddeld 10.852 euro kwijt, 2,1 procent meer dan vorig jaar (222 euro). Dit voorbeeldhotel betaalt 9.975 euro aan de gemeente (92 procent) en 877 euro aan het waterschap (8 procent).

Voor zowel de winkel, het kantoor als het hotel bestaat het grootste deel van de lokale lasten uit aan de gemeente betaalde ozb.

Een agrarisch bedrijf betaalt meer heffingen aan het waterschap dan de andere bedrijven. Het gekozen agrarische bedrijf bezit grond en betaalt daarom een heffing ongebouwd. Dit is een bedrag per hectare, gemiddeld circa 60 euro. Daardoor betaalt het agrarische voorbeeldbedrijf een relatief groot deel van de decentrale lasten aan het waterschap (in vergelijking met de andere bedrijven), namelijk 63 procent (3.055 euro). Aan de gemeente betaalt dit voorbeeldbedrijf gemiddeld 1.825 euro, waarmee het totaal op 4.880 euro komt. Dat is een daling van -0,7 procent ten opzichte van vorig jaar (-33 euro). De daling komt vooral doordat de agrariërs een lager bedrag betalen aan het waterschap dan het

voorgaande jaar. Agrariërs zijn de enige categorie in tabel 3 waarvan de decentrale lasten dit jaar dalen.

De gekozen groothandel en het productiebedrijf in de voedingsmiddelenindustrie betalen het grootste deel van hun decentrale lasten aan de gemeente, net als de winkel, het kantoor en het hotel. De groothandel in ons voorbeeld betaalt dit jaar gemiddeld 10.786 euro (stijging van 2,5 procent ofwel 264 euro). Hiervan gaat 89 procent naar de gemeente (9.639 euro). 1.147 euro gaat naar het waterschap.

Het productiebedrijf betaalt een kleiner deel van de lasten aan de gemeente (73 procent, 55.170 euro) dan de groothandel. Dit komt doordat een productiebedrijf van deze schaal voor de afvalinzameling een contract af zal sluiten met een privaatrechtelijke onderneming. Dit wordt dus niet betaald aan de gemeente en valt daarmee buiten dit onderzoek. Aan het waterschap wordt gemiddeld 20.304 euro betaald. De totale lokale lasten komen daarmee voor dit voorbeeldbedrijf op 75.475 euro, 2,5 procent meer dan vorig jaar (1.836 euro).

Tabel 3   Totale decentrale lasten 2014

	Gemiddelde (euro)	Mutatie van het gemiddelde	Aandeel gemeente	Aandeel waterschap	Aandeel provincie
Meerpersoonshuishouden huurwoning	826	0,7%	44%	29%	27%
Meerpersoonshuishouden koopwoning	1.239	1,2%	57%	25%	18%
Winkel	2.359	1,8%	87%	13%	0%
Kantoor	5.095	2,1%	90%	10%	0%
Hotel	10.852	2,1%	92%	8%	0%
Agrarisch bedrijf	4.880	-0,7%	37%	63%	0%
Groothandel	10.786	2,5%	89%	11%	0%
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	75.475	2,5%	73%	27%	0%

Opbrengsten decentrale heffingen

Tot nu toe zijn tarieven en lasten besproken. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de opbrengstontwikkelingen van de afzonderlijke belastingen en heffingen.

Inclusief en exclusief volume-effect

De opbrengstontwikkeling kan inclusief en exclusief volume-effect worden berekend. Het CBS verzamelt jaarlijks de opbrengsten volgens (deels nog niet vastgestelde) begrotingen van gemeenten, provincies en waterschappen. De ontwikkeling van deze opbrengsten is afhankelijk van zowel de ontwikkeling van de tarieven als die van de grondslagen. Dus als, bijvoorbeeld, het tarief van de rioolheffing gelijk blijft, dan zal de opbrengst toch stijgen als er dit jaar meer huishoudens zijn die de rioolheffing betalen. Deze opbrengstontwikkeling inclusief volume-effect zegt dus niets over de door huishoudens of bedrijven ervaren lasten.

In deze monitor willen we zoveel mogelijk de ontwikkeling in beeld brengen die relevant is voor de belastingbetaler. Daarom is de opbrengstontwikkeling, waar dat mogelijk is, gecorrigeerd voor dit volume-effect. Dat kan door te berekenen wat de opbrengst zou zijn als de grondslag (onder meer het aantal huishoudens, aantal woningen, etc.) gelijk was gebleven. Omdat niet voor alle belastingen de tarieven en de grondslagen beschikbaar zijn, kan de opbrengstontwikkeling in een aantal gevallen alleen inclusief volume-effect worden weergegeven (op basis van gegevens van het CBS).

Tabel 4   Ozb-opbrengst 2014 en mutatie

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect	Mutatie exclusief volume-effect
Woningen	1.851	2,8%	2,7%
Niet-woningen	1.860	2,6%	2,3%
Totaal	3.711	2,7%	2,5%

Gemeenten

Ozb

De totale opbrengst uit de ozb bedraagt in 2014 3.711 miljoen euro. Ongeveer de helft hiervan is afkomstig uit de ozb voor woningen.

De in tabel 4 gepresenteerde ozb-opbrengsten exclusief volume-effect zijn berekend op basis van de tarieven per gemeente en de verwachte totale woz-waarden in gemeenten. Gemeenten kunnen echter een deel van de potentiële ozb-opbrengst niet innen. Dat komt vooral door leegstand. Waar niet-woningen leeg staan kan geen ozb van gebruikers worden geheven. Omdat er geen bruikbare cijfers beschikbaar zijn over leegstand per gemeente kan hiermee in de berekeningen geen rekening worden gehouden.

Bij de opbrengstontwikkeling uit de ozb is zowel de mutatie inclusief als de mutatie exclusief volume-effect relevant. Zoals aangegeven in de inleiding bij dit hoofdstuk geeft de opbrengstontwikkeling exclusief volume-effect de lastenontwikkeling weer voor de belastingbetaler. Als we het volume-effect niet meenemen stijgt de opbrengst uit de ozb voor woningen met 2,7 procent en voor niet-woningen met 2,3 procent.

De opbrengstontwikkeling inclusief areaal-ontwikkeling is relevant in verband met de macronorm. Volgens de macronorm mag de totale ozb-opbrengst in 2014 met 2,45 procent stijgen. De ozb-opbrengst stijgt echter met 2,75 procent, 0,30 procentpunt (11 miljoen euro) meer dan afgesproken. Meer hierover vindt u op blz. 32.

Gemeenten met sterk stijgende ozb-tarieven geven als belangrijkste reden de slechte financiële positie van de gemeente. Dat komt dan bijvoorbeeld door verliezen op de grondexploitatie.

Rioolheffing

Rioolheffing wordt door zowel huishoudens als bedrijven betaald. De totale opbrengst bedraagt 1.495 miljoen euro. Als we het volume-effect (meer huishoudens) buiten beschouwing laten stijgt de opbrengst uit de rioolheffing voor huishoudens met 1,8 procent, zie tabel 5. Omdat de grondslag, het aantal bedrijven dat rioolheffing betaalt, niet bekend is, kan de opbrengstontwikkeling voor bedrijven niet worden bepaald.¹³ De totale begrote opbrengst stijgt, inclusief volume-effect, met 2,2 procent.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht

Huishoudens betalen een reinigingsheffing (afvalstoffenheffing, mogelijk in een enkele gemeente reinigingsrecht) voor het inzamelen en verwerken van hun huisvuil. Gemeenten zamelen

soms ook bedrijfsafval in. Als bedrijfsafval wordt ingezameld door de gemeente betalen bedrijven meestal een reinigingsrecht. Veel bedrijven sluiten echter een contract af met een particuliere inzamelaar. Het is mede daarom niet mogelijk om de opbrengstontwikkeling voor bedrijven weer te geven.

Exclusief volume-effect daalt de opbrengst van de reinigingsheffing met 1,8 procent; inclusief volume-effect met 1,4 procent, zie tabel 6.

Leges

Voor de ozb, rioolheffing en reinigingsheffingen ontvangen huishoudens en bedrijven jaarlijks een aanslag. Dit geldt niet voor de leges. De grondslagen (aantal aangevraagde vergunningen, paspoorten, enzovoort) zijn niet per gemeente beschikbaar. Het is daardoor niet mogelijk om de opbrengstontwikkeling exclusief volume-effect te bepalen. In plaats daarvan is de opbrengstontwikkeling inclusief volume-effect weergegeven, op basis van begrotingscijfers. Die zijn beschikbaar voor twee categorieën leges, zie tabel 7.

Tabel 5   Opbrengst rioolheffing 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect	Mutatie exclusief volume-effect
Huishoudens			1,8%
Bedrijven			n.b.
Totaal	1.495	2,2%	

Tabel 6   Opbrengst reinigingsheffingen 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect	Mutatie exclusief volume-effect
Huishoudens			-1,8%
Bedrijven			n.b.
Totaal	1.742	-1,4%	

De opbrengst van de secretarieleges (voor paspoorten, rijbewijzen, enzovoort) blijft, inclusief volume-effect, naar verwachting nagenoeg gelijk (daling van 0,3 procent). Gemeenten begroten een daling van de opbrengst van de bouwleges (10,6 procent), omdat zij verwachten dat de neerwaartse trend in het aantal aanvragen zal aanhouden. Om de (vaste) kosten te kunnen dekken verhogen gemeenten de tarieven van de bouwvergunningen (tabel 1). Daardoor stijgen de kosten voor een individuele aanvrager dus wel.

Natuurlijk is aan het begin van het jaar niet bekend hoeveel aanvragen in werkelijkheid zullen worden gedaan, net zo min als gemeenten dan al weten hoeveel paspoorten, rijbewijzen enzovoort ze gedurende het jaar zullen verstrekken. Begrote opbrengsten moeten daarom met enige voorzichtigheid worden gehanteerd.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting is een bedrag per overnachting. Omdat er geen gegevens voorhanden zijn over het aantal overnachtingen wordt de opbrengstontwikkeling inclusief volume-effect weergegeven op basis van begrotingscijfers.

De opbrengst uit de toeristenbelasting bedraagt dit jaar naar verwachting 170 miljoen euro. Inclusief volume-effect wordt een stijging van 4,9 procent begroot.

Hondenbelasting

Een groot deel van de gemeenten kent een hondenbelasting. Het is niet bekend voor hoeveel honden hondenbelasting wordt betaald. Daarom is de opbrengstontwikkeling gebaseerd op begrotingsgegevens: de mutatie is inclusief

Tabel 7 Begrote opbrengst leges 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect
Secretarieleges	291	-0,3%
Bouwvergunningen	390	-10,6%

Tabel 8 Begrote opbrengst toeristenbelasting 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect
Toeristenbelasting	170	4,9%

Tabel 9 Begrote opbrengst hondenbelasting 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect
Hondenbelasting	64	0,0%

volume-effect. De opbrengst uit de hondenbelasting is in 2014 64 miljoen euro. Dat is gelijk aan vorig jaar.

Overige gemeentelijke belastingen

Gemeenten kennen nog een aantal andere belastingen en heffingen. Hoewel de aanslag voor een individueel huishouden of bedrijf aanzienlijk kan zijn, is de totale opbrengst uit deze belastingen en heffingen, met uitzondering van de parkeerbelasting, gering. Dat komt doordat niet alle gemeenten deze belastingen heffen en omdat het aantal betalers vaak beperkt is.

Voor deze heffingen geldt daarnaast dat de tariefstructuur buitengewoon complex kan zijn, en dat grondslaggegevens niet beschikbaar zijn. We beperken ons daarom tot de begrote opbrengsten en de mutaties inclusief volume-effecten. Die staan vermeld in tabel 10.

Onder overige belastingen vallen marktgelden, begraafplaatsrechten en roerendezaakbelastingen.

Van deze overige gemeentelijke belastingen is de opbrengst uit de parkeerbelasting het hoogst: 660 miljoen euro, een stijging van 2,3 procent ten opzichte van vorig jaar. In omvang de tweede zijn de overige belastingen (150 miljoen euro) en daarna komt de precariobelasting (133 miljoen euro). Deze stijgt dit jaar opvallend sterk (15,7 procent, in 2013 werd nog een opbrengst geraamd van 115 miljoen euro). De baatbelasting is met 1 miljoen euro de belasting met de laagste opbrengst.

Totaal gemeentelijke belastingen

Tellen we de opbrengst uit alle gemeentelijke heffingen op dan kunnen we de mutatie van de totale opbrengst berekenen. Omdat niet voor alle heffingen de ontwikkeling exclusief volume-effect beschikbaar is, kan deze mutatie alleen inclusief volume-effect worden berekend. Deze totale opbrengst stijgt in 2014 met 1,4 procent tot 8.671 miljoen euro (tabel 11).

Tabel 10 Begrote opbrengst overige gemeentelijk belastingen en heffingen 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect
Parkeerbelasting	660	2,3%
Reclamebelasting	23	0,0%
Precario	133	15,7%
Forensenbelasting	29	3,6%
Baatbelasting	1	0,0%
Overige belastingen*	150	0,0%

*) Onder overige belastingen vallen marktgelden, begraafplaatsrechten en roerendezaakbelastingen.

Tabel 11 Begrote opbrengst gemeentelijke heffingen 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect
Totaal	8.671	1,4%

Waterschappen

Zuiverings- en verontreinigingsheffing

Waterschappen zijn verantwoordelijk voor de zuivering van afvalwater. Afvalwater wordt via de riolering naar rioolwaterzuiveringsinstallaties geleid die worden beheerd door de waterschappen. De afvalwaterzuivering wordt bekostigd uit de zuiveringsheffing.

Een klein aantal huishoudens en bedrijven loost het afvalwater direct op het oppervlaktewater. Zij betalen een verontreinigingsheffing. Het tarief is gelijk aan dat van de zuiveringsheffing.

De opbrengst uit de zuiveringsheffing stijgt, zonder volume-effect, met 1,7 procent tot 1.241 miljoen euro. Omdat het aantal verontreinigingseenheden licht daalt is de mutatie inclusief volume-effect iets lager (tabel 12). De opbrengst uit de verontreinigingsheffing stijgt licht (1,0 procent). Inclusief volume-effect stijgt de opbrengst sterker (5,9 procent). Dit komt omdat wordt verwacht dat het aantal verontreinigingseenheden (directe lozingen) toeneemt.

Watersysteemheffing

Waterschappen zijn verantwoordelijk voor het beheren van het waterpeil en zorgen voor ‘droge voeten’ (waterkering). De kosten worden gedekt uit de watersysteemheffing.¹⁴ De watersysteemheffing bestaat uit vier heffingen: de ingezetenenheffing, de heffing gebouwd, de heffing ongebouwd en de heffing natuur.

De ingezetenenheffing wordt betaald door huishoudens. De opbrengst uit de ingezetenenheffing bedraagt dit jaar 513 miljoen euro. Als we de verandering van het aantal ingezetenen buiten beschouwing laten (exclusief volume-effect) stijgt de opbrengst met 5,5 procent (tabel 13).

De heffing gebouwd wordt door eigenaren van gebouwen (woningen en niet-woningen) betaald en is, net als de ozb, een percentage van de woz-waarde. De opbrengst is dit jaar 622 miljoen euro. Als we uitgaan van hetzelfde areaal gebouwen als vorig jaar (en dus het volume-effect buiten beschouwing laten) is de opbrengst gestegen met 0,9 procent.

De heffing ongebouwd en de heffing natuur worden beide betaald door eigenaren van grond. De heffing

Tabel 12   Opbrengst zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect	Mutatie exclusief volume-effect
Zuiveringsheffing	1.241	1,6%	1,7%
Verontreinigingsheffing	9	5,9%	1,0%

Tabel 13   Opbrengst watersysteemheffing 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect	Mutatie exclusief volume-effect
Ingezetenen	513	5,8%	5,5%
Gebouwd	622	1,6%	0,9%
Ongebouwd	151	7,1%	-1,9%
Natuur	3	55,6%	7,1%
Totaal	1.290	4,1%	2,3%

natuur door eigenaren van natuurgrond, de heffing ongebouwd door eigenaren van andere onbebouwde grond. Die laatste groep bestaat veelal uit agrariërs, maar ook eigenaren van (spoor)wegen vallen er onder. De opbrengst uit de heffing ongebouwd daalt (gecorrigeerd voor volume-effect) met 1,9 procent tot 151 miljoen euro. De opbrengst uit de heffing natuur stijgt met 7,1 procent tot 3 miljoen euro. De stijging inclusief volume-effect bedraagt maar liefst 55,6 procent. Dat komt omdat in één waterschap (Fryslân) het areaal natuurgebied dat een aanslag ontvangt sterk is gestegen.

Wegenheffing

Vijf waterschappen beheren een deel van het wegennet in hun beheersgebied. Vier van deze waterschappen brengen hier een afzonderlijke heffing voor in rekening, één waterschap bekostigt het wegenonderhoud uit de opbrengst uit de

watersysteemheffing. De wegenheffing wordt vaak alleen betaald door de belastingplichtigen in het gebied waar het wegenbeheer plaatsvindt, niet in het hele waterschap.

Tabel 14 geeft de opbrengsten en de ontwikkeling daarvan. De totale opbrengst van de wegenheffing is dit jaar 35 miljoen euro. Als we de verandering van het aantal huishoudens, hectaren grond en aantal gebouwen buiten beschouwing laten dan stijgt de opbrengst uit de wegenheffing met 0,3 procent.

Totaal waterschapsheffingen

In totaal bedragen de waterschapslasten 2.575 miljoen euro, een lastenstijging van 2,3 procent ten opzichte van vorig jaar (tabel 15).

Tabel 14   Opbrengst wegenheffing 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect	Mutatie exclusief volume-effect
Ingezetenen	16	1,5%	2,4%
Gebouwd	16	-0,6%	-2,5%
Ongebouwd	3	12,7%	4,6%
Natuur	0	15,8%	20,0%
Totaal	35	1,4%	0,3%

Tabel 15   Opbrengst waterschapsheffingen 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect	Mutatie exclusief volume-effect
Totaal	2.575	2,8%	2,3%

Provincies

Provinciale opcenten

De opcenten op de motorrijtuigenbelasting zijn de belangrijkste belastingen van provincies. De hoogte van de motorrijtuigenbelasting is onder andere afhankelijk van het soort voertuig (bijvoorbeeld auto of motor), het gewicht van het voertuig en het soort brandstof dat het voertuig gebruikt. Bovenop het bedrag aan motorrijtuigenbelasting komen de opcenten.

Inclusief volume-effect stijgt de opbrengst met 4,8 procent tot 1.519 miljoen euro. De stijging exclusief volume-effect is met 0,7 procent kleiner. Het verschil komt doordat er vanaf 2014 weer motorrijtuigenbelasting moet worden betaald voor zuinige auto's. In 2013 waren deze nog vrijgesteld.

Overige provinciale heffingen

Naast de opcenten op de motorrijtuigenbelasting kennen provincies nog enkele kleinere heffingen. Omdat grondslaggegevens ontbreken geven we hier alleen de opbrengstontwikkeling inclusief volume-effect weer, op basis van begrotingsgegevens. De opbrengst uit de grondwaterbelasting is dit jaar 15 miljoen euro (daling 0,7 procent ten opzichte van vorig jaar). De opbrengst uit de overige heffingen bedraagt 17 miljoen euro (stijging van 15,9 procent).

Totaal provinciale heffingen

De totale opbrengst uit de provinciale heffingen bedraagt 1.550 miljoen euro. Inclusief volume-effect is dat een mutatie ter grootte van 4,8 procent.

Tabel 16   Opbrengst provinciale opcenten 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect	Mutatie exclusief volume-effect
Totaal	1.519	4,8%	0,7%

Tabel 17   Begrote opbrengst overige provinciale heffingen 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect
Grondwaterbelasting	15	-0,7%
Overige heffingen	17	15,9%

Tabel 18   Totale opbrengst provinciale heffingen 2014

	Opbrengst (mln. euro)	Mutatie inclusief volume-effect
Totaal	1.550	4,8%

De ozb-opbrengst en de macronorm

Normering

Elke afzonderlijke gemeente is vrij om zelf de hoogte van de ozb-tarieven te bepalen. In 2006 en in 2007 golden hiervoor beperkingen, maar die zijn in 2008 weer opgeheven. Toen is wel een zogeheten macronorm ingevoerd. Die stelt een bovengrens aan de totale stijging van de ozb-opbrengst.

De macronorm is niet in wetgeving vastgelegd. Het is een bestuurlijke afspraak tussen het Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). In het bestuursakkoord met de VNG van 4 juni 2007 is afgesproken dat bij overschrijding van de macronorm het volume van het gemeentefonds kan worden verlaagd. Dit is in 2008, in 2012 en in 2013 echter niet gebeurd, terwijl het kabinet in die jaren wel een overschrijding constateerde. Korten op het gemeentefonds zou betekenen dat gemeenten collectief worden gestraft als een aantal van hen de ozb-opbrengst sterk laat toenemen. Dat lijkt geen optimaal sturingsmechanisme.

De macronorm is in 2010 geëvalueerd.¹⁵ Toen is met waardering geconstateerd dat de ozb-opbrengst, op een kleine overschrijding in 2008 na, binnen de marges van de norm is gebleven.¹⁶

Concreet houdt de macronorm in dat de opbrengst van de ozb van alle gemeenten samen niet meer mag stijgen dan de reële trendmatige groei van het bruto binnenlands product (thans 1,5 procent) plus de prijsontwikkeling¹⁷ (2,0 procent).¹⁸ Dat betekent een maximale stijging van 3,5 procent. Voor 2014 wordt de macronorm echter verlaagd met de overschrijding van die norm in 2012 en 2013. Die overschrijding bedroeg in totaal 37,8 miljoen euro. Per saldo mag de ozb-opbrengst in 2014 met 2,45 procent (88,1 miljoen euro) toenemen.¹⁹

Meting

Toezicht op de naleving van de macronorm kan op basis van drie bronnen: begrotingscijfers, rekeningcijfers en een combinatie van tarief- en grondslagcijfers.

Het CBS verzamelt jaarlijks de gemeentelijke begrotingscijfers. Die hebben echter enkele beperkingen. Ze zijn deels gebaseerd op nog niet vastgestelde begrotingen, en ze hebben weliswaar betrekking op de meeste, maar niet op alle gemeenten. Ook blijkt er altijd een gat te gapen tussen begrote en gerealiseerde opbrengst, met name bij de ozb.²⁰ Bij een op basis van deze CBS-cijfers geconstateerde overschrijding van de macronorm is het daarom niet zeker of de ozb werkelijk teveel is gestegen. Van 2013 op 2014 is de ozb-opbrengst volgens opgave door het CBS gestegen met 3,4 procent. Dat is ruim boven de op basis van de macronorm toegestane 2,45 procent.

Eventuele overschrijdingen van de macronorm kunnen ook worden gemonitord op basis van de gemeentelijke rekeningen in plaats van de begrotingen. Rekeningcijfers hebben het voordeel definitief te zijn, maar zijn slechts met vertraging beschikbaar. Daarom zijn ze voor dit doel ongeschikt.

In de derde plaats kunnen de ozb-opbrengsten worden berekend aan de hand van ozb-tarieven en woz-waarden. Het nadeel hiervan is echter dat deze methode de daadwerkelijke ozb-opbrengst per definitie overschat omdat in de praktijk altijd een deel van de grondslag oninbaar is, bijvoorbeeld wanneer er door leegstand geen gebruiker van een bedrijfspand is. Op het niveau van mutaties is het echter wel mogelijk een vergelijking te maken. Daarvoor moet dan de vooronderstelling worden gemaakt dat leegstand van jaar op jaar weinig verandert. Verder zijn de definitieve woz-waarden pas met vertraging bekend. Wij maken gebruik van voorlopige cijfers (zie blz. 120).

Een ex post vergelijking van de drie methoden laat zien dat conclusies trekken op basis van begrotingscijfers alleen, riskant kan zijn.²¹ Ook is van de begrote ozb-opbrengsten geen uitsplitsing beschikbaar naar de heffing van woningen en die van niet-woningen. Wij geven dan ook de voorkeur aan de berekening op basis van tarieven en woz-waarden.

Berekend op basis van de ozb-tarieven en de waarde van onroerende zaken blijkt de ozb-opbrengst dit jaar 2,75 procent te stijgen (inclusief areaaluitbreiding). Dat is aanzienlijk minder dan

volgens de begrotingscijfers van het CBS, maar wel duidelijk boven de macronorm (2,45 procent).

Achtergrond opbrengstontwikkeling

Tabel 19 splitst de ozb-stijging uit naar een heffing van eigenaren van woningen, van eigenaren van niet-woningen en van gebruikers van niet-woningen. Gebruikers van woningen betalen sinds 2006 geen ozb meer. Uit deze tabel blijkt dat er geen grote verschillen bestaan tussen de opbrengststijging van de drie ozb-heffingen.

Welke gemeenten de ozb naar verhouding sterk hebben verhoogd is te zien op kaart 6 (woningen) en kaart 10 (niet-woningen).

Consequenties

De gemeenten hebben zich dit jaar gezamenlijk niet aan de macronorm gehouden. De afspraak is dat bij overschrijding van de macronorm in het *Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen* een bestuurlijke weging plaatsvindt van de mogelijke oorzaken van de overschrijding. Het kabinet behoudt zich het recht voor om een correctie door te voeren op de omvang van het gemeentefonds. Deze formulering laat strikt genomen geen gerichte korting voor overtreders toe. Dat zou immers de verdeling van het fonds veranderen. Dit betekent dat gemeenten die zelf onder de norm zijn gebleven financieel kunnen worden gestraft voor het beleid van andere gemeenten. Dat geldt zelfs voor de 34 gemeenten die de ozb verlagen.

Bij de rechtvaardigheid hiervan kunnen vraagtekens worden gezet. Ook lijkt een dergelijk systeem niet de goede prikkels af te geven. Dat komt doordat een gemeente die de ozb sterk verhoogt daarvoor niet of maar zeer beperkt wordt bestraft. Immers, wanneer de andere gemeenten de ozb binnen de perken houden wordt de macronorm niet overschreden, en volgt geen straf. Wanneer de macronorm wel wordt overschreden wordt de straf over alle gemeenten verdeeld, naar rato van hun aandeel in de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De veroorzakers komen er met een verhoudingsgewijs lichte boete van af. Daar komt bij dat gemeenten, in jaren waarin

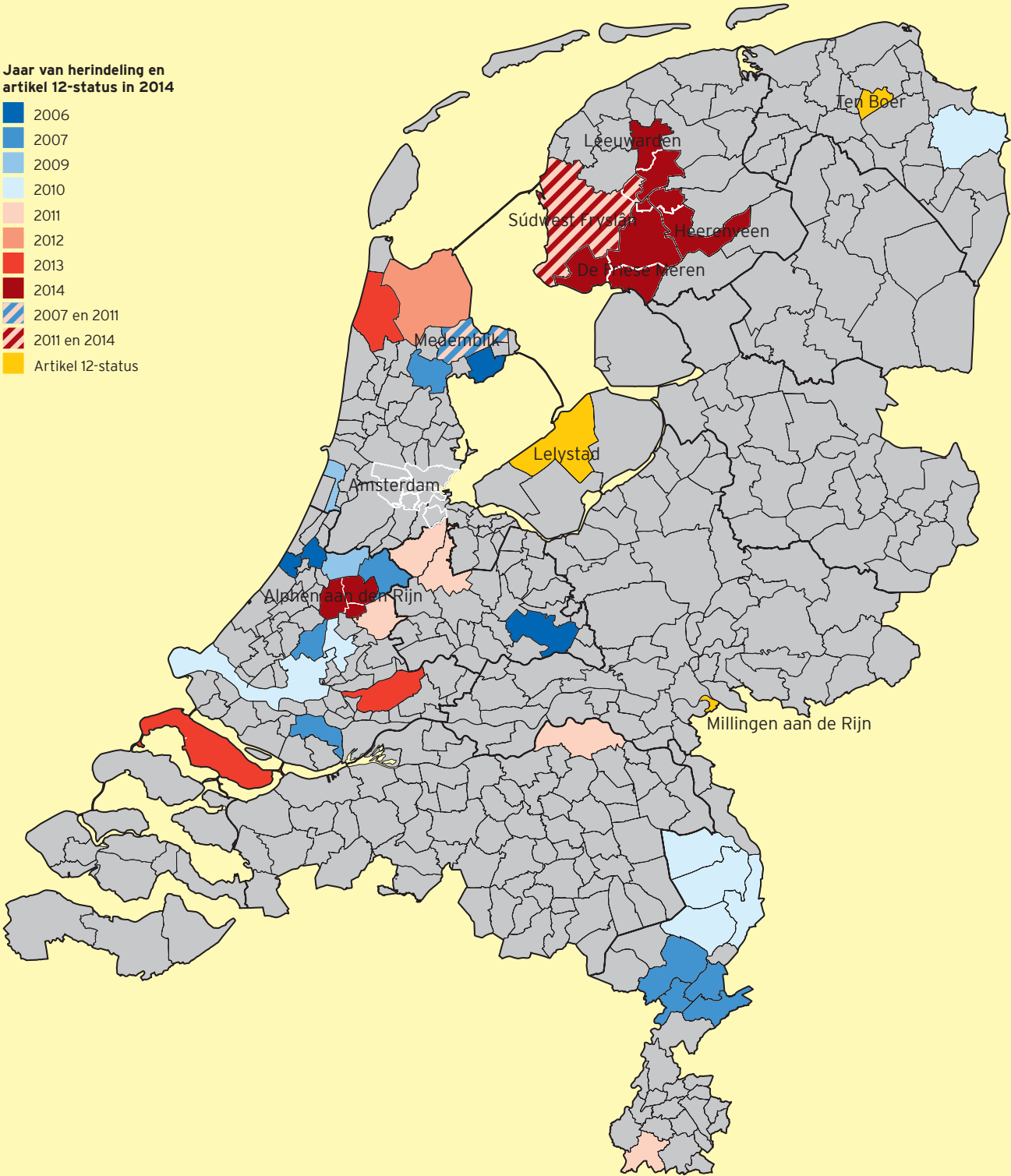
een overschrijding van de norm wordt verwacht, juist voor hogere tarieven zouden kunnen kiezen om de te verwachten daling van hun uitkering te compenseren. Dit alles is in de evaluatie van de macronorm niet aan de orde gekomen. Een korting op het gemeentefonds als reactie op een overschrijding van de macronorm is zoals gezegd geen automatisme. Het is nog nooit voorgekomen, ook niet in 2008, 2012 of in 2013. Maar de geloofwaardigheid van de macronorm kan wel in gevaar komen wanneer sancties nooit worden toegepast. Ook het in mindering brengen van de overschrijding op de toegestane opbrengstgroei in het jaar erop kan bezwaarlijk van jaar op jaar worden toegepast. Wanneer de macronorm geen rekening zou houden met de overschrijdingen in 2012 en 2013, en dus 3,5 procent zou bedragen in plaats van 2,45 procent, zou van een overschrijding geen sprake zijn geweest.

De ozb is goed voor 1,6 procent van de landelijke belasting- en premieopbrengst. De overschrijding van de macronorm met 0,30 procentpunt (11 miljoen euro) komt neer op een te hoge stijging van de landelijke belastingopbrengst van 0,0046 procent. Ernstige macro-economische consequenties vallen daar niet van te verwachten. Over de ontwikkeling van de koopkracht zegt de overschrijding van de macronorm weinig. De macronorm betreft immers de stijging van de ozb-opbrengst inclusief areaaluitbreiding (nieuwbouw). Doordat er een volume-effect in zit zegt deze stijging weinig over de druk op afzonderlijke belastingplichtigen.

Tabel 19 Procentuele stijging ozb-opbrengst uitgesplitst naar heffing

Woningen: eigenaar	2,84%
Niet-woningen: eigenaar	3,18%
Niet-woningen: gebruiker	1,99%
Totaal	2,75%

1 Artikel 12-status en gemeentelijke herindeling

1 Gemeentelijke herindeling en artikel 12-status

Gemeentelijke herindeling

Van 2013 op 2014 is het aantal gemeenten met vijf afgenomen tot 403. Op de kaart hiernaast zijn de gemeenten ingekleurd die de afgelopen jaren zijn heringedeeld.

Het kabinet Rutte II streefde aanvankelijk naar een radicale vermindering van het aantal gemeenten. Alleen gemeenten met ten minste 100.000 inwoners werden levensvatbaar geacht. Op dit moment hebben maar 30 gemeenten zo veel inwoners. Opschaling zou de bestuurskracht van gemeenten vergroten, en op termijn een miljard euro aan kosten besparen (volgens het regeerakkoord). Uit onderzoek blijkt echter dat herindelingen niet tot lagere uitgaven leiden.²² Inmiddels heeft het kabinet zijn opschalingsambities beperkt. De ingeboekte bezuiniging op het gemeentefonds is vooralsnog echter gehandhaafd.

Sommige heringedeelde gemeenten hanteren voor een aantal gemeentelijke belastingen nog verschillende tarieven in de territoria van de opgeheven gemeenten. Ook de Amsterdamse stadsdelen kennen verschillende belastingtarieven. In deze uitgave worden daarom de binnengemeentelijke tariefgebieden afzonderlijk weergegeven. De relevante binnengrenzen zijn op de kaart hiernaast wit ingetekend.

Artikel 12

Gemeenten die in ernstige financiële problemen verkeren, kunnen op grond van artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet een aanvullende uitkering aanvragen. Dit kan als de algemene middelen van de gemeente aanmerkelijk en structureel tekortschieten om in de noodzakelijke behoeften te voorzien, terwijl de eigen inkomsten zich op een redelijk peil bevinden. Dit laatste betekent (in 2014) concreet dat reinigingsheffing en rioolheffing kostendekkend moeten zijn en dat het gewogen gemiddelde ozb-tarief ten minste

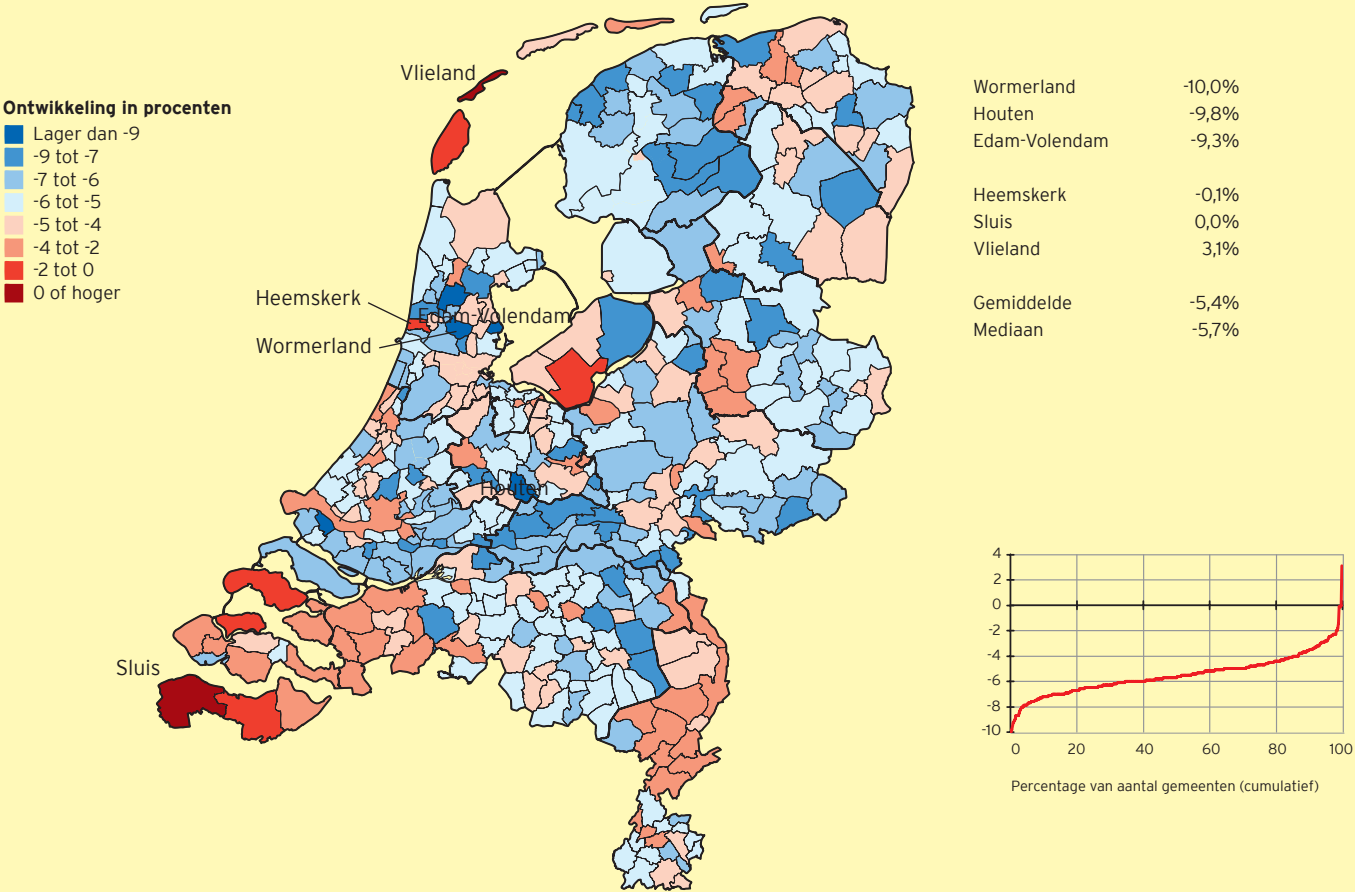
0,1651 procent van de woz-waarde moet bedragen. Tot 2012 bestond er eveneens een minimumtarief voor de rioolheffing, maar dat is opgeheven. Niet-kostendekkende tarieven voor riool en reiniging zijn alleen toegestaan voor zover deze door een hoger ozb-tarief worden gecompenseerd.

Artikel 12-gemeenten zijn dus genoodzaakt hoge tarieven te hanteren. Of dit ook altijd tot hoge lasten voor hun inwoners leidt, hangt af van de waarde van de onroerende zaken binnen deze gemeenten.

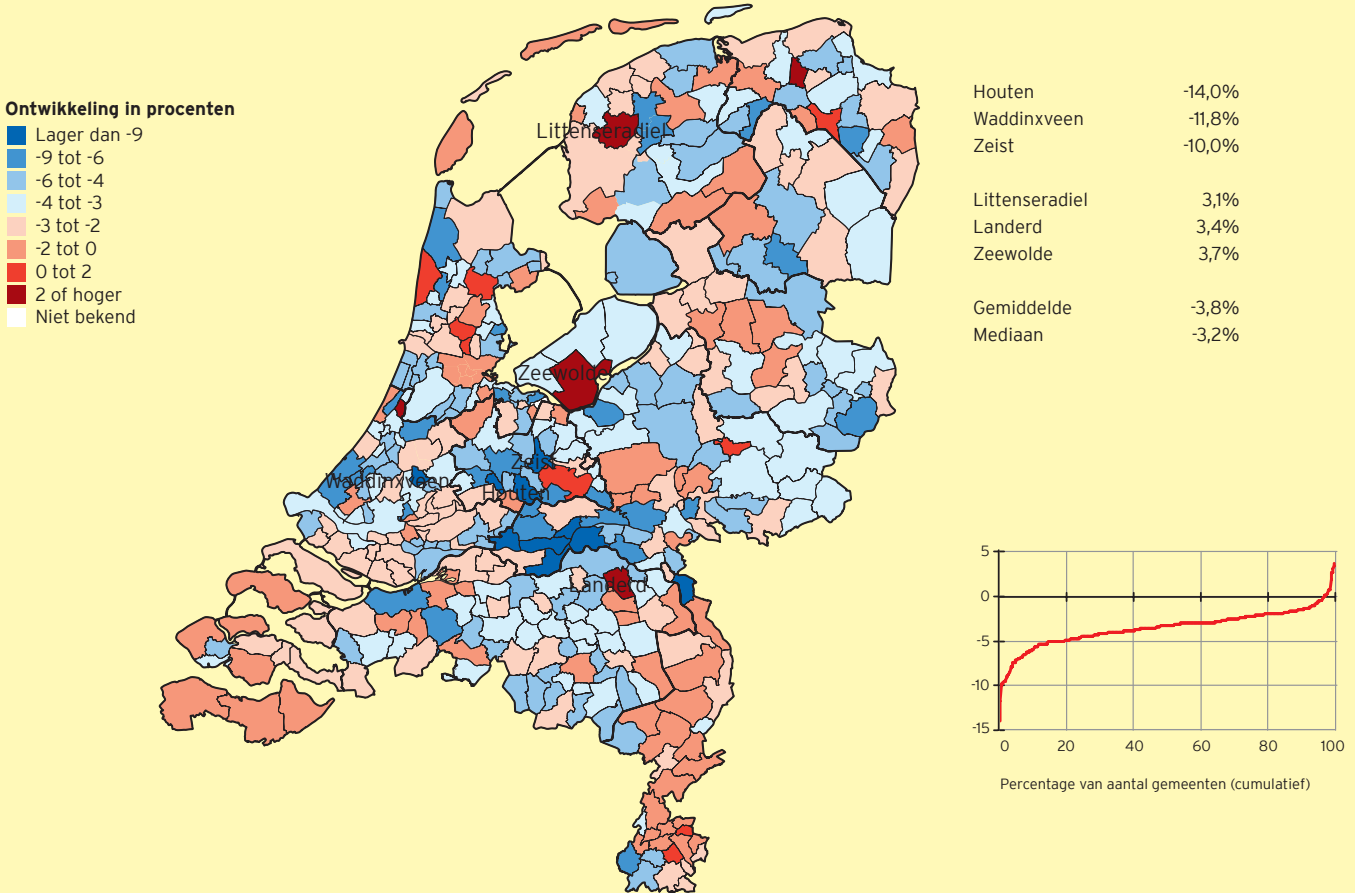
Aantal artikel 12-gemeenten gestabiliseerd

In de jaren tachtig van de vorige eeuw hadden nog tientallen gemeenten de artikel 12-status. Sindsdien is dit aantal gestaag teruggelopen, onder meer door de voortdurende gemeentelijke herindelingen en de invoering van de nieuwe Financiële-verhoudingswet uit 1997, die beter rekening houdt met kostenverschillen tussen gemeenten.²³ Dit jaar zijn er drie artikel 12-gemeenten, vorig jaar waren dat er nog vier.²⁴ Op de kaart zijn artikel 12-gemeenten geel gekleurd.

2 Waardeontwikkeling woningen

3 Waardeontwikkeling niet-woningen

2 en 3 Waardeontwikkeling woningen en niet-woningen

Taxatie

De waarde van woningen en van niet-woningen wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld, waarbij het peiljaar telkens een jaar opschuift. Voor 2014 geldt de waarde op 1 januari 2013. Vorig jaar was dat 2012. Helaas kan de nieuwe waarde van sommige objecten pas in een laat stadium definitief worden vastgesteld (onder meer als gevolg van bezwaar- en beroepsprocedures), zodat gemeenten hun definitieve ozb-tarieven pas laat kunnen vaststellen. De ozb-tarieven moeten weliswaar voor het begin van het jaar worden gekozen, maar mogen in de loop van het jaar nog worden verlaagd (niet verhoogd).

De waarde van de onroerende zaken binnen de gemeentegrenzen kan ook zijn toegenomen door nieuwbouw (of afgenomen door sloop). Deze zogeheten areaalontwikkeling wordt bij de waardeontwikkeling niet meegerekend. De waardeontwikkeling wordt in deze atlas gebruikt om de mutatie van de ozb-tarieven te corrigeren. Immers, hogere waarden leiden vaak tot lagere tarieven, en andersom. Om de reële tariefontwikkeling te berekenen wordt voor de waardeontwikkeling gecorrigeerd.

Waarestijging woningen

De definitieve waardemutaties waren nog niet beschikbaar op het moment dat deze atlas is samengesteld. De vermelde waardeontwikkelingen betreffen voorlopige cijfers.²⁵ De gemiddelde waardeontwikkeling van woningen varieert van -10,0 procent in Wormerland tot 3,1 procent in Vlieland. Deze stijging komt vooral doordat de waarde van recreatiewoningen stijgt. De waarde van 'normale' woningen daalt volgens de gemeente Vlieland met 3,0 procent. Het landelijke gemiddelde bedraagt -5,4 procent. In 401 gemeenten daalde de gemiddelde woning in waarde. In Sluis blijft de waarde van woningen gelijk. Voor 57 procent van de gemeenten geldt dat de waardeontwikkeling tussen de -6 en de -2 procent ligt.

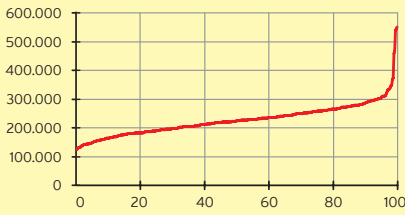
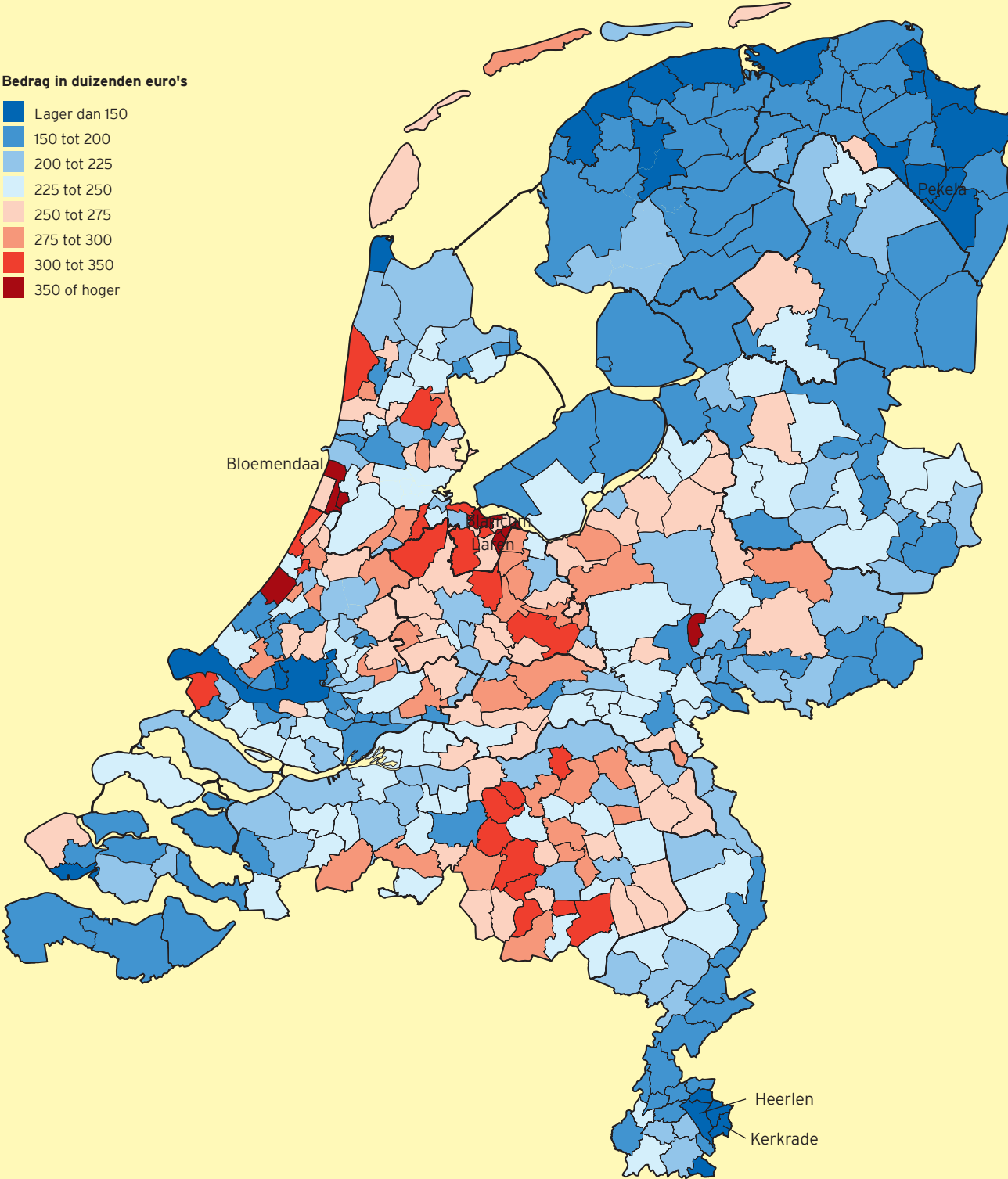
Waarestijging niet-woningen

De gemiddelde waardeontwikkeling van niet-woningen varieert van -14,0 procent in Houten tot 3,7 procent in Zeewolde. Gemiddeld bedroeg de waardeontwikkeling -3,8 procent. In 33 procent van de gemeenten ligt de waardeontwikkeling tussen de -3 en de 0 procent. In 388 gemeenten daalt de gemiddelde waarde van niet-woningen.

4 Gemiddelde woningwaarde

Bedrag in duizenden euro's

- Lager dan 150
- 150 tot 200
- 200 tot 225
- 225 tot 250
- 250 tot 275
- 275 tot 300
- 300 tot 350
- 350 of hoger

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Heerlen	123.000
Kerkrade	128.000
Pekela	132.000
Laren	541.000
Blaricum	545.000
Bloemendaal	552.000
Gemiddelde	222.000
Mediaan	225.000

4 Gemiddelde woningwaarde

Gemiddelde

De taxatiewaarde van een woning bedraagt gemiddeld 222.000 euro. Dat is een verandering van -5,4 procent in vergelijking met vorig jaar. Via de ozb-aanslag (en in sommige gemeenten ook via de rioolheffing) werkt de woningwaarde door in de woonlasten die huishoudens aan de gemeente moeten betalen. Ook de heffing gebouwd van de waterschappen, de inkomstenbelasting (het eigenwoningforfait en de vermogensheffing in box 3) en de overdrachtsbelasting gebruiken de woningwaarde als grondslag.

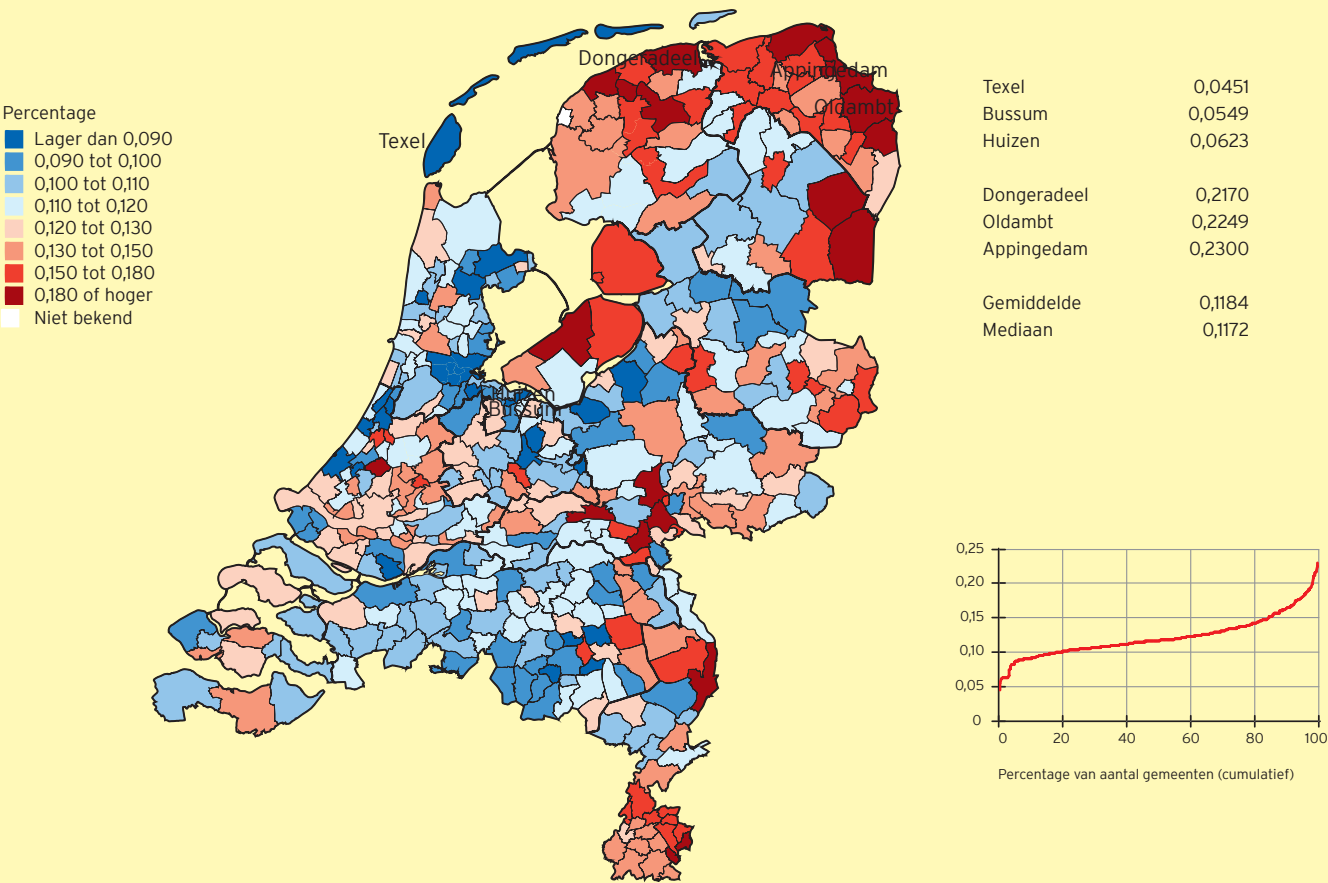
Omdat de definitieve waardecijfers van onroerende zaken nog niet beschikbaar zijn, vermelden wij voorlopige gegevens. Die zijn berekend door de gemiddelde waarde van woningen binnen een gemeente in 2013 (bron: CBS) te verhogen met behulp van voorlopige cijfers met betrekking tot de waardestijging binnen die gemeente.

Grote verschillen

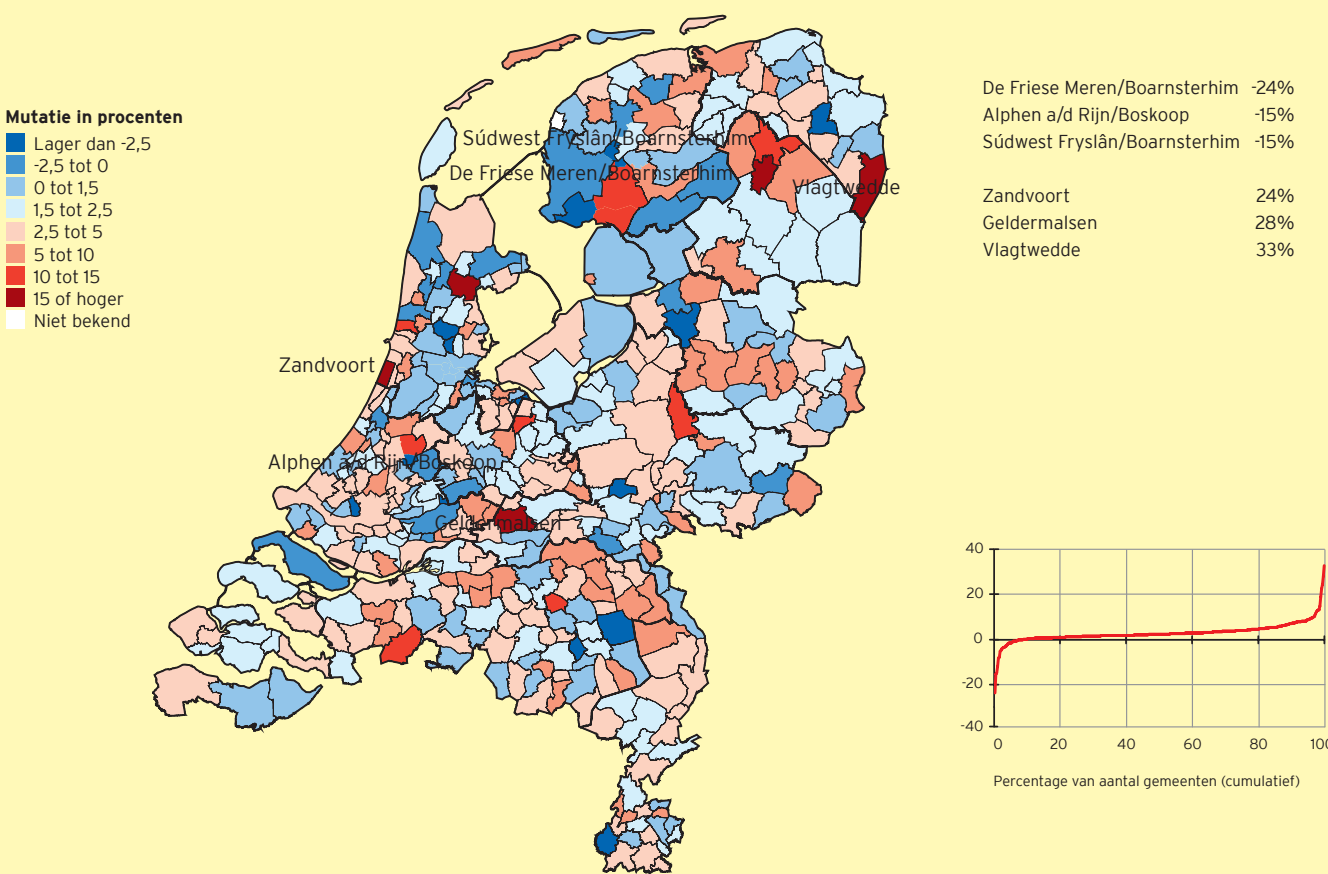
De goedkoopste woningen staan in de periferie: het Noorden, Zeeland en Limburg, maar ook in en om Rotterdam zijn woningen gemiddeld weinig waard. In Heerlen bedraagt de gemiddelde woningwaarde 123.000 euro. De duurste woningen staan in de villadorpen rond de grote steden. Bloemendaal spant de kroon met een gemiddelde waarde van 552.000 euro. De figuur onder de kaart laat zien dat er enkele gemeenten zijn met uitzonderlijk dure huizen. Voor de rest is de verdeling vrij vlak.

De verschillen in de waarde van onroerende zaken hebben twee oorzaken. Ten eerste zijn sommige plaatsen gewilder dan andere: een vrijwel identieke woning is in Bloemendaal veel meer waard dan in Heerlen. Heerlen ligt in Zuid-Limburg, één van de gebieden waar de bevolkingsomvang daalt. Daarnaast verschilt de samenstelling van het woningenbestand: in Bloemendaal staan veel villa's, in Heerlen meer eenvoudige woningen.

5 Ozb-tarief woningen

6 Mutatie ozb-tarief woningen

5 en 6 Ozb-tarief woningen en mutatie

Tarieven

Kaart 5 hiernaast laat het ozb-tarief zien voor eigenaren van woningen. Eén gemeente (Harlingen) had bij het ter perse gaan van deze atlas nog geen ozb-tarieven bepaald. Van twee gemeenten zijn voorlopige tarieven opgenomen, omdat vrijwel vaststond dat dit de definitieve tarieven zouden worden.²⁶ Het gemiddelde tarief bedraagt 0,1184 procent. Dat is (gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling) 2,7 procent hoger dan vorig jaar.

Volgens de macronorm (een bestuurlijke afspraak tussen de rijksoverheid en de VNG, zie blz. 32) mag de landelijke opbrengst van de ozb niet meer stijgen dan 2,45 procent. Dat geldt voor de opbrengst van woningen en van niet-woningen samen. Op basis van de ozb-tarieven voor 2013 en 2014 en de voorlopige waardeontwikkeling valt een opbrengstgroei te becijferen van 2,75 procent. Dat is boven de macronorm. Deze opbrengstgroei is niet alleen het gevolg van tariefstijgingen, maar ook van areaaluitbreiding.

In 53 procent van de gemeenten ligt het ozb-tarief voor woningen tussen 0,0800 en 0,1200 procent (zie de figuur bij de kaart). Ter vergelijking: het eigenwoningforfait komt gemiddeld overeen met een tarief van 0,2940 procent van de woz-waarde.²⁷ Dit is 2,5 keer zo hoog als het gemiddelde ozb-tarief. Het gemiddelde tarief van de met de ozb vergelijkbare "heffing gebouwd" van de waterschappen bedraagt 0,0329 procent. Dat is 28 procent van het gemiddelde ozb-tarief voor woningen.

Dit jaar heeft Texel het laagste tarief (0,0451 procent) en Appingedam het hoogste (0,2300 procent). Een vergelijking van de tarieven is echter niet erg informatief, omdat gemeenten met goedkope woningen hogere tarieven nodig hebben om een bepaalde opbrengst te krijgen dan gemeenten met dure huizen (zie bijlage 3). Dit verklaart deels de overwegend rode kleur van Groningen, Friesland en Zuid-Limburg op kaart 5.

Kaart 8 laat daarom de gestandaardiseerde tarieven zien, die hiervoor zijn gecorrigeerd.

Tariefmutaties

Een deel van de jaarlijkse tariefaanpassing is bedoeld om te compenseren voor de ontwikkeling van de waarde van onroerende zaken. Immers, wanneer deze waarde stijgt kan met een lager tarief dezelfde opbrengst worden verkregen. Bij een waardedaling moet het tarief omhoog om de opbrengst ten minste gelijk te houden. Om de reële tariefontwikkeling te kunnen bepalen zijn de tarieven in 2014 daarom vergeleken met de tarieven in 2013 die zijn gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling. Het gemiddelde tarief van de ozb op het eigendom van woningen is – aldus gecorrigeerd – dit jaar 2,7 procent verhoogd.

Dit jaar daalt het ozb-tarief voor woningen (na correctie voor de waardeontwikkeling) in 35 gemeenten. De grootste dalingen vonden plaats in De Friese Meren/Boarnsterhim (-24 procent) en in Alphen a/d Rijn/Boskoop (-15 procent). De daling in de voormalige gemeente Boskoop en Boarnsterhim is een gevolg van de herindeling. In de nieuwe gemeenten (Boskoop maakt voortaan deel uit van Alphen aan den Rijn en een deel van Boarnsterhim van De Friese Meren) is het ozb-tarief lager dan in de voormalige gemeenten.

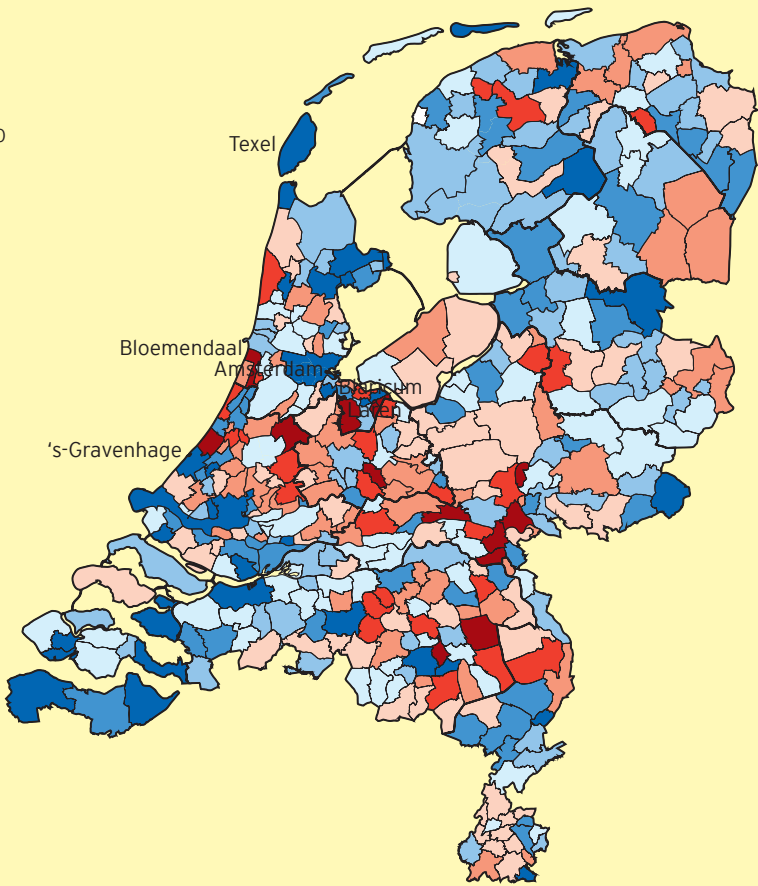
De grootste tariefverhoging vindt plaats in Vlagtwedde (33 procent). Geldermalsen verhoogt het ozb-tarief met 28 procent. Volgens de gemeente Geldermalsen is de verhoging nodig om een sluitende begroting te krijgen. Daarnaast had Geldermalsen lage tarieven in vergelijking met omliggende gemeenten. Dat verschil is nu kleiner.

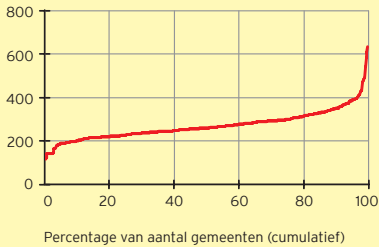
7 Ozb-aanslag woning met gemiddelde waarde

Bedrag in euro's

- Lager dan 200
- 200 tot 225
- 225 tot 250
- 250 tot 275
- 275 tot 300
- 300 tot 350
- 350 tot 400
- 400 tot 450
- Niet bekend

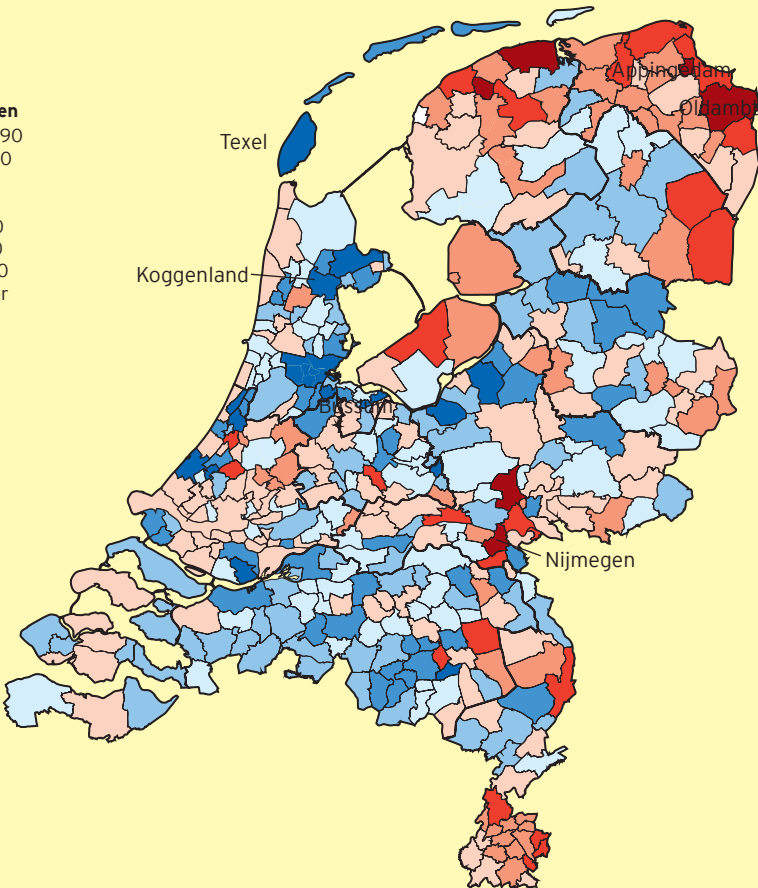
Texel	117
's-Gravenhage	126
Amsterdam	144
Bloemendaal	586
Laren	607
Blaricum	633
Gemiddelde	256
Mediaan	261

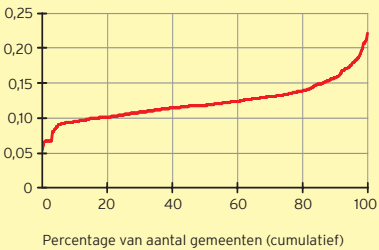
8 Gestandaardiseerd ozb-tarief woningen

Tarief in procenten

- Lager dan 0,090
- 0,090 tot 0,100
- 0,100 tot 0,110
- 0,110 tot 0,120
- 0,120 tot 0,140
- 0,140 tot 0,170
- 0,170 tot 0,200
- 0,200 of hoger
- Niet bekend

Texel	0,0537
Koggenland	0,0616
Bussum	0,0639
Nijmegen	0,2099
Oldambt	0,2131
Appingedam	0,2217
Gemiddelde	0,1184
Mediaan	0,1181

7 en 8 Gemiddelde aanslag en gestandaardiseerd ozb-tarief woningen

Vergelijken is lastig

Een vergelijking van de ozb-tarieven van verschillende gemeenten zegt op zichzelf betrekkelijk weinig. Immers, een laag tarief kan in combinatie met een hoge grondslag best tot een hoge belastingaanslag leiden. We presenteren daarom in deze atlas twee alternatieve vergelijkingsmaatstaven. Vanuit het standpunt van de *belastingbetaler* is de gemiddelde aanslag een nuttige indicator. Dit is de hoogte van de aanslag bij een voor de gemeente geldende gemiddelde woningwaarde (kaart 7). Vanuit het gezichtspunt van de *gemeente* is het gestandaardiseerde ozb-tarief (kaart 8 voor woningen en kaart 12 voor niet-woningen) een goede indicator. Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. Beide maatstaven worden uitgebreid behandeld in de bijlage 3 (blz. 136).

Gemiddelde aanslag

De hoogte van de ozb kan vanuit de belastingbetaler gezien het best worden vergeleken aan de hand van de hoogte van de aanslag voor een woning van gemiddelde waarde in de betreffende gemeente. Deze ozb-aanslag varieert van 117 euro in Texel tot 633 euro in Blaricum (kaart 7). Blaricum heeft geen uitzonderlijk hoog tarief, maar de huizen zijn er wel buitengewoon duur. De figuur bij kaart 7 laat zien dat maar enkele gemeenten met hun gemiddelde ozb-aanslag boven de 400 euro uitkomen. Het gemiddelde ligt op 256 euro. Dit is 6,88 euro (2,8 procent) meer dan vorig jaar. In 66 procent van de gemeenten ligt de gemiddelde aanslag tussen 200 euro en 300 euro.

Gedeeltelijke verevening van belastingcapaciteit leidt tot tariefverschillen

De belastingopbrengst is gelijk aan het tarief maal de grondslag. Gemeenten met een verhoudingsgewijs kleine belastinggrondslag - en dus relatief lage woningwaarden - hebben hogere ozb-tarieven nodig dan gemeenten met een grote grondslag om eenzelfde belastingopbrengst te genereren. De rijksoverheid houdt hier rekening mee door gemeenten met dure woningen een lagere uitkering te geven uit het gemeentefonds, maar deze compensatie is niet volledig. Dat betekent dat gemeenten met bovengemiddeld dure woningen bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan andere gemeenten. Dit is een van de redenen dat gemeenten met een lage waarde van onroerende zaken relatief hoge ozb-tarieven kennen.

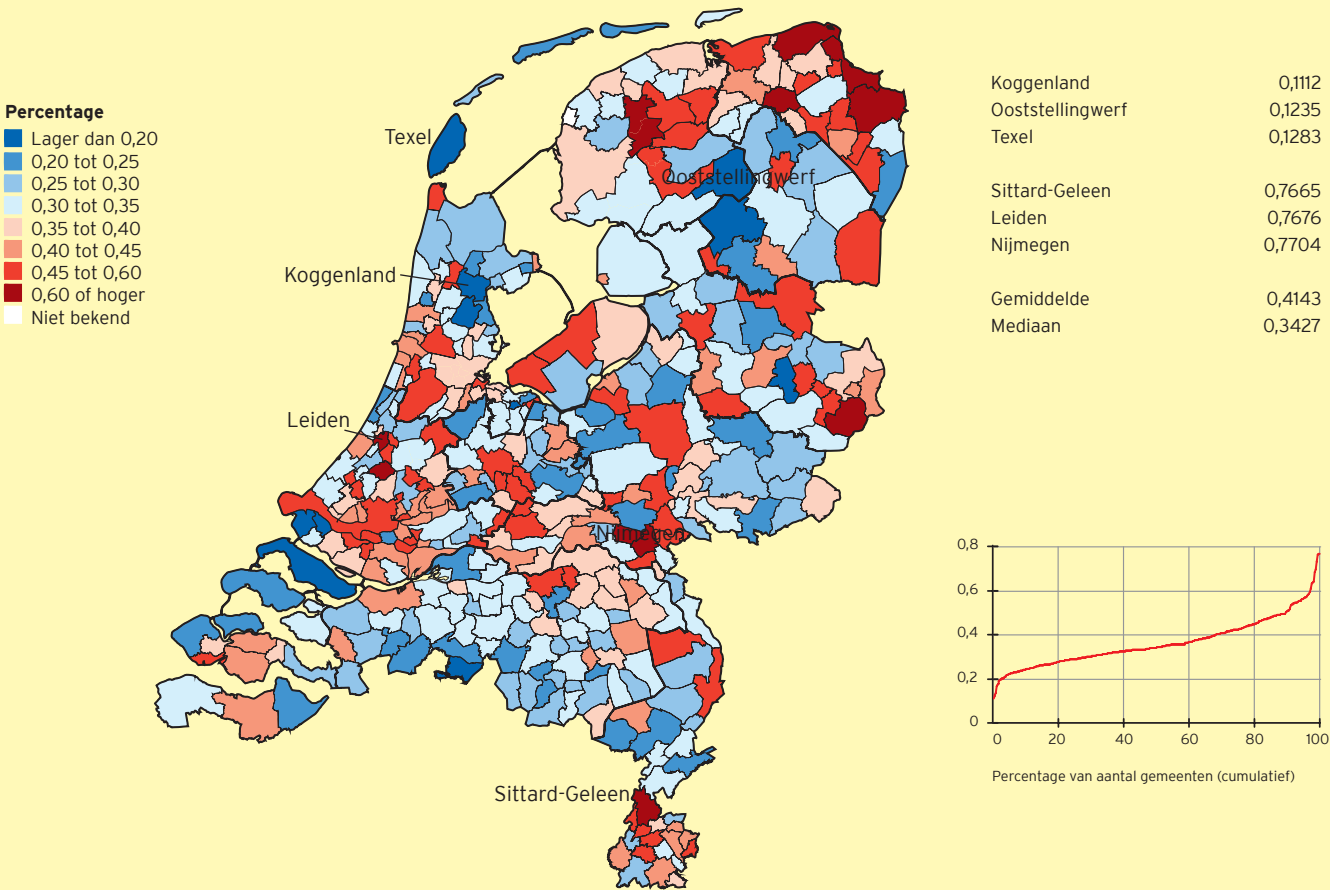
Gestandaardiseerd tarief

Om de hoogte van de ozb-tarieven vanuit gemeentelijk perspectief te kunnen vergelijken zijn *gestandaardiseerde* tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de rijksoverheid verschillen in belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou verevenen).

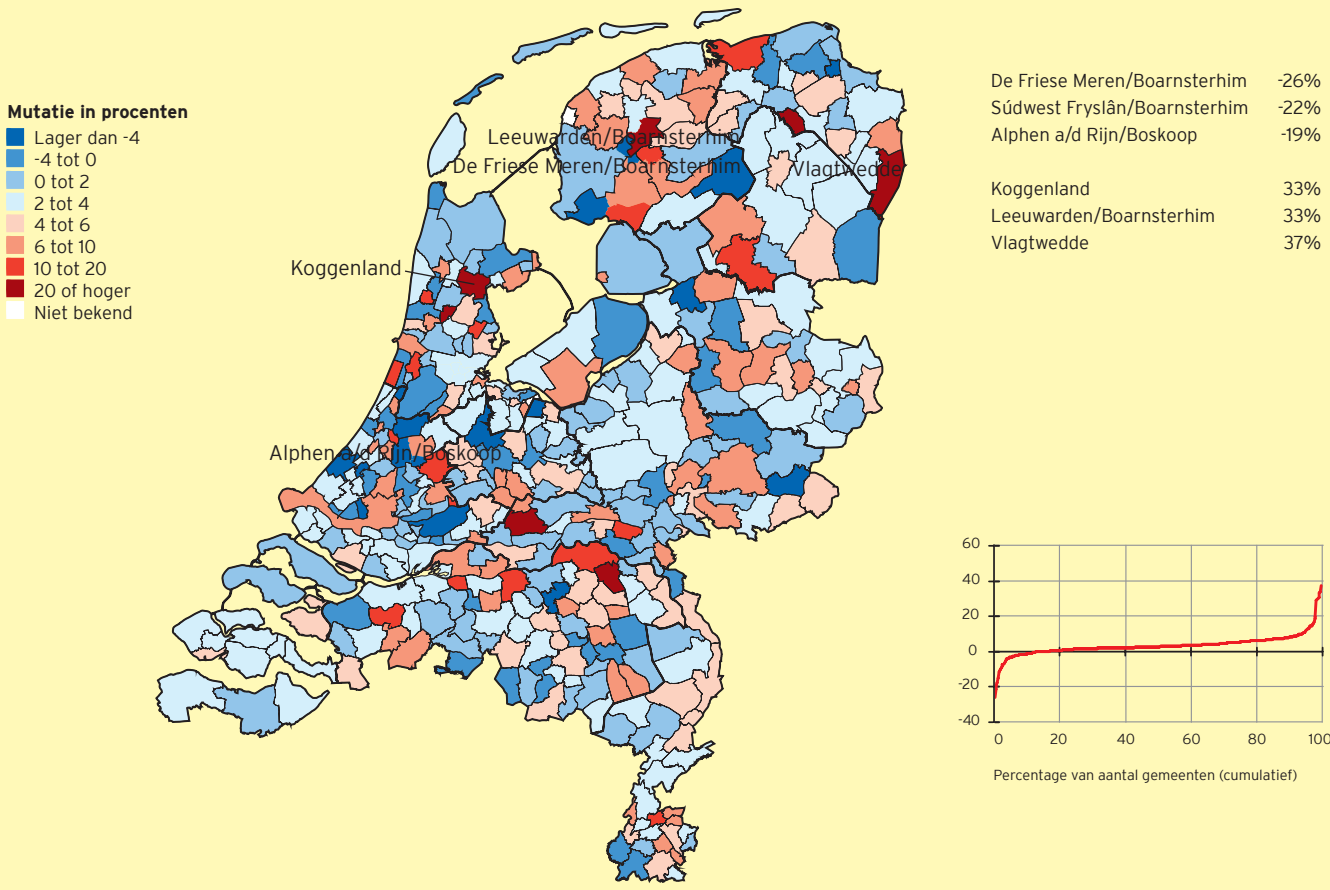
Texel heeft voor woningen het laagste gestandaardiseerde tarief (0,0537 procent), Appingedam het hoogste (0,2217 procent). Het gemiddelde bedraagt 0,1184 procent.

Opvallend is dat Noord-Nederland en Zuid-Limburg niet alleen hoge ozb-tarieven hebben (kaart 5), maar ook hoge gestandaardiseerde ozb-tarieven. De lage woningwaarden in die gebieden kunnen de hoge ozb-tarieven dus maar ten dele verklaren.

9 Ozb-tarief niet-woningen

10 Mutatie ozb-tarief niet-woningen

9 en 10 Ozb-tarief niet-woningen en mutatie

Tarief

Zowel de eigenaar als de gebruiker van een niet-woning (doorgaans een bedrijfspand) betaalt ozb. Kaart 9 laat het tarief voor de eigenaar en de gebruiker samen zien. De afzonderlijke tarieven voor de eigenaar en voor de gebruiker zijn niet erg interessant. Die zeggen namelijk niets over de vraag welk deel de eigenaar of de gebruiker uiteindelijk betaalt. Immers, belasting wordt als het even kan afgewenteld. Zo zal de verhuurder van een bedrijfspand de ozb die hij moet betalen zoveel mogelijk doorberekenen in de huur.

Gemiddeld bedraagt het ozb-tarief voor niet-woningen 0,4143 procent. Dat is 2,3 procent hoger dan vorig jaar.

Het ozb-tarief voor niet-woningen varieert van 0,112 procent in Koggenland tot 0,7704 procent in Nijmegen (kaart 9).

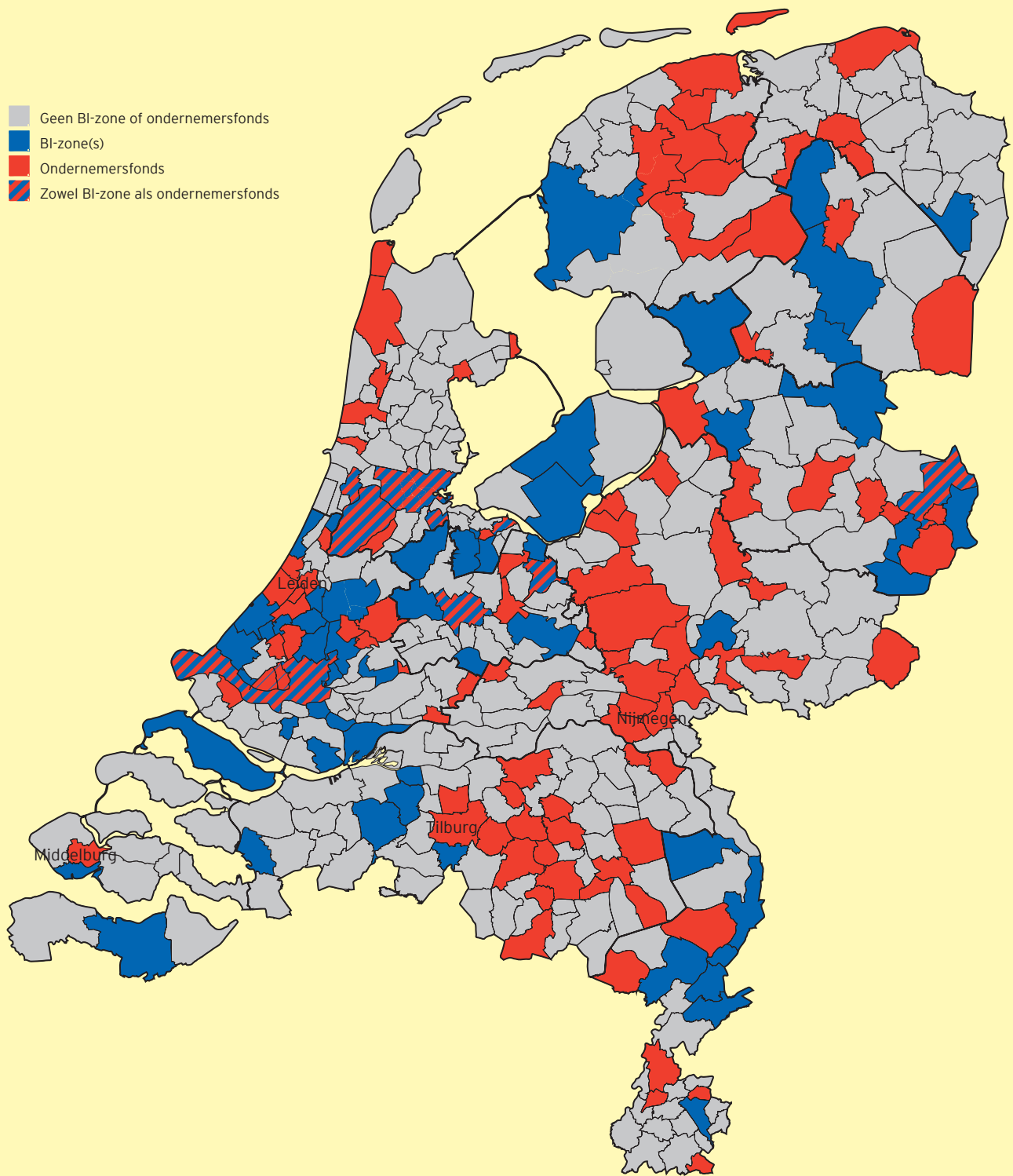
Mutatie

Kaart 10 laat zien in hoeverre het ozb-tarief voor niet-woningen is veranderd. Een deel van de jaarlijkse tariefaanpassing is bedoeld om te compenseren voor de ontwikkeling van de waarde van onroerende zaken. Immers, wanneer deze waarde stijgt kan met een lager tarief dezelfde opbrengst worden verkregen. Bij een waardedaling is een hoger tarief nodig om ten minste dezelfde opbrengst te houden. De tariefmutatie in kaart 10 is daarom gecorrigeerd voor de gemiddelde waardeontwikkeling van niet-woningen binnen elke gemeente.

De tariefmutatie varieert van -26 procent in De Friese Meren/Boarnsterhim tot 37 procent in Vlagtwedde. De tarieven in de voormalige gemeente Boarnsterhim waren hoger dan die van de andere voormalige gemeenten die nu deel uitmaken van De Friese Meren.

Het gemiddelde tarief stijgt met 2,3 procent. 59 gemeenten verlagen het (voor waardestijging gecorrigeerde) tarief. Dat betekent dat daar de opbrengst daalt, tenzij er meer onroerende zaken zijn bijgekomen die onder deze belasting vallen (volume-effect).

11 BI-zones en ondernemersfondsen

11 Bedrijveninvesteringszones en ondernemersfondsen

Bedrijveninvesteringszones

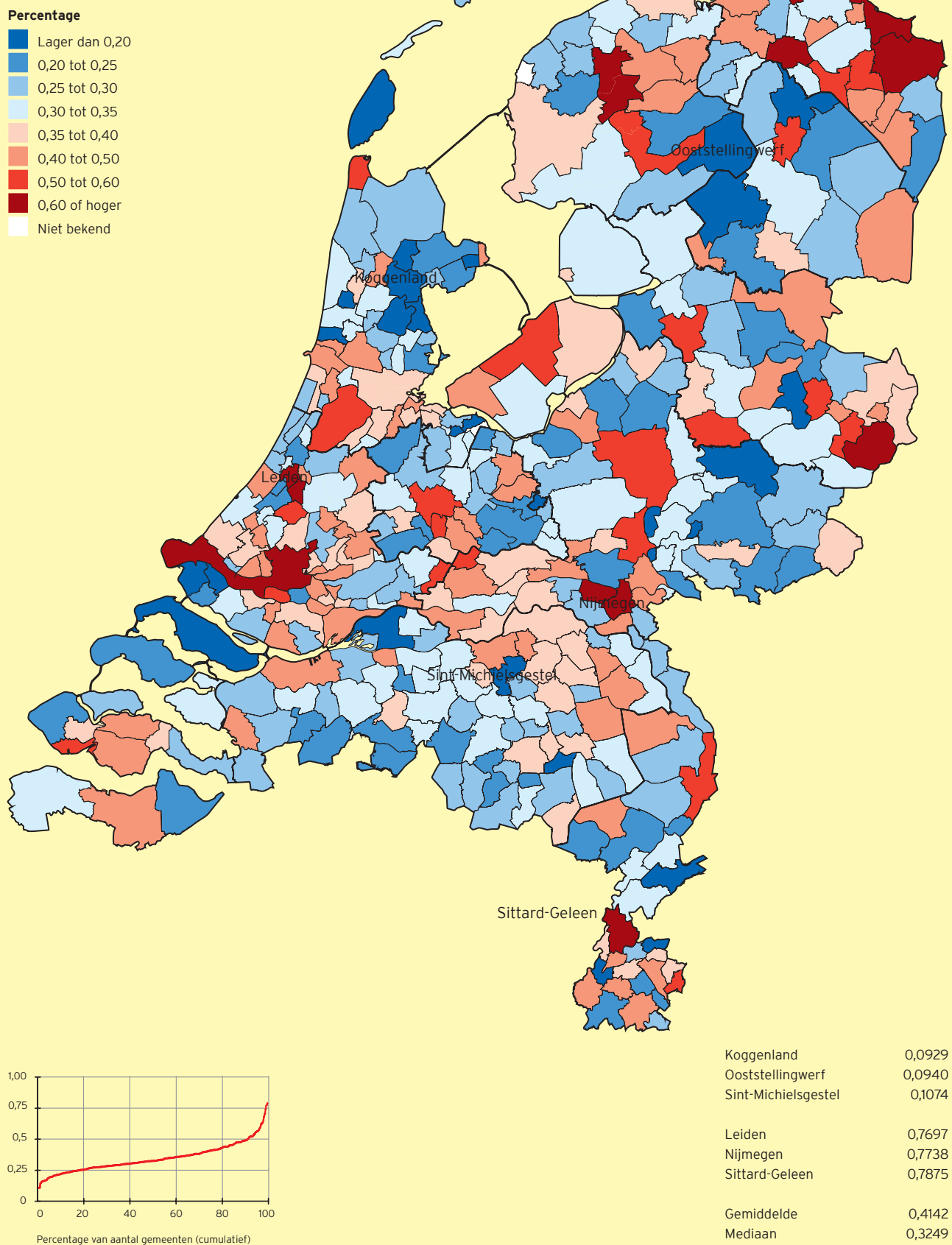
64 gemeenten kennen één of meer bedrijveninvesteringszones (BIZ of BI-zone), afgebakende gebieden waarbinnen een afzonderlijke heffing bestaat waarmee investeringen in de kwaliteit van bedrijfsterreinen worden bekostigd. De gemeente int de heffing en keert de opbrengst uit aan de vereniging of stichting die de activiteiten namens de ondernemers uitvoert. De opbrengst van deze heffing kan bijvoorbeeld worden benut voor het verbeteren van verkeersvoorzieningen, bewegwijzering, groenvoorziening, afvalinzameling, verlichting, schoonmaak, onderhoud, brandveiligheid, graffitiwijdering, extra surveillance, hekwerken en camerabewaking. Het gaat dus niet altijd om investeringen.

BI-zones kunnen worden ingesteld sinds 1 mei 2009. Dat kan alleen bij voldoende draagvlak onder de betrokken bedrijven. Het gaat om een experimentele regeling. Gemeenten mogen zoveel BI-zones instellen als ze willen (voor zover draagvlak aanwezig is). Initiatieven dienden wel voor 1 januari 2012 van start te gaan. De Experimentenwet BIZ vervalt met ingang van 1 juli 2015. In 2012 is de wet geëvalueerd. Er blijken veel meer BI-zones te zijn opgericht dan men had verwacht en zowel in grote als in kleinere gemeenten.²⁸ Omdat er behoefte blijkt te zijn aan BI-zones wordt nu gewerkt aan een definitieve regeling.

Ondernemersfondsen

Gemeenten als Leiden, Nijmegen, Middelburg en Tilburg kenden voor 2009 al een ondernemersfonds dat via een bestaande lokale belasting (ozb of reclamebelasting) werd gevoed.²⁹ Momenteel hebben 106 gemeenten een dergelijk fonds dat vaak aan de ozb of de reclamebelasting is verbonden. 10 van deze gemeenten kennen ook een BIZ. Het nadeel van een ondernemersfonds is dat moet worden aangesloten bij de bestaande heffingssystematiek. Via een BIZ is bijvoorbeeld een ozb-achtige heffing mogelijk in een afgebakend gebied. Bij een ondernemersfonds kan dat niet. Aan de andere kant zijn de wettelijke beperkingen kleiner. Zo is bijvoorbeeld geen draagkrachtmeting nodig.

12 Gestandaardiseerd ozb-tarief
niet-woningen

12 Gestandaardiseerd ozb-tarief niet-woningen

Vergelijkbaarheid ozb-tarieven beperkt

Twee gemeenten die dezelfde ozb-tarieven hanteren kunnen daar verschillende bedragen aan overhouden. De opbrengst hangt immers mede af van de belastinggrondslag. Een gemeente met veel dure bedrijfspanden behaalt met een bepaald tarief een hogere opbrengst dan een gemeente met weinig bedrijvigheid. Dergelijke verschillen in belastinggrondslag worden via het verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds gedeeltelijk gecompenseerd, maar niet helemaal (bij niet-woningen voor 70 procent). Om deze reden zegt een vergelijking van de ozb-tarieven tussen gemeenten betrekkelijk weinig.

Gestandaardiseerd tarief

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken zijn gestandaardiseerde tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. Voor een uitgebreidere behandeling wordt verwezen naar blz. 122.

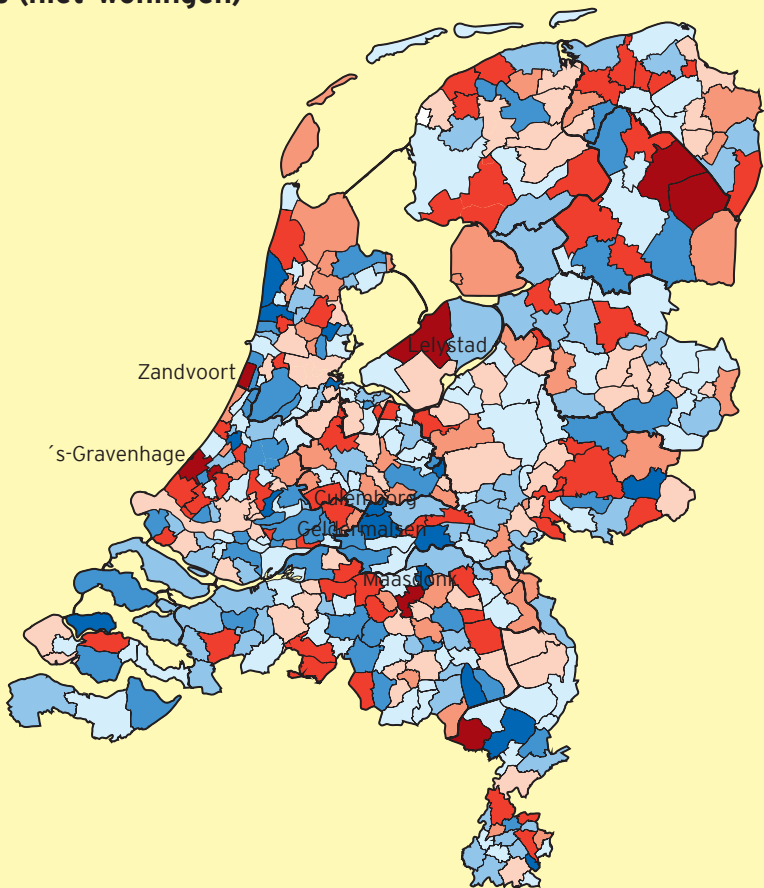
Kaart 12 laat het gestandaardiseerde ozb-tarief zien voor niet-woningen (eigenaar en gebruiker samen). Koggenland heeft het laagste gestandaardiseerde ozb-tarief (0,0929 procent), Sittard-Geleen heeft het hoogste (0,7875 procent). Het gemiddelde bedraagt 0,4142 procent.

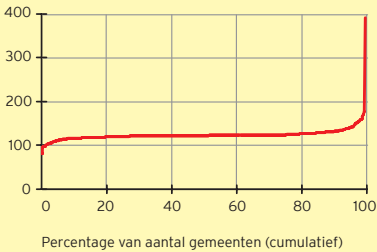
13 Tariefdifferentiatie: eigenaren versus gebruikers (niet-woningen)

Percentage

- Lager dan 110
- 110 tot 120
- 120 tot 124
- 124 tot 125
- 125 tot 126
- 126 tot 130
- 130 tot 160
- 160 of hoger
- Niet bekend

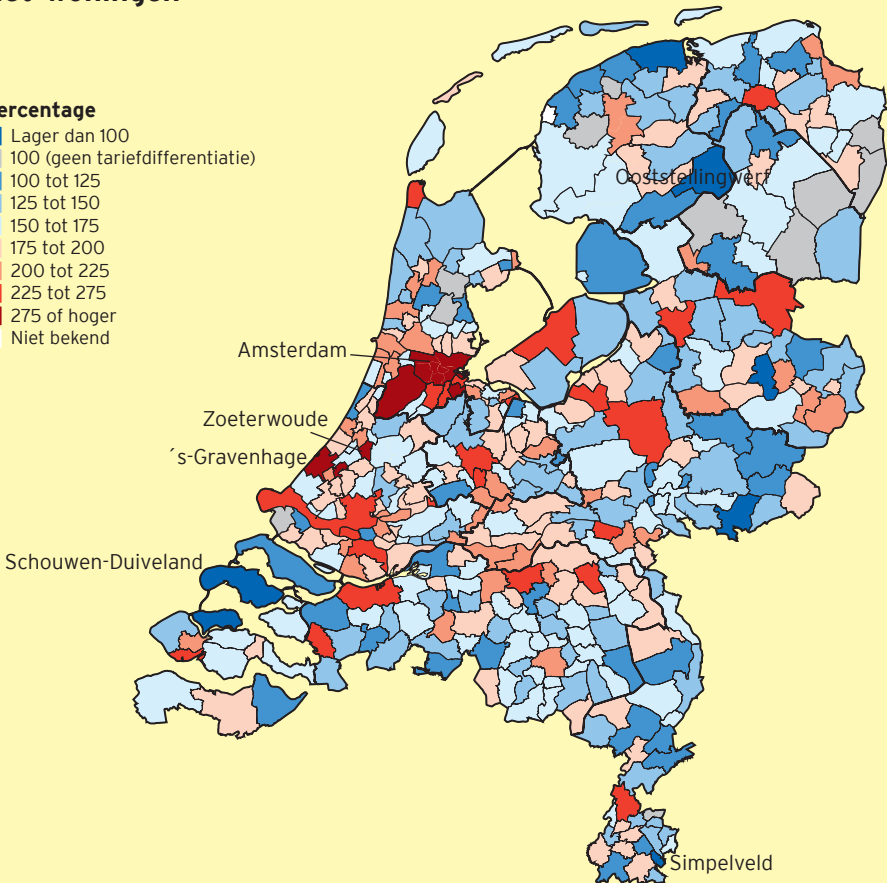
Maasdonk	81%
Geldermalsen	82%
Culemborg	97%
Zandvoort	174%
's-Gravenhage	181%
Lelystad	402%
Gemiddelde	128%
Mediaan	125%

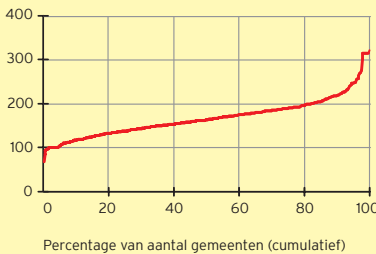
14 Tariefdifferentiatie: woningen versus niet-woningen

Percentage

- Lager dan 100
- 100 (geen tariefdifferentiatie)
- 100 tot 125
- 125 tot 150
- 150 tot 175
- 175 tot 200
- 200 tot 225
- 225 tot 275
- 275 of hoger
- Niet bekend

Ooststellingwerf	68%
Simpelveld	85%
Schouwen-Duiveland	94%
Zoeterwoude	302%
Amsterdam	316%
's-Gravenhage	322%
Gemiddelde	194%
Mediaan	164%

13 en 14 Tariefdifferentiatie in de OZB

Verhouding tarief eigenaar en gebruiker niet-woningen

De verhouding tussen het ozb-tarief voor de eigenaar van een niet-woning en dat voor de gebruiker bedraagt gemiddeld 128 procent. Tot 2006 mocht dit percentage niet hoger zijn dan 125. De meeste gemeenten zaten toen aan dit maximum. In 2006 is deze limiet afgeschaft. Gemeenten zijn wat deze verhouding betreft nu geheel vrij.

Dit jaar zitten 157 gemeenten met deze verhouding tussen 124 en 126 procent, terwijl 112 gemeenten hier boven zitten. Maasdonk zit met 81 procent het laagst, Lelystad met 402 het hoogst. Lelystad wil op termijn het ozb-tarief voor gebruikers van niet-woningen op nul zetten. Het tarief voor eigenaren van niet-woningen wordt tegelijk verhoogd. De gemeente ontvangt op deze wijze ook ozb als een pand leeg staat.

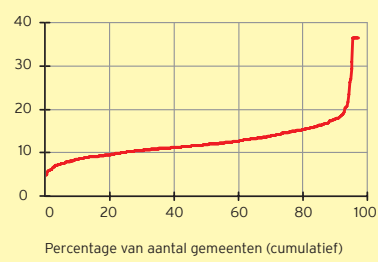
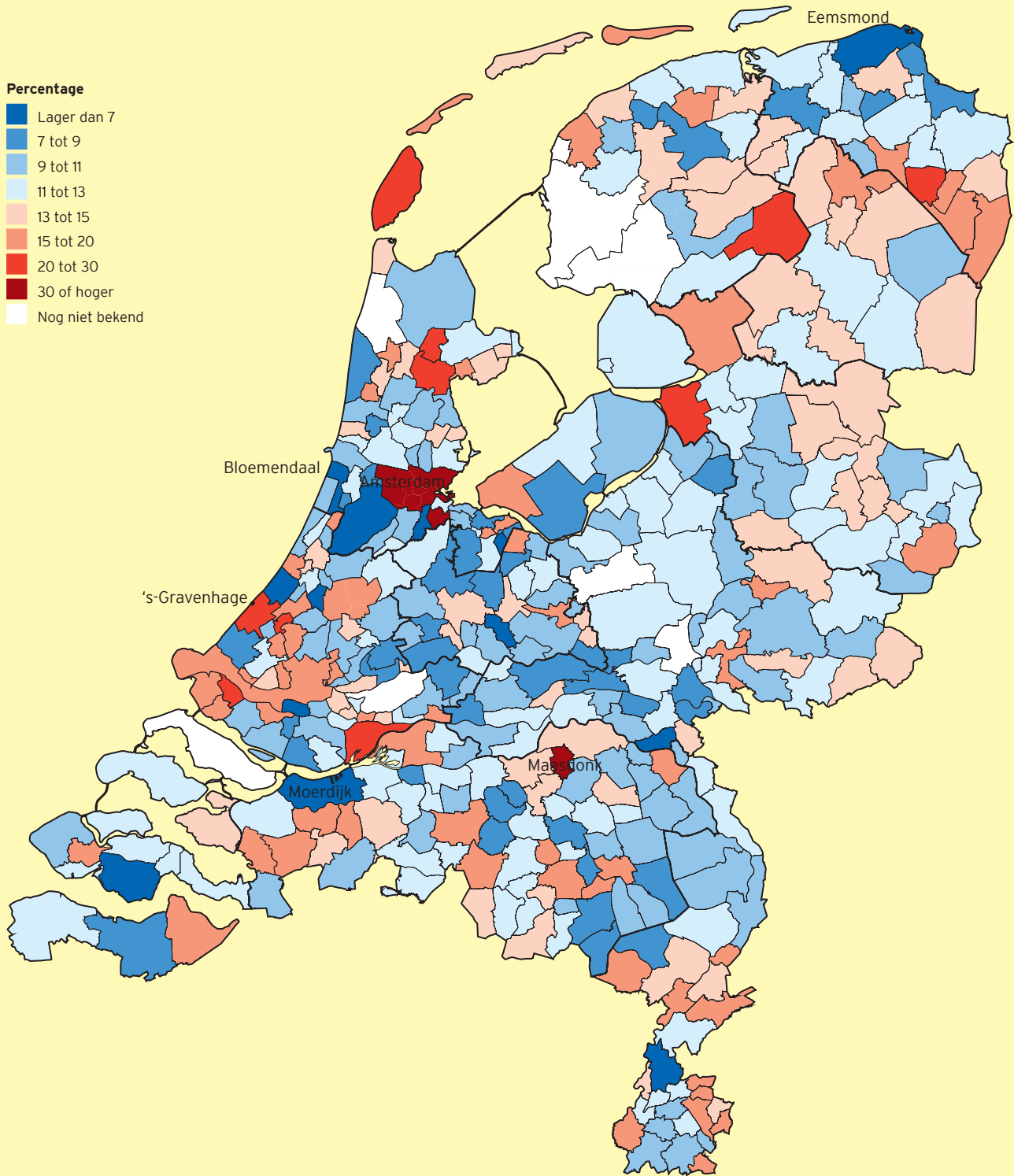
De verhouding tussen het tarief voor de eigenaar en dat voor de gebruiker zegt overigens niets over de vraag welk deel de eigenaar of de gebruiker uiteindelijk betaalt. De eigenaar zal immers proberen de ozb zoveel mogelijk aan de huurder door te berekenen.

Verhouding eigenarentarief woningen en niet-woningen

Met ingang van 1997 mogen voor woningen andere ozb-tarieven worden vastgesteld dan voor niet-woningen (voornamelijk bedrijven). Tariefdifferentiatie werd destijds toegestaan omdat woningen veel sterker in waarde bleken te stijgen dan niet-woningen. Door verschillende tarieven te hanteren konden gemeenten voorkomen dat de aandelen van beide categorieën in de ozb-opbrengst na hertaxatie erg zouden veranderen. Tot 2006 bestond er een limiet voor de verhouding tussen het tarief voor woningen en dat voor niet-woningen. Tegenwoordig bestaat er op dit vlak geen enkele wettelijke beperking meer.

In 's-Gravenhage bedraagt het eigenarentarief voor niet-woningen 322 procent van dat voor woningen. 11 gemeenten hanteren voor woningen en voor niet-woningen hetzelfde tarief. Ooststellingwerf zit met 68 procent het laagst. Gemiddeld ligt het tarief voor niet-woningen op 194 procent van dat voor woningen.

15 Hefboomeffect

Eemsmond	4,6%
Moerdijk	4,9%
Bloemendaal	5,3%
's-Gravenhage	29%
Maasdonk	31%
Amsterdam	37%
Gemiddelde	15%
Mediaan	12%

15 Hefboomeffect

Groot hefboomeffect door klein belastinggebied

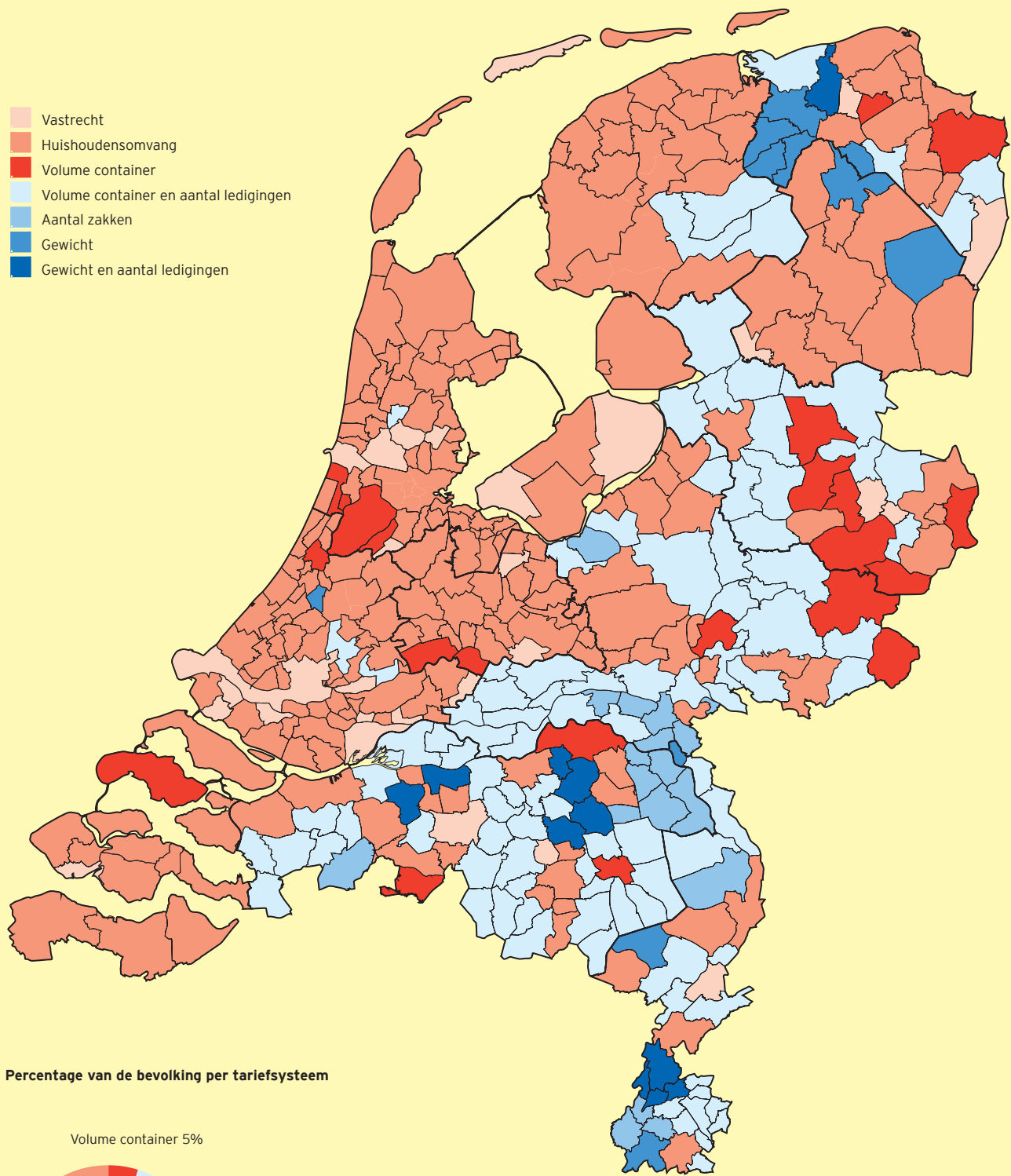
Elke gemeente mag zelf bepalen hoeveel geld via de ozb wordt binnengehaald. Zo kan een afweging worden gemaakt tussen belastingoffer en de baten van de met de extra opbrengst bekostigde voorzieningen.

Doordat de ozb een relatief kleine inkomstenbron voor gemeenten is, moeten zij deze wel aanzienlijk verhogen om een procentueel geringe uitgavenstijging te financieren. Dit wordt het hefboomeffect (ook wel vliegwieleffect of *gearing*) genoemd. Een maatstaf voor het hefboomeffect is het percentage waarmee de ozb-tarieven moeten worden verhoogd om de uitgaven met één procent te laten toenemen. Omdat begrotingscijfers voor 2014 op het moment van schrijven nog niet beschikbaar waren berekenen we het hefboomeffect op basis van gegevens voor 2013.³⁰

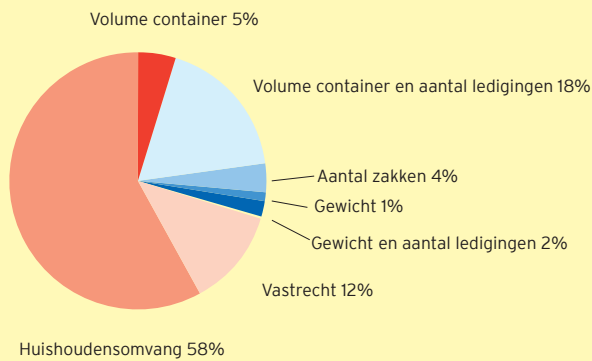
Door de afschaffing, in 2006, van de ozb op het gebruik van woningen, heeft het hefboomeffect flink aan kracht gewonnen. De gemiddelde hefboom bedroeg in 2005, het laatste jaar voor afschaffing, nog 12,4 procent. In 2013 is dit 14,7 procent. Gemiddeld moet de ozb dus met 14,7 procent omhoog om de uitgaven met één procent te laten toenemen. De mate waarin de bestedingen via de ozb worden gedekt verschilt echter aanzienlijk tussen gemeenten, en de hefboom dus ook.

Kaart 15 illustreert het hefboomeffect. De omvang van het hefboomeffect varieert van 4,6 procent in Eemsmond tot 36,5 procent in Amsterdam.

16 Reinigingsheffing: tariefsystemen

Percentage van de bevolking per tariefsysteem

16 Reinigingsheffing: tariefsystemen

Op de kaart hiernaast is te zien dat de meeste gemeenten het tarief van de afvalstoffenheffing of het reinigingsrecht (samen *reinigingsheffingen* genoemd) laten afhangen van de huishoudensomvang. Ook een vastrecht komt nog vrij veel voor. Soms is de tariefstructuur erg ingewikkeld.

Aandeel diftar aanzienlijk

Bij een vastrecht, of een tarief gekoppeld aan de huishoudensomvang, kost het aan de straat zetten van meer afval de burger niets extra, maar dit levert de gemeente wel meer kosten op. Door het ontbreken van een prijs voor het aanbieden van meer afval is de hoeveelheid afval vermoedelijk groter dan in de optimale situatie. Om de burger een direct belang te geven bij het beperken van de afvalstroom is het tarief in een groot aantal gemeenten daarom gekoppeld aan de aangeboden hoeveelheid afval (gedifferentieerd tarief, ofwel *diftar*). Men betaalt dan per kilo, per zak of per lediging (vaak gecombineerd met een vastrecht).

Het aandeel gemeenten dat huishoudens meer laat betalen naarmate zij meer afval aan de straat zetten is vanaf de tweede helft van de jaren negentig flink toegenomen. Dit jaar voeren 14 (deel)gemeenten diftar in. Tien van deze gemeenten behoren bij een samenwerkingsverband (AVRI) dat de afvalinzameling en verwerking in de gemeenten verzorgt. In het hele beheersgebied van AVRI wordt hetzelfde tariefsysteem gehanteerd. Uit onderzoek blijkt dat gemeenten die diftar invoeren vaak in gebieden liggen waar al veel diftargemeenten zijn.³¹ Dat is op de kaart goed terug te zien.

In 2000 woonde 9,7 procent van de Nederlanders in een diftargemeente. Dat is opgelopen tot 24,8 procent dit jaar, tegen 22,5 procent vorig jaar. In de meeste gevallen hanteren diftargemeenten een bedrag dat afhangt van het aantal keren dat de container wordt geleegd (17,9 procent van alle

huishoudens; doorgaans in combinatie met de grootte van de container). Betaling per zak (3,5 procent) of per kilo (3,3 procent) komt ook voor.

Met diftar minder afval

Uit COELO-onderzoek blijkt dat diftargemeenten per inwoner minder afval inzamelen.³² De hoeveelheid gft-afval kan vrij eenvoudig worden verminderd door zelf een compostbak in de tuin zetten. Bij restafval zijn de mogelijkheden wat beperkter. In diftargemeenten wordt meer afval gescheiden aangeboden (papier, glas enzovoort).

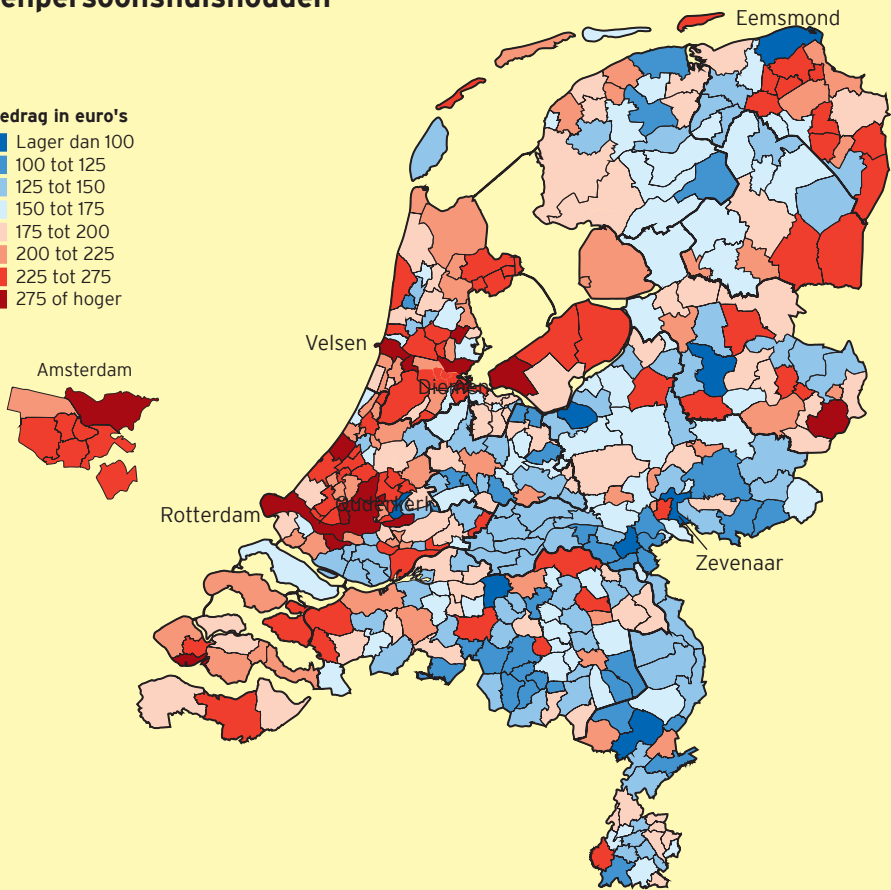
Hoewel diftar leidt tot minder afval, en dus tot kostenbesparingen, brengt het wel weer nieuwe kosten met zich mee. In gemeenten waar per kilo wordt betaald moeten afvalwagens worden uitgerust met meetapparatuur en er moet voor worden gezorgd dat huishoudens op de juiste manier worden gefactureerd. Ook voor burgers zijn er (immateriële) kosten. Zij gaan bijvoorbeeld vaker naar de glasbak. Per saldo blijken de kosten en de milieubaten ongeveer tegen elkaar op te wegen.³³

Naast milieuoverwegingen kunnen er echter andere redenen zijn om diftar in te voeren. Bijvoorbeeld dat huishoudens die weinig vuil produceren dan niet opdraaien voor de kosten veroorzaakt door huishoudens die veel afval kwijt willen.

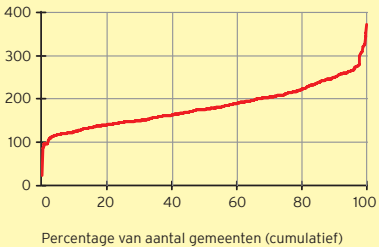
17 Tarief reinigingsheffing éénpersoonshuishouden

Bedrag in euro's

- Lager dan 100
- 100 tot 125
- 125 tot 150
- 150 tot 175
- 175 tot 200
- 200 tot 225
- 225 tot 275
- 275 of hoger

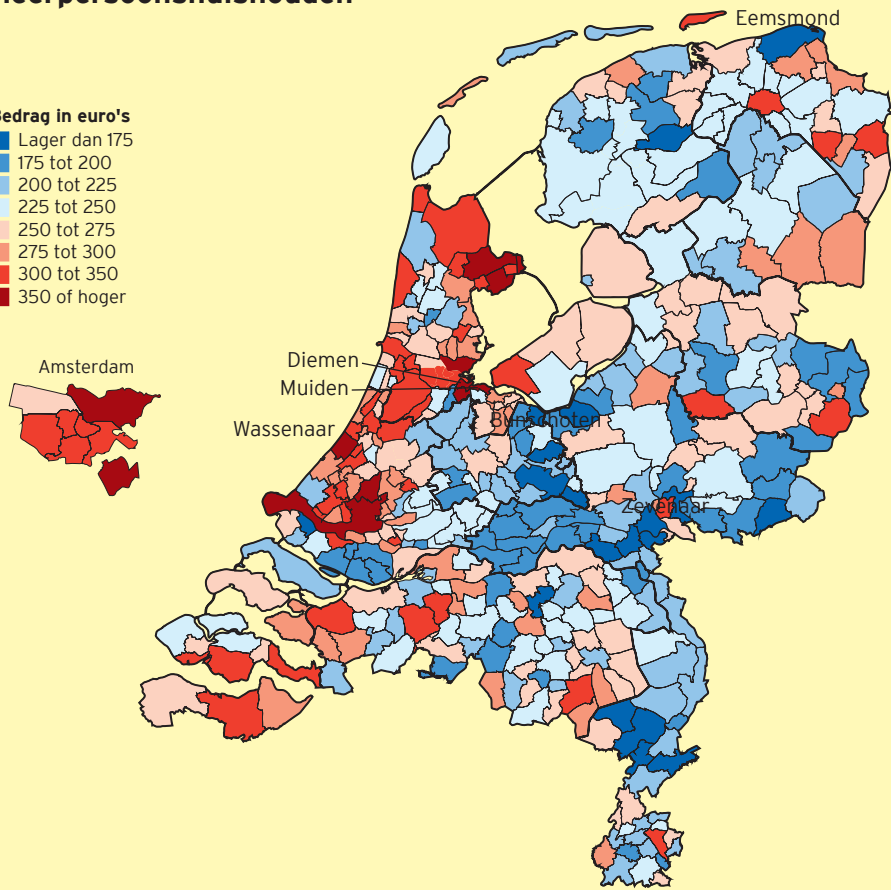
Eemsmond	24
Zevenaar	87
Ouderkerk	91
Velsen	344
Diemen	353
Rotterdam	373
Gemiddelde	211
Mediaan	175

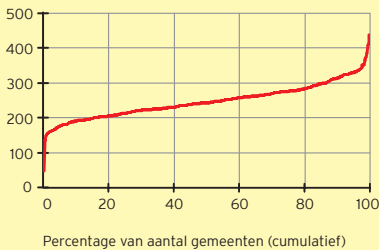
18 Tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden

Bedrag in euro's

- Lager dan 175
- 175 tot 200
- 200 tot 225
- 225 tot 250
- 250 tot 275
- 275 tot 300
- 300 tot 350
- 350 of hoger

Eemsmond	48
Bunschoten	132
Zevenaar	135
Diemen	408
Muiden	413
Wassenaar	438
Gemiddelde	261
Mediaan	243

17 en 18 Tarief

reinigingsheffing één- en meerpersoonshuishouden

Heffing

Sinds 2007 kent elke gemeente een reinigingsheffing voor huishoudens. Vroeger bekostigden sommige gemeenten de reiniging volledig uit de ozb-opbrengst. Om bedragen per huishouden te kunnen berekenen zijn voor gemeenten met tariefdifferentiatie aannames gemaakt omtrent de aangeboden hoeveelheid afval. Hierbij houden we rekening met het feit dat diftargemeenten minder afval inzamelen (zie de verantwoording achterin deze atlas).

Tarief

Kaart 17 laat het tarief zien voor éénpersoonshuishoudens. Dat bedraagt gemiddeld 211 euro, hetgeen minder is dan vorig jaar (-2,0 procent). Eemsmond kent het laagste tarief (24 euro), dat overigens verre van kostendekkend is. Het hoogste tarief vinden we in Rotterdam (373 euro).

Net als voor éénpersoonshuishoudens kent Eemsmond voor meerpersoonshuishoudens het laagste reinigingstarief (48 euro, kaart 18). Het hoogste tarief (438 euro) heeft de gemeente Wassenaar. Het (gewogen) gemiddelde bedraagt 261 euro. Ook dit is minder dan afgelopen jaar (-3,85 euro, ofwel -1,5 procent). Meerpersoonshuishoudens betalen gemiddeld 50 euro meer dan éénpersoonshuishoudens.

Verschillende tarieven binnen gemeenten

In Amsterdam stellen de deelraden van de stadsdelen de tarieven vast. Dit verklaart de verschillende kleuren binnen de grenzen van deze gemeente (inzetkaart). Ook na een gemeentelijke herindeling komen soms verschillende tarieven binnen één gemeente voor. Dit jaar hebben echter alle heringedeelde gemeenten er voor gekozen om de tarieven meteen te harmoniseren.

Redenen tariefverschillen

De grote tariefverschillen zijn het gevolg van kostenverschillen en van verschillen in kwijtscheldingsbeleid (kaart 36), tariefsystematiek (kaart 16) en de mate van kostendekking (kaart 25). Kostenverschillen kunnen onder meer samenhangen met uiteenlopende verwerkingstarieven en met het niveau van de dienstverlening (bijvoorbeeld de frequentie waarmee het huisvuil wordt opgehaald).

In diftargemeenten betalen meerpersoonshuishoudens gemiddeld 12 procent minder dan in andere gemeenten. Dat komt omdat daar minder afval ingezameld hoeft te worden. Éénpersoonshuishoudens profiteren nog meer van diftar: gemiddeld 27 procent. Dat ligt voor de hand, aangezien éénpersoonshuishoudens in de regel minder afval produceren dan meerpersoonshuishoudens. Onder een vastrechtstelsel betalen zij een deel van de rekening van de meerpersoonshuishoudens.

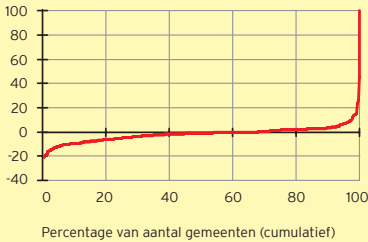
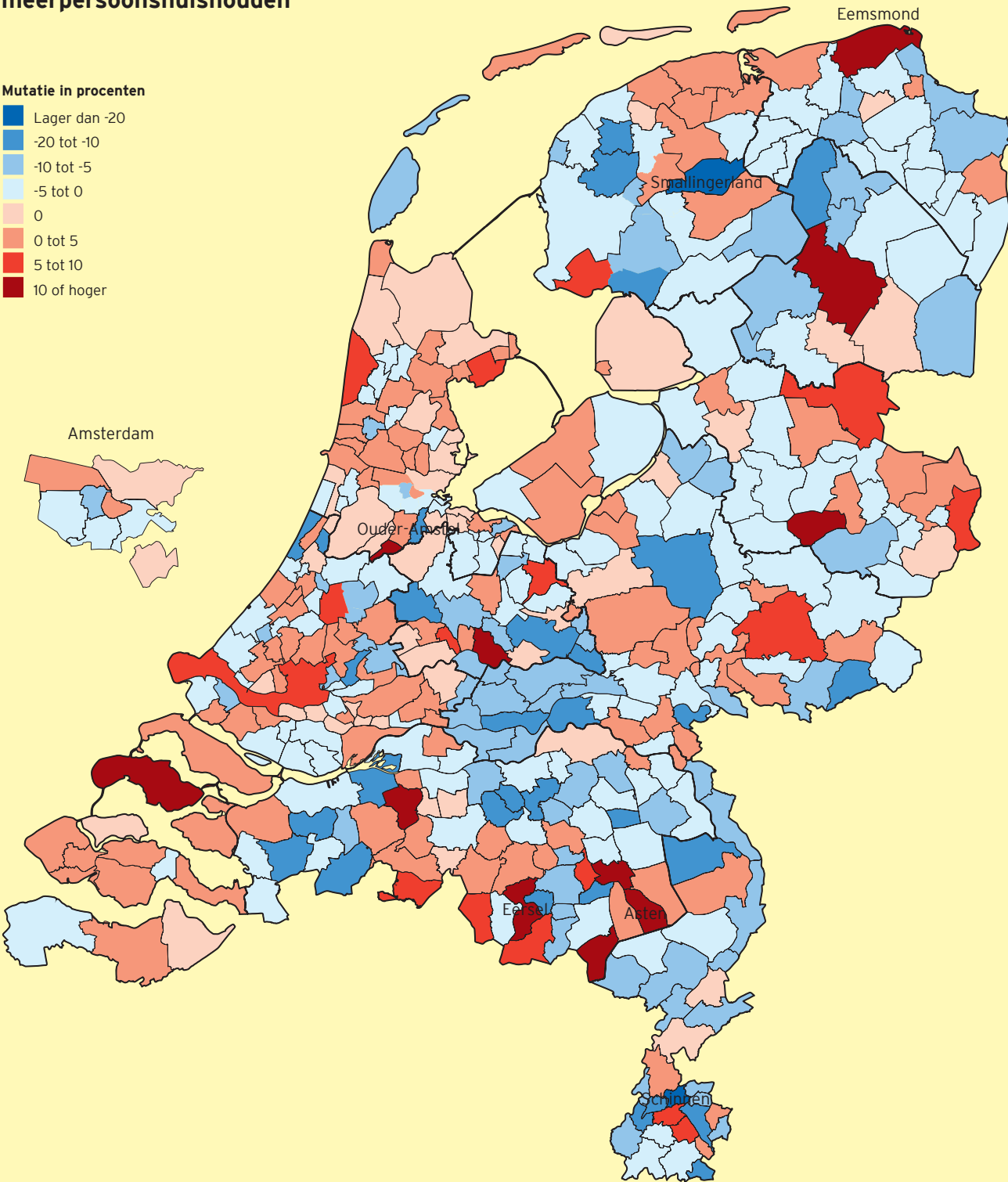
Ten slotte kunnen grote tariefverschillen ontstaan door verschillen in kostendeckingspercentage (zie kaart 25). Zo betaalt Eemsmond de reinigingskosten voor een groot deel uit de algemene middelen (lees: ozb).

19 Mutatie tarief reinigingsheffing
meerpersoonshuishouden

Mutatie in procenten

- Lager dan -20
- 20 tot -10
- 10 tot -5
- 5 tot 0
- 0
- 0 tot 5
- 5 tot 10
- 10 of hoger

Smallingerland	-21%
Schinnen	-20%
Ouder-Amstel	-20%
Asten	26%
Eersel	45%
Eemsmond	100%

19 Mutatie tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden

Tariefontwikkeling

In 2011 daalde het gemiddelde meerpersoonstarief van de reinigingsheffing voor het eerst sinds het verschijnen van deze atlas. Ook in 2012 en 2013 daalde het gemiddelde tarief. Dit jaar zien we een verdere daling (1,5 procent, zie tekst bij kaart 18). Het gemiddelde maskeert echter grote uitschieters naar beide kanten.

In Smallerland betaalt een meerpersoonshuishouden dit jaar 21 procent minder dan vorig jaar. Het gaat om een eenmalige verlaging. Een deel van de gevormde reserves wordt teruggegeven aan de burgers. In Schinnen daalt het tarief met 20 procent. De kosten van het verwerken van het afval zijn volgens de gemeente lager geworden waardoor een minder hoge opbrengst nodig is uit de reinigingsheffingen.

In totaal verlagen niet minder dan 233 (deel) gemeenten hun tarief dit jaar (blauw op de kaart); in 47 gemeenten betalen huishoudens hetzelfde bedrag als vorig jaar (roze).

De grootste tariefverhogingen vinden plaats in Eemsmond (100 procent) en in Eersel (45 procent). Eemsmond kent al jarenlang de laagste tarieven voor de afvalstoffenheffing omdat een groot deel van de kosten wordt gedekt uit de algemene middelen (ozb). Ondanks de verdubbeling houdt Eemsmond de laagste tarieven. In Eersel is vooral het aanbieden van een container met restafval duurder geworden. De gemeente wil op deze manier de inwoners er toe bewegen om het afval beter te scheiden. Uit onderzoek door de gemeente bleek dat huishoudens pas de gewenste prikkel voelen wanneer het aanbieden van een container met restafval aanzienlijk duurder is dan het aanbieden van een container met GFT-afval.

Tariefontwikkeling afgelopen jaren

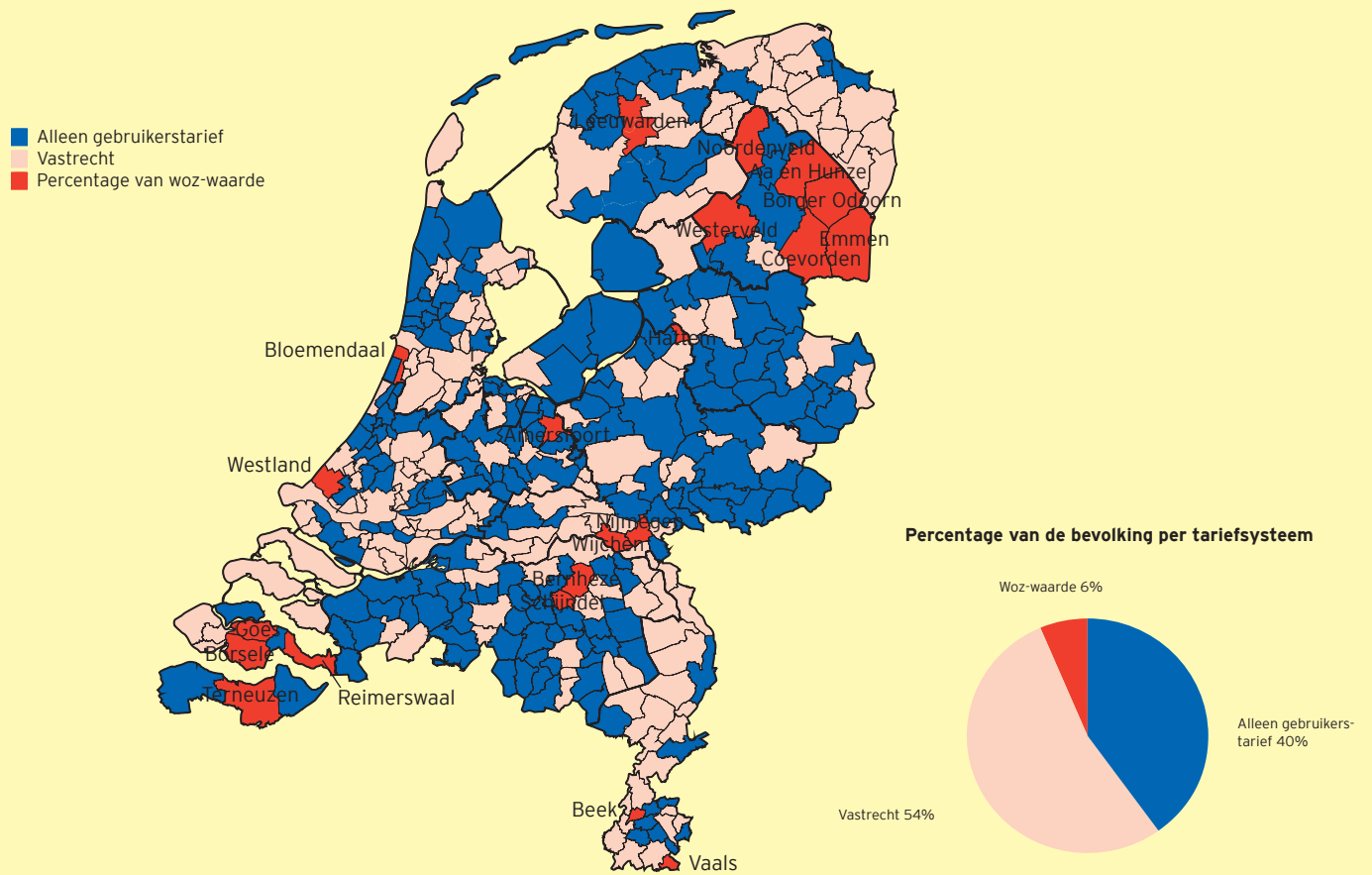
Tot 2005 steeg het meerpersoonstarief van de reinigingsheffing doorgaans met zo'n 5 procent per jaar, ruim boven de inflatie (zie ook blz. 19). Deels kwam dit door een groeiende kostendekking van de heffing, deels door een stijging van de kosten. Met name de inzameling van afval werd duurder.³⁴ Vanwege de strengere arbo-regelgeving is de inzameling vergaand gemechaniseerd. Gemeenten hebben geïnvesteerd in ondergrondse containers en geavanceerde inzamelwagens.

Vanaf 2005 stijgt het gemiddelde tarief voor de reinigingsheffing opeens aanzienlijk minder, en sinds 2011 daalt het. Dit is extra opmerkelijk omdat de gemiddelde kostendekking sinds 2005 elk jaar wat is opgelopen. Veel gemeenten geven aan dat zij hun tarief verlagen omdat een voordeliger contract is gesloten voor de inzameling of de verwerking van huishoudelijk afval. Omdat de afvalverwerkers te kampen hebben met overcapaciteit zijn de prijzen voor het verwerken van afval gedaald.

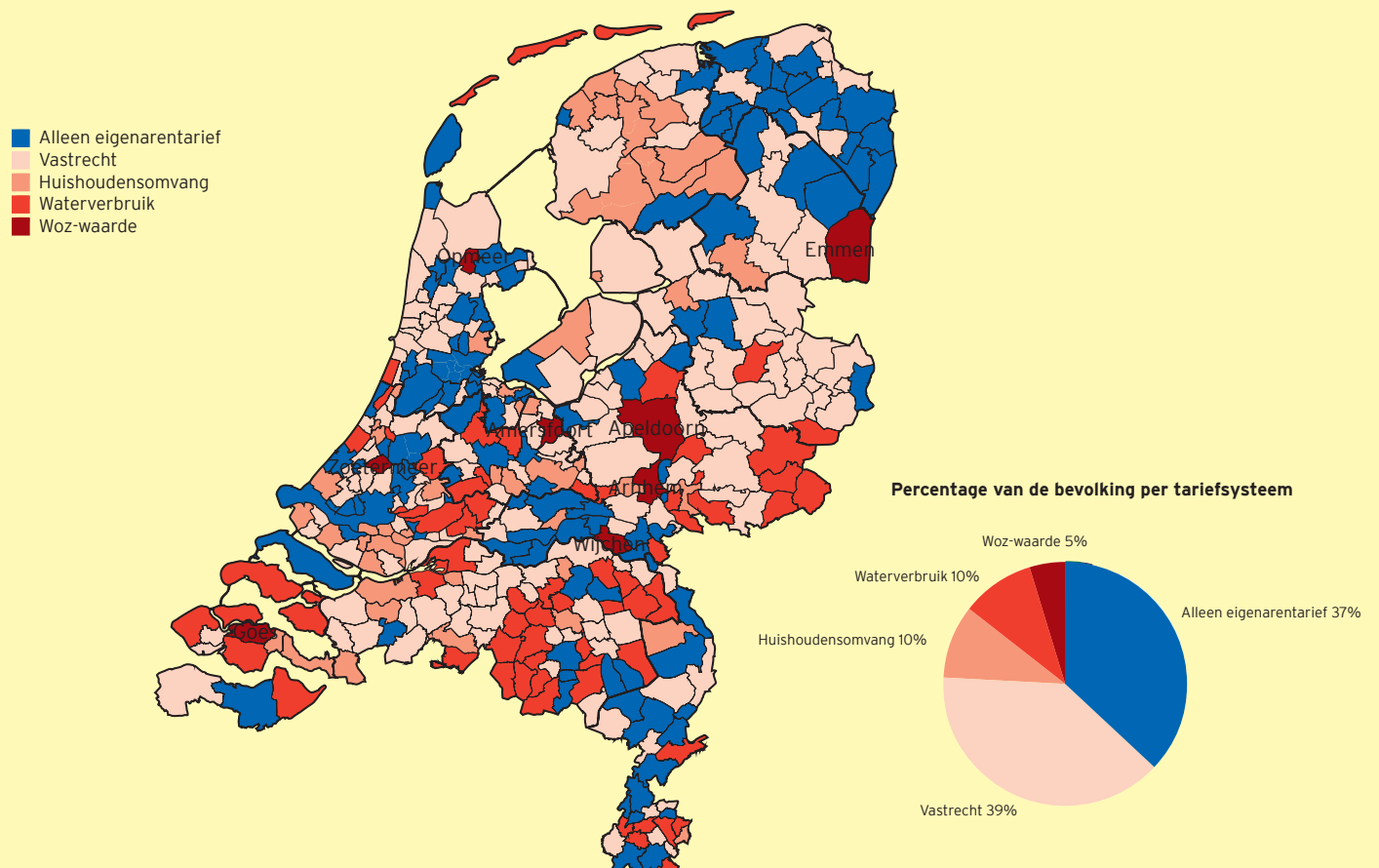
Producenten verantwoordelijk voor inzameling verpakkingen

Met ingang van 2006 zijn producenten en importeurs verantwoordelijk voor de gescheiden inzameling, nascheiding en herverwerking van verpakkingen, papier en glas.³⁵ In 2012 is hier een (nieuwe) raamovereenkomst over gesloten die loopt tot 2022. Gemeenten zamelen het afval in en ontvangen een vergoeding voor de scheiding van afvalstromen. Voor de gescheiden inzameling van verpakkingen krijgen zij een vergoeding uit het afvalfonds. Dit afvalfonds wordt sinds 2013 gevoed uit een afvalbeheersbijdrage van het bedrijfsleven.³⁶

20 Rioolheffing: tariefsystemen eigenaren

21 Rioolheffing: tariefsystemen gebruikers

20 en 21 Rioolheffing: tariefsystemen

Meestal vastrecht

De rioolheffing kan van de eigenaar (aansluitrecht), van de gebruiker (afvoerrecht) of van allebei worden geheven.³⁷ Het eigenarentarief is doorgaans een vast bedrag (kaart 20). In 22 (delen van) gemeenten, met daarin 6 procent van de bevolking, is het eigenarentarief gekoppeld aan de woz-waarde. Vorig jaar waren dat er 21. Westland en Wijchen voerden dit tariefsysteem in 2004 in, waarna andere gemeenten volgden.³⁸

Ook bij de gebruikersheffing gaat het vaak om een vast bedrag (kaart 21). Verder kan het tarief zijn gekoppeld aan het waterverbruik, de huishoudensomvang of de woz-waarde van de woning. In 2004 was Wijchen de enige gemeente die het gebruikerstarief koppelde aan de woz-waarde. Nu doen 8 gemeenten dat.

Een aan het waterverbruik gekoppeld tarief dat tot 250 m³ of meer een vast bedrag is, is in de kaart ingekleurd als een vastrecht. Omdat weinig huishoudens over deze drempel komen is een dergelijke tariefdifferentiatie in de praktijk immers voornamelijk voor bedrijven effectief (zie ook de verantwoording).

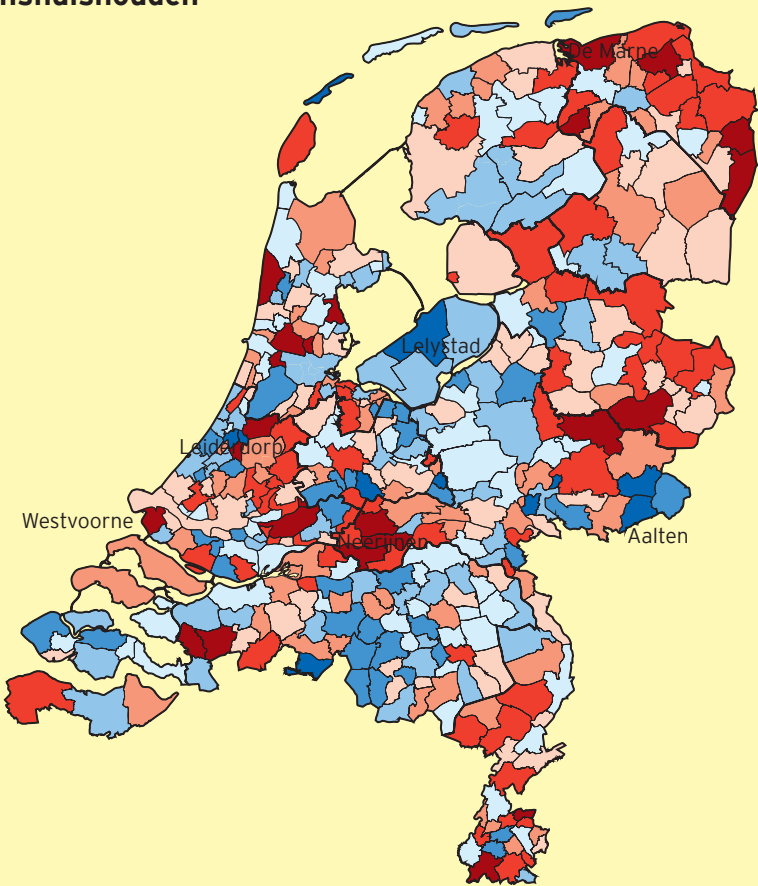
Diftar minder effectief dan bij afval

Dit jaar woont 9,5 procent van de bevolking in gemeenten waar het te betalen bedrag afhangt van het waterverbruik. Bij de rioolheffing is het eenvoudiger om het principe “de vervuiler betaalt” in te voeren dan bij de reinigingsheffing. Dat komt omdat de praktische problemen van het heffen naar rato van het watergebruik veel kleiner zijn: ontwijking (afvaltoerisme) is niet mogelijk, en in vrijwel alle woningen zijn watermeters geïnstalleerd. Uit onderzoek blijkt echter dat watergebruik minder gevoelig is voor prijsprikkels dan afvalaanbod.³⁹ In diftargemeenten ligt de rioolheffing ook niet lager dan in niet-diftargemeenten, zoals bij de reinigingsheffing wel het geval is.

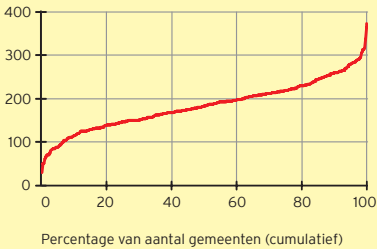
22 Tarief rioolheffing
éénpersoonshuishouden

Bedrag in euro's

- Lager dan 75
- 75 tot 125
- 125 tot 150
- 150 tot 175
- 175 tot 200
- 200 tot 225
- 225 tot 275
- 275 of hoger

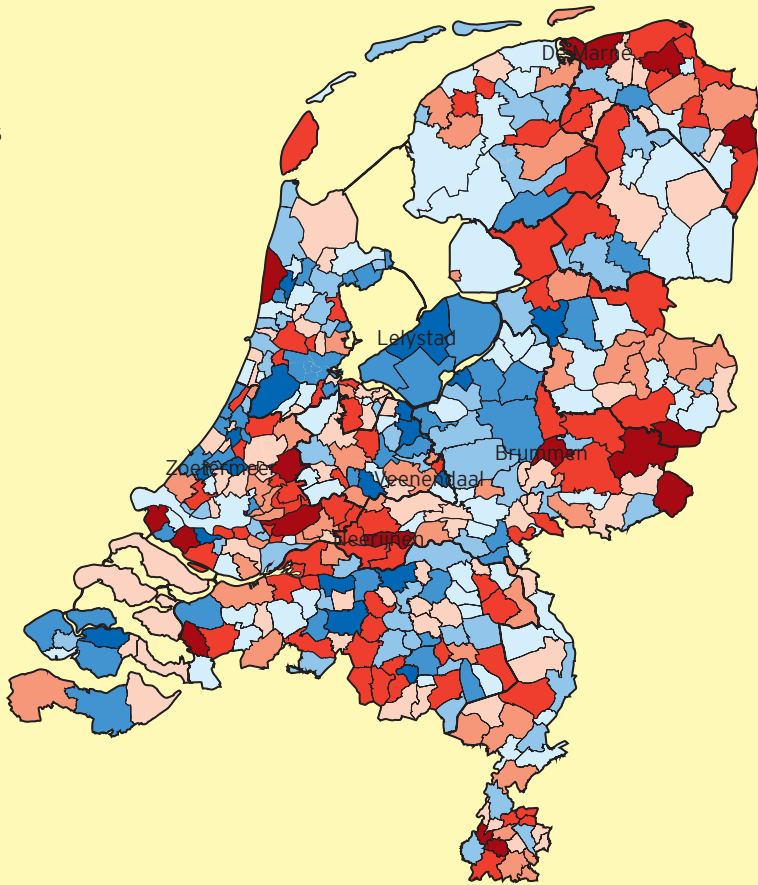
Lelystad	29
Leiderdorp	49
Aalten	51
Westvoorne	338
De Marne	364
Neerijnen	373
Gemiddelde	168
Mediaan	182

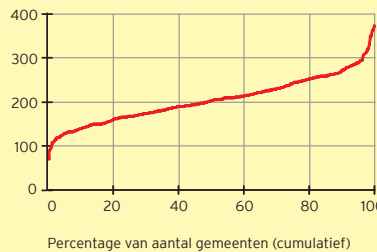
23 Tarief rioolheffing
meerpersoonshuishouden

Bedrag in euro's

- Lager dan 125
- 125 tot 150
- 150 tot 175
- 175 tot 200
- 200 tot 225
- 225 tot 250
- 250 tot 300
- 300 of hoger

Lelystad	70
Veenendaal	71
Zoetermeer	89
De Marne	364
Neerijnen	373
Brummen	373
Gemiddelde	186
Mediaan	203

22 en 23 Tarief

rioolheffing één- en meerpersoonshuishouden

Heffing

Alle gemeenten kennen een rioolheffing. De laatste gemeente waar huishoudens nog geen rioolheffing betaalden, Terneuzen, voerde deze heffing in 2011 in. Voor gemeenten waar de rioolheffing geen vast bedrag is zijn we uitgegaan van enkele veronderstellingen om tot een één- en meerpersoonstarief te komen (zie verantwoording). Eigenarenheffingen en gebruikersheffingen zijn samengenomen.

Tarieven

Gemiddeld bedraagt de rioolheffing voor éénpersoonshuishoudens 168 euro, 2,19 euro (1,3 procent) meer dan in 2013. Lelystad kent het laagste éénpersoonstarief: 29 euro. Het hoogste tarief heeft Neerijnen: 373 euro.

Voor een meerpersoonshuishouden varieert de rioolheffing van 70 euro in Lelystad tot 373 euro in Brummen. Het gemiddelde ligt op 186 euro. Dit is 3,01 euro (1,6 procent) hoger dan het gemiddelde bedrag in 2013 en slechts 18 euro boven het gemiddelde tarief voor éénpersoonshuishoudens.

Achtergronden tariefverschillen

Naast verschillen in kostendeckingsgraad – sommige gemeenten bekostigen de riolering gedeeltelijk uit de algemene middelen (kaart 26) – is de grote variatie in tarieven te verklaren uit verschillen in de *hoogte* van de kosten en verschillen in de *verdeling* van de lasten over groepen burgers. Kostenverschillen kunnen samenhangen met verschillen in bodemgesteldheid (riolering in een slappe bodem gaat minder lang mee) en met de dichtheid van de bebouwing (aantal meter riool per aansluiting). Dergelijke verschillen worden overigens deels gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Boekhoudverschillen

Gemeentelijke boekhoudvoorschriften bieden gemeenten veel vrijheid om te kiezen welke kosten (overheadkosten, veegkosten, wegbeheer enz.) ze wel of niet aan de riolering toerekenen en in welke mate. De vervanging van de riolering wordt vaak gecombineerd met andere infrastructurele werken, zoals wegaanleg en reconstructie van de openbare ruimte. Een deel van deze kosten kan aan de riolering worden toegerekend. De mate waarin dit gebeurt verschilt sterk tussen gemeenten en soms ook in de tijd.

Ook de mogelijkheid van gemeenten om investeringen in het riool al dan niet (deels) te activeren, maakt het moeilijk om de werkelijke kosten van de riolering in kaart te brengen. De eerste aanleg van riolering in nieuw te ontwikkelen gebied wordt doorgaans eenmalig geheel ten laste gebracht van de grondexploitatie. Op de begrotingsfunctie riolering worden pas kosten geboekt zodra vervangingsinvesteringen worden gepleegd. Tot die tijd blijven de kosten van het rioolnet onzichtbaar.

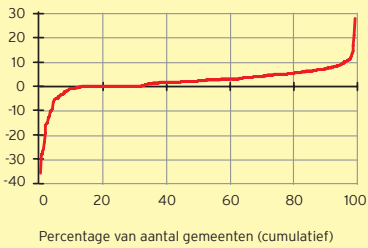
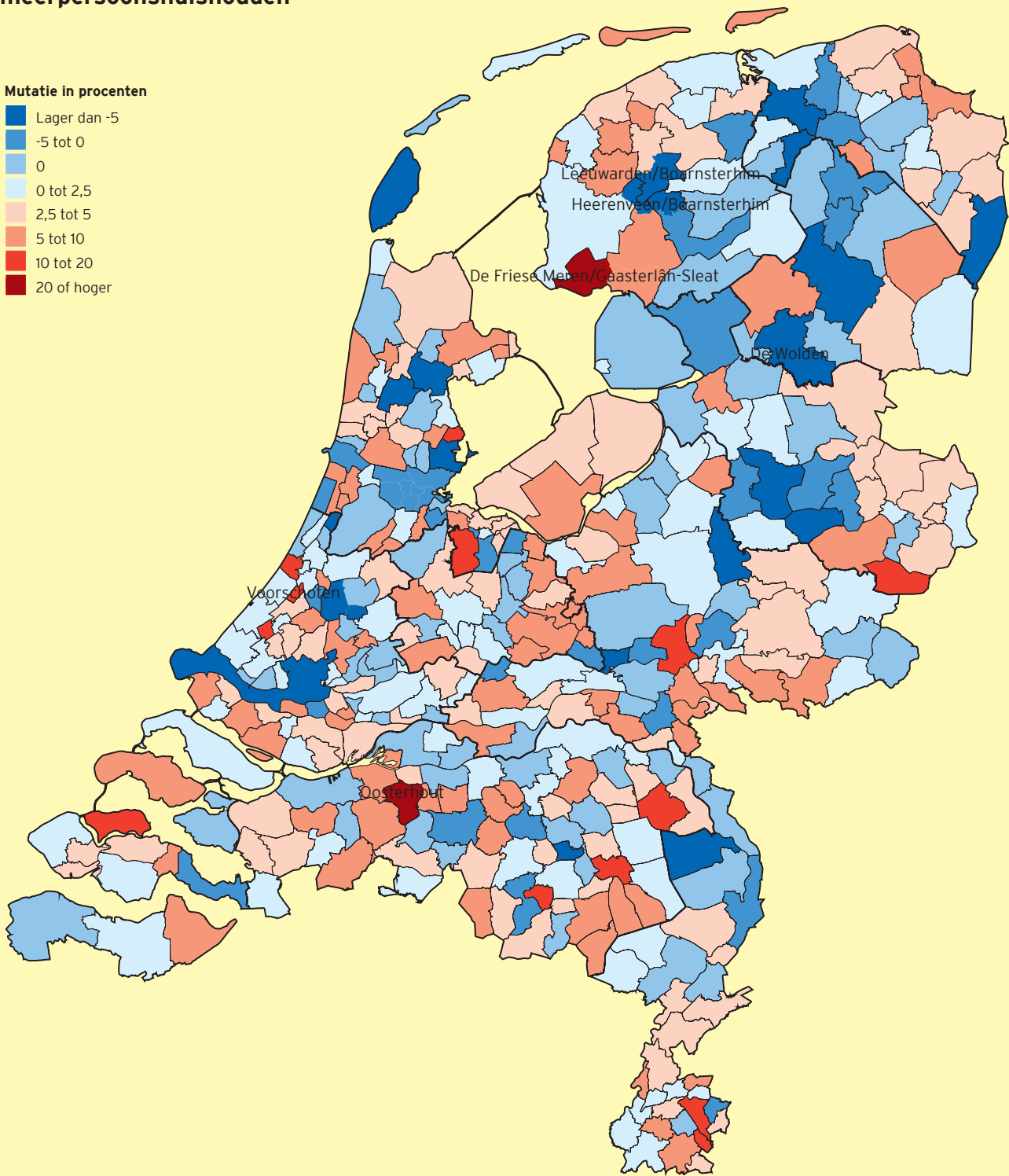
Lastenverdeling

De kosten kunnen verschillend over de burgers worden verdeeld. In gemeenten met een variabel tarief zijn éénpersoonshuishoudens relatief goedkoop uit; zij gebruiken naar verhouding weinig water. Een andere verklaring voor de gevonden tariefverschillen kan liggen bij het kwijtscheldingsbeleid. Bij een ruim kwijtscheldingsbeleid kunnen hogere tarieven nodig zijn om een gegeven opbrengst te genereren. Kaart 37 en de bijbehorende tekst laten echter zien dat het kwijtscheldingsbeleid weinig verschilt tussen gemeenten.

24 Mutatie tarief rioolheffing
meerpersoonshuishouden

Mutatie in procenten

- Lager dan -5
- 5 tot 0
- 0
- 0 tot 2,5
- 2,5 tot 5
- 5 tot 10
- 10 tot 20
- 20 of hoger

Heerenveen/Boarnsterhim	-36%
Leeuwarden/Boarnsterhim	-28%
De Wolden	-28%
Voorschoten	17%
De Friese Meren/Gaasterlân-Sleat	21%
Oosterhout	28%

24 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden

Tariefmutaties

Meerpersoonshuishoudens uit Heerenveen/Boarnsterhim zien hun rioolheffing (eigenaar en gebruiker samen) het meest dalen (36 procent). In Leeuwarden/Boarnsterhim daalt het tarief met 28 procent. De voormalige gemeente Boarnsterhim is opgeheven en het grondgebied behoort nu bij vier andere gemeenten. De tarieven in Heerenveen en Leeuwarden zijn lager dan in het voormalige Boarnsterhim.

De rioolheffing stijgt in sommige gemeenten flink – het sterkst in Oosterhout (28 procent). De tarieven waren daar in 2013 niet kostendekkend. Een deel van de kosten werd betaald uit een egalisatiereserve. De kostendekkendheid van de tarieven is nu verhoogd. De op één na grootste tariefverhoging (21 procent) vindt plaats in De Friese Meren/Gaasterlân-Sleat. De gemeente De Friese Meren is in 2014 ontstaan uit een gemeentelijke herindeling. De tarieven in de voormalige gemeente Gaasterlân-Sleat waren lager dan die van de fusiepartners.

De gemiddelde rioolheffing stijgt met 1,6 procent (zie tekst bij kaart 23). 75 gemeenten veranderen hun tarief dit jaar niet, 45 gemeenten verlagen de rioolheffing.

Achtergronden tariefstijgingen

De gemiddelde rioolheffing stijgt al ten minste vanaf 1998 (voor eerdere jaren zijn geen vergelijkbare gegevens beschikbaar) met 5 tot 8 procent op jaarbasis. Met ingang van 2010 is de stijging echter lager (zie de figuur op blz. 19). Dit jaar zien we een diepterecord, met een stijging van 1,6 procent. Dat is nagenoeg gelijk aan de verwachte inflatie (1,5 procent).

Veel tariefstijgingen in het afgelopen decennium hangen samen met een toename van de kostendekkendheid van de rioolheffing. Een steeds kleiner gedeelte van de rioleringsuitgaven wordt uit algemene middelen gefinancierd. De inperking van de mogelijkheid om ozb te heffen (in 2006 en 2007)

versterkte deze trend. Andere redenen voor de stijgende tarieven waren het aansluiten van percelen in het buitengebied en andere maatregelen ten behoeve van de waterkwaliteit. Gemeenten hebben deze zaken nu grotendeels of geheel op orde.⁴⁰

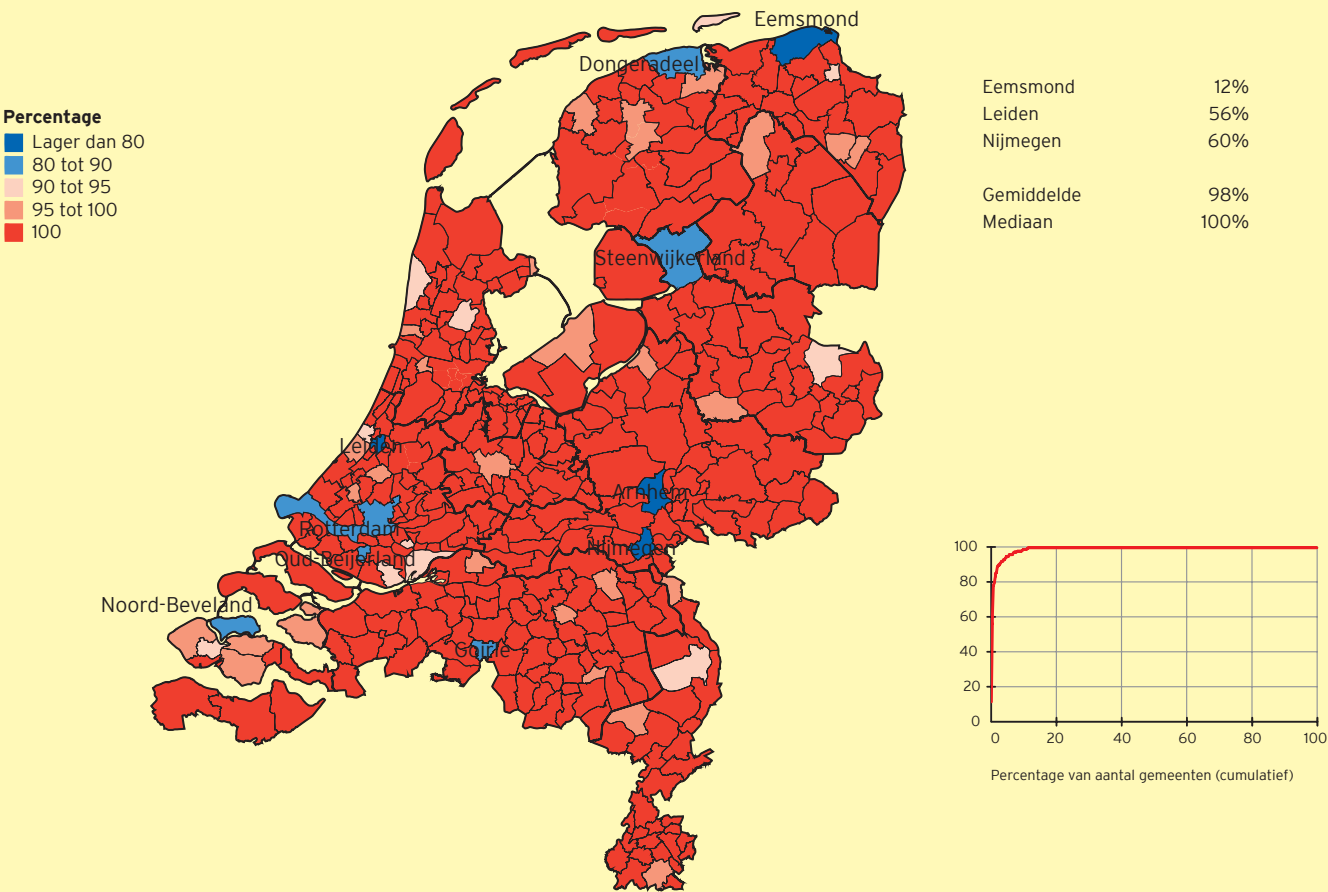
Kosten blijven toenemen

Zoals gezegd steeg de rioolheffing tot 2009 jaarlijks met meer dan 5 procent, en vlakt de stijging sinds 2010 af. De kosten zullen wel blijven toenemen. Grote delen van het rioleringsstelsel zullen de komende jaren moeten worden vervangen. Vervanging leidt tot lastenstijging omdat vaak pas vanaf dat moment op de riolering wordt afgeschreven (zie de tekst bij de vorige kaart).⁴¹

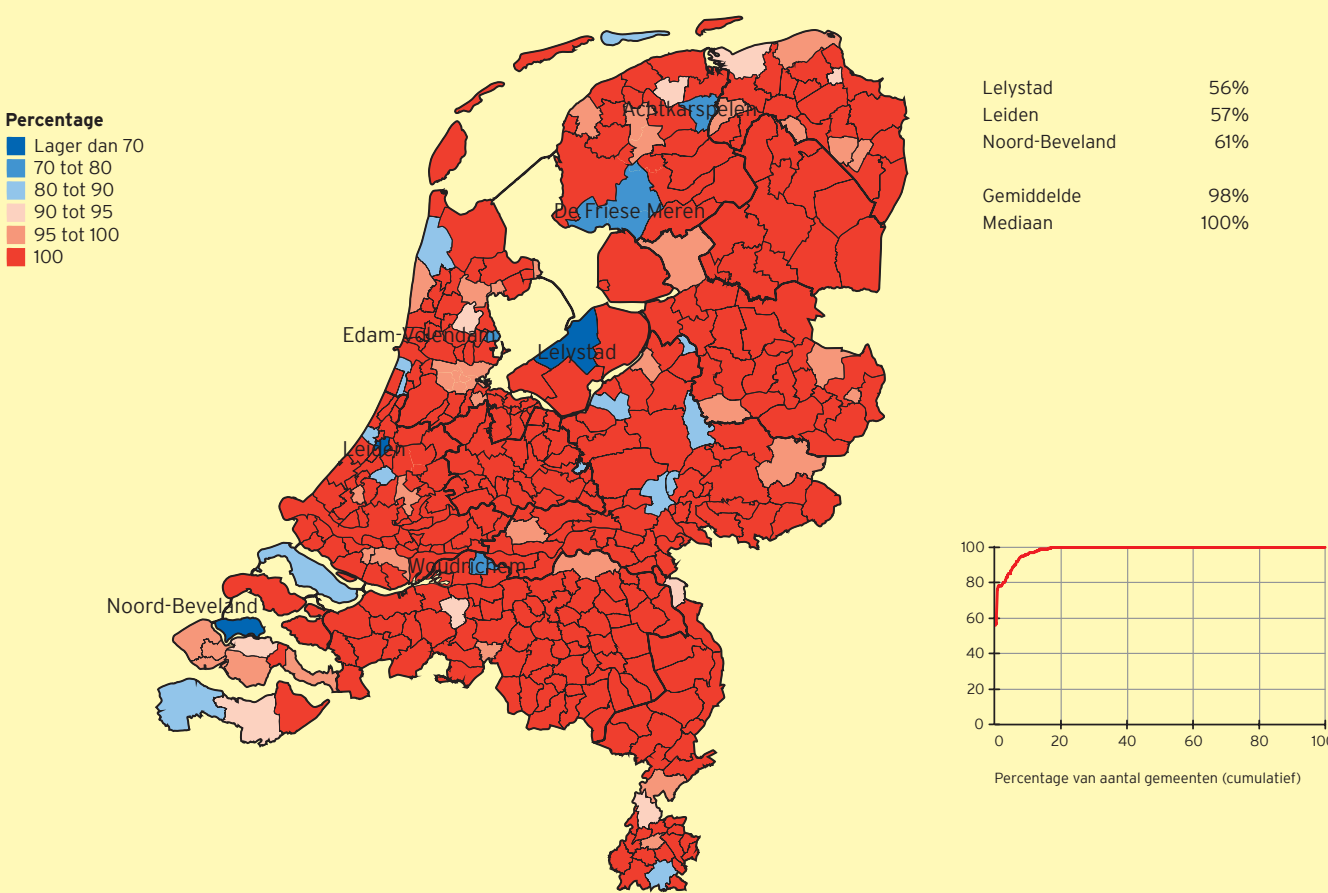
Door de invoering van de nieuwe rioolheffing in 2008-2009 kunnen ook kosten voor het opvangen van regenwater uit de rioolheffing worden gedekt. In het Bestuursakkoord Water uit 2011 is afgesproken dat gemeenten samen met waterschappen en drinkwaterbedrijven de kostenstijging zullen beperken, onder meer door meer samen te werken.⁴²

25 Kostendekkendheid reinigingsheffing

26 Kostendekkendheid rioolheffing

25 en 26 Kostendekkendheid reinigingsheffing en rioolheffing

Bestemmingsheffingen

Er zijn twee soorten gemeentelijke heffingen: belastingen en bestemmingsheffingen. Die laatste categorie wordt ook wel retributies of rechten genoemd. De opbrengst uit *belastingen* komt terecht in de algemene middelen van de gemeenten en is vrij besteedbaar. Het vaststellen van de tarieven is uiteindelijk een politiek proces. Er gelden in principe geen maxima.⁴³

De opbrengst uit een *bestemmingsheffing* wordt gebruikt om de kosten te dekken van de voorziening waarvoor de heffing bestaat (bij de afvalstoffenheffing bijvoorbeeld is dat de afvalinzameling en -verwijdering). De Gemeentewet bepaalt dat de geraamde baten van bestemmingsheffingen niet hoger mogen zijn dan de geraamde lasten terzake.⁴⁴ Er mag dus geen winst op worden gemaakt. Deze eis geldt voor de *geraamde* baten en lasten. De feitelijke kostendekking kan - achteraf gezien - incidenteel wel hoger zijn dan honderd procent.

Hoewel er dus wel beperkingen zijn bij de vaststelling van bestemmingsheffingen, hebben gemeenten ook veel vrijheden. De geraamde opbrengsten uit een bestemmingsheffing mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten, maar wel lager. Een gemeente kan dus kiezen voor een onvolledige kostendekking.

Welke kosten worden meegenomen?

Ook is bijvoorbeeld nergens voorgeschreven welke kosten al dan niet mogen worden gedekt uit een bestemmingsheffing. Er is wel enige jurisprudentie, vooral rond de rioolheffing, maar op basis daarvan kan zeker geen uitputtende lijst worden geconstrueerd van wat wel en niet mag. Dit is dan ook deels een bestuurlijke keuze, net als de mate van kostendekkendheid van de bestemmingsheffingen.

Vergelijkbaarheid beperkt

Gemeenten kunnen ervoor kiezen om bepaalde kosten te dekken via één of zelfs verschillende bestemmingsheffingen, of om dit juist niet te doen. De kosten van het vegen van de straat kunnen bijvoorbeeld deels worden toegerekend aan de rioolheffing en deels aan de reinigingsheffing. Een gemeente kan er ook voor kiezen om deze kosten geheel te dekken uit de algemene middelen. Dit maakt het moeilijk kostendekkingscijfers tussen gemeenten te vergelijken. Bij de ene gemeente worden andere kosten toegerekend dan bij de andere. Begin 2010 heeft de VNG kostenonderbouwingmodellen gepubliceerd waarmee gemeenten inzichtelijk kunnen maken waarvoor en hoe zij kosten verhalen.⁴⁵

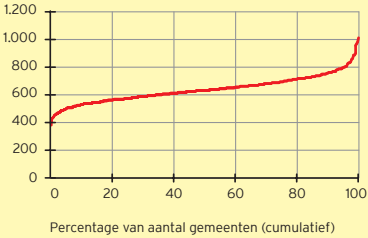
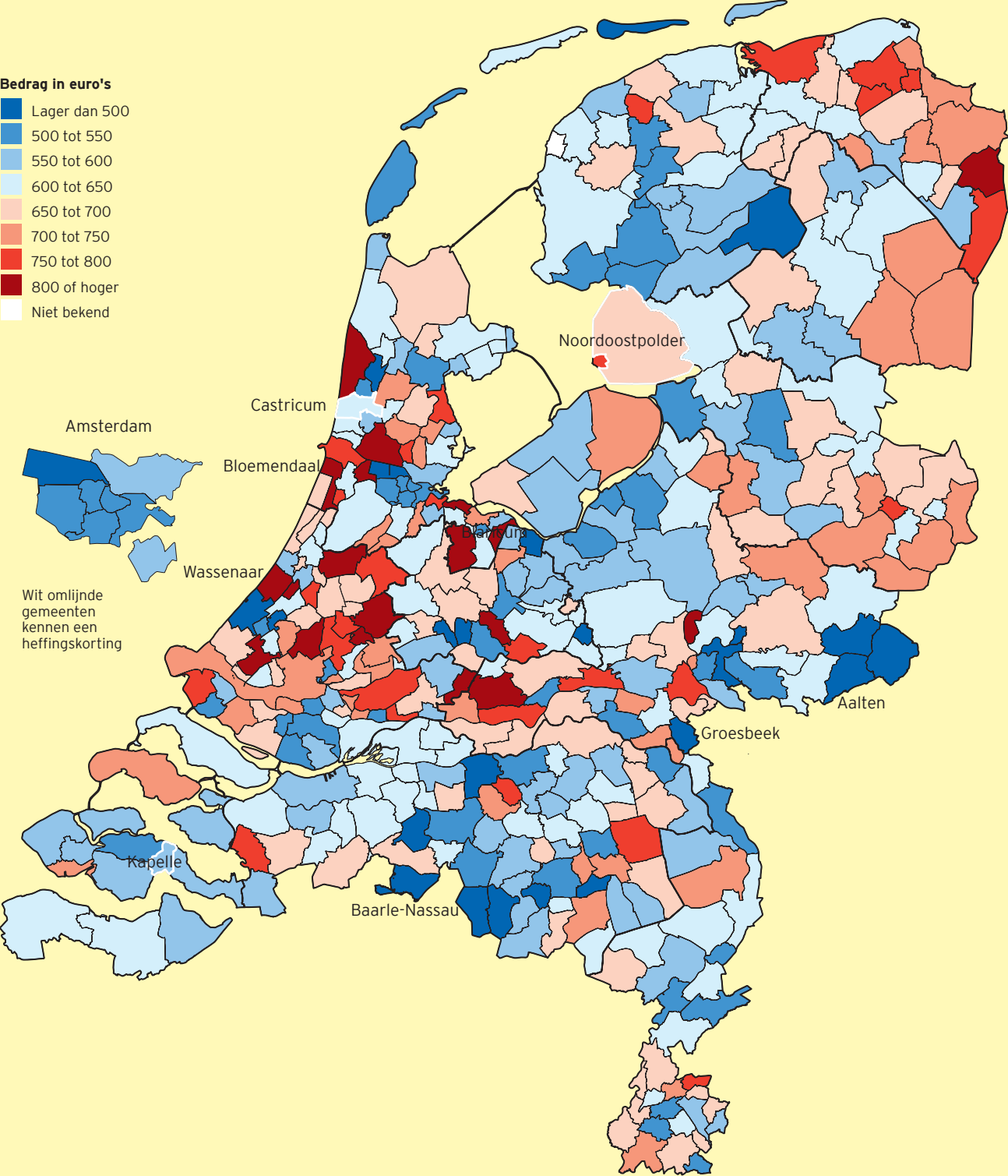
Reinigingsheffing

De reinigingsheffing dekt gemiddeld 98,0 procent van de kosten, iets meer dan vorig jaar (97,7 procent). De kostendekking is met 12 procent het laagst in Eemsmond. Bij het leeuwendeel van de gemeenten (88 procent) ligt de kostendekking op 100 procent.

Rioolheffing

De gemiddelde kostendekking van de rioolheffing is iets hoger dan die van de reinigingsheffing: 98,4 procent (vorig jaar 98,2 procent). In 85 procent van de gemeenten bedraagt de kostendekking van de rioolheffing 100 procent. Lelystad heeft de laagste dekkingsgraad (56 procent).

27 Woonlasten éénpersoonshuishouden

Aalten	383
Baarle-Nassau	411
Groesbeek	429
Wassenaar	965
Blaricum	980
Bloemendaal	1.012
Gemiddelde	636
Mediaan	632

27 Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

Maatstaf

Ozb, rioolheffing en reinigingsheffing vormen samen, na aftrek van een eventuele heffingskorting (in Castricum, Kapelle en de Noordoostpolder), de gemeentelijke woonlasten. Op de kaart hiernaast zijn eigenaren- en gebruikersheffingen samengevoegd. Huurders betalen minder aan de gemeente dan de kaart aangeeft (zie hiervoor kaart 31), maar de eigenarenheffingen kunnen (deels) in de huurprijs zijn opgenomen.

Er is discussie mogelijk over de beste manier waarop een woonlastenindicator kan worden samengesteld (zie blz. 136).⁴⁶ De kaart hiernaast laat het bedrag zien dat een éénpersoonshuishouden in een woning met een gemiddelde waarde moet betalen. Met kwijschelding is hier nog geen rekening gehouden (zie hiervoor kaart 36 tot en met 38). De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden staan op kaart 28. Het gemiddeld betaalde bedrag voor een bepaald huishoudentype geeft de beste indruk van de woonlasten *voor huishoudens*.

Vanuit de *gemeenten* gezien heeft deze woonlastenindicator het belangrijke nadeel dat geen rekening wordt gehouden met het feit dat gemeenten met relatief dure woningen minder geld uit het gemeentefonds krijgen. Deze gemeenten moeten daarom meer belasting binnenhalen om een gelijkwaardig voorzieningenniveau aan te kunnen bieden. Gemeenten met hoge woonlasten beschikken dus niet altijd over veel middelen om voorzieningen te bekostigen. Kaart 30 geeft een beeld van de bedragen die de gemeenten van de woonlasten overhouden (netto woonlasten).

Cijfers

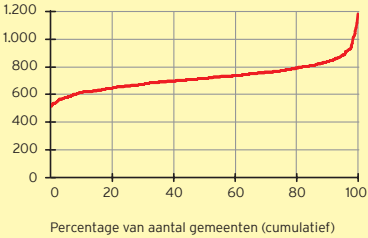
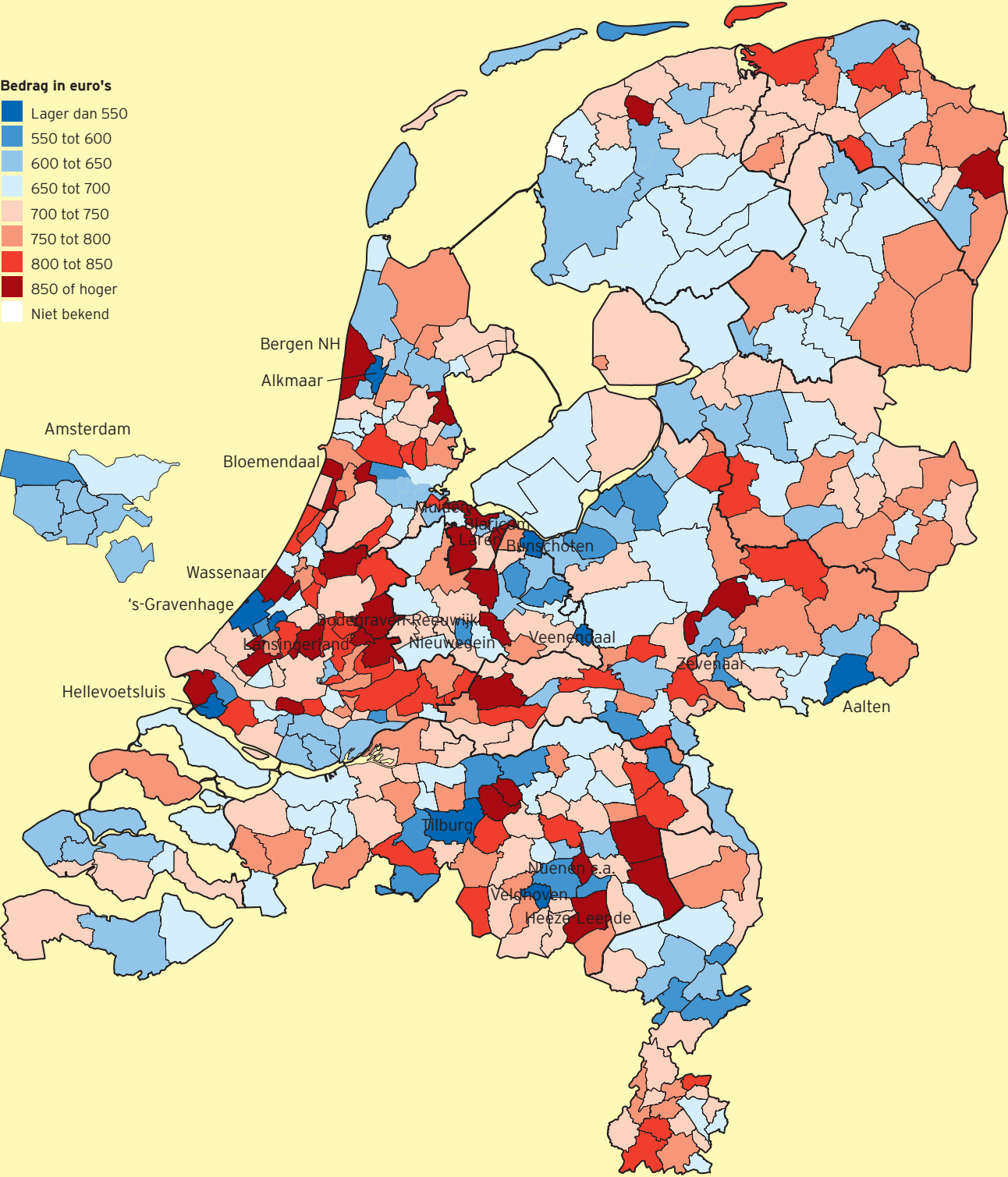
De bijlage achterin deze atlas geeft de woonlasten in alle gemeenten cijfermatig weer. De hoogste éénpersoonslasten voor een gemiddelde woning vinden we in Bloemendaal, met 1.012 euro. Blaricum bezet met 980 euro de tweede plaats. De meeste dure gemeenten hebben gemeen dat het gemiddelde huishoudensinkomen en de gemiddelde

woningwaarde ver boven het landelijke gemiddelde liggen. Zoals gezegd hangt dit mede samen met de verdeelsystematiek van de algemene uitkering, die gemeenten met hoge woz-waarden in de praktijk dwingt tot hoge lasten (zie blz. 16).

Het goedkoopst is dit jaar Aalten (383 euro). Daarna komt Baarle-Nassau (411 euro). Gemeentelijke woonlasten voor éénpersoonshuishoudens kunnen in de ene gemeente dus 2,6 keer zo hoog zijn als in de andere. Het gewogen gemiddelde ligt op 636 euro. Dat is 5 euro (0,8 procent) hoger dan vorig jaar.

Sommige gemeenten verlenen nog een heffingskorting, een overblijfsel uit de tijd van de zogeheten zalmsnip. Als de heffingskorting is gekoppeld aan een bepaalde belasting is het desbetreffende bedrag door ons simpelweg afgetrokken van het desbetreffende tarief. Alleen in de overige gevallen spreken wij in deze atlas nog van een heffingskorting. Deze heffingskorting, die nog in 3 gemeenten bestaat, varieert van 10 euro (Castricum) tot 34 euro (Kapelle).

28 Woonlasten meerpersoonshuishouden

Bunschoten	514
Hellevoetsluis	526
Tilburg	532
Bloemendaal	1.082
Blaricum	1.115
Wassenaar	1.183
Gemiddelde	704
Mediaan	715

28 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens

Woonlastencijfers

Ozb, reinigingsheffing en rioolheffing bedragen samen voor meerpersoonshuishoudens gemiddeld 704 euro (na aftrek van een eventuele heffingskorting), ofwel 68 euro hoger dan bij éénpersoonshuishoudens. Dit is 6,13 euro (0,9 procent) meer dan diezelfde heffingen de burger vorig jaar kostten. De stijging van de woonlasten komt voor 3,01 euro voor rekening van de rioolheffing, voor -3,85 euro voor rekening van de reinigingsheffing (die dit jaar gemiddeld daalt) en voor 6,88 euro voor rekening van de ozb. Het resterende bedrag (0,09 euro) komt voor rekening van de heffingskorting.

Voor meerpersoonshuishoudens zijn de woonlasten het laagst in Bunschoten (514 euro). Wassenaar is het duurste (1.183 euro). Zie tabel 20. In de bijlage achterin deze atlas staan de woonlasten voor alle gemeenten.

Achtergronden

Gemeenten met duur onroerend goed kennen hoge woonlasten; gemeenten met goedkoop onroerend goed hebben echter niet altijd navenant lagere woonlasten. Het eerste is geheel volgens verwachting, omdat gemeenten met duur onroerend goed minder geld uit het gemeentefonds krijgen.

Kaart 30 laat de woonlasten zien waar dit effect van het verdeelstelsel van de algemene uitkering is uitgefilterd. Bijlage 4 achterin deze atlas vermeldt de aldus berekende netto woonlasten voor alle gemeenten.

Een andere reden voor uitzonderlijk hoge woonlasten vormde, in elk geval tot voor kort, een slappe bodem. Gemeenten als Bodegraven-Reeuwijk kampen als gevolg daarvan met hoge kosten voor onder andere riolering en wegenbeheer. Met ingang van 2007 worden gemeenten hier echter ruimhartiger voor gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds, zodat dit eigenlijk niet meer tot veel hogere woonlasten zou moeten leiden.

Verdeling

Het grote verschil tussen de woonlasten in de goedkoopste en de duurste gemeente (669 euro) is enigszins misleidend. De frequentieverdeling van de gemeentelijke woonlasten is namelijk zeer vlak. Dat blijkt uit de figuur onder kaart 28. In 64 procent van de gemeenten liggen de woonlasten tussen de 550 euro en de 750 euro. Aan de onderkant en de bovenkant van de verdeling zit een beperkt aantal uitschieters. Hoewel het maximum op 1.183 euro ligt komen maar 17 gemeenten boven de 900 euro uit.

Tabel 20 Gemeentelijke woonlasten, meerpersoonshuishouden (euro per jaar)^a

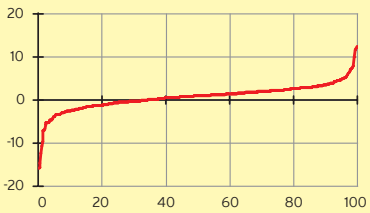
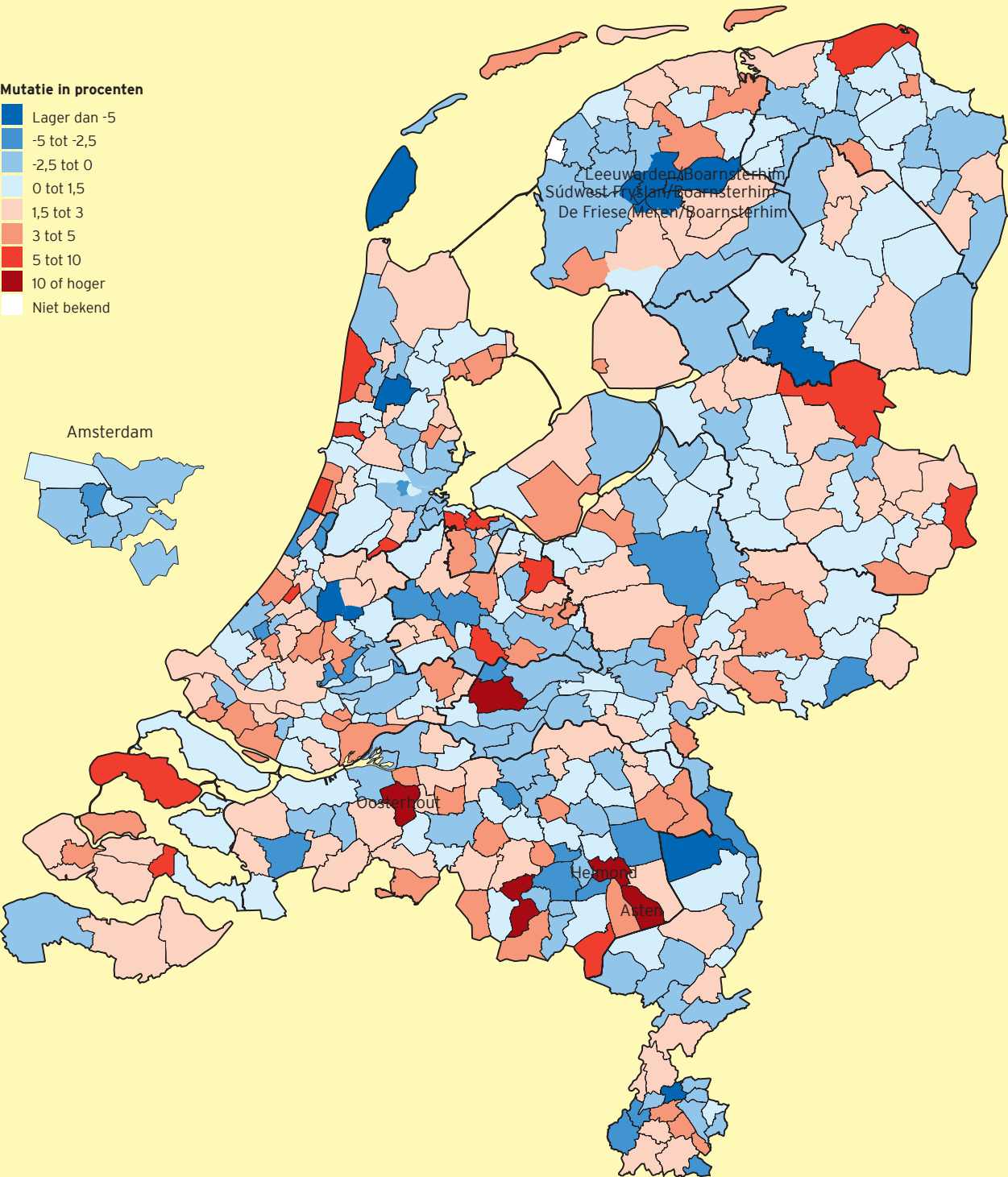
Laagste tien			Hoogste tien		
1	Bunschoten	514	1	Wassenaar	1.183
2	Hellevoetsluis	526	2	Blaricum	1.115
3	Tilburg	532	3	Bloemendaal	1.082
4	Aalten	537	4	Laren	1.060
5	Veenendaal	538	5	Bergen NH	1.039
6	Alkmaar	538	6	Nuenen c.a.	1.020
7	Veldhoven	540	7	Muiden	1.010
8	's-Gravenhage	546	8	Bodegraven-Reeuwijk	972
9	Zevenaar	551	9	Heeze-Leende	953
10	Nieuwegein	555	10	Lansingerland	937

^a Ozb, rioolheffing en reinigingsheffing, verminderd met een eventuele heffingskorting uitgaande van een woning met gemiddelde waarde in de betreffende gemeente.

29 Mutatie woonlasten
meerpersoonshuishouden

Mutatie in procenten

- Lager dan -5
- 5 tot -2,5
- 2,5 tot 0
- 0 tot 1,5
- 1,5 tot 3
- 3 tot 5
- 5 tot 10
- 10 of hoger
- Niet bekend

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Leeuwarden/Boarnsterhim	-16%
Súdwest Fryslân/Boarnsterhim	-15%
De Friese Meren/Boarnsterhim	-14%
Helmond	12%
Oosterhout	12%
Asten	13%

29 Mutatie gemeentelijke woonlasten

meerpersoonshuishouden

Gemiddelde stijging

De gemiddelde woonlasten voor meerpersoonshuishoudens stijgen dit jaar met 0,9 procent. Als we rekening houden met de verwachte inflatie (1,5 procent) is zelfs sprake van een daling. Tot 2005 stegen de woonlasten jaarlijks steeds meer dan 5 procent, daarna is deze stijging afgevlakt (zie blz. 17). Dat kwam aanvankelijk doordat de tarieven van de reinigingsheffing en de ozb sinds die tijd minder worden verhoogd. De woonlastenstijging komt sinds 2005 voornamelijk op het conto van de rioolheffing. Sinds vorig dit jaar is dat echter anders: de ozb stijgt nu het meest. De rioolheffing stijgt minder dan ooit sinds de eerste atlas verscheen, en de reinigingsheffing daalt, net als vorig jaar.

Grootste stijgers

In Asten stijgen de lasten met 13 procent het sterkst. De stijging in Asten wordt veroorzaakt doordat de gemeente een verdere tariefdifferentiatie invoert voor de afvalstoffenheffing. Het aanbieden van een container voor restafval is duurder geworden, het aanbieden van een container voor gft-afval goedkoper. Omdat huishoudens gemiddeld meer restafval aanbieden zullen veel huishoudens een hoger bedrag betalen voor de reinigingsheffing. Op de tweede plaats staat Oosterhout (12 procent), waar zowel rioolheffing als reinigingsheffing sterk stijgen. De rioolheffing is door de stijging bijna kostendekkend. In voorgaande jaren heeft Oosterhout de kosten van afvalinzameling en -verwerking deels gedekt uit de egalisatievoorziening. Nu is het tarief van het vastrecht verhoogd om de kosten te blijven dekken.

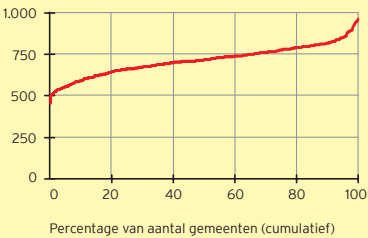
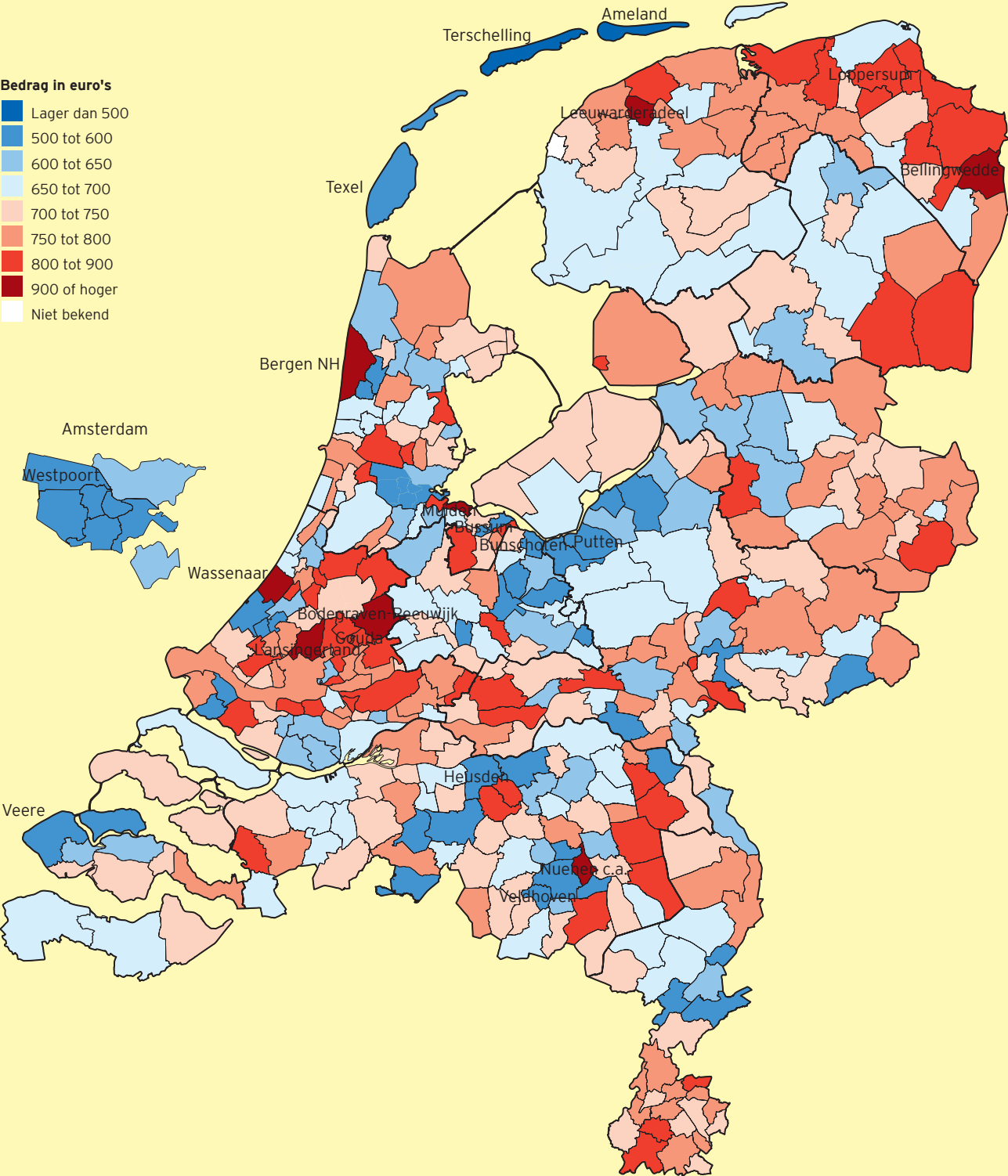
Grootste dalers

Dit jaar verlagen 117 gemeenten de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. Inwoners van het voormalige Boarnsterhim gaan er het meest op vooruit. Boarnsterhim is opgesplitst en de

voormalige gemeente maakt nu deel uit van Heerenveen, Leeuwarden, Súdwest Fryslân en de nieuwe gemeente De Friese Meren. De tarieven in het voormalige Boarnsterhim waren hoger dan die van de fusiepartners. Hierdoor gaan de inwoners van de voormalige gemeente er 10 tot 16 procent op vooruit.

30 Netto woonlasten

Ameland	457
Terschelling	497
Bussum	508
Wassenaar	946
Nuenen c.a.	946
Bellingwedde	964
Gemiddelde	696
Mediaan	718

30 Netto gemeentelijke woonlasten

Hogere woningwaarde, lagere uitkering uit het gemeentefonds

De kaarten 27 en 28 laten zien dat hoge woonlasten vaak samengaan met hoge woningwaarden (vergelijk kaart 4). Dat is een gevolg van de manier waarop de algemene uitkering uit het gemeentefonds tussen gemeenten wordt verdeeld. De algemene uitkering is de belangrijkste bron van vrij besteedbare middelen van de gemeenten - veel belangrijker dan de ozb. Gemeenten die binnen hun grenzen veel hoog gewaardeerd onroerend goed hebben, ontvangen een relatief lage uitkering. Zij hebben dus hogere woonlasten, of minder bestedingsruimte.⁴⁷

Netto woonlasten

Kaart 28 geeft aan hoe hoog de woonlasten zijn die de burger betaalt. Kaart 30 laat zien wat hiervan bij de gemeente zelf terecht komt. Deze netto woonlasten zijn gedefinieerd als de woonlasten die er zouden zijn als de belastingcapaciteit niet zou worden verevend. De extra ozb-opbrengst die gemeenten met dure woningen nu nodig hebben om de lagere algemene uitkering te compenseren is van de woonlasten afgetrokken. Bij gemeenten met lage woningwaarden is het profijt van de verevening bij de woonlasten opgeteld.

Vergelijking netto en ongecorrigeerde woonlasten

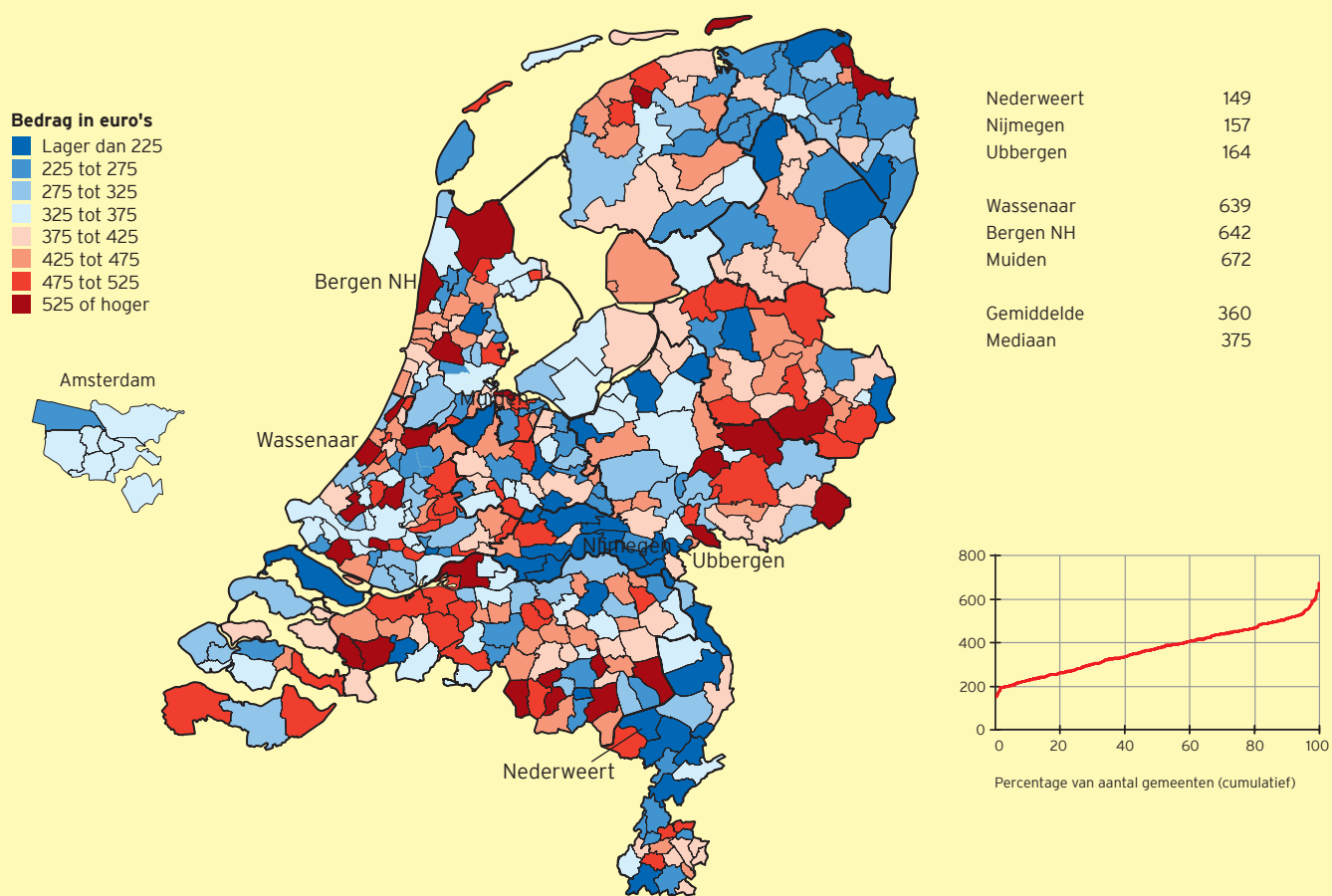
Tabel 21 geeft naast de rangnummers van de netto woonlasten ook die van de ongecorrigeerde woonlasten. Van de gemeenten die het meest aan de woonlasten overhouden staan er 5 ook in de top-tien van ongecorrigeerde woonlasten. Van de gemeenten met hoge netto woonlasten zou verwacht mogen worden dat zij een bovengemiddeld voorzieningenniveau hebben. Soms zijn er echter andere redenen. Gemeenten als Bodegraven-Reeuwijk hebben een slappe bodem, hetgeen tot hogere kosten kan leiden voor de riolering en het wegenbeheer. Bij de hogere netto woonlasten passen overigen wel enkele kanttekeningen. Zie hiervoor bijlage 3 (blz. 136).

Van de gemeenten die weinig aan de woonlasten overhouden hebben de meeste ook lage woonlasten. Bussum is een duidelijke uitzondering. Lage netto woonlasten hoeven niet per se samen te gaan met spartaanse voorzieningen. Sommige gemeenten beschikken over andere inkomstenbronnen, bijvoorbeeld een toeristenbelasting of aandelen. Gemeenten hebben soms zulke hoge inkomsten uit eigen vermogen dat zij met lage belastingen toekunnen. In feite is dit een verkapte belasting, ervan uitgaande dat dit vermogen eigenlijk de inwoners toebehoort.⁴⁸

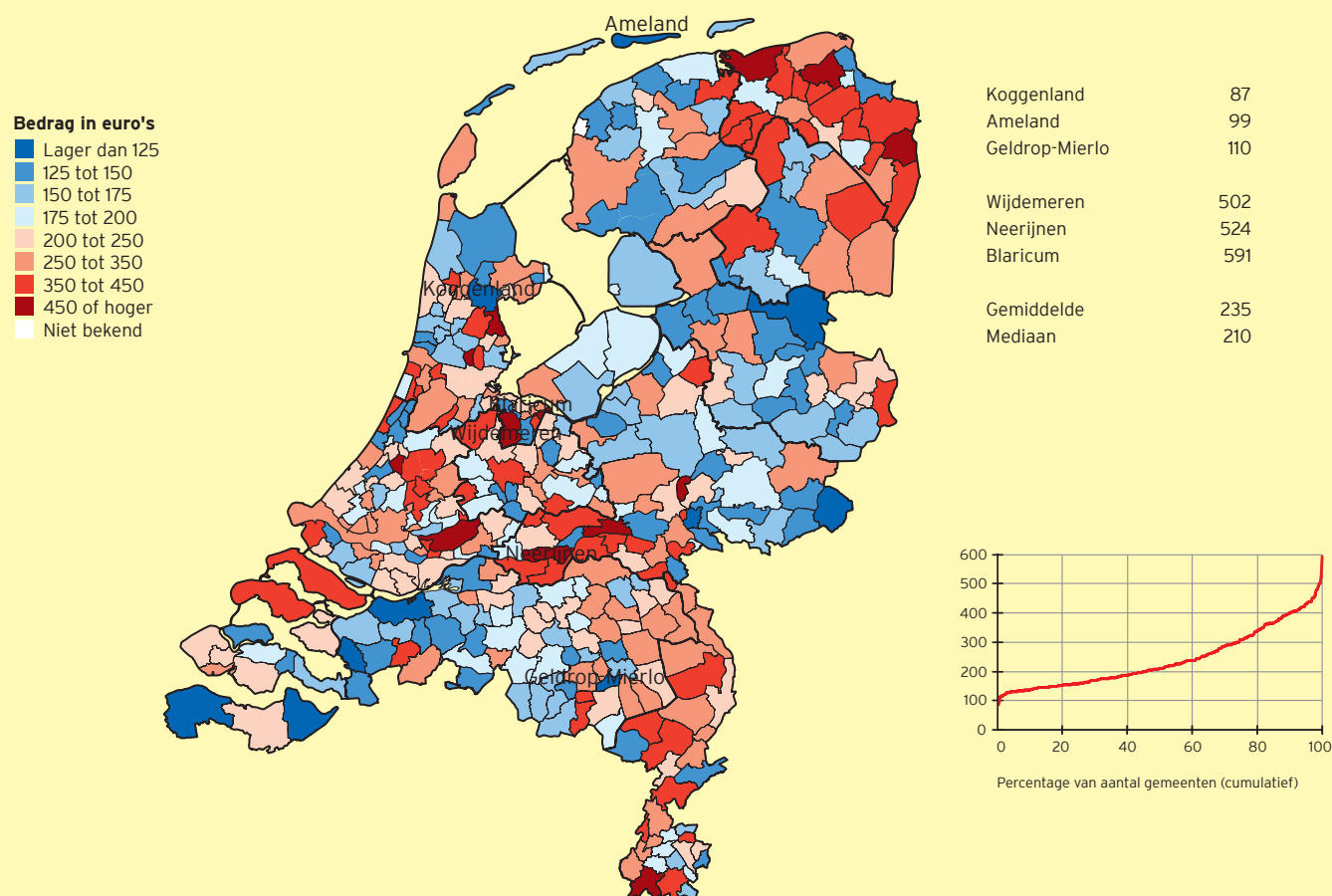
Tabel 21 Netto woonlasten meerpersoonshuishouden, euro's per jaar

Laagste tien				Hoogste tien			
Rang nummer netto woonlasten	Rang nummer woonlasten	Gemeente	Bedrag	Rang nummer netto woonlasten	Rang nummer woonlasten	Gemeente	Bedrag
1	11	Ameland	457	1	14	Bellingwedde	964
2	47	Terschelling	497	2	6	Nuenen c.a.	946
3	68	Bussum	508	3	1	Wassenaar	946
4	1	Bunschoten	514	4	23	Leeuwarderadeel	937
5	7	Veldhoven	514	5	8	Bodegraven-Reeuwijk	935
6	38	Texel	520	6	7	Muiden	930
7	39	Veere	522	7	10	Lansingerland	916
8	16	Putten	527	8	5	Bergen NH	903
9	12	Amsterdam Westpoort	527	9	44	Loppersum	899
10	14	Heusden	535	10	27	Gouda	894

31 Woonlasten huurder

32 Woonlasten verhuurder

31 en 32 Gemeentelijke woonlasten huurder en verhuurder

Uitgangspunten

Tot nu toe zijn alleen de woonlasten van eigenaar-bewoners behandeld. Kaart 31 laat zien hoeveel een huurder betaalt. Kaart 32 toont de lasten voor verhuurders. We gaan hier uit van een huurwoning met een woz-waarde die 60 procent lager is dan de gemiddelde woz-waarde in de gemeente.

Overigens zullen verhuurders vaak proberen de door hen betaalde belastingen zoveel mogelijk door te berekenen aan hun huurders, door een hogere huur te vragen. Omdat huren niet ongelimiteerd kunnen worden verhoogd is dit echter niet altijd mogelijk.

Woonlasten huurder

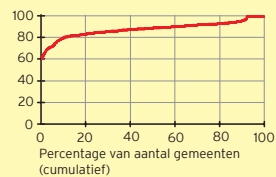
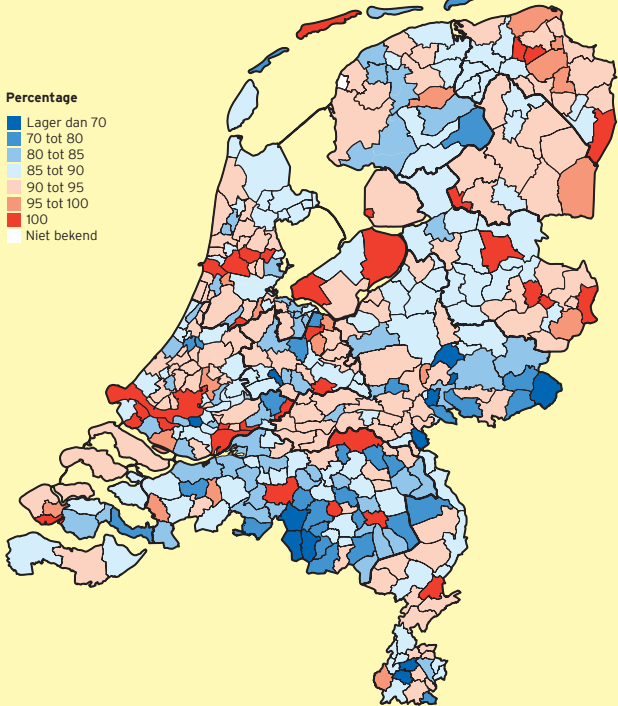
Huurders betalen in alle gemeenten een reinigingsheffing, en in veel gemeenten ook een rioolheffing (zie kaart 21). In enkele gemeenten komen zij in aanmerking voor een heffingskorting. Huurders hebben de laagste woonlasten (149 euro) in Nederweert, en de hoogste (672 euro) in Muiden. Gemiddeld bedragen de lasten voor huurders 360 euro.

Woonlasten verhuurder

Verhuurders betalen in alle gemeenten ozb, en in veel gemeenten ook een rioolheffing (zie kaart 20). De woonlasten voor de verhuurder bedragen gemiddeld 235 euro. Ze zijn het hoogst in Blaricum (591 euro) en het laagst in Koggenland (87 euro).

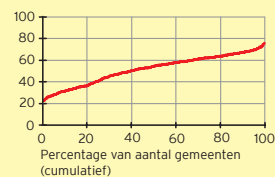
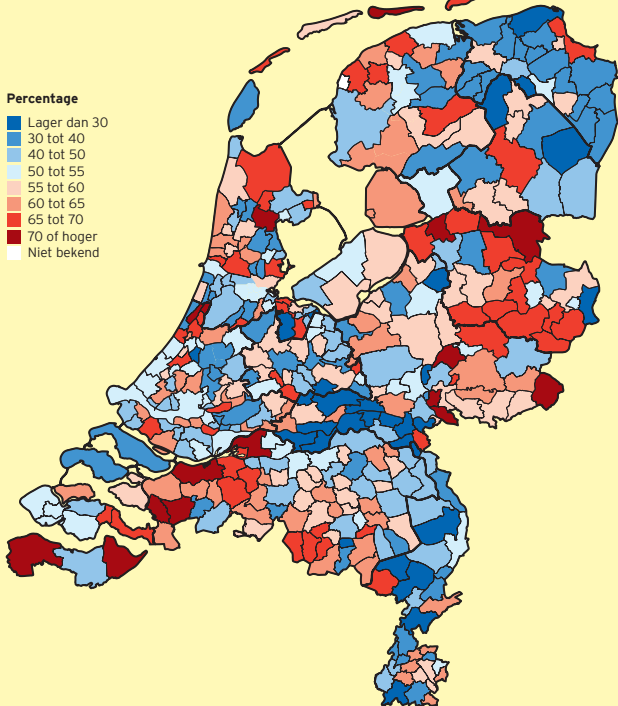
Kaart 32 laat duidelijk zien dat de lasten voor verhuurders in de provincie Groningen vaak hoog zijn vergeleken met de rest van het land. Dat is opmerkelijk, omdat de woningwaarden in die provincie naar verhouding laag zijn. De hoge lasten voor verhuurders worden veroorzaakt doordat de rioolheffing in Groningen vaak grotendeels of geheel bij de eigenaar wordt neergelegd. Huurders betalen in deze provincie juist relatief weinig (kaart 31).

33 Verhouding woonlasten één- en meerpersoonshuishouden

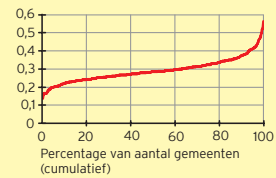
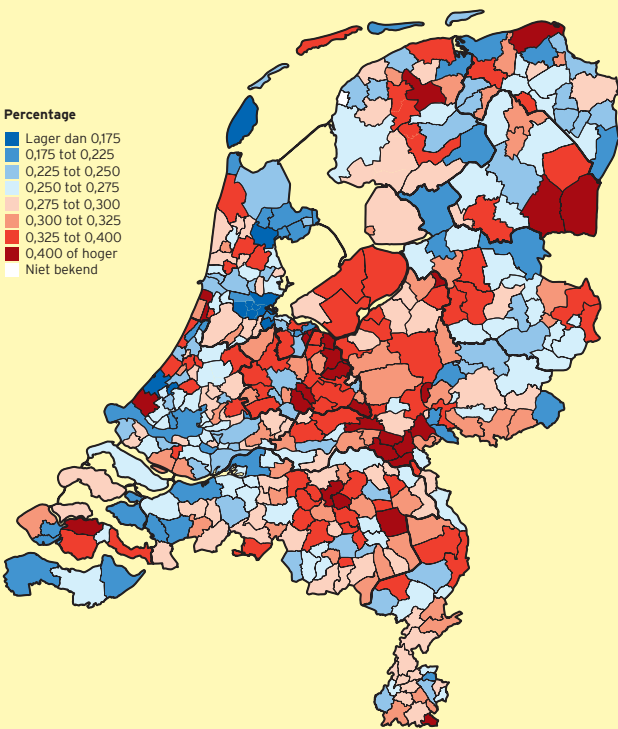
IJsselstein	61%
Reusel- De Mierden	61%
Bladel	63%
Gemiddelde	90%
Mediaan	89%

34 Percentage woonlasten voor rekening gebruiker

Nederweert	23%
Nijmegen	23%
Ubbergen	23%
Winterswijk	75%
Bergen op Zoom	75%
Koggenland	76%
Gemiddelde	51%
Mediaan	54%

35 Gemeentelijke progressiefactor

Texel	0,14
Amsterdam Noord	0,16
Amsterdam West	0,17
Schijndel	0,52
Westland	0,53
Bloemendaal	0,56
Gemiddelde	0,28
Mediaan	0,28

33, 34 en 35 Wie betaalt de gemeentelijke woonlasten?

Drie manieren om de lasten te verdelen

Behalve de *hoogte* van de woonlasten verschilt ook de *verdeling* ervan. Gemeenten kunnen de woonlasten op drie manieren over verschillende sociaal-economische groepen verdelen: tussen éénpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens, tussen gebruikers en eigenaren van woningen, en tussen bewoners van goedkope en van dure huizen.

Eénpersoons- en meerpersoonshuishoudens

Kaart 33 laat de woonlasten voor éénpersoonshuishoudens zien als percentage van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. In de 33 (delen van) gemeenten die wat betreft hun riool- en reinigingsstarieven geen onderscheid maken tussen één- en meerpersoonshuishoudens ligt dit percentage op 100. Alleenstaanden zijn naar verhouding het best af in IJsselstein, waar zij 61 procent betalen van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. Gemiddeld betalen éénpersoonshuishoudens 90 procent van het bedrag dat meerpersoonshuishoudens betalen. Zij worden daarmee relatief zwaar belast, want het gemiddelde huishouden bestaat uit 2,2 personen.⁴⁹

Eigenaren en gebruikers van woningen

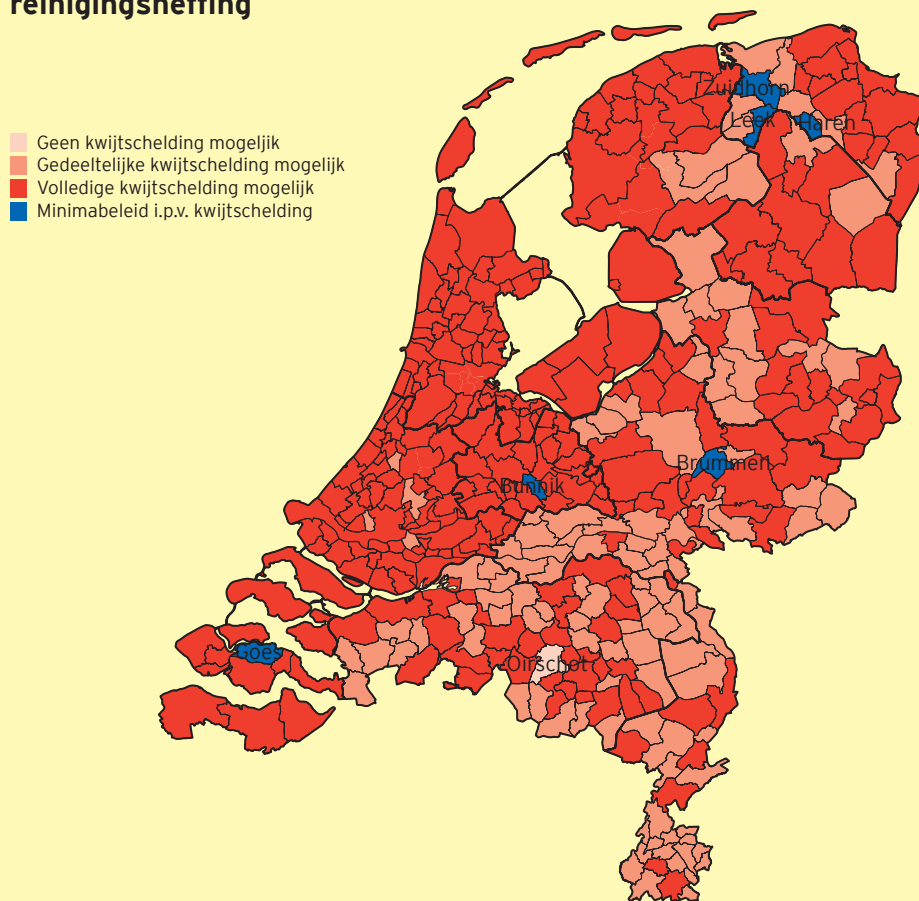
Bij de rioolheffing heeft de gemeente de mogelijkheid de lastenverdeling tussen gebruikers en eigenaren te beïnvloeden. Zo is het mogelijk op bescheiden wijze aan inkomenspolitiek te doen, door eigenaren meer te laten betalen dan gebruikers.⁵⁰ Dit heeft echter alleen het beoogde effect als huiseigenaren de gemeentelijke lasten niet volledig aan hun huurders doorberekenen. Anders kan een nadruk op eigenarenheffingen zelfs een averechtse uitwerking hebben, doordat gebruikers geen kwijtschelding van doorberekende eigenarenheffingen kunnen aanvragen.⁵¹ Zoals kaart 34 laat zien betaalt de gebruiker in Nederweert het kleinste deel van de woonlasten: 23 procent. Koggenland zit met 76 procent het hoogst. Het gewogen gemiddelde ligt op 51 procent.

Goedkope en dure woningen

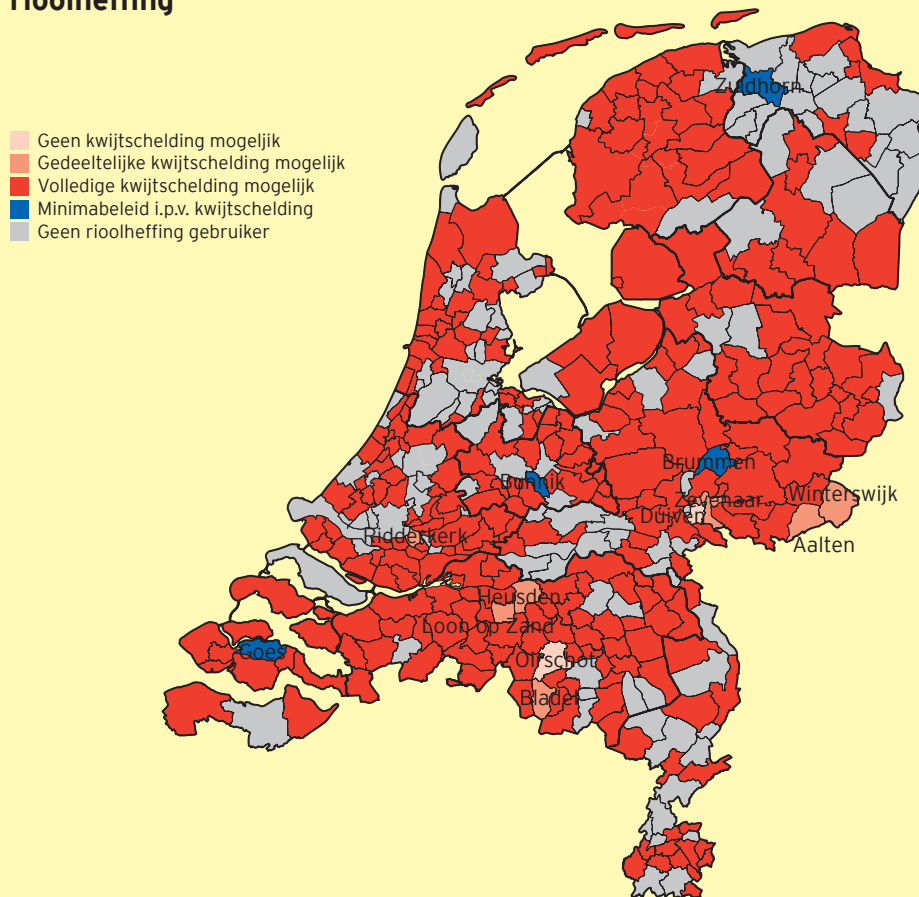
Sommige gemeenten proberen aan inkomensbeleid te doen door de kostendekkendheid van riool- en reinigingsheffing laag te houden, en een groot deel van de woonlasten via de ozb binnen te halen.⁵² Zo kunnen de lasten voor een groter deel op de schouders van de eigenaren van dure huizen worden gelegd. Ook kan het tarief van de rioolheffing aan de woz-waarde worden gekoppeld.

De gemeentelijke progressiefactor geeft een indicatie van de toename van de woonlasten bij verhuizing naar een twee keer zo dure woning in dezelfde gemeente (kaart 35).⁵³ Gemiddeld ligt de progressiefactor op 0,28: wie verhuist naar een twee keer zo dure woning betaalt 28 procent meer aan woonlasten. De verschillen tussen gemeenten zijn groot. De woonlasten zijn het meest progressief in Bloemendaal (0,56). Texel kent een progressiefactor van 0,14. Hier bestaan de woonlasten voornamelijk uit de riool- en de reinigingsheffing, waarbij de hoogte van de rioolheffing niet is gebaseerd op de woz-waarde.

36 Kwijtscheldingsmogelijkheden reinigingsheffing

37 Kwijtscheldingsmogelijkheden rioolheffing

36 en 37 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Kwijtscheldingsbeleid

De voorwaarden waarbinnen gemeenten kwijtschelding mogen verlenen van belastingen en heffingen zijn door het Rijk nauw omschreven.⁵⁴ De gemeenteraad heeft slechts de vrijheid te besluiten minder kwijt te schelden dan de rijksregels toestaan (bij afzonderlijk besluit), of zelfs in het geheel geen kwijtschelding te verlenen. Gemeenten kunnen zelf bepalen welke gemeentelijke belastingen onder het kwijtscheldingsbeleid vallen. Aan kwijtschelding zijn hoge uitvoeringskosten verbonden. Deze kosten zullen het kwijtgescholden bedrag in veel gevallen benaderen of zelfs overstijgen. Sommige gemeenten kennen geen kwijtschelding, maar wel een soortgelijke regeling onder de vlag van het armoedebeleid. Op die manier is het mogelijk te ontkomen aan de strenge (rijks)voorwaarden, vooral wat betreft de individuele toetsing en de vermogensnorm.

Reinigingsheffing

In slechts 1 gemeente (Oirschot) is kwijtschelding van de reinigingsheffing niet mogelijk (zie kaart 36). Oirschot schafte deze mogelijkheid in 2012 af als bezuinigingsmaatregel. Daarnaast kennen 6 gemeenten een op kwijtschelding gelijkende regeling die onder de noemer van het armoedebeleid valt. Verreweg de meeste gemeenten staan in principe volledige kwijtschelding toe, mits aan alle voorwaarden op het gebied van inkomen en vermogen wordt voldaan.

29 procent van de gemeenten stelt een plafond aan het kwijt te schelden bedrag. Dit kan een vast bedrag zijn, of een deel van de aanslag. Dit komt vooral voor bij gemeenten die het tarief hebben gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden afval (*diftar*). Door bijvoorbeeld alleen kwijtschelding te verlenen van het vastrechtgedeelte blijft de prikkel behouden om de afvalstroom te beperken. Ook wordt zo voorkomen dat mensen uit de straat hun afval gratis in de container kunnen gooien van iemand waarvan de aanslag toch wordt kwijtgescholden.

Groningen scheldt ten hoogste 57 procent van het aanslagbedrag kwijt. Met ingang van 2007 krijgen mensen die vijf jaar of langer op het sociale minimum zitten wel volledige kwijtschelding van de reinigingsheffing.

Rioolheffing

Op 2 gemeenten na (Oirschot en Duiven) is in alle gemeenten met een rioolheffing voor de gebruiker kwijtschelding mogelijk (kaart 37). Sommige gemeenten (dit jaar 4) verlenen geen kwijtschelding, maar kennen wel een soortgelijke tegemoetkoming in het kader van het armoedebeleid.

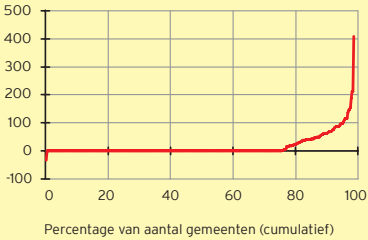
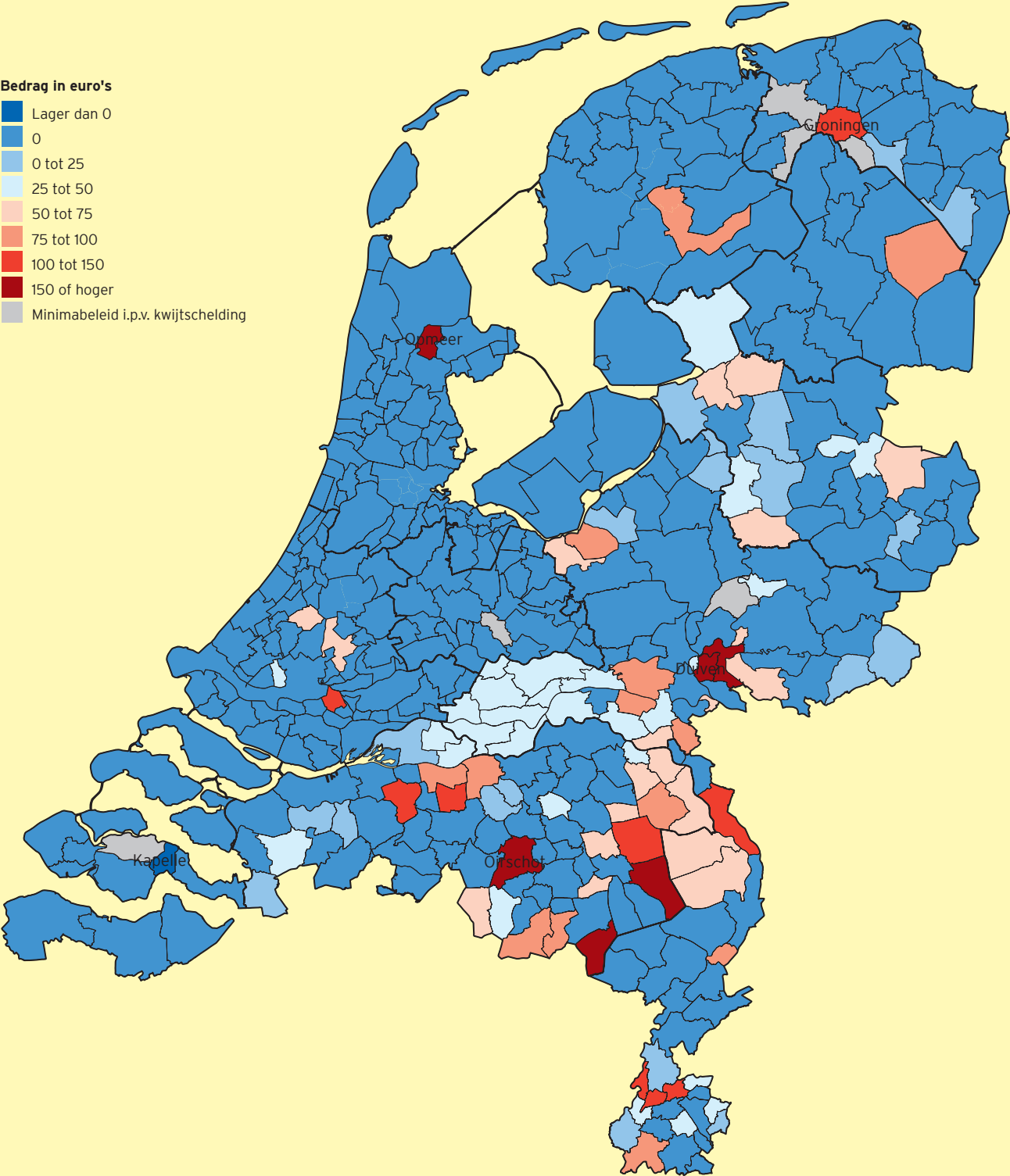
In 7 gemeenten kan hooguit een gedeelte van de aanslag worden kwijtgescholden. Men moet dan bijvoorbeeld altijd de helft betalen, of men krijgt slechts het vastrecht kwijtgescholden en niet het bedrag dat aan het waterverbruik is gekoppeld.

De rioolheffing voor de eigenaar wordt zelden kwijtgescholden. Huiseigenaren bezitten doorgaans vermogen, en voldoen daarom niet aan de voorwaarden voor kwijtschelding. Om dezelfde reden komt kwijtschelding van de ozb vrijwel niet voor.

Kwijtscheldingsnorm

Alle gemeenten die kwijtschelding verlenen hanteren de maximale kwijtscheldingsnorm van 100 procent.⁵⁵ In de praktijk betekent een norm van 100 procent dat huishoudens met een minimuminkomen voor kwijtschelding in aanmerking komen, mits zij de vermogenstoets doorstaan. Bij een norm van 90 procent, die door het Rijk wordt gehanteerd, komen alleen huishoudens met uitzonderlijk hoge vaste lasten in aanmerking voor kwijtschelding.

38 Woonlasten na kwijtschelding

Kapelle	-34
Opmeer	211
Duiven	212
Oirschot	408
Gemiddelde	12
Mediaan	0

38 Gemeentelijke woonlasten na kwijtschelding

Uitgangspunten

De mate waarin het kwijtscheldingsbeleid de woonlasten van een bepaald huishouden verlaagt hangt af van de hoogte van de kwijtscheldingsnorm, van de belastingen waarvoor kwijtschelding mogelijk is, en van het deel van de aanslagen waarvoor in principe kwijtschelding kan worden verleend (kaarten 36 en 37).

Kaart 38 hiernaast laat zien hoe hoog de woonlasten zijn van een meerpersoonshuishouden met een netto besteedbaar inkomen ter hoogte van de bijstandsnorm voor (echt)paren, in een huurwoning met een waarde van 60 procent van de gemiddelde woz-waarde in de gemeente. Verondersteld wordt dat geen vermogen aanwezig is, dat de vaste lasten niet uitzonderlijk hoog zijn en dat kwijtschelding wordt aangevraagd.⁵⁶ Een eventuele heffingskorting is in de woonlasten verrekend.

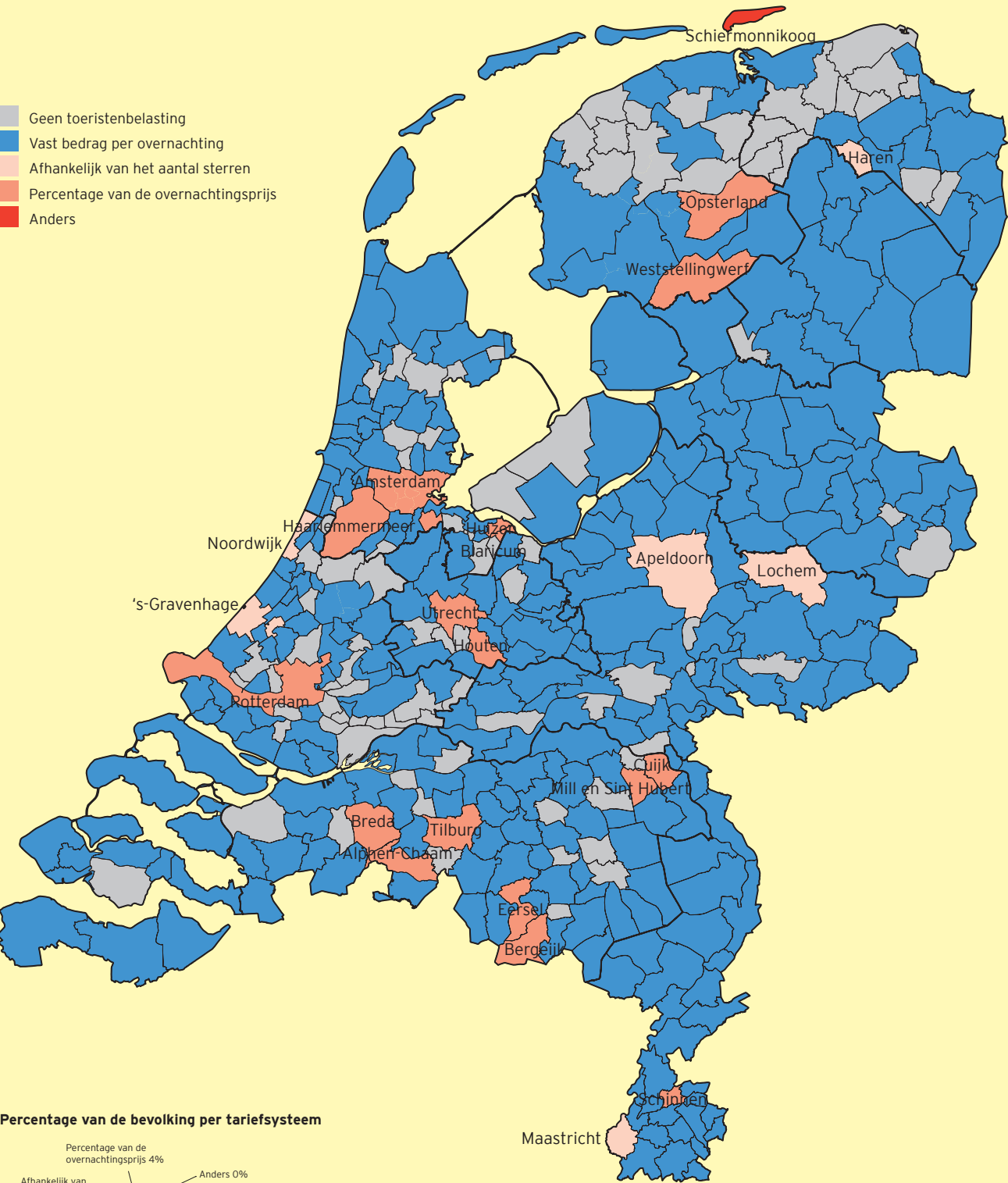
Woonlasten voor minima

In verreweg de meeste gemeenten worden de woonlasten in deze situatie geheel kwijtgescholden. Waar niet het gehele bedrag aan woonlasten wordt kwijtgescholden, is meestal gedeeltelijke kwijtschelding mogelijk (alleen rioolheffing of alleen reinigingsheffing, of een deel van de aanslag), of wordt geen kwijtschelding verleend maar kent het minimabeleid een soortgelijke regeling.

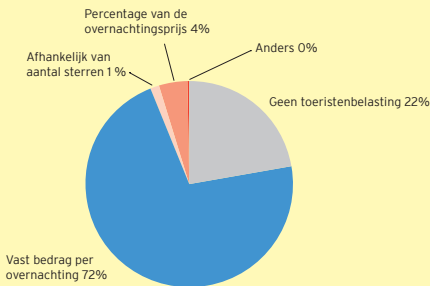
Laten we deze laatste groep buiten beschouwing, dan bedragen de woonlasten voor minima in 14 gemeenten meer dan 100 euro. In 314 gemeenten gaat het om 0 euro omdat het volledige bedrag wordt kwijtgescholden. Het hoogst zit de gemeente Oirschot (408 euro), het laagst Kapelle (-34; bij volledige kwijtschelding wordt de heffingskorting uitbetaald). Gemiddeld betalen minima in Nederland 12 euro aan woonlasten.

Voor Groningen is uitgegaan van een huishouden dat niet langdurig een minimuminkomen heeft. Als het inkomen vijf jaar of langer op of onder het sociaal minimum zit, wordt de afvalstoffenheffing geheel kwijtgescholden en bedragen de woonlasten 0 euro.

39 Toeristenbelasting: tariefsystemen

Percentage van de bevolking per tariefsysteem

39 Toeristenbelasting: tariefsystemen

Algemeen

Dit jaar kent 78 procent van de gemeenten een toeristenbelasting. Vorig jaar was dit nog 77 procent, maar dit jaar voeren zes (delen van) gemeenten een toeristenbelasting in (zie kaart 41). De tariefstructuur van de toeristenbelasting kan buitengewoon ingewikkeld zijn, met aparte tarieven voor campings, bungalows, diverse soorten hotels, enzovoort. Wij hebben primair gekeken naar hotelovernachtingen. Waar geen hotel is kan de belasting betrekking hebben op een overnachting in een pension of op een camping.

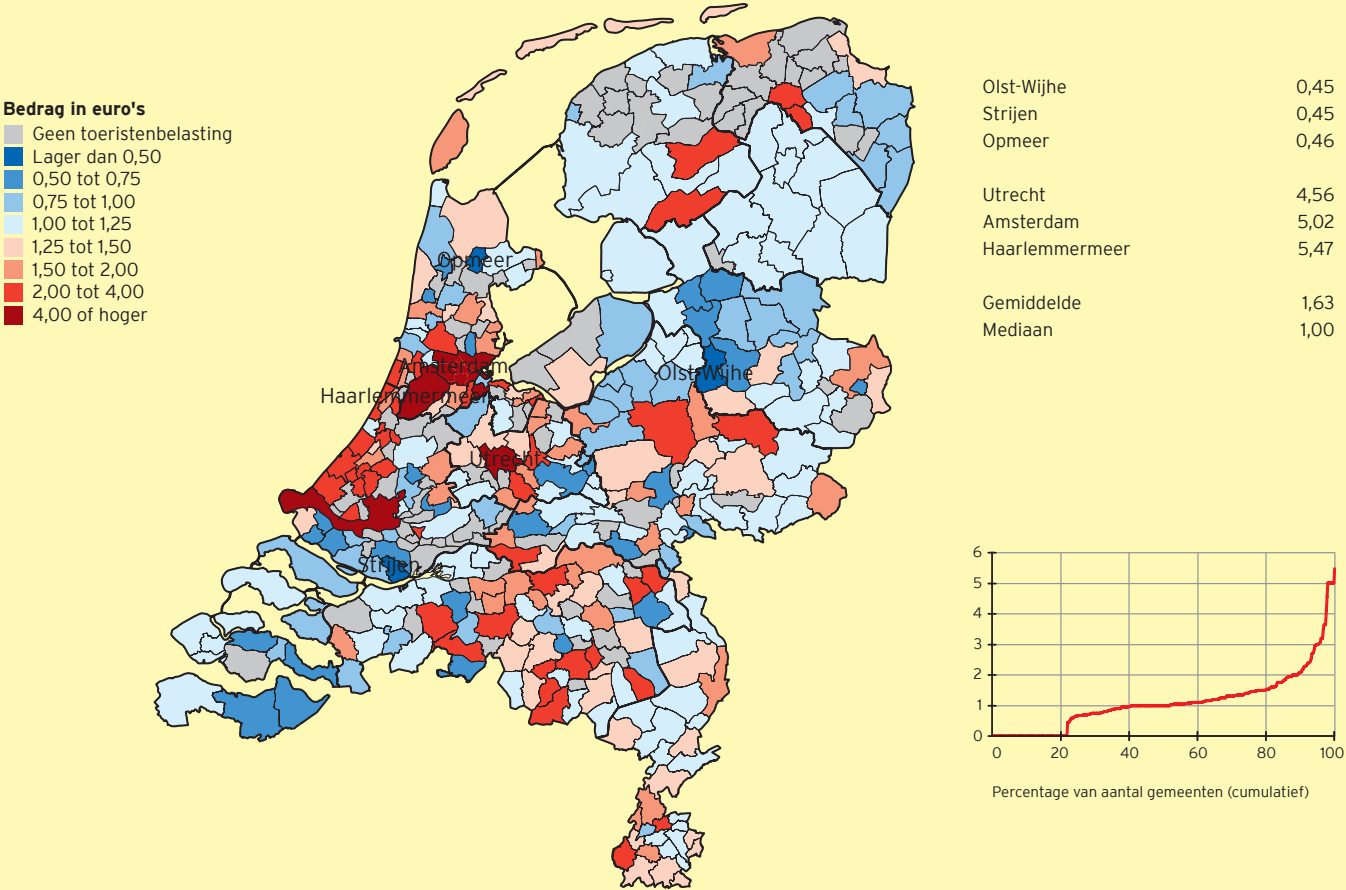
Tariefsystemen

Een vast bedrag per overnachting komt het meest voor (in 72 procent van alle gemeenten, zie de figuur onder de kaart). Soms wordt wel reductie gegeven voor scholen of andere groepen. Ook komt het voor dat het te betalen bedrag afhangt van de overnachtingsprijs (in 4,2 procent van de gemeenten) of het aantal sterren van het hotel (1,5 procent). Dit komt met name voor bij de grote steden. Op Schiermonnikoog is de eerste overnachting duurder dan latere overnachtingen bij een meerdaags verblijf.

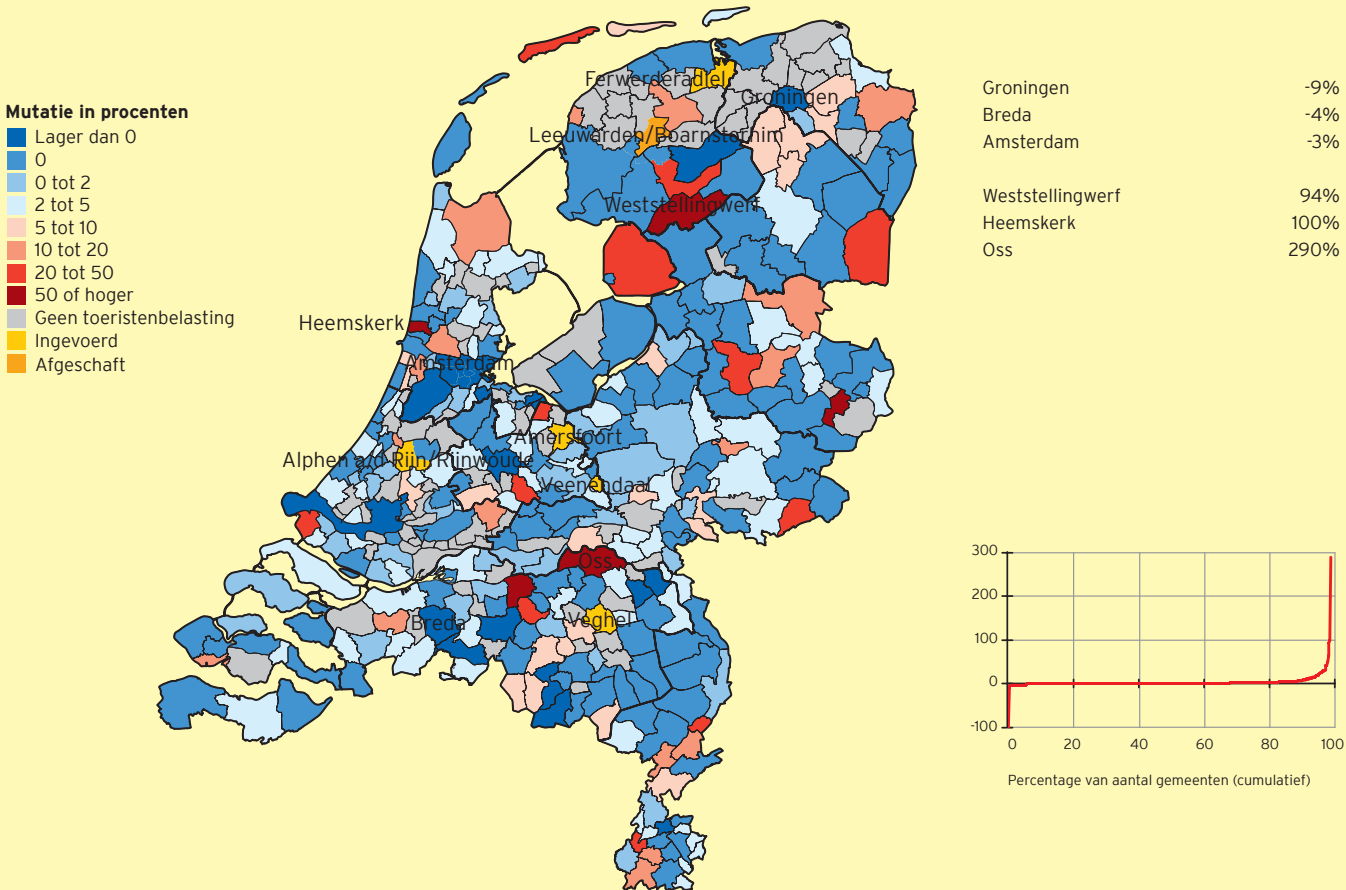
Forfaitaire bedragen

Veel gemeenten maken gebruik van forfaitaire bedragen. Een hotel of camping wordt dan bijvoorbeeld aangeslagen voor een van tevoren vastgesteld aantal overnachtingen. Is het werkelijke aantal lager, dan kan de eigenaar verzoeken conform het feitelijke overnachtingstarief te worden aangeslagen.

40 Tarief toeristenbelasting

41 Mutatie tarief toeristenbelasting

40 en 41 Toeristenbelasting: tarief en mutatie

Tarieven

Door de veelvormigheid van de toeristenbelasting is het moeilijk in één kaart aan te geven hoe de tarieven variëren. Kaart 40 geeft in principe het bedrag voor een hotelovernachting. Waar het tarief afhangt van de overnachtingsprijs of het aantal sterren is uitgegaan van enkele veronderstellingen (zie de verantwoording achterin deze atlas).

In de meeste gemeenten die een toeristenbelasting kennen ligt het tarief tussen 50 cent en 1,50 euro per nacht. Het goedkoopst is Olst-Wijhe (0,45 euro), het duurst Haarlemmermeer (5,47 euro). De grote steden zijn duidelijk duurder dan gemiddeld. Voor alle gemeenten (met en zonder toeristenbelasting) bedraagt het gewogen gemiddelde 1,63 euro per nacht. Dat is slechts 0,04 euro (2,2 procent) hoger dan vorig jaar.

De beperkte stijging komt voor een groot deel doordat de gemiddelde overnachtingsprijs lager is dan vorig jaar. In gemeenten waar de toeristenbelasting afhankelijk is van de overnachtingsprijs (vooral grote gemeenten) is het te betalen bedrag daarom ook lager. Bij gemeenten waar het tarief niet afhankelijk is van de overnachtingsprijs stijgt het tarief gemiddeld 2,6 procent. Bij gemeenten die zowel dit jaar als vorig jaar toeristenbelasting hieven ligt het gemiddelde tarief 1,1 procent hoger dan vorig jaar. Het gewogen gemiddelde bij alleen gemeenten met toeristenbelasting bedraagt 1,99 euro.

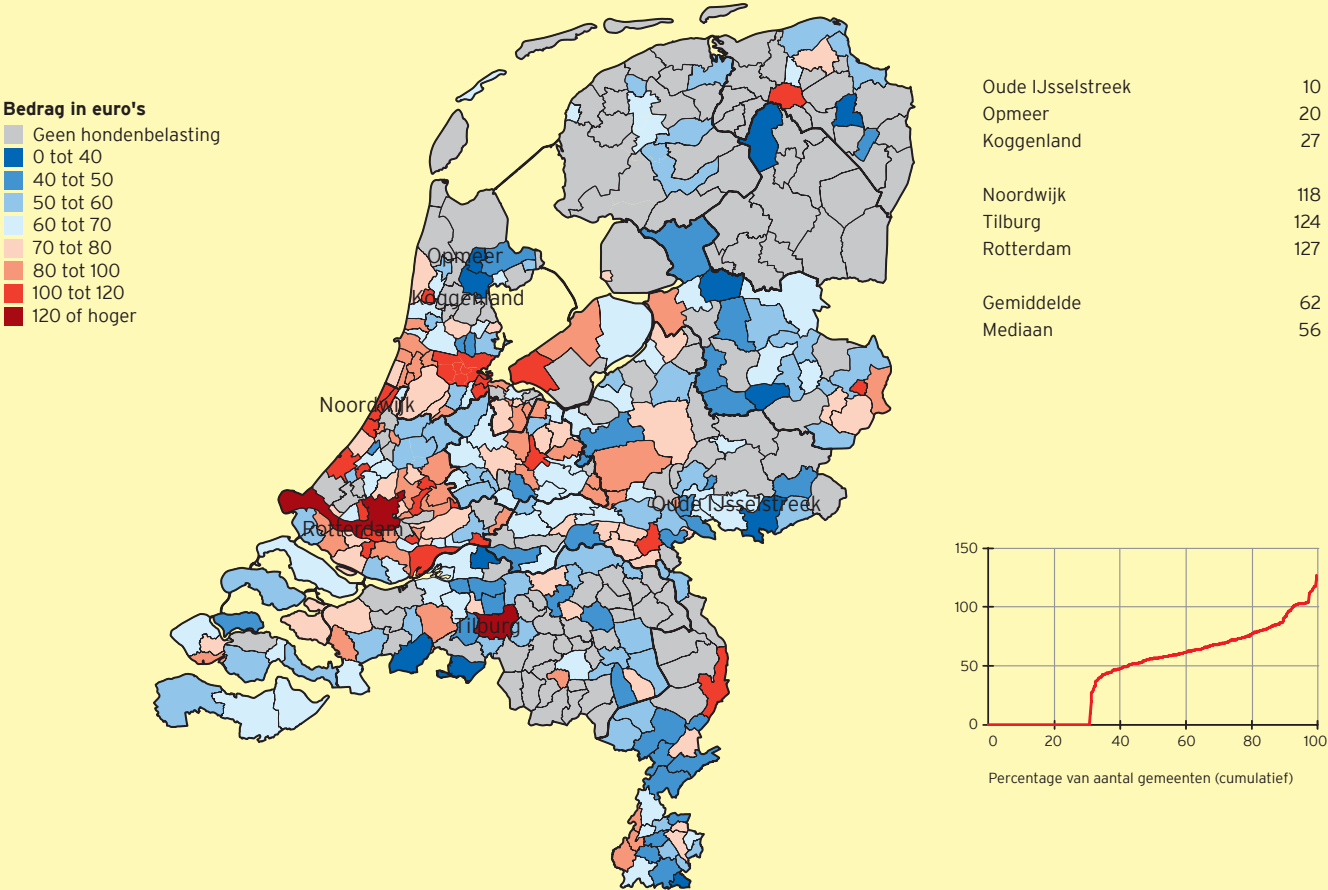
Mutatie

Het tarief is dit jaar in 38 procent van de heffende gemeenten niet veranderd. Tarieven worden dikwijls enkele jaren ongemoeid gelaten en dan verhoogd. Doordat het om kleine bedragen gaat zijn stijgingen in procenten gemeten soms aanzienlijk, zeker als tarieven een paar jaar niet zijn aangepast. Dit levert soms alarmerende krantenkoppen op, terwijl het vaak hooguit om dubbeltjes gaat.⁵⁷

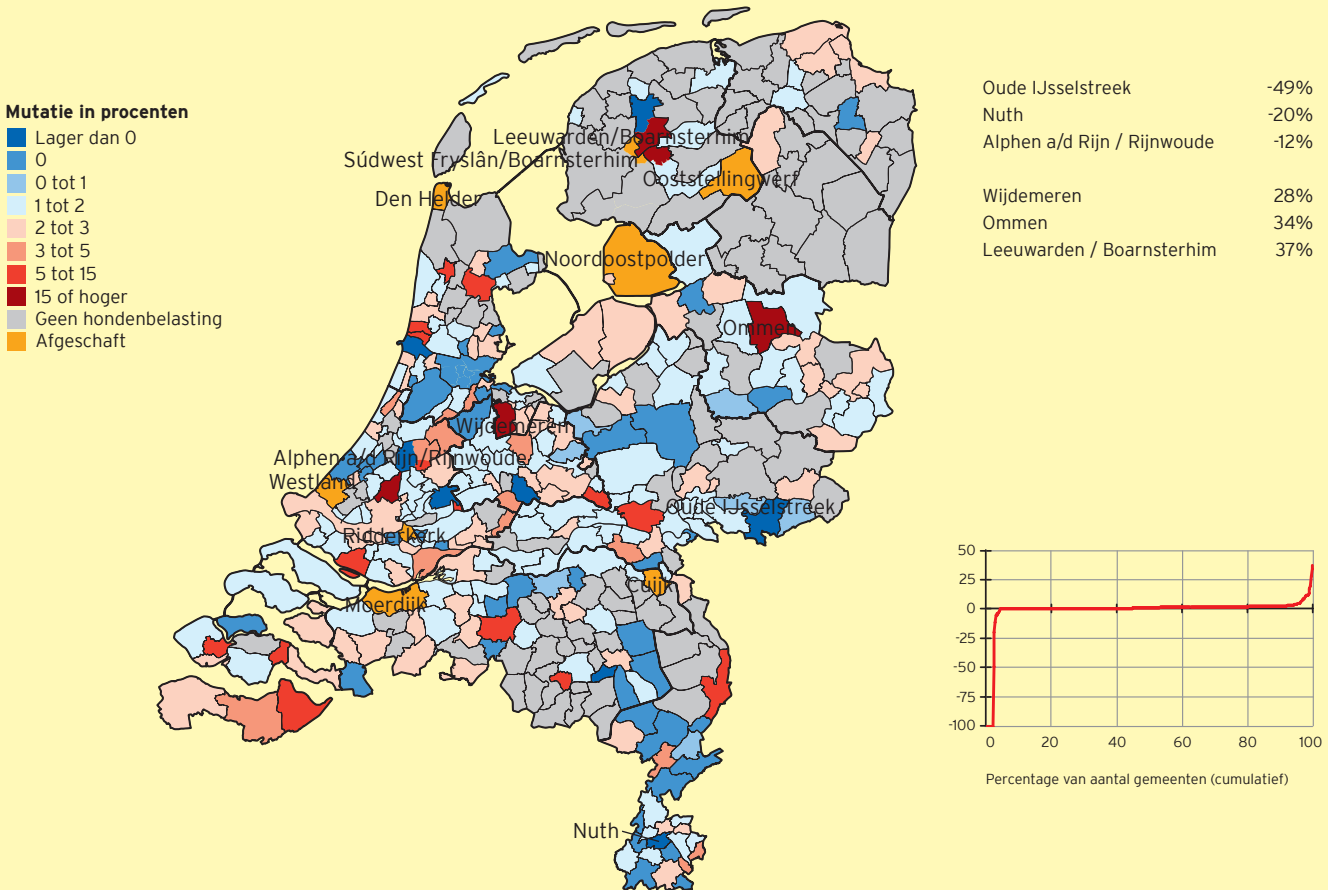
De grootste tariefverhogingen vinden plaats in Oss (290 procent) en Heemskerk (100 procent). In Oss wordt het tarief, nadat het jaren 0,41 euro is geweest, verhoogd naar 1,60 euro per overnachting. De gemeente wil hierdoor extra inkomsten genereren. In Heemskerk stijgt het tarief voor een hotelovernachting van 0,50 naar 1,00 euro. Ook Heemskerk wil hierdoor extra inkomsten genereren. Het tarief van de gemeente Heemskerk komt zo ook op vergelijkbare hoogte met dat van omliggende gemeenten. In beide gevallen ligt het nieuwe tarief nog onder het landelijke gemiddelde van 1,99 euro.

Het tarief daalt met 9 procent het sterkst in Groningen. In Groningen is het tarief afhankelijk van de overnachtingsprijs. De gemiddelde prijs van een overnachting is dit jaar lager waardoor gemiddeld ook een lager bedrag wordt betaald voor de toeristenbelasting in deze gemeente.

42 Tarief hondenbelasting

43 Mutatie tarief hondenbelasting

42 en 43 Hondenbelasting: tarief en mutatie

Algemeen

De hondenbelasting is een van de oudste nu nog bestaande belastingen van ons land. Het tarief kan voor elke hond gelijk zijn, maar vaak loopt het tarief op met het aantal honden. Veel gemeenten kennen een apart tarief voor kennels.

De opbrengst van de hondenbelasting behoort tot de algemene middelen en hoeft dus *niet* te worden besteed aan het opruimen van hondenpoep. In 2012 heeft het Hof van Den Bosch geoordeeld dat dit discriminatie is van hondenbezitters.⁵⁸ Het heffen van hondenbelasting zou alleen zijn toegestaan als een wezenlijk deel van de opbrengst zou worden besteed aan het bestrijden van kosten gerelateerd aan hondenbezit. De betrokken gemeente, Sittard-Geleen, is tegen het vonnis in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. Op 18 oktober 2013 heeft de Hoge Raad geoordeeld dat het heffen van hondenbelasting geen discriminatie is en dat er geen relatie hoeft te worden gelegd tussen de opbrengsten uit de belasting en de kosten die de gemeente maakt om de hondenpoep op te ruimen.

Tarief

Van de 403 gemeenten kennen 277 gemeenten (69 procent) een hondenbelasting. In die gemeenten woont 79 procent van de bevolking. Er zijn dit jaar geen gemeenten die een hondenbelasting invoeren; 9 (delen van) gemeenten schaffen de hondenbelasting af.

Kaart 42 laat het tarief zien voor één hond. Het goedkoopst is Oude IJsselstreek (9,96 euro), het duurst Rotterdam (126,80 euro). Gemiddeld betaalt de eigenaar van één hond in Nederland 61,59 euro per jaar (een daling van -0,04 euro ofwel -0,1 procent ten opzichte van vorig jaar). Laten we gemeenten zonder hondenbelasting buiten beschouwing, dan ligt het gemiddelde op 78,38 euro (1,93 euro ofwel 2,5 procent meer dan vorig jaar).

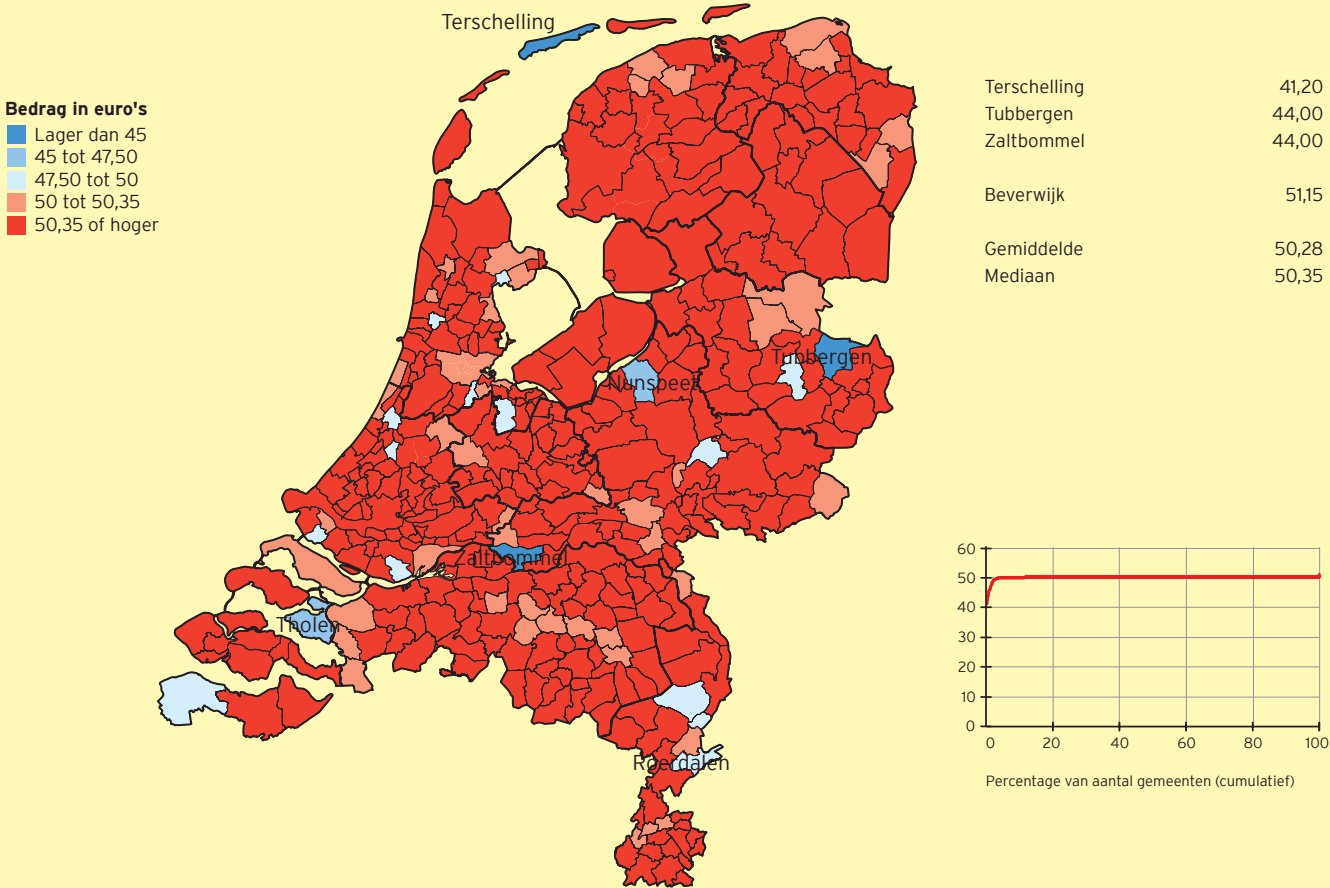
Mutatie

Het tarief blijft in 32 gemeenten ongewijzigd. De grootste tariefverhoging vindt plaats in het deel van de voormalige gemeente Boarnsterhim dat nu deel uitmaakt van Leeuwarden (37 procent). Het tarief in het voormalige Boarnsterhim was lager dan in Leeuwarden waardoor hondeneigenaren in dit deel van Boarnsterhim een hoger bedrag betalen.

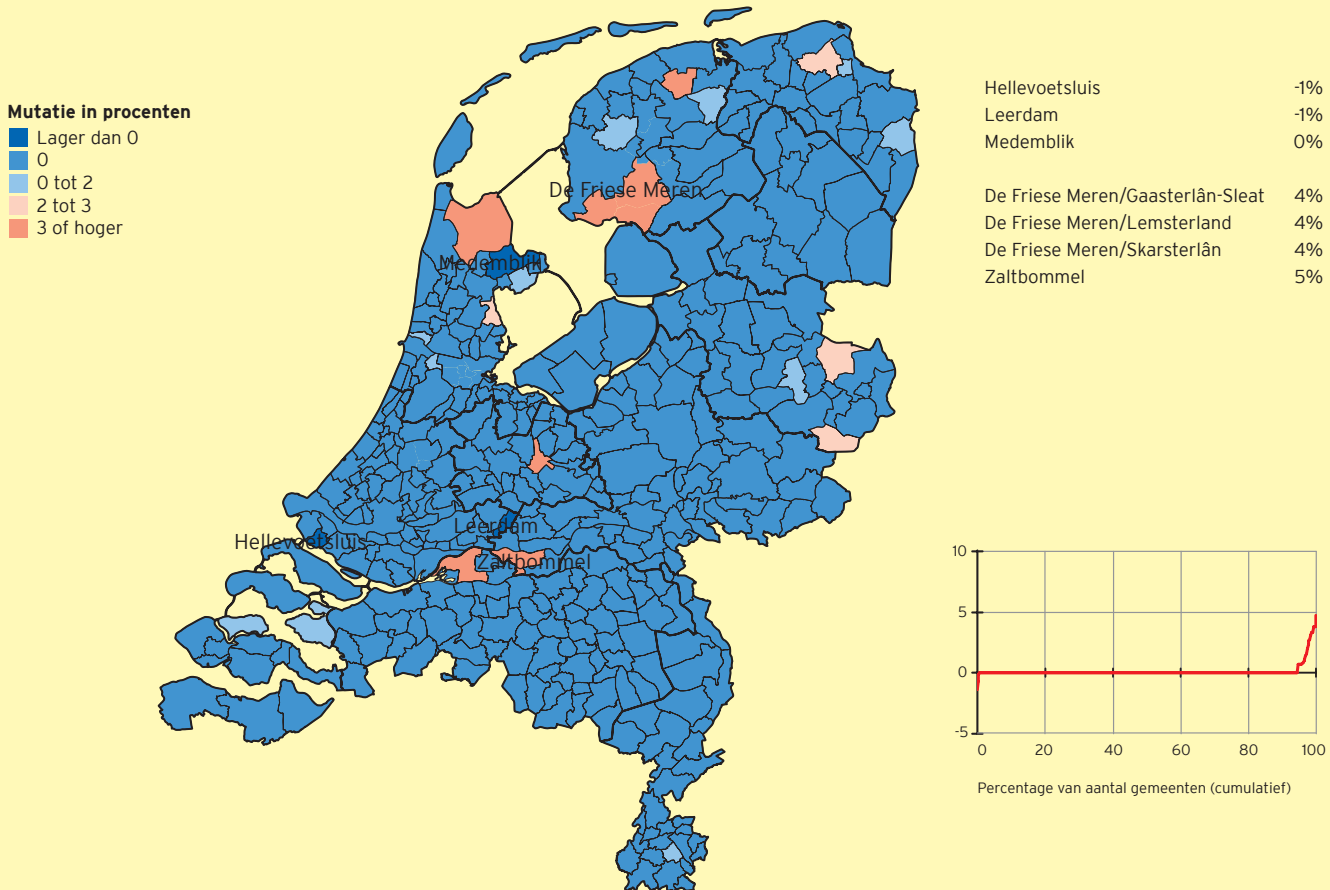
De grootste tariefverlaging zien we in Oude IJsselstreek (-49 procent). Deze gemeente wil de hondenbelasting geleidelijk afschaffen. 2014 is het laatste jaar dat de gemeente nog hondenbelasting int.

44 Tarief paspoort

45 Mutatie tarief paspoort

44 en 45 Paspoort: tarief en mutatie

Algemeen

Om naar het buitenland te kunnen reizen is een geldig paspoort of een geldige identiteitskaart nodig. Een identiteitskaart is iets goedkoper dan een paspoort, maar wordt lang niet door alle landen geaccepteerd. Een paspoort wel. Beide reisdocumenten zijn verkrijgbaar bij de gemeente waar men staat ingeschreven. Paspoorten en identiteitskaarten die worden uitgegeven vóór 9 maart 2014 zijn vijf jaar geldig. Vanaf 9 maart 2014 wordt de maximale geldigheid verlengd tot tien jaar.

Met ingang van 2005 geldt in Nederland een algemene identificatieplicht. Iedereen van veertien jaar en ouder is verplicht een politieagent of een toezichthouder desgevraagd een identiteitskaart te tonen. Behalve een paspoort of identiteitskaart mag dat ook een rijbewijs zijn.

Tarief

Voor zowel paspoorten als identiteitskaarten geldt een maximumtarief. Meestal wordt dit maximumtarief per 1 januari van het nieuwe jaar aangepast. Omdat de nieuwe paspoortwet, waarin de langere geldigheidsduur van paspoorten en de nieuwe maximumtarieven zijn geregeld, pas op 20 december door de Eerste Kamer werd vastgesteld, gelden de nieuwe maximumtarieven niet per 1 januari, maar per 9 maart.

Tot 9 maart gelden nog de zelfde maxima als in 2013. Voor een paspoort is dit 50,35 euro. Hiervan is 20,80 euro voor het Rijk en 29,55 euro voor de gemeente. Na 9 maart wordt het maximumtarief 66,96 euro. Hiervan is 37,11 euro voor het Rijk. Het deel voor de gemeente (29,55 euro) blijft gelijk. Op het moment dat de dataverzameling voor de Atlas sloot hadden de meeste gemeenten nog niet vastgesteld welke tarieven zij vanaf 9 maart gaan hanteren.

Kaart 44 laat zien hoeveel een paspoort in iedere gemeente kost op 1 januari 2014. Sommige gemeenten geven in bepaalde perioden kortingen

om te voorkomen dat er in piekperioden grote drukte ontstaat bij de loketten. Hiermee is in de kaart geen rekening gehouden.

Het goedkoopste paspoort wordt verstrekt door de gemeente Terschelling (41,20 euro), het duurste is de gemeente Beverwijk (51,15 euro), gevolgd door de 338 gemeenten die het maximumtarief nog hanteren (50,35 euro). Beverwijk heeft besloten om tussen 1 januari 2014 en 9 maart 2014 een tarief te hanteren dat gecorrigeerd is voor de inflatie. Het tarief van Beverwijk is tussen 1 januari en 9 maart dus hoger dan het wettelijke maximum tarief.

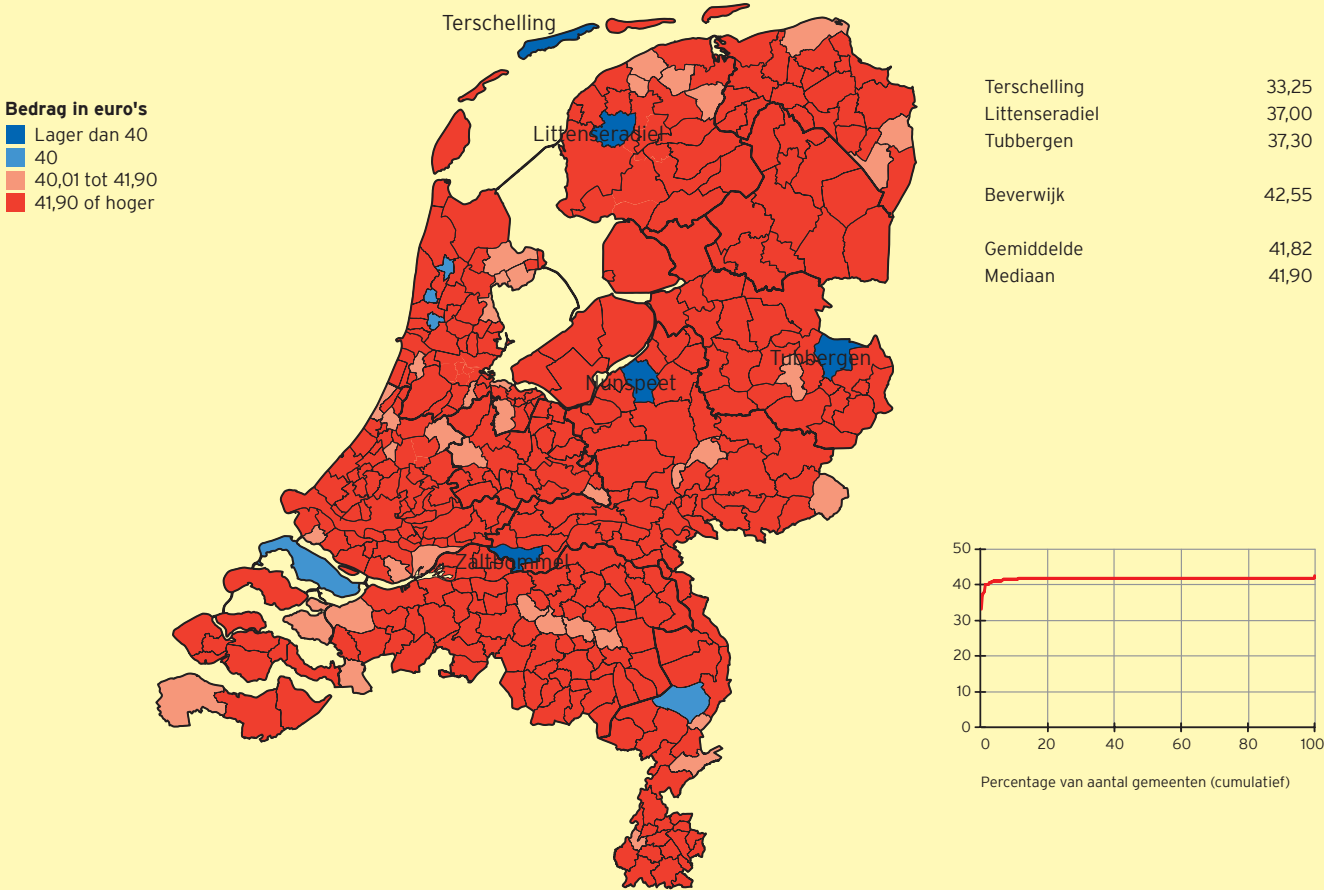
Een afgeronde versie van het maximumtarief in 2013, 50,00 euro, komt voor in 27 gemeenten. Slechts 19 gemeenten zijn goedkoper dan 50 euro. Het maximumtarief is in de praktijk dus het standaardtarief geworden.

De gemiddelde prijs bedraagt 50,24 euro. Dat is een verandering van 0,04 euro (0,1 procent) ten opzichte van vorig jaar.

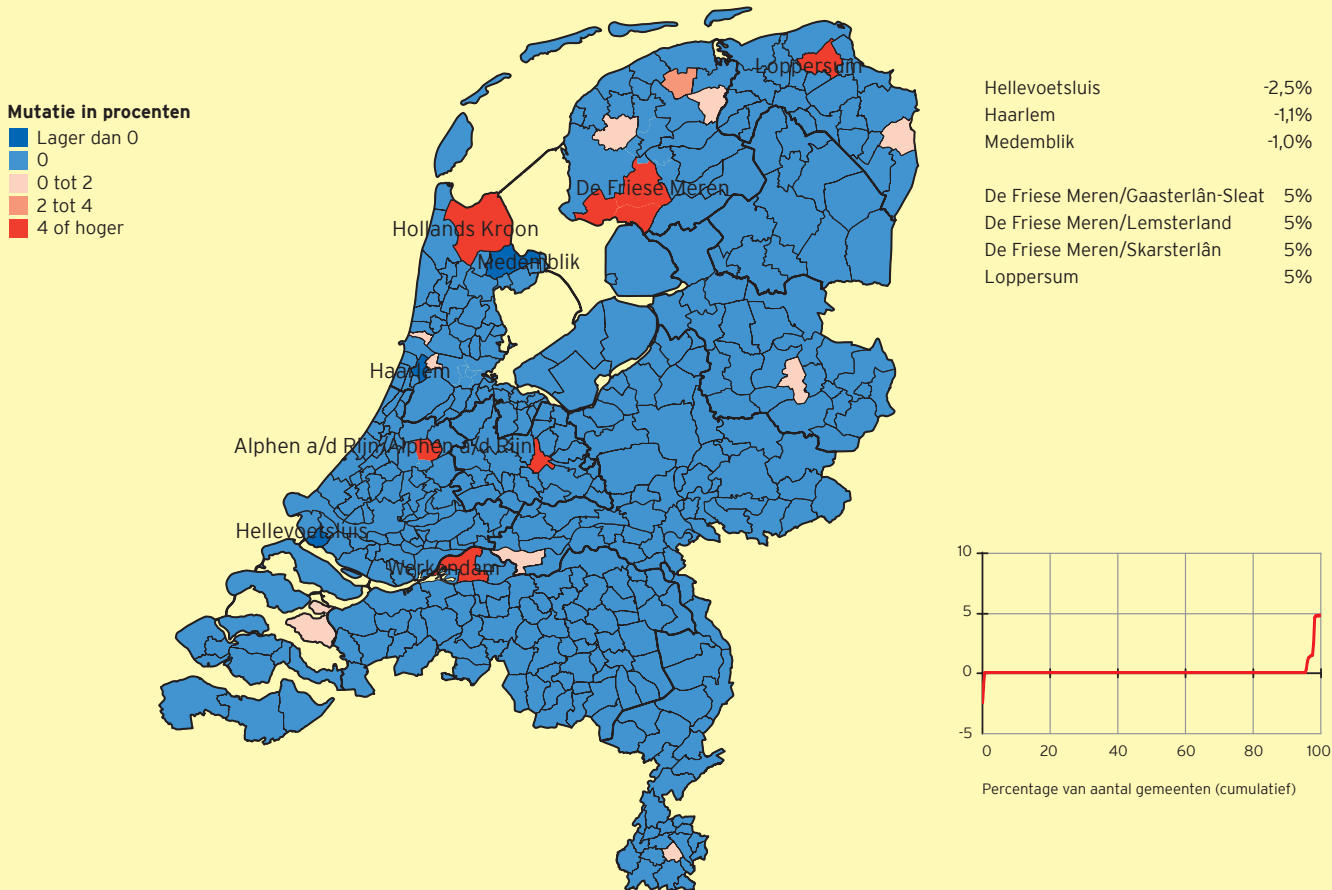
Mutatie

Kaart 45 laat zien hoe sterk de tarieven zijn veranderd. De tariefmutaties variëren van een onveranderd tarief (in 379 gemeenten) tot een stijging van 5 procent in Zaltbommel (dat nu 50,25 euro vraagt). Drie gemeenten verlagen het tarief voor een paspoort, Hellevoetsluis het sterkst met -1 procent.

46 Tarief identiteitskaart

47 Mutatie tarief identiteitskaart

46 en 47 Identiteitskaart: tarief en mutatie

Tarief

Gemeenten mogen voor een identiteitskaart maximaal 41,90 euro vragen (in 2012 40,05 euro), en 352 gemeenten doen dit ook. Vanaf 9 maart mogen gemeenten hogere tarieven hanteren voor een identiteitskaart. Het maximumtarief wordt dan 52,95 euro. Beverwijk heeft vooruitlopend op de nieuwe maximale tarieven die gelden vanaf 9 maart het tarief verhoogd naar 42,55 euro. Gemiddeld kost een identiteitskaart 41,82 euro. Dat is een verandering van 0,1 procent (0,03 euro) ten opzichte van vorig jaar. Een identiteitskaart is het goedkoopst in de gemeente Terschelling (33,25 euro).

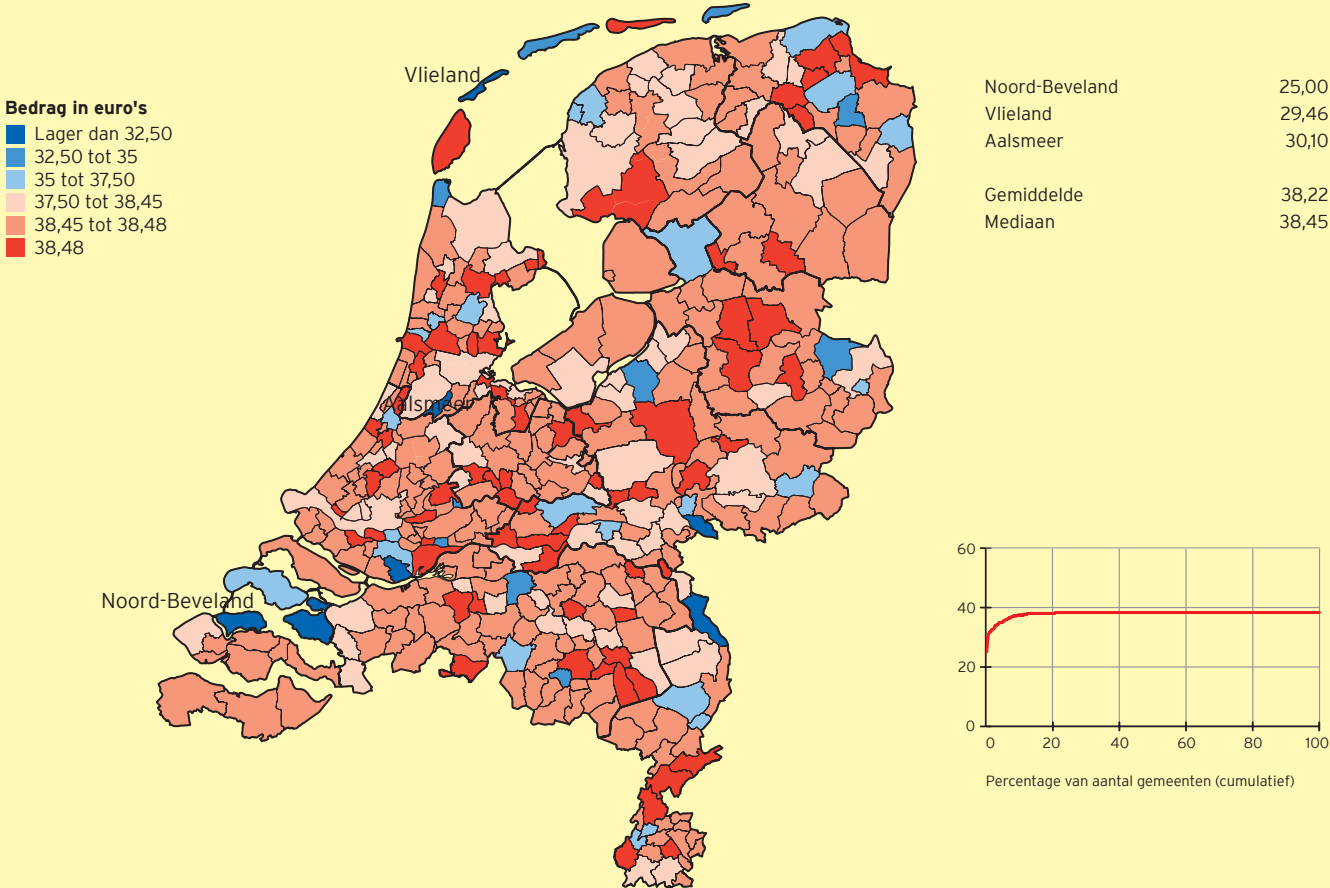
Mutatie

Drie gemeenten verlagen het tarief. In Hellevoetsluis daalt het tarief het sterkst (-3 procent). In 12 gemeenten verandert het niet. Loppersum verhoogt het tarief het meest (met 5 procent).

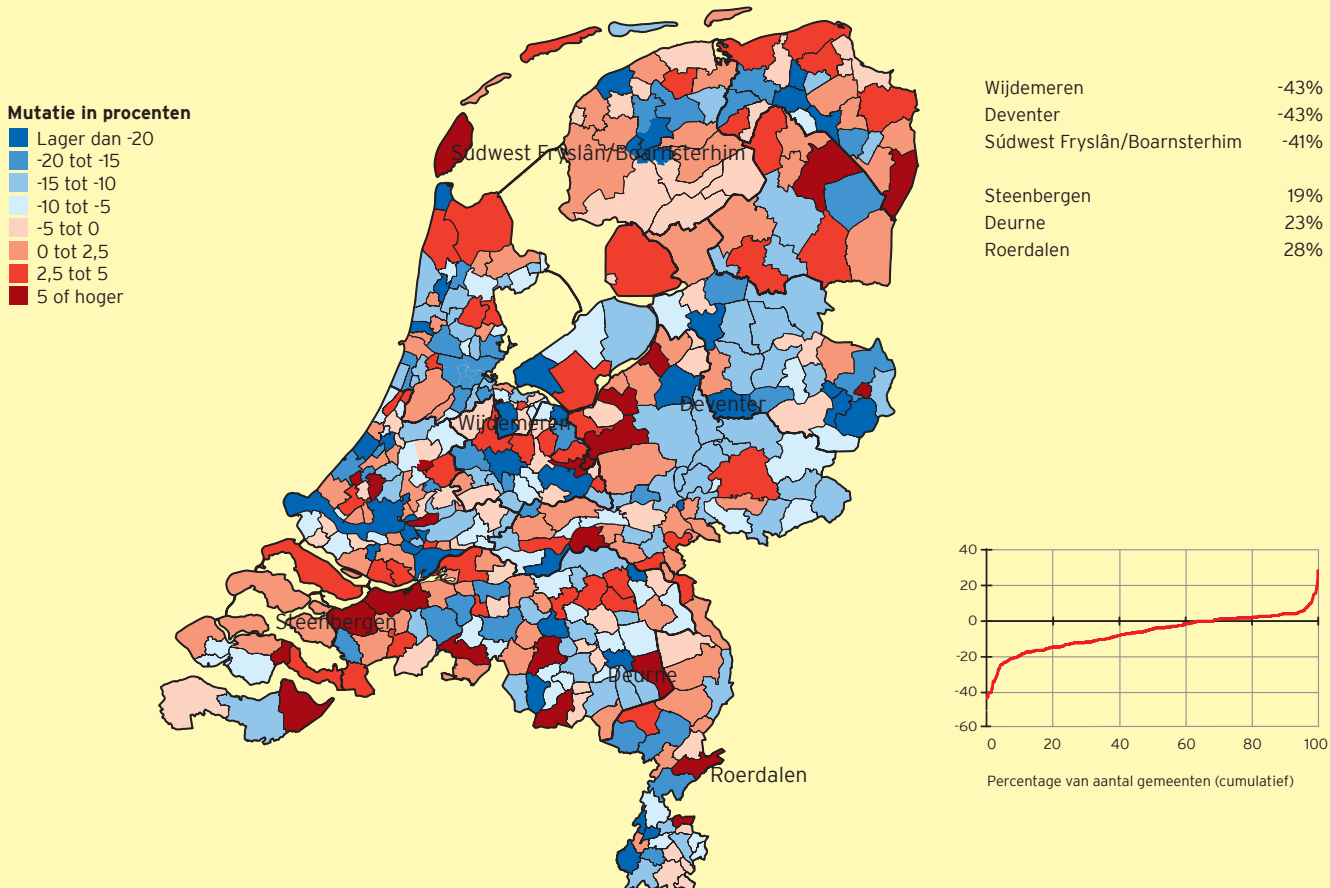
Leges onrechtmatig?

Er bestond in de loop van 2011 de nodige onduidelijkheid over de rechtmatigheid van het in rekening brengen van kosten voor het verstrekken van een identiteitskaart. Het gerechtshof in Den Bosch besloot dat dit niet mocht, omdat de identiteitskaart geen individueel, maar een publiek belang dient. De achterliggende gedachte is dat mensen er zelf geen baat bij hebben dat hun identiteit kan worden gecontroleerd. Het hof gaat hiermee in tegen een eerdere uitspraak van de rechtbank Roermond. Toenmalig minister Donner heeft met een noodwet de heffing van leges echter alsnog mogelijk gemaakt.⁵⁹

48 Tarief rijbewijs

49 Mutatie tarief rijbewijs

48 en 49 Rijbewijs: tarief en mutatie

Algemeen

Iedereen die in Nederland woont en met een motorrijtuig (personenauto, bedrijfswagen, bus, motorfiets of brommer) de openbare weg op wil, moet een geldig rijbewijs bij zich hebben. Rijbewijzen worden afgegeven door de gemeente waar men staat ingeschreven. Een rijbewijs is normaal gesproken tien jaar geldig, en moet daarna worden vervangen. De kosten voor een rijbewijs bestaan uit een rijkskostencomponent en uit door de gemeente in rekening gebrachte kosten.

Tarief

Wat een rijbewijs kost is te zien op kaart 48. Per 1 januari 2014 geldt voor het eerst een maximumtarief voor rijbewijzen (38,48 euro). 74 gemeenten hanteren dit tarief, 221 gemeenten hanteren een afgeronde versie van 38,45 euro. Het goedkoopst is Noord-Beveland met 25,00 euro. Het gemiddelde bedraagt 38,22 euro. Omdat de meeste gemeenten in 2013 een hoger tarief hanteerden dan het nu geldende maximum is het gemiddelde tarief 5,35 euro lager dan vorig jaar (-12,3 procent).

Mutatie

De prijs voor een rijbewijs daalt het meest in Wijdmeren (-43 procent). Deze gemeente kende in 2013 het hoogste tarief. De prijs van een rijbewijs stijgt het sterkst in Roerdalen (28 procent). Roerdalen hanteert nu het maximumtarief. In 21 gemeenten blijft een rijbewijs dit jaar even duur als vorig jaar. Door de maximering van het tarief wordt het rijbewijs in 251 gemeenten goedkoper.

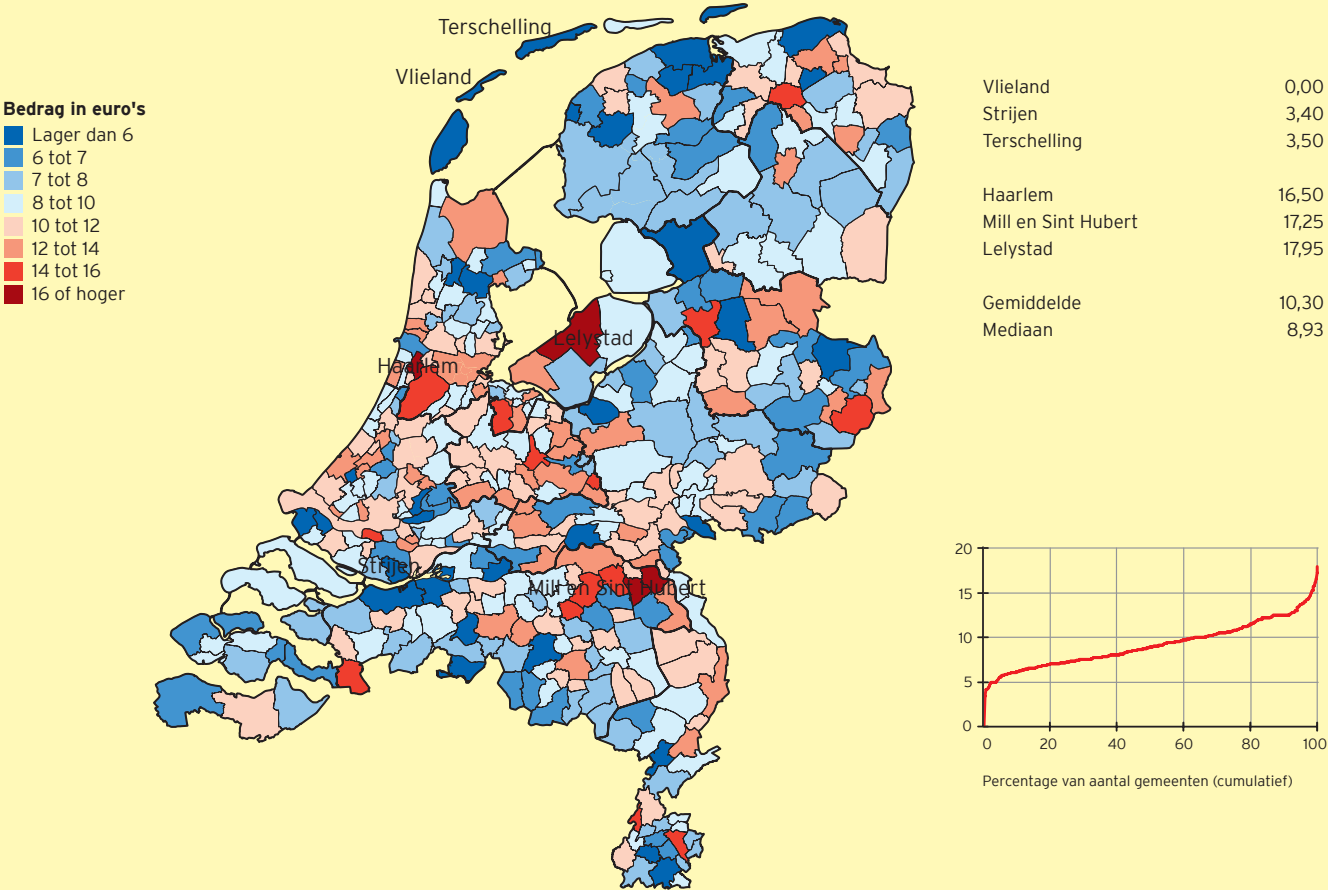
Effect maximering

De tarieven van de rijbewijzen zijn dit jaar voor het eerst gemaximeerd. Ook voor omgevingsvergunningen willen sommigen maxima invoeren.⁶⁰ Wie hier wat mee opschiet is onduidelijk. De gemeenten met de hoogste tarieven maken niet per se de hoogste kosten. Vermoedelijk rekenden gemeenten met lagere tarieven minder kosten toe

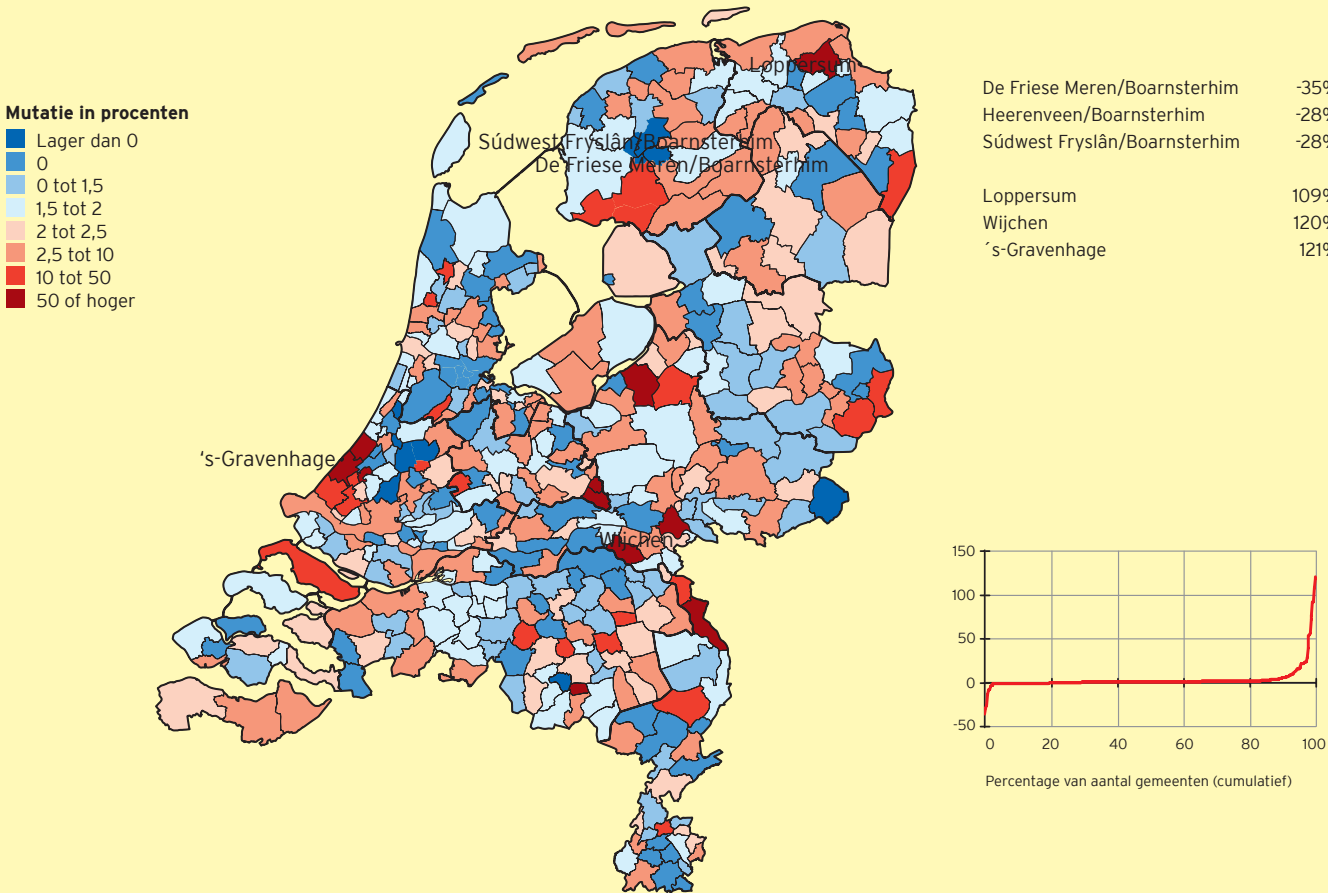
aan de rijbewijsverstrekking of de verstrekking van omgevingsvergunningen, of hanteren ze een lagere kostendekking. Dat betekent niet dat de kosten niet worden gemaakt. Gemeenten zullen de kosten ergens moeten verhalen. De maximering van de tarieven leidt daarom bij gemeenten die tot 2014 hogere tarieven hanteerden vermoedelijk tot hogere lasten elders (bijvoorbeeld bij de ozb).

Ook zou van maximering een normerende werking kunnen uitgaan, die gemeenten met lagere tarieven een argument in handen geeft te tarieven te verhogen.

50 Tarief uittreksel GBA

51 Mutatie tarief uittreksel GBA

50 en 51 Uittreksel GBA:

tarief en mutatie

GBA

In sommige gevallen is het nodig om te bewijzen dat opgegeven persoonsgegevens juist zijn (zoals bij de eerste aanvraag van een rijbewijs, of een aanmelding bij een opleidingsinstituut). Er wordt dan gevraagd een “gewaarmerkt afschrift GBA” te overleggen, in de volksmond ook wel “uittreksel uit het bevolkingsregister”. Dit is een officiële verklaring waaruit de naam-, adres-, en woonplaatsgegevens van een persoon blijken alsmede de juiste schrijfwijze van de namen.

De gemeentelijke basisadministratie (GBA), die sinds 1 oktober 1994 bestaat, bevat de persoonsgegevens van elk lid van de Nederlandse bevolking. Van elke Nederlander wordt in de GBA een elektronische persoonslijst aangelegd. Gebeurtenissen als geboorte, verhuizing, huwelijk, echtscheiding, vertrek naar het buitenland en overlijden worden hierin geadministreerd nadat aangifte is gedaan bij het gemeentelijk loket.

De Europese richtlijn die vrij verkeer van persoonsgegevens moet garanderen schrijft voor dat een uittreksel uit het GBA “zonder bovenmatige vertraging of kosten” moet worden verstrekt. Op grond daarvan heeft het Hof 's Hertogenbosch in 2012 aan het Europese Hof van Justitie gevraagd of gemeenten wel leges mogen heffen voor zo'n uittreksel. Na het antwoord van het Europese Hof zal het Hof 's-Hertogenbosch uitspraak doen. Dat zal vermoedelijk wel een jaar duren. Daarna is het bovendien nog mogelijk in cassatie te gaan. Voorlopig kunnen gemeenten dus leges blijven heffen.⁶¹

Tarief

Kaart 50 laat zien wat de kosten zijn van een gewaarmerkt afschrift GBA. Dit varieert van 0,00 euro op Vlieland tot 17,95 euro in Lelystad. In 66 procent van de gemeenten ligt het tarief tussen vijf en tien euro. De gemiddelde prijs bedraagt 10,30 euro, 0,52 euro (5,4 procent) meer dan vorig jaar.

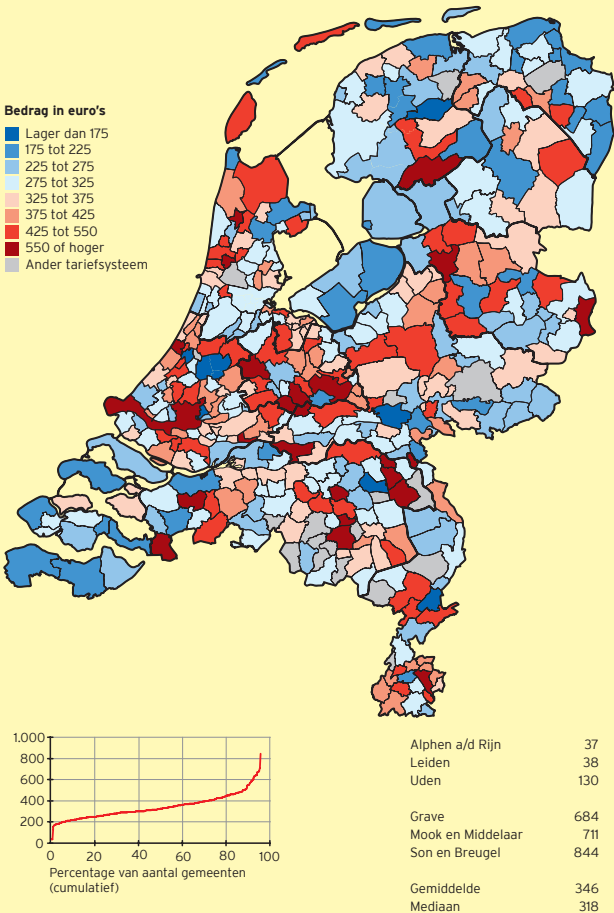
Mutatie

In 64 gemeenten verandert het tarief voor een gewaarmerkt afschrift GBA dit jaar niet. 6 (deel) gemeenten verlagen het tarief (kaart 51); De Friese Meren/Boarnsterhim het meest (35 procent). Dit hangt samen met gemeentelijke herindeling; de tarieven in de gefuseerde gemeenten worden gelijkgetrokken.

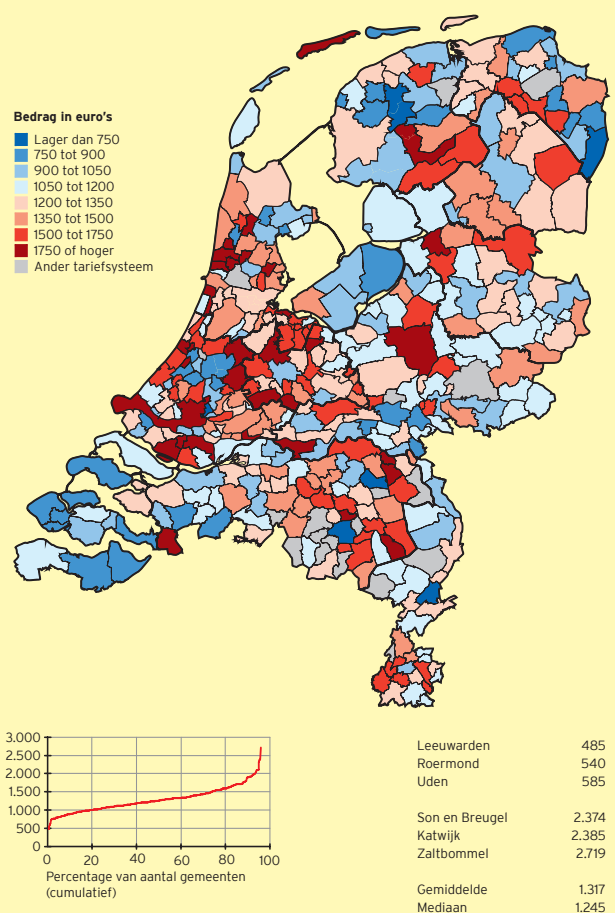
De grootste tariefstijging is te vinden in 's-Gravenhage (121 procent). De gemeente heeft na vragen van de lokale rekenkamercommissie een model ontwikkeld om de kostprijs van producten nauwkeuriger te bepalen. Tarieven in de legesverordening 2014 zijn op basis van dit model bepaald.⁶²

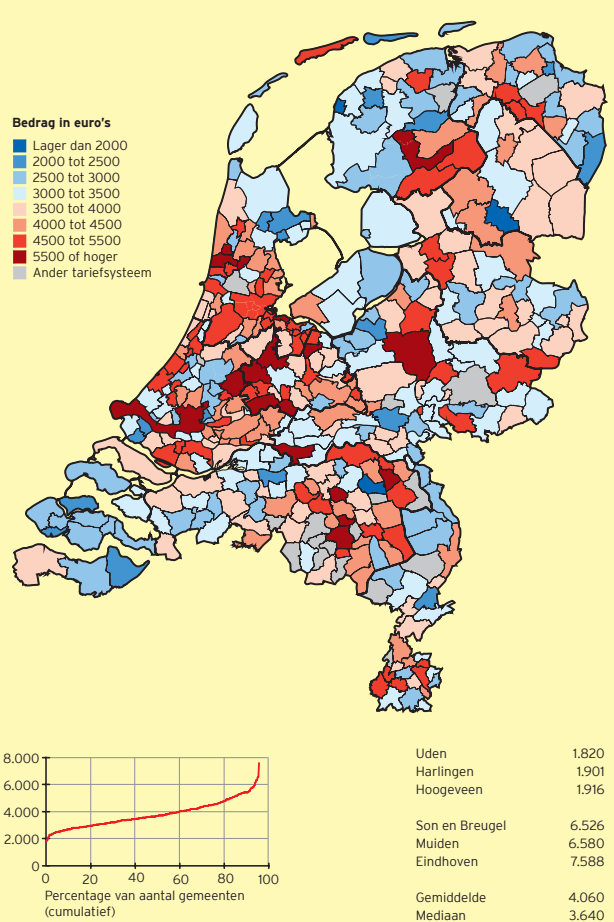
52 Omgevingsvergunning dakkapel woning

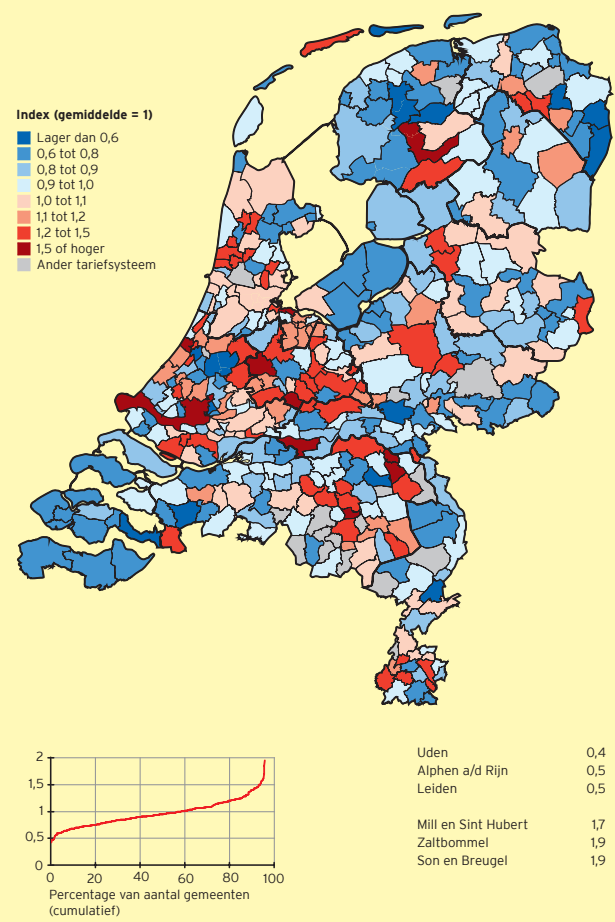
53 Omgevingsvergunning uitbouw woning

54 Omgevingsvergunning nieuwbouw woning

55 Index omgevingsvergunning woning

52, 53, 54 en 55

Omgevingsvergunning

Omgevingsvergunning

Wie wil bouwen moest voorheen vaak verschillende vergunningen aanvragen. Naast een omgevingsvergunning was vaak ook een milieuvergunning, een sloopvergunning of een monumentenvergunning nodig. Sinds 1 oktober 2010 zijn dergelijke vergunningen voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu allemaal gebundeld in de omgevingsvergunning. Dit moet aanvragers tijd en geld schelen.

Van deze vergunningen trekken de kosten voor het bouwen en verbouwen van woningen de meeste aandacht. Er is kritiek op de verschillen in de tarieven die gemeenten hiervoor rekenen, en op de onduidelijkheid over de achtergronden van deze verschillen. Gemeenten mogen niet verdienen aan de kosten die ze in rekening brengen. De ene gemeente maakt echter hogere kosten dan de andere en, belangrijker nog, hanteert een andere methode om deze kosten over de aanvragers te verdelen. Het is moeilijk om objectief vast te stellen hoe hoog de kosten zijn van een aanvraag voor een dakkapel in verhouding tot die van een nieuwbouwwoning. Een gemeente waar de ene soort aanvraag relatief duur is kan voor een andere aanvraag juist goedkoop zijn. Daar komt bij dat de aantallen aanvragen op voorhand niet bekend zijn, en per jaar sterk kunnen variëren.

De kaarten hiernaast geven de bedragen per gemeente voor drie verschillende bouwprojecten. In de meeste gevallen zijn de kosten van een vergunning gekoppeld aan de bouwkosten. Waar dat niet het geval is, is de desbetreffende gemeente grijs gelaten.

Dakkapel

Niet elke dakkapel is vergunningsplichtig. Dat hangt onder meer af van de omvang en de ligging. Kaart 52 gaat uit van een dakkapel waarvoor wel een vergunning moet worden aangevraagd, en van bouwkosten ter hoogte van 10.000 euro exclusief btw.

Een vergunning voor een dergelijke dakkapel is het goedkoopst in Alphen aan den Rijn: 37 euro. Son en Breugel is met 844 euro het duurst. De gemiddelde kosten bedragen 346 euro, 1,8 procent meer dan vorig jaar. In 69 procent van de gemeenten liggen de kosten tussen 200 en 400 euro.

Uitbouw

De kosten voor een vergunningsplichtige uitbouw van een woning met bouwkosten van 45.000 euro exclusief btw bedragen gemiddeld 1.317 euro. Dat is 1,9 procent meer dan vorig jaar. In Leeuwarden zijn deze kosten het laagst (485 euro; kaart 53). Zaltbommel is met 2.719 euro het duurst. In 76 procent van de gemeenten liggen de kosten tussen 500 en 1.500 euro.

Nieuwbouw

Een vergunning voor de bouw van een woning met bouwkosten van 140.000 euro exclusief btw kost gemiddeld 4.060 euro, 2,4 procent meer dan vorig jaar. De kosten variëren van 1.820 euro in Uden tot 7.588 euro in Eindhoven (kaart 54). In de meeste gevallen (73 procent) liggen de kosten tussen 2.500 en 4.500 euro.

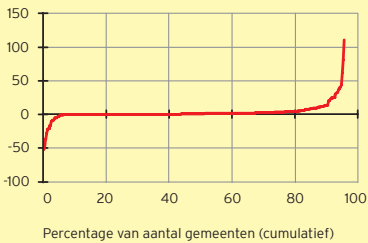
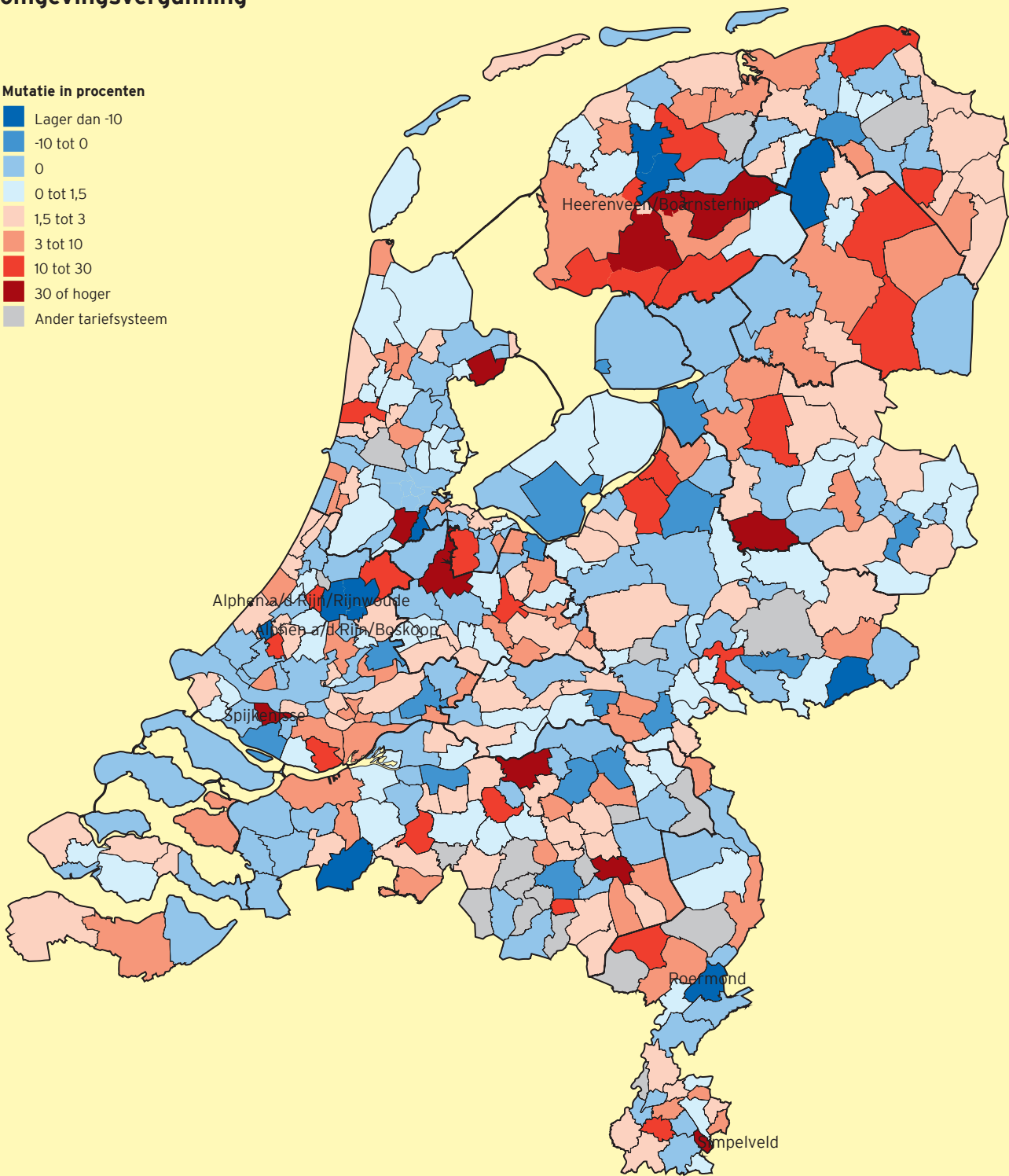
Totaalbeeld

Zoals gezegd kan een gemeente een laag tarief hanteren voor een dakkapel en tegelijkertijd een hoog tarief voor bijvoorbeeld een uitbouw. Om een totaalbeeld te geven maken we een index die aangeeft in hoeverre de kosten die zijn verbonden aan bovenstaande drie soorten aanvragen afwijken van het gemiddelde.⁶³ Deze index heeft als gemiddelde waarde 1. Een waarde van 1,2 duidt op een kostenniveau van 20 procent boven het gemiddelde; een waarde van 0,5 betekent dat de kosten op de helft van het gemiddelde liggen. Kaart 55 laat zien dat de index varieert van 0,42 in Uden tot 1,95 in Son en Breugel. In 68 procent van de gevallen ligt de waarde tussen 0,75 en 1,25.

56 Mutatie gemiddelde kosten
omgevingsvergunning

Mutatie in procenten

- Lager dan -10
- 10 tot 0
- 0
- 0 tot 1,5
- 1,5 tot 3
- 3 tot 10
- 10 tot 30
- 30 of hoger
- Ander tariefsysteem

Alphen a/d Rijn/Rijnwoude	-52%
Alphen a/d Rijn/Boskoop	-45%
Roermond	-43%
Simpelveld	61%
Spijkenisse	81%
Heerenveen/Boarnsterhim	110%

56 Mutatie gemiddelde kosten omgevingsvergunning

Deze kaart geeft een indruk van de ontwikkeling van de kosten voor een omgevingsvergunning. Die ontwikkeling meten wij aan de hand van het gemiddelde van de mutaties van de vergunningen uit kaarten 52, 53 en 54, die betrekking hebben op respectievelijk een dakkapel, een uitbouw en een nieuwbouwwoning. Het relatieve niveau hiervan is weergegeven in kaart 55. Kaart 56 geeft de verandering hiervan aan. Gemiddeld is een omgevingsvergunning 2,0 procent duurder geworden.

Alphen a/d Rijn/Rijnwoude verlaagt de prijs van omgevingsvergunningen het meest (-52 procent). Dit is een gevolg van de gemeentelijke herindeling. Rijnwoude had hogere tarieven dan de andere gemeenten die betrokken zijn bij de herindeling, waardoor het tarief in dit deel van de gemeente daalt.

In Heerenveen/Boarnsterhim is de prijs van omgevingsvergunningen het meest verhoogd (110 procent). Ook dit is een gevolg van de gemeentelijke herindeling. De tarieven in het voormalige Boarnsterhim waren hoger dan in Heerenveen, waardoor het tarief in het deel van Boarnsterhim dat voortaan deel uitmaakt van Heerenveen stijgt.

De prijzen van omgevingsvergunningen lijken sterk in beweging. 25 gemeenten verlagen deze prijs, terwijl 32 gemeenten hun omgevingsvergunningen meer dan 10 procent duurder maken. Toch veranderen de meeste gemeenten hun tarieven niet sterk. Dat is goed te zien in de figuur onder kaart 56. Een reden om de tarieven te verhogen is dat gemeenten minder aanvragen krijgen voor een omgevingsvergunning omdat er minder bouwactiviteiten zijn. Om de (vaste) kosten te dekken worden de tarieven dan verhoogd.

Het provinciale belastinggebied

Provinciale belastingen

De enige echte belastingen die provincies heffen zijn de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. De hoogte van de motorrijtuigenbelasting is onder andere afhankelijk van het soort voertuig (bijvoorbeeld auto of motor), het gewicht van het voertuig en het soort brandstof dat het voertuig gebruikt.

Bovenop het bedrag aan motorrijtuigenbelasting komen de opcenten. Dit is een percentage van de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting, zoals die gold per 1 april 1995. Als het Rijk de motorrijtuigenbelasting verhoogt verandert de provinciale belastingopbrengst dus niet. Opcenten worden opgelegd aan in de provincie gevestigde houders van personenauto's en motorrijwielen. Voor bestelauto's, vrachtauto's en bussen zijn geen opcenten verschuldigd.

Er geldt voor het aantal door de provincie te heffen opcenten een maximum. Dit maximum wordt jaarlijks vastgesteld. Tot 2013 werd de aanpassing uitgevoerd op basis van het vierjaarlijks voortschrijdend gemiddelde van de gerealiseerde nominale ontwikkeling van het nationaal inkomen.⁶⁴ In 2012 is het maximum aantal opcenten verlaagd. Dit bracht provincies niet direct in de problemen omdat alle provincies al een lager aantal opcenten hadden. Het betekende echter wel een beperking van het belastinggebied. Vanaf 2013 worden de maximale opcenten aangepast via inflatiecorrectie. Het maximum aantal opcenten bedraagt dit jaar 107,3. De opcenten variëren dit jaar van 67,9 tot 95,0 procent, net als de afgelopen drie jaar.

Opbrengstgroei

De totale opbrengst uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting nam de afgelopen jaren sneller toe dan het aantal opcenten zelf. Dat kwam niet alleen doordat er steeds meer voertuigen komen. Auto's werden gemiddeld ook steeds zwaarder, en hebben vaker dan vroeger een dieselmotor. Dergelijke auto's worden zwaarder belast.

In tegenstelling tot gemeenten (die hun oztarieven neerwaarts bijstellen aan de hand van de waardestijging van onroerende zaken) lijken provincies hun tarieven niet te corrigeren voor de ontwikkeling van de belastinggrondslag. De Raad voor de financiële verhoudingen constateerde in 2009 dat de provincies mede om deze reden aanzienlijk meer inkomsten hadden dan nodig om hun taken uit te voeren. Volgens de Raad hebben zij deze extra inkomsten gebruikt om activiteiten te ontwikkelen die eigenlijk niet op hun terrein liggen.⁶⁵

In 2013 steeg het tarief voor het eerst sterker dan de opbrengst uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (zie figuur 11). Dit kwam onder meer doordat er voor zeer zuinige auto's geen motorrijtuigenbelasting meer werd betaald. Vanaf dit jaar is de vrijstelling voor zuinige auto's vervallen. Daarnaast vervalt de vrijstelling voor oldtimers deels. Tot 2014 werd geen motorrijtuigenbelasting betaald voor auto's die ouder zijn dan twintig jaar. Vanaf 2014 geldt deze vrijstelling alleen voor auto's die ouder zijn dan veertig jaar.

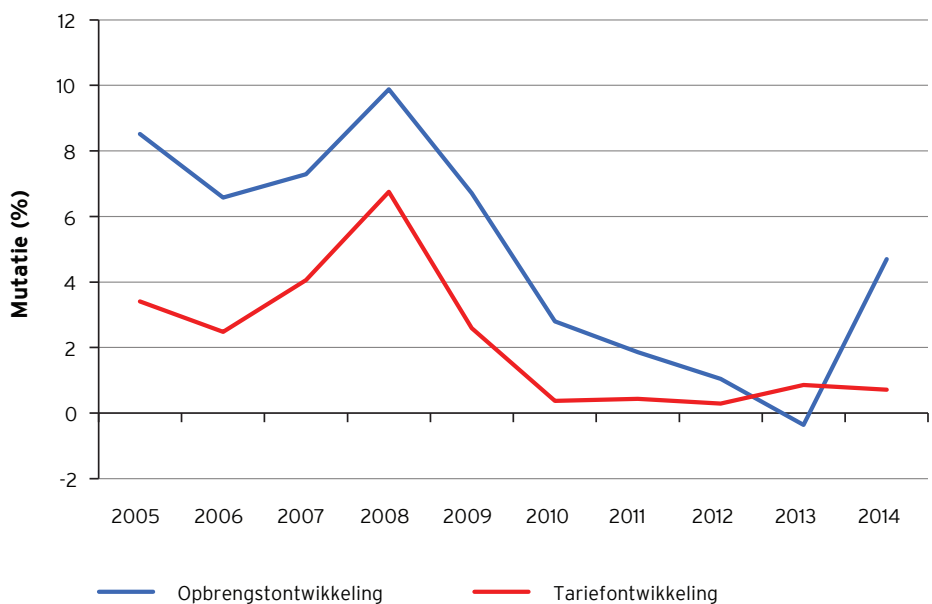
De grondslag van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is in 2014 dus hoger dan

in 2013. Provincies passen de tariefontwikkeling echter niet aan op de ontwikkeling van de grondslag (Limburg is de enige uitzondering). De opbrengst uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting stijgt in 2014 dan ook aanzienlijk sterker dan het gemiddelde tarief.

Belasting is belangrijk

Het is belangrijk dat provincies naast de algemene uitkering uit het provinciefonds een eigen belasting hebben. Die belasting zou alleen wel zichtbaarder moeten zijn dan de bestaande opcenten. Een zichtbare belasting, zoals bijvoorbeeld een ingezetenenbelasting, zet een rem op ongebreidelde uitgavengroei. Wanneer nieuw beleid moet worden bekostigd door de belasting te verhogen zullen bestuurders scherper moeten afwegen of de baten van dat beleid de kosten wel overtreffen.⁶⁶ Bij geld dat vrijwel ongemerkt binnenstroomt is dat minder het geval, zoals de Raad voor de financiële verhoudingen al constateerde. Ook kunnen met behulp van het eigen belastinggebied onvolkomenheden in de verdeelsystematiek van het provinciefonds worden opgevangen.

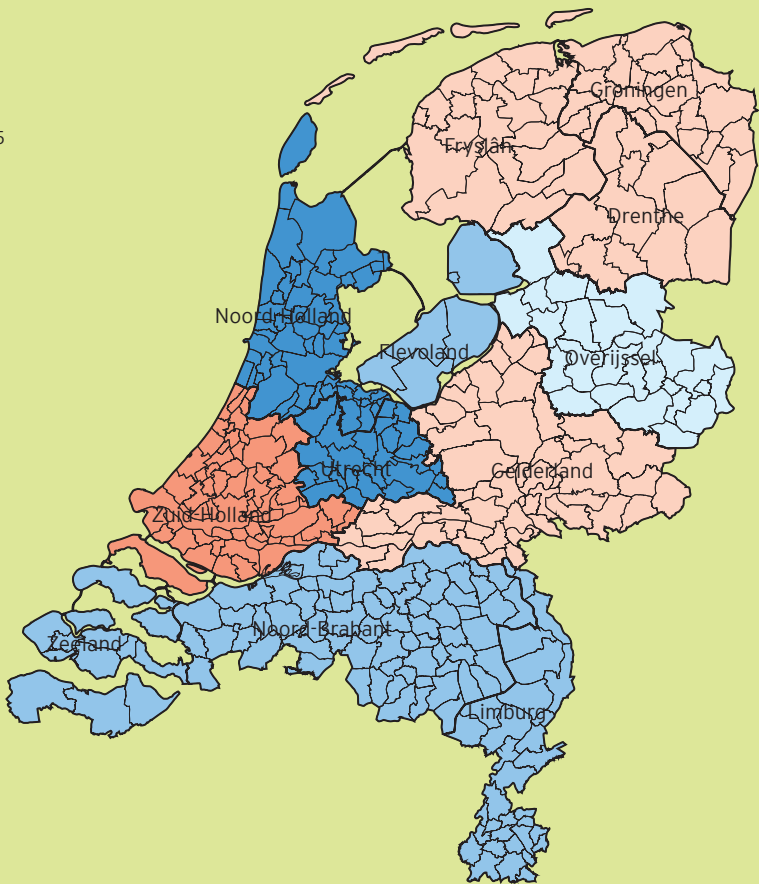
Figuur 11 Ontwikkeling van de opbrengsten en de tarieven van de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting (procentuele mutatie)

57 Opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Bedrag in euro's

- Lager dan 205
- 205 tot 220
- 220 tot 235
- 235 tot 250
- 250 of hoger

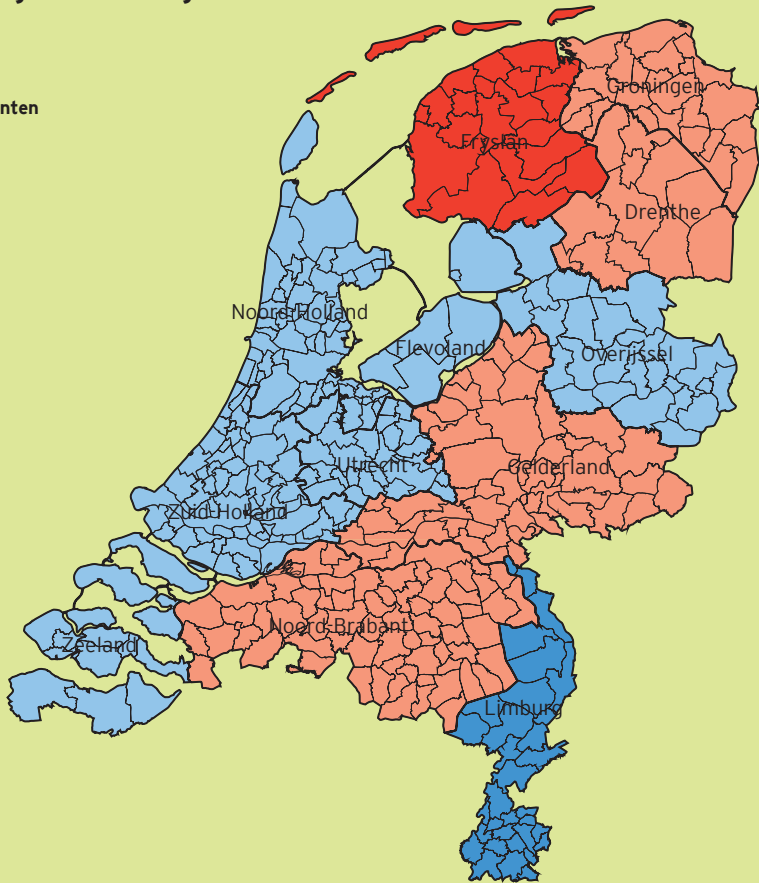

Noord-Holland	188
Utrecht	201
Noord-Brabant	210
Drenthe	244
Fryslân	250
Zuid-Holland	263
Gemiddelde	224
Mediaan	219

58 Mutatie opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Mutatie in procenten

- Lager dan 0
- 0
- 0 tot 2,5
- 2,5 of hoger

Limburg	-3,9%
Groningen	2,4%
Gelderland	2,5%
Fryslân	4,3%

57 en 58 Opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Uitgangspunten

Bij het maken van kaart 57 en 58 zijn we uitgegaan van een personenauto van circa 1.150 kilo (bijvoorbeeld een Volkswagen Golf) die rijdt op benzine.

Opcenten

Het gemiddelde bedrag aan opcenten voor onze standaardauto bedraagt in 2014 224 euro. Vorig jaar was dit 222 euro. De stijging bedraagt 0,7 procent (1,6 euro).

Noord-Holland is net als vorig jaar het goedkoopst voor de autobezitter (188 euro). In Zuid-Holland betaalt de automobilist het meest: 263 euro (zie tabel 22).

Stijging

De grootste stijging van het bedrag aan opcenten vindt plaats in Fryslân (4,3 procent; 10,24 euro). De provincie geeft aan dat deze verhoging nodig is om een groot infrastructureel project te financieren (de 'centrale as') en om te corrigeren voor inflatie. 6 provincies veranderen het aantal opcenten niet. In Limburg daalt het tarief met 3,9 procent (-8,58 euro). Dat is dit jaar de enige provincie waar het aantal opcenten daalt. De provincie compenseert hiermee (als enige) de hogere grondslag voor de heffing als gevolg van het vervallen van de vrijstelling voor energiezuinige auto's.

Tabel 22 Opcenten

Provincie	Opcenten	Bedrag (euro)	Mutatie (%)
Groningen	87,1	241	2,4
Fryslân	90,3	250	4,3
Drenthe	88,3	244	2,1
Overijssel	79,9	221	0,0
Gelderland	87,1	241	2,5
Utrecht	72,6	201	0,0
Noord-Holland	67,9	188	0,0
Zuid-Holland	95,0	263	0,0
Zeeland	78,3	217	0,0
Noord-Brabant	75,8	210	2,2
Limburg	76,6	212	-3,9
Flevoland	76,6	212	0,0

Waterschappen

Inleiding

De waterschappen (ook wel wetterskip en hoogheemraadschap) vormen een afzonderlijke bestuurslaag. Hun grenzen vallen lang niet altijd samen met gemeente- of provinciegrenzen, doordat ze samenhangen met waterstaatkundige eenheden. Waterschappen zorgen voor het keren van zee-, en rivierwater, regelen het waterpeil, zorgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en zijn belast met afvalwaterzuivering. Enkele waterschappen beheren daarnaast een deel van het (vaar)wegennet.

De afgelopen decennia nam het aantal waterschappen gestaag af. In 1995 waren er nog 89 waterschappen, in 2013 zijn er nog 24.⁶⁷ In 2014 fuseert waterschap Regge en Dinkel met Velt en Vecht tot waterschap Vechtstromen, waardoor er in 2014 23 waterschappen zijn. Het kabinet Rutte II heeft in het regeerakkoord vastgelegd dat waterschappen verder dienen op te schalen. In eerste instantie is het doel dat er 10 tot 12 waterschappen komen. Uiteindelijk moeten de waterschappen volgens het kabinet opgaan in nieuw te vormen landsdelen waar ook provincies in op zullen gaan. Concrete plannen ontbreken echter.

Om hun taken te bekostigen kennen de waterschappen verschillende soorten heffingen. Met de *watersysteemheffing* worden de waterkering (het dijkonderhoud), de waterbeheersing

(de waterhoeveelheid in sloten en plassen), het waterkwaliteitsbeheer (kwaliteit van oppervlaktewateren) en in één waterschap (Scheldestromen) het wegenbeheer bekostigd. De overige vier waterschappen met een wegentaak bekostigen het wegenonderhoud via een afzonderlijke *wegenheffing*. Met de *zuiveringsheffing* wordt de afvalwaterzuivering bekostigd. Al deze belastingen worden opgelegd op basis van de Waterschapswet.

Op basis van de Waterwet (artikel 7.2) kunnen waterschappen een verontreinigingsheffing opleggen aan 'directe lozers', woningen of bedrijven die rechtstreeks lozen op het oppervlaktewater. Het tarief en tariefsysteem zijn gelijk aan die bij de zuiveringsheffing. Omdat slechts een klein deel van de huishoudens een verontreinigingsheffing betaalt, blijft deze heffing verder buiten beschouwing.

Watersysteemheffing

De tarieven van de watersysteemheffing en de wegenheffing komen tot stand door de kosten die waterschappen maken voor het watersysteem (onder meer regelen van het waterpeil, dijkonderhoud, en kwaliteit van het oppervlaktewater) en voor het wegenonderhoud om te slaan over belanghebbenden. Dit zijn huishoudens ("ingezetenen"), eigenaren van cultuurgrond ("ongebouwd"), eigenaren van natuurterreinen ("natuur") en eigenaren van gebouwen ("gebouwd").

Figuur 12 Belangencategorieën in de trits belang, betaling, zeggenschap

Belangencategorieën	Betaling			
	Ingezetenen (huishoudens)	Gebouwd (eigenaren gebouwen)	Ongebouwd (agrariërs)	Natuur (eigenaren natuurterreinen)
Belangencategorieën	Zeggenschap			
	Ingezetenen (huishoudens)	Bedrijven	Ongebouwd (agrariërs)	Natuur (eigenaren natuurterreinen)

De kosten worden omgeslagen op basis van het uitgangspunt dat de mate van belang bepalend is voor het aandeel in de kosten van een groep. In de Waterschapswet is vastgelegd op welke wijze moet worden bepaald hoe groot het belang is van elke categorie. Het aandeel dat ingezetenen betalen wordt bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid in het waterschapsgebied. Het aandeel van de overige categorieën wordt vervolgens vastgesteld op basis van hun aandeel in de economische waarde van gebouwen (woz-waarde) en grond. De berekende percentages worden vastgelegd in een kostentoedelingsverordening.

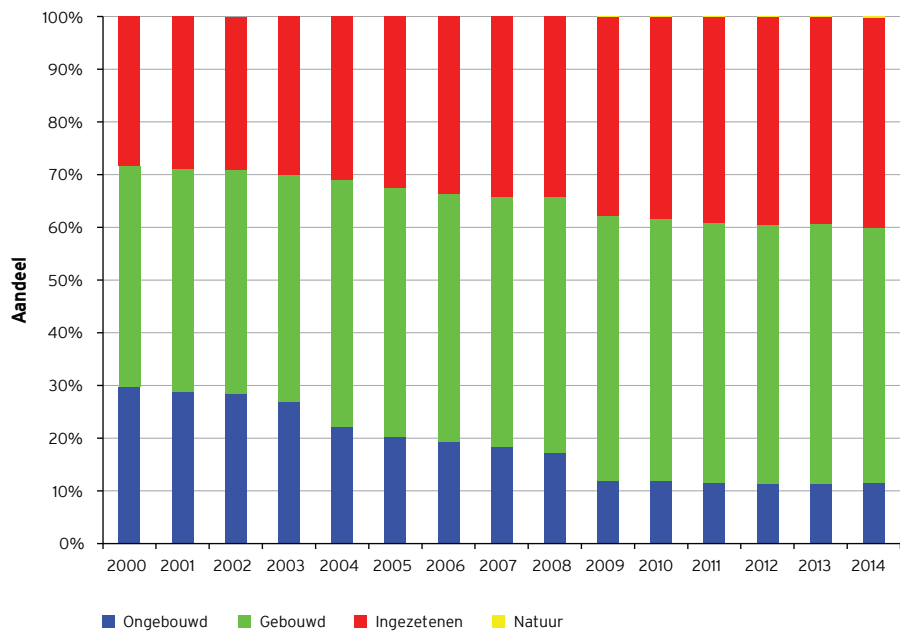
Tegelijkertijd geldt in theorie dat wie een groter belang heeft, meer te zeggen krijgt in het waterschapsbestuur. Dit uitgangspunt staat bekend als de trits “belang, betaling, zeggenschap”. Het is echter in de praktijk niet meer zo dat wie meer betaalt ook meer te zeggen krijgt. In de huidige Waterschapswet worden voor betaling namelijk andere belangencategorieën onderscheiden dan

voor zeggenschap (zie figuur 12). Voor betaling zijn dit ingezetenen, *gebouwd*, ongebouwd en natuur. Voor zeggenschap zijn dit ingezetenen, *bedrijven*, ongebouwd en natuur. Huiseigenaren hebben dus geen afzonderlijke vertegenwoordiging in het waterschapsbestuur. De wetgever is ervan uitgegaan dat hun belangen worden behartigd door de vertegenwoordigers van de ingezetenen. Huiseigenaren betalen echter wel het grootste aandeel in de kosten.

Opbrengsten waterschapsbelastingen

In figuur 13 is weergegeven welk aandeel van de opbrengst wordt betaald door huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen (gebouwd), en eigenaren van grond (ongebouwd; tot 2009 inclusief natuur). In 2000 bedroeg de opbrengst uit de heffing voor eigenaren van grond nog 30 procent van het totaal, de opbrengst uit de heffing voor eigenaren van gebouwen was 42 procent van het totaal en van ingezetenen 28 procent. In

Figuur 13   Aandeel belangencategorieën in opbrengst waterschapshoofsheffing^a

^a De opbrengst uit de categorie natuur is gering (2 miljoen euro) en het aandeel van natuur in de totale opbrengst is daardoor niet te zien in de figuur.

2014 bedraagt de opbrengst uit de heffing voor grondeigenaren nog maar 12 procent van de totale opbrengst. De opbrengst uit de heffing voor huishoudens is gestegen naar 40 procent van de opbrengst. Bijna de helft van de opbrengst van de watersysteemheffing is nu afkomstig van eigenaren van gebouwen.

De lastenverschuiving die vóór 2009 optrad komt volgens de waterschapsbesturen doordat waterschappen meer werk zijn gaan doen dat in het belang is van huiseigenaren en inwoners in het algemeen en minder voor grondeigenaren. Van 2008 op 2009 is er een relatief grote verschuiving in de opbrengstverdeling. Dit komt omdat in 2009 de Wet modernisering waterschapsbestel van kracht is geworden. Sindsdien worden de kosten in veel waterschappen op een andere wijze verdeeld dan voorheen. Over het algemeen geldt dat eigenaren van grond een kleiner deel van de kosten zijn gaan betalen en eigenaren van gebouwen een groter deel.⁶⁸

In 2014 hebben waterschappen nieuwe kostentoedelingsverordeningen vastgesteld. De waarde van gebouwen is gedaald ten opzichte van de waarde van grond. Het kostenaandeel van gebouwd is daarom in 2014 iets lager dan in 2013. Het aandeel van ongebouwd stijgt juist. Dit betekent echter niet dat agrariërs, de grootste groep belastingbetalers in de categorie ongebouwd, een hoger bedrag betalen. Waterschappen mogen tariefdifferentiatie hanteren. In 2014 maken vrijwel alle waterschappen gebruik van deze mogelijkheid. Het tarief dat agrariërs betalen is hierdoor lager in 2013 dan in 2014 ondanks het hogere kostenaandeel.⁶⁹

Bestuursakkoord Water

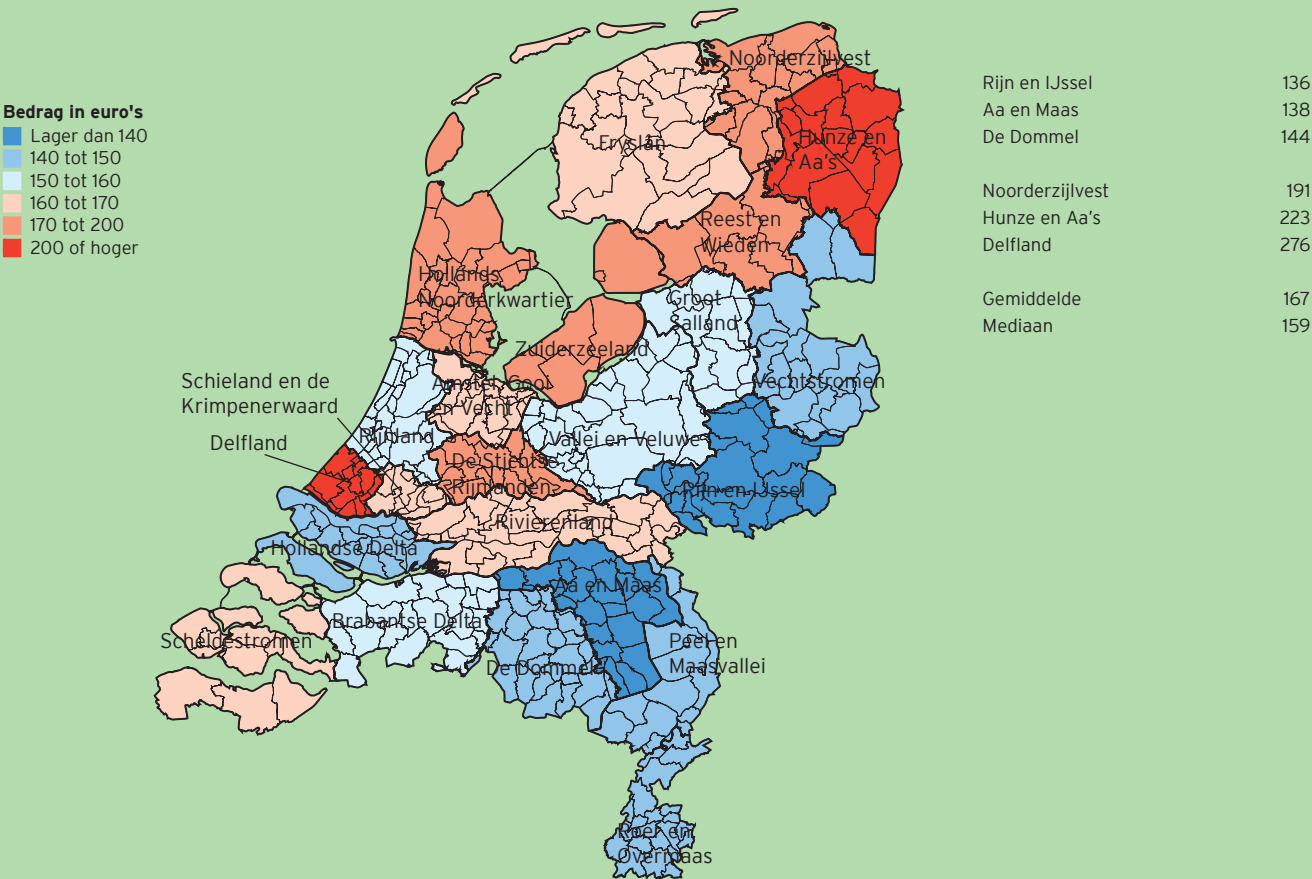
Het Bestuursakkoord Water van april 2011 bevat afspraken over het takenpakket van de waterschappen, de bekostiging van de werkzaamheden en de lastenontwikkeling voor de belastingbetaler. Sinds 1 januari 2011 hebben waterschappen al de muskus- en beverrattenbestrijding overgenomen van provincies en dragen zij jaarlijks 81 miljoen euro bij aan de bekostiging van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Via dit programma wordt de verbetering van de primaire waterkeringen geregeld (bij de zee, het IJsselmeer en bij de grote rivieren).

In het Bestuursakkoord Water is afgesproken dat waterschappen vanaf 2014 een nog grotere bijdrage zullen leveren. Vanaf 2014 zullen zij de helft van de kosten van het HWBP betalen. Het Rijk betaalt de andere helft. Het grootste deel (naar verwachting 80 procent) van de waterschapsbijdrage wordt betaald door alle waterschappen gezamenlijk, het andere deel komt voor rekening van de waterschappen die projecten uitvoeren in het kader van het HWBP. Per project moet een waterschap zelf een deel van de kosten betalen. Voorheen werden de kosten volledig door het Rijk vergoed. Door deze wijziging kunnen de kosten in waterschappen met veel primaire waterkeringen oplopen. Wanneer er dan, zoals in waterschap Scheldestromen, weinig inwoners zijn, kunnen de belastingtarieven relatief sterk stijgen.

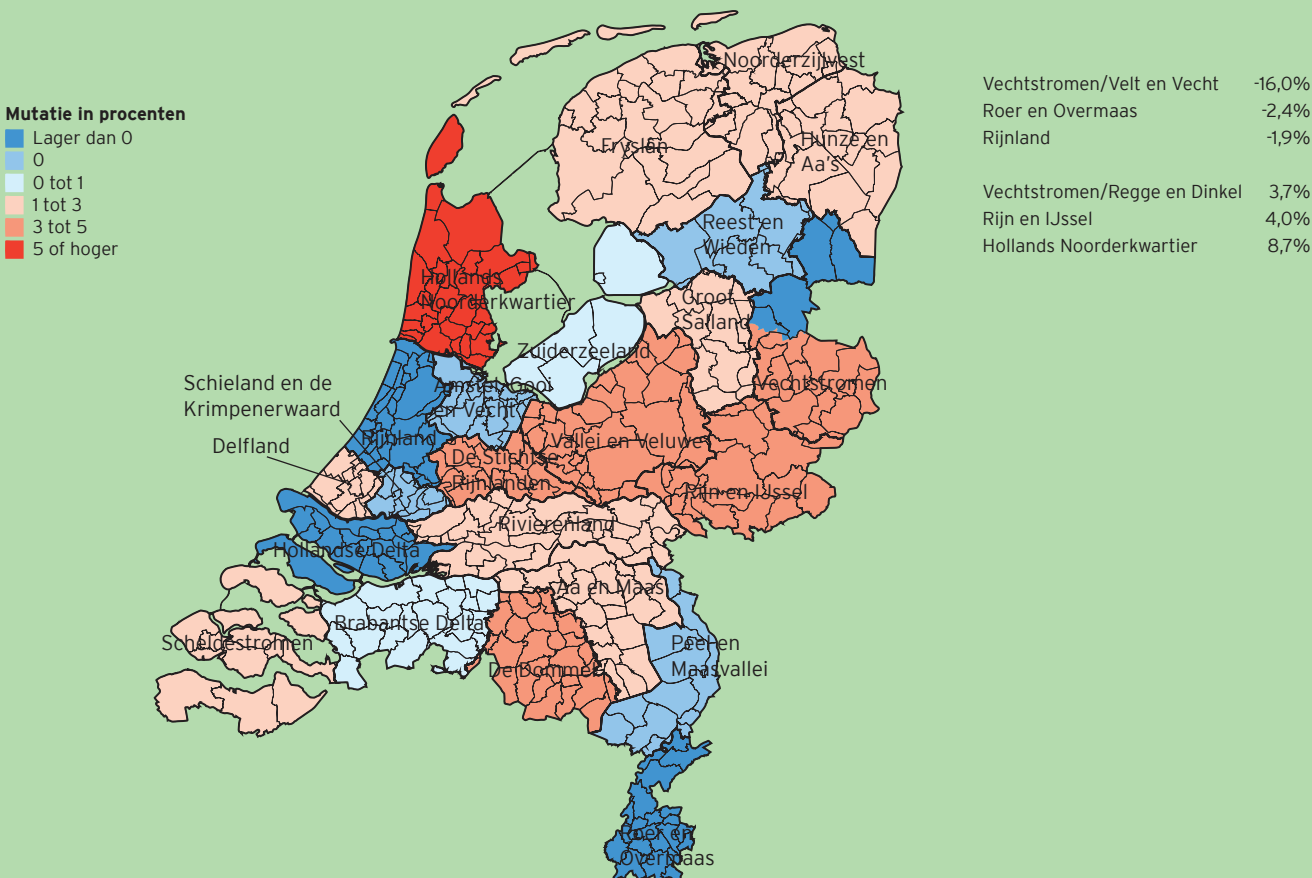
Waterschapstarieven in deze atlas

In deze atlas geven we de tarieven weer voor de zuiveringsheffing, en het bedrag dat ingezetenen en huiseigenaren betalen voor de watersysteemheffing en de wegenheffing tezamen. In waterschappen waar voor verschillende gebieden verschillende tarieven worden gehanteerd wordt het gewogen gemiddelde gehanteerd, gewogen naar aantal ingezetenen (ingezetenenheffing) of de totale waarde van het onroerend goed (heffing gebouwd). Op de kaarten zijn, om de oriëntatie te vergemakkelijken, ook de gemeentegrenzen ingetekend (dunne zwarte lijnen).

59 Tarief zuiveringsheffing

60 Mutatie tarief zuiveringsheffing

59 en 60 Zuiveringsheffing

Algemeen

Het zuiveren van het Nederlandse afvalwater dat op de riolering wordt geloosd is met ingang van 2000 de exclusieve verantwoordelijkheid van de waterschappen. Er zijn in 2014 23 waterschappen die zich bezig houden met zuiveren. Deze waterschappen beheren in totaal een kleine 350 zuiveringsinstallaties.⁷⁰

Tarieven

Waterschappen bekostigen de afvalwaterzuivering via een zuiveringsheffing die wordt opgebracht door huishoudens en bedrijven binnen hun beheersgebied. Deze heffing vindt plaats op basis van de Waterschapswet. De grondslag wordt gevormd door het aantal vervuilingseenheden. Meerpersoonshuishoudens betalen drie keer zo veel als alleenwonenden. Voor meerpersoonshuishoudens varieert het tarief van 136 euro (Rijn en IJssel) tot 276 euro (Delfland). Het gewogen gemiddelde bedraagt 167 euro.⁷¹ Dit is 1,7 procent (2,81 euro) hoger dan vorig jaar.

Mutatie

De zuiveringsheffing is het sterkst gestegen in Hollands Noorderkwartier, namelijk met 8,7 procent (13,71 euro). Een van de redenen is dat er door de economische recessie steeds meer aanslagen in aanmerking komen voor kwijtschelding of oninbaar zijn, waardoor de totale kosten moeten worden betaald door een steeds kleiner aantal belastingbetalers.

De heffing daalt in 4 waterschappen. De daling is met -16,0 procent (-28,05 euro) het sterkst in het voormalige waterschap Velt en Vecht dat nu deel uitmaakt van het nieuwe waterschap Vechtstromen. Velt en Vecht kende voor de fusie een hoger tarief dan fusiepartner Regge en Dinkel waardoor het tarief in 2014 daalt.

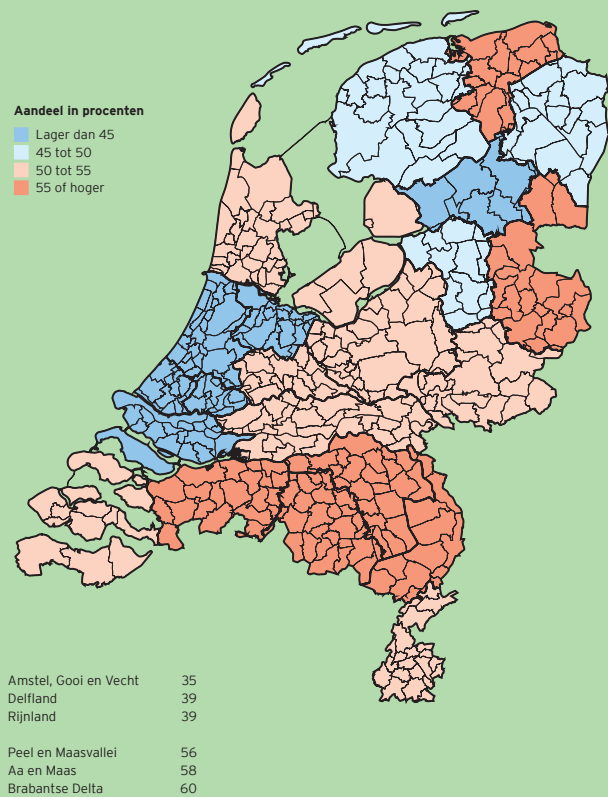
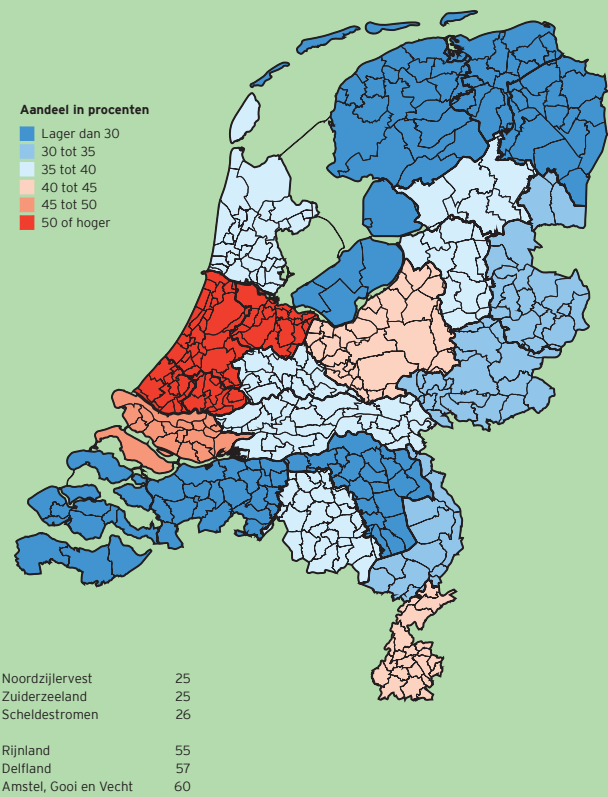
Kwijtschelding

In alle waterschappen is het mogelijk kwijtschelding aan te vragen voor zowel de zuiveringsheffing als

de ingezetenenheffing. Hierbij gelden dezelfde voorwaarden als bij kwijtschelding van gemeentelijke belastingen (zie de tekst bij kaart 36 en 37). Van de huidige 23 waterschappen hanteren 22 een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. Alleen de Dommel hanteert een minder ruimhartige kwijtscheldingsnorm van 95 procent.

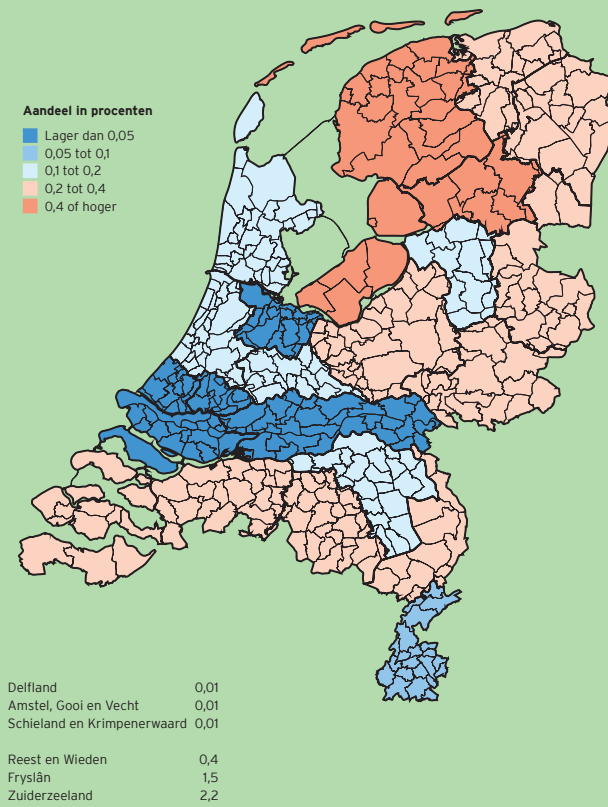
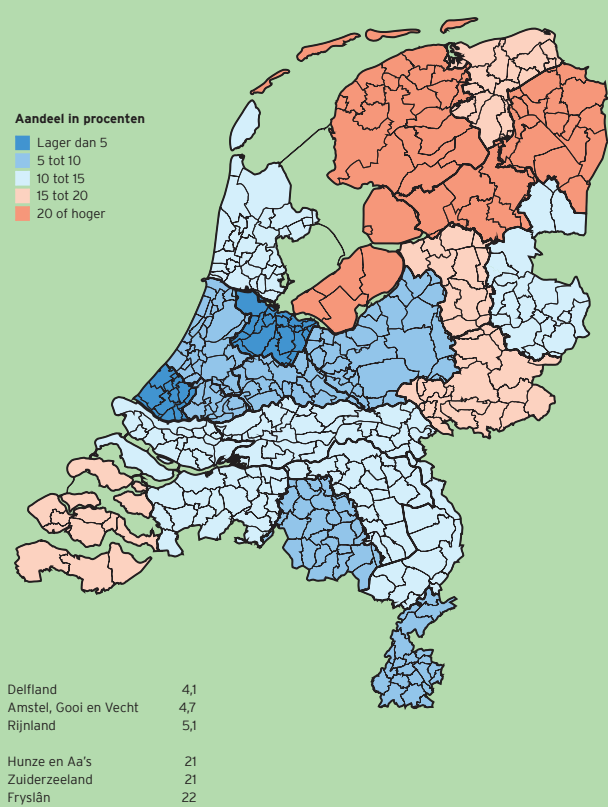
61 Kostentoedelingspercentage ingezetenen

62 Kostentoedelingspercentage gebouwd

63 Kostentoedelingspercentage ongebouwd

64 Kostentoedelingspercentage natuur

61, 62, 63 en 64

Kostentoedelingspercentages
watersysteemheffing

Algemeen

De kosten die worden gemaakt voor onder meer dijkonderhoud, het regelen van de hoeveelheid water in sloten en plassen (“waterbeheersing”) en het zorgen voor een goede kwaliteit van het oppervlaktewater worden gedeelt door deze te verdelen over de ingezetenen en eigenaren van gebouwen en grond. Het aandeel dat iedere belangencategorie heeft in de kosten wordt uitgedrukt in een kostentoedelingspercentage. De kaarten 61 tot en met 64 geven weer welk deel van de kosten wordt betaald door huishoudens (ingezetenen), gebouwd (eigenaren van gebouwen, vooral huiseigenaren), ongebouwd (eigenaren van cultuurgrond, vooral agrariërs) en natuur (eigenaren van natuurterreinen).

De percentages hangen samen: wanneer in een waterschap het kostenaandeel van ingezetenen bijvoorbeeld 50 procent is dan wordt de overige 50 procent over de andere drie categorieën verdeeld. Het totaal is altijd 100 procent.

Kostentoedelingspercentage ingezetenen

Het aandeel van ingezetenen wordt bepaald aan de hand van de bevolkingsdichtheid in het waterschapsgebied. In tabel 23 is weergegeven wat de wettelijke uitgangspunten zijn. Het kostenaandeel dat ingezetenen betalen varieert van 25 procent in Noorderzijlvest en Zuiderzeeland tot 60 procent in waterschap Amstel, Gooi en Vecht. Het gemiddelde kostenaandeel van ingezetenen is 39,1 procent.⁷⁴ De kosten die niet aan ingezetenen zijn toegerekend worden over de drie andere categorieën verdeeld op basis van de woz-waarden (gebouwd) en de waarde van grond (ongebouwd en natuur).

Kostentoedelingspercentage gebouwd

Het kostentoedelingspercentage van gebouwd wordt bepaald op basis van de woz-waarde van gebouwen in het waterschapsgebied. Het percentage dat eigenaren van gebouwen betalen varieert van 35 procent in waterschap Amstel, Gooi en Vecht tot 60 procent in waterschap Brabantse Delta. Gemiddeld betalen eigenaren van gebouwen 48,6 procent van de kosten van het watersysteembeheer en de waterkering.

Kostentoedelingspercentage ongebouwd

Het aandeel ongebouwd wordt bepaald aan de hand van de waarde van cultuurgrond. Hierbij wordt ook de waarde meegenomen van grond met (spoor)wegen. Uit kaart 63 blijkt dat het kostentoedelingspercentage ongebouwd een stuk lager is dan het kostenaandeel gebouwd. Het kostentoedelingspercentage varieert van 4,1 procent in Delfland tot 22 procent in Fryslân. Gemiddeld betalen eigenaren van cultuurgrond 12,1 procent van de kosten van het watersysteembeheer en de waterkering.

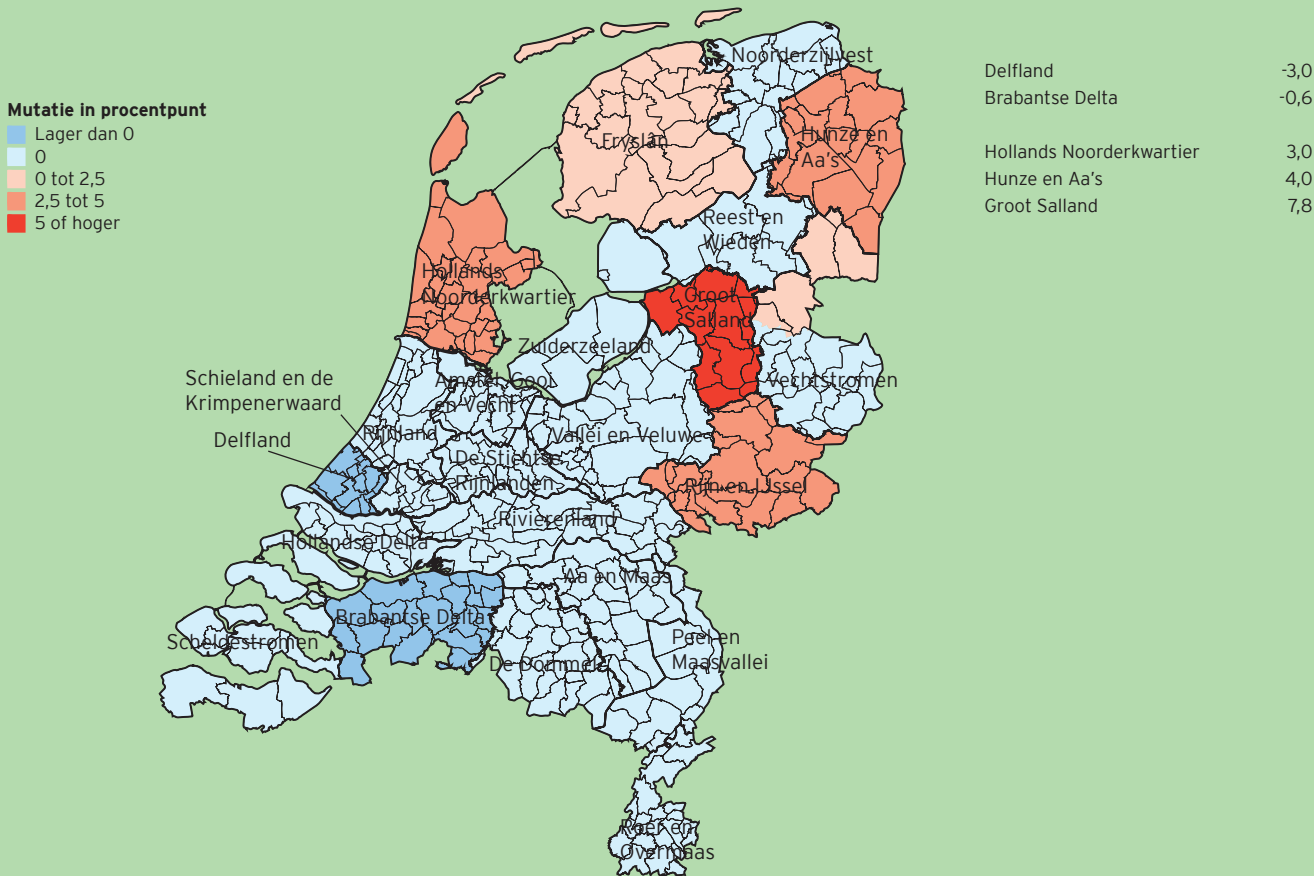
Kostentoedelingspercentage Natuur

Ook het kostenaandeel dat eigenaren van natuurterreinen moeten opbrengen wordt bepaald op basis van de waarde van de grond. De waarde is gering in vergelijking met cultuurgrond en de woz-waarden. Hierdoor is ook het kostenaandeel van natuur klein. Het kostentoedelingspercentage is het laagst in Delfland, namelijk 0,01 procent. Het kostenaandeel voor eigenaren van natuurterreinen is het hoogst in Zuiderzeeland. Hier betalen eigenaren van natuurterreinen 2,2 procent van de kosten van het watersysteembeheer. Het gemiddeld kostenaandeel voor eigenaren van natuurgrond is 0,3 procent.

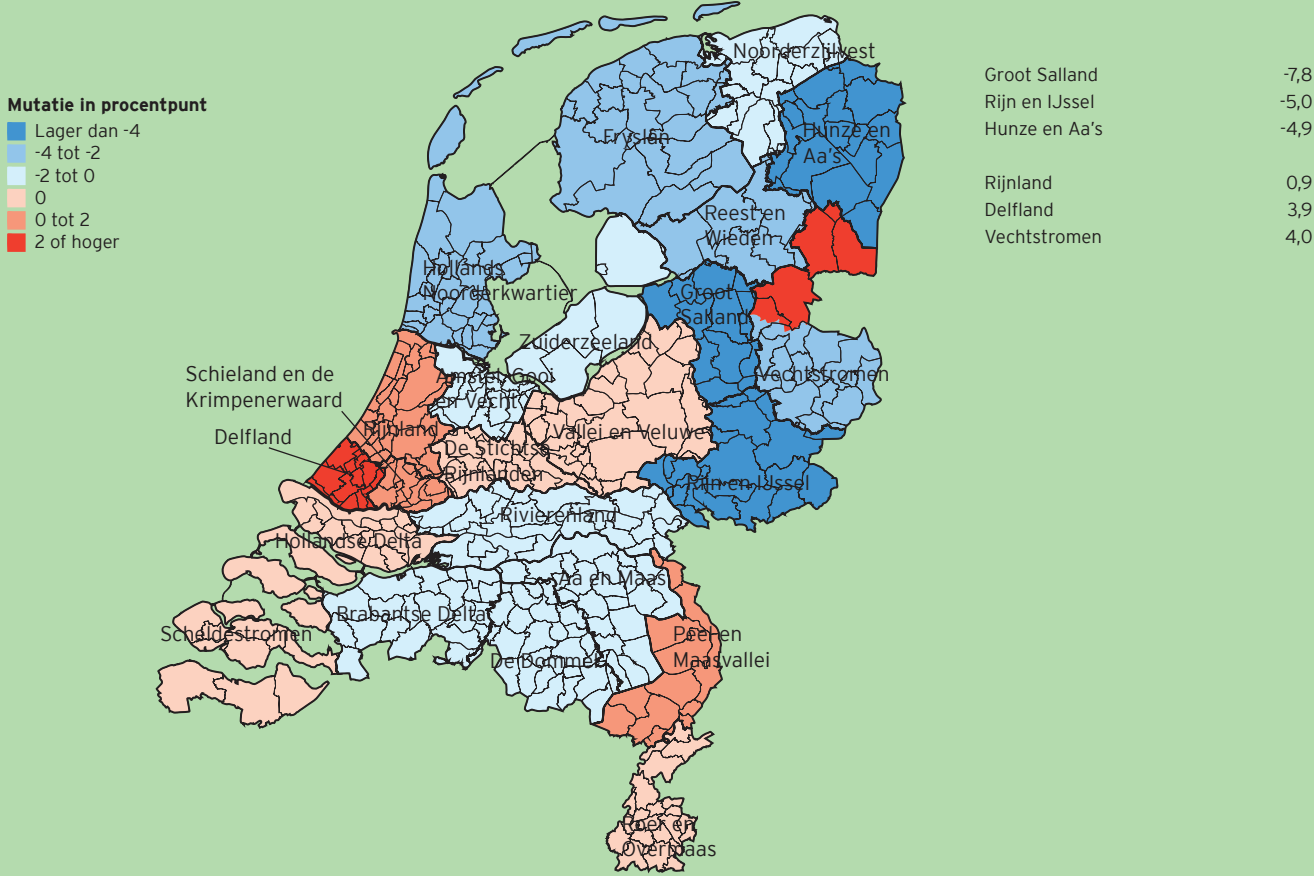
Tabel 23 Bevolkingsdichtheid waterschappen en kostentoedelingspercentages ingezetenen⁷²

Bevolkingsdichtheid (inwoners per km ²)	Minimale percentage	Maximale percentage	Eventueel te verhogen tot ⁷³
< 500	20	30	40
500 - 1000	31	40	50
> 1000	41	50	60

65 Mutatie kostentoedelingspercentage ingezetenen

66 Mutatie kostentoedelingspercentage gebouwd

65 en 66 Mutatie kostentoedelingspercentages

Algemeen

Waterschappen moeten ten minste één keer in de vijf jaar een nieuwe kostentoedelingsverordening vaststellen. In de meeste waterschappen was deze verordening voor het laatst vastgesteld als gevolg van het van kracht worden van de Wet modernisering waterschapsbestel uit 2008. Eind 2013 zijn daarom in veel waterschappen nieuwe verordeningen vastgesteld. Uitzondering zijn enkele waterschappen die tussentijds de verordening hadden aangepast of die in de afgelopen vijf jaar door een fusie zijn ontstaan.

Kaart 65 en 66 brengen de verschuivingen voor huishoudens in beeld. Hier wordt de huidige kostenverdeling vergeleken met de kostenverdeling die vorig jaar gold voor de waterbeheersing en waterkering.

Mutatie kostentoedelingspercentage ingezetenen

In zestien waterschappen is het kostenaandeel van ingezetenen gelijk gebleven. In twee waterschappen daalt het aandeel van ingezetenen. In Delfland is de daling met 3,0 procentpunt (van 60 naar 57 procent) het sterkst. Het kostenaandeel voor ingezetenen is hierdoor nog steeds het een na hoogste van Nederland. Het andere waterschap waar het kostenaandeel van ingezetenen daalt is Brabantse Delta. Het aandeel daalt van 30 naar 29,4 procent.

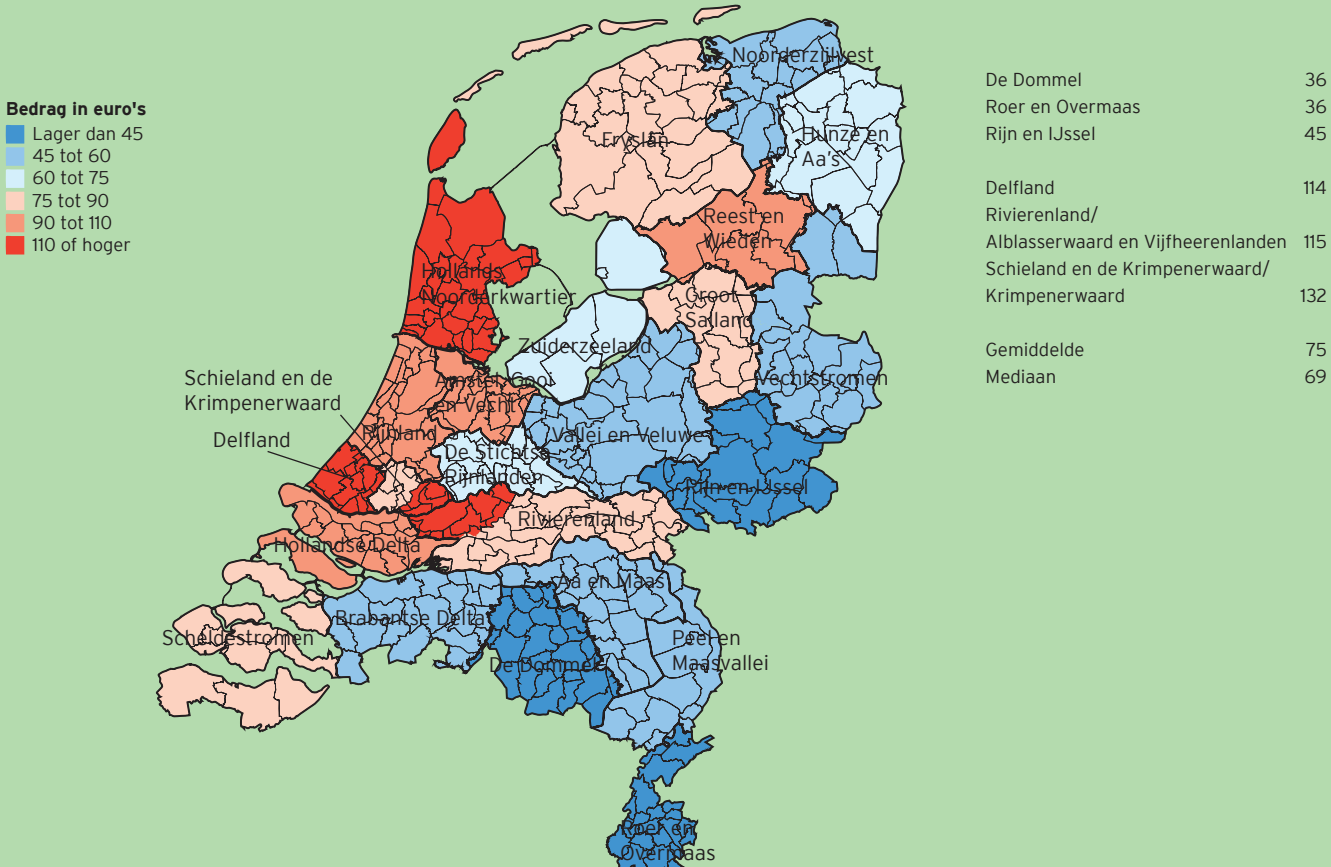
De stijging is met 7,8 procentpunt het sterkst in Groot Salland (van 27,2 procent naar 35 procent). In dit waterschap is het kostenaandeel in eerste instantie bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid. Vervolgens is het waterschap ook nagegaan in welke mate de gemaakte kosten ten goede komen aan ingezetenen. Op basis hiervan heeft het waterschapsbestuur besloten dat het belang van ingezetenen dusdanig groot is dat er gebruik moet worden gemaakt van de extra 10 procentpunt ruimte die mag worden toegerekend aan ingezetenen (zie tabel 23).

Mutatie kostentoedelingspercentage gebouwd

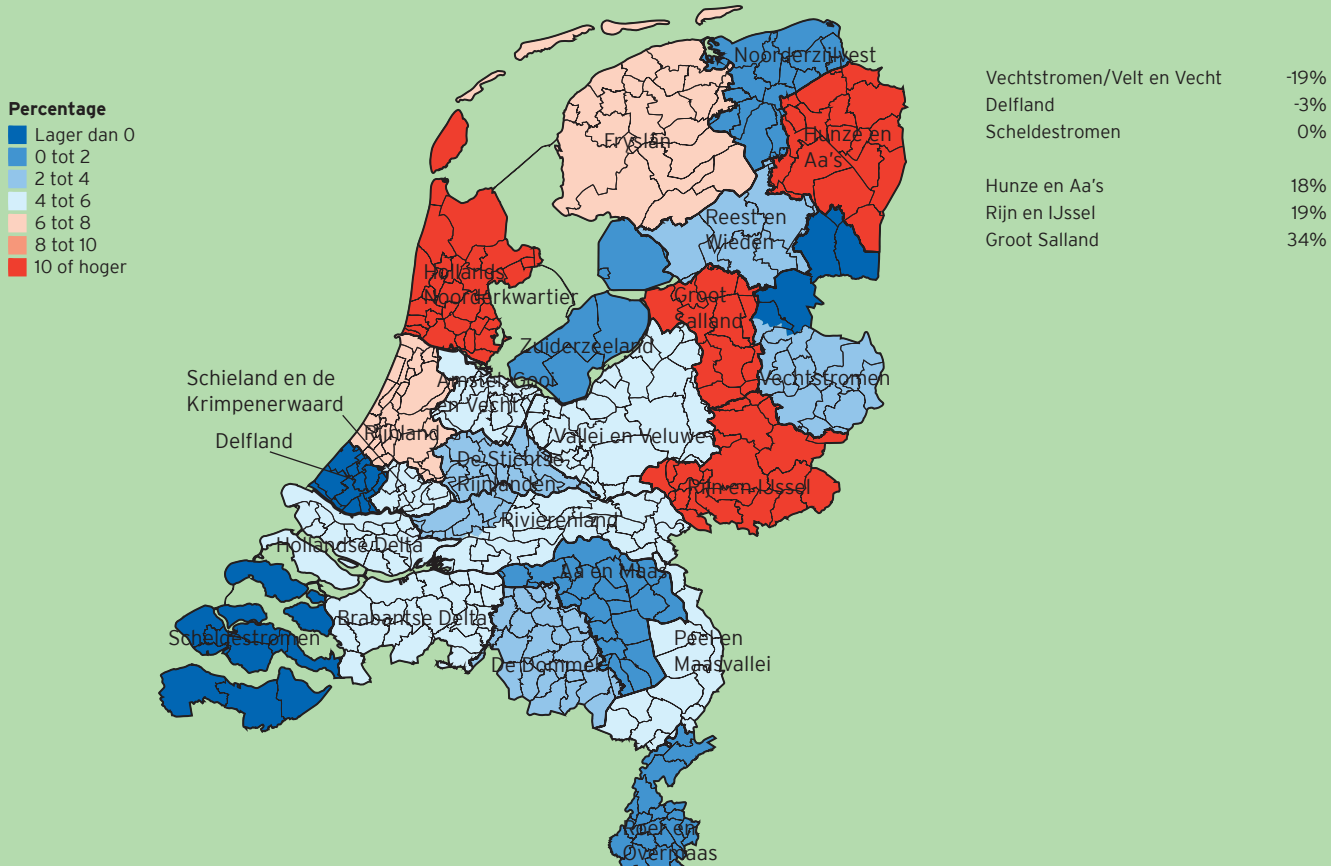
De waarde van gebouwen is sinds 2008 gedaald ten opzichte van die van grond. Het kostenaandeel van gebouwd daalt dan ook in 14 waterschappen. Het kostenaandeel daalt het sterkst in Groot Salland, namelijk met 7,8 procentpunt. Doordat het kostenaandeel van ingezetenen in dit waterschap hoger wordt, daalt het kostenaandeel van de andere belastingcategorieën. Doordat de waarde van gebouwen daalt komt dit ten goede aan eigenaren van gebouwen.

Het kostenaandeel gebouwd stijgt het sterkst in het voormalige waterschap Velt en Vecht, dat nu onderdeel uitmaakt van Vechtstromen. Het kostenaandeel bedroeg in 2013, vóór de fusie met Regge en Dinkel 51,2 procent. In 2014 betalen eigenaren van gebouwen 55,2 procent van de kosten van waterbeheersing en waterkering.

67 Tarief ingezetenenheffing

68 Mutatie tarief ingezetenenheffing

67 en 68 Ingezetenheffing

Algemeen

De ingezetenheffing is een vast bedrag per huishouden. In de meeste waterschappen is dit één bedrag, de watersysteemheffing. Vier waterschappen (Hollandse Delta, Hollands Noorderkwartier, Rivierenland en Schieland en de Krimpenerwaard) hanteren daarnaast een wegenheffing. Hiermee worden de kosten gedekt van het wegenonderhoud dat wordt uitgevoerd door het waterschap. Eén waterschap, Scheldestromen, bekostigt het wegenbeheer uit de opbrengst uit de watersysteemheffing.

Waterschappen onderhouden vaak maar in een klein deel van het waterschapsgebied wegen. Alleen de inwoners van deze gebieden betalen voor het onderhoud van wegen. Door fusies tussen gemeenten komt het soms voor dat inwoners in het ene deel van een gemeente wel een aanslag ontvangen voor de wegenheffing van het waterschap, maar in een ander deel niet. Enkele gemeenten in Hollands Noorderkwartier waar dit het geval was, compenseerden de betreffende inwoners vervolgens weer. Omdat dit veel dubbel werk oplevert (waterschap verstuurt duizenden aanslagen en gemeenten even groot aantal compensaties) is met drie van deze gemeenten (Schagen, Castricum en Hollands Kroon) afgesproken dat de gemeente voortaan de totale wegenheffing betaalt om zo de administratieve lasten voor alle betrokkenen te verminderen.⁷⁵

Door het lokale karakter van de wegenheffing is het mogelijk dat binnen één waterschap verschillende tarieven gelden. Waar de grenzen bekend zijn (Rivierenland en Schieland en de Krimpenerwaard) wordt het tarief per deelgebied weergegeven. Bij de andere twee waterschappen met een wegenheffing (Hollandse Delta en Hollands Noorderkwartier) wordt een (naar het aantal ingezetenen) gewogen gemiddelde gehanteerd.

Tarieven

De ingezetenheffing is het hoogst in het gebied van het voormalige Hoogheemraadschap van de Krimpenerwaard, sinds 2005 onderdeel

van Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (132 euro). Inwoners van de Krimpenerwaard betalen meer dan de inwoners van het voormalige Hoogheemraadschap van Schieland omdat zij ook voor wegenbeheer betalen (49 euro extra). Waterschap De Dommel heeft al een aantal jaar de laagste ingezetenheffing (36 euro). Het gewogen gemiddelde tarief bedraagt 75 euro. Dat is 3,8 procent (2,78 euro) hoger dan vorig jaar.

Achtergronden

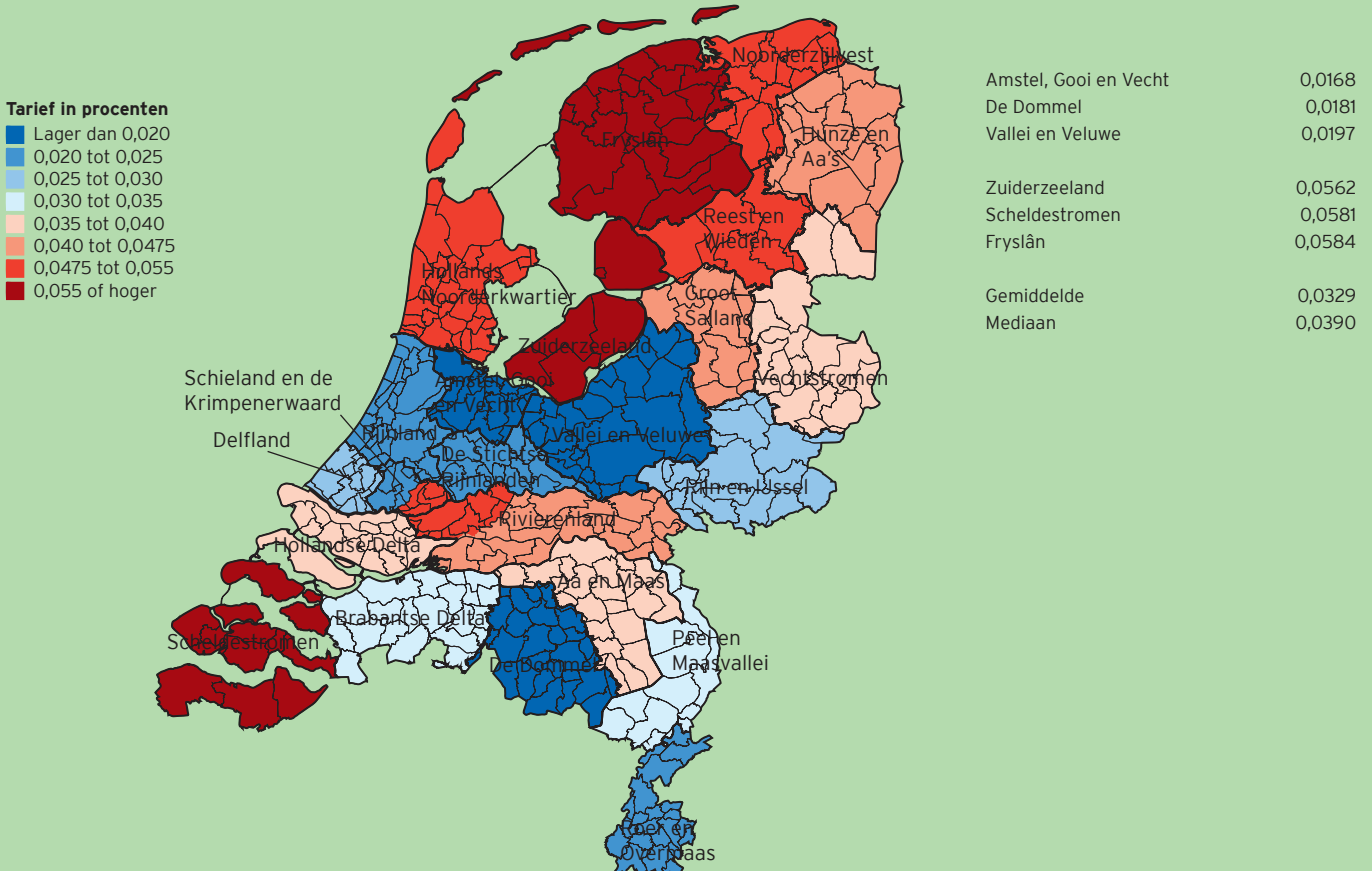
Tariefverschillen tussen waterschappen kunnen verschillende achtergronden hebben. Waterschappen zonder kustlijn of grote rivieren, en in hooggelegen gebieden, hebben doorgaans lagere kosten. Verder rekent het ene waterschap een groter deel van de totale kosten toe aan ingezetenen dan het andere. Dit hangt af van de bevolkingsdichtheid: hoe groter de bevolkingsdichtheid, hoe groter het aandeel van de kosten dat ingezetenen betalen. Tegelijkertijd geldt echter dat wanneer er meer mensen in een waterschapsgebied wonen, de kosten over een groter aantal ingezetenen worden verdeeld.

Mutatie

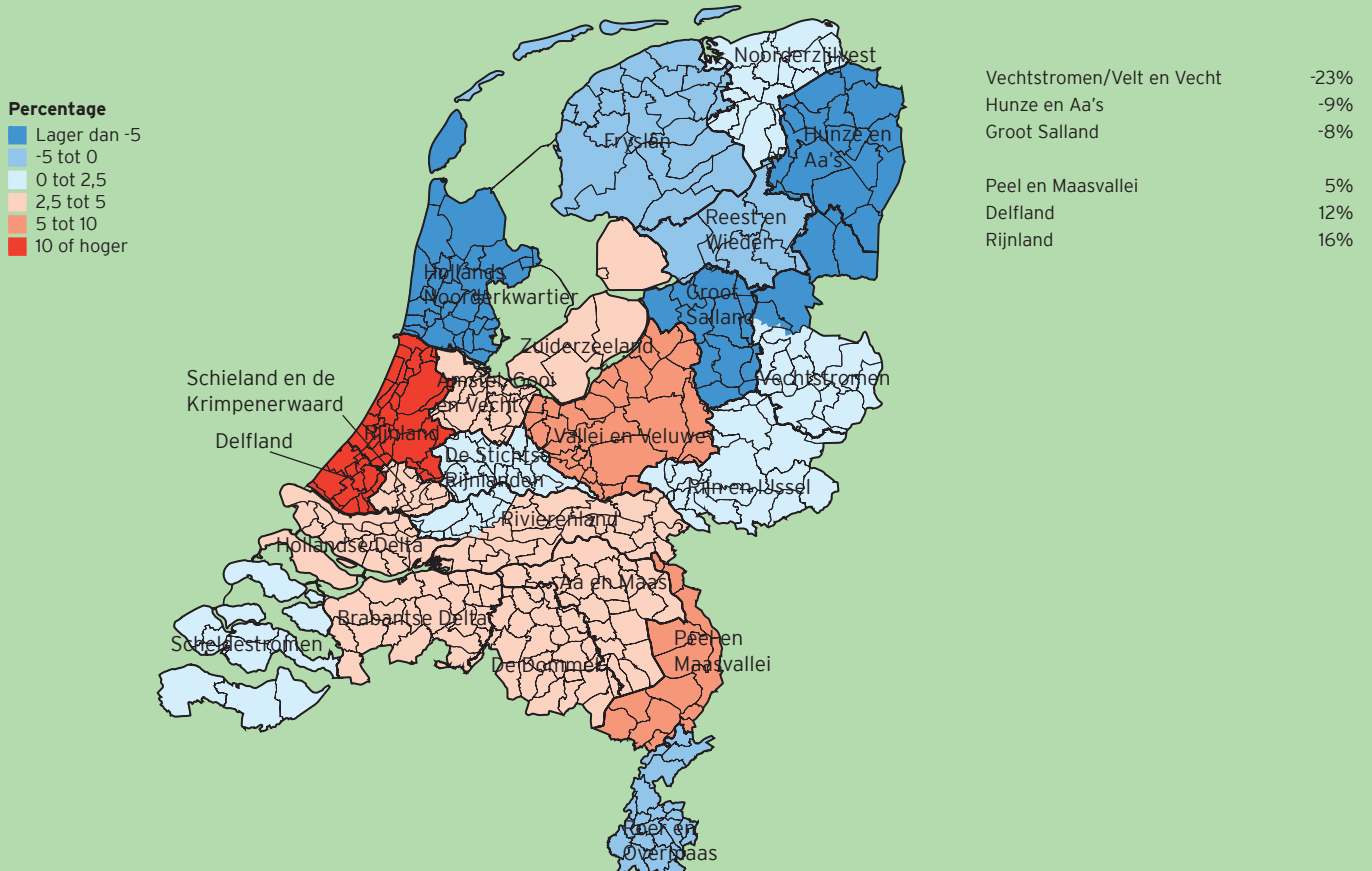
Het tarief stijgt het sterkst in Groot Salland (34 procent; 22 euro). De stijging is een gevolg van de nieuwe kostentoedeling van het waterschap (zie kaart 65).

Het tarief daalt in 3 waterschappen. De daling is het sterkst in het voormalige waterschap Velt en Vecht dat nu deel uitmaakt van Vechtstromen (met 19 procent ofwel 12,41 euro). Het tarief in het voormalige waterschap Velt en Vecht was hoger dan dat van de fusiepartner (Regge en Dinkel). Nu geldt in het gehele gebied hetzelfde tarief.

69 Tarief heffing gebouwd

70 Mutatie tarief heffing gebouwd

69 en 70 Heffing gebouwd

Algemeen

De heffing gebouwd wordt geheven van eigenaren van gebouwde onroerende zaken (vooral huiseigenaren). De waterschappen gebruiken de woz-waarde als grondslag voor deze heffing. De tarieven worden, net als bij gemeenten, uitgedrukt als percentage van de woz-waarde van de onroerende zaken. Waterschappen kunnen gebieden aanwijzen waar eigenaren een lager of juist hoger bedrag betalen dan in de rest van het waterschapsgebied. In de Waterschapswet is vastgelegd wanneer dit is toegestaan.

Tarieven

Waterschap Fryslân heeft het hoogste tarief (0,0584 procent van de woz-waarde). Amstel, Gooi en Vecht heeft net als in het voorgaande jaar het laagste tarief (0,0168 procent).

Het (naar grondslag) gewogen gemiddelde tarief is 0,0329 procent. Dat is, gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarden als gevolg van hertaxatie, 1,0 procent hoger dan vorig jaar. Een huiseigenaar betaalt nu gemiddeld 70 euro voor de heffing gebouwd. Dat is een stijging van slechts 0,81 euro ten opzichte van 2013.

Achtergronden

Tariefverschillen worden, behalve door verschillen in toerekening aan groepen belanghebbenden en kostenverschillen, veroorzaakt door de grote verschillen in woz-waarde tussen waterschappen. Anders dan bij gemeenten vindt tussen waterschappen geen verevening van belastingcapaciteit plaats.⁷⁶ Bij lage woningwaarden is dan een hoger tarief nodig om een bepaalde opbrengst te behalen.

Hertaxatie

De taxatiewaarde van onroerende zaken is dit jaar opnieuw geactualiseerd (zie kaart 2 en 3). We hebben de tariefmutaties gecorrigeerd voor deze waardeontwikkeling.⁷⁷ De door ons gehanteerde waardestijgingen zijn actueler

dan de waardestijgingen die waterschappen hebben gehanteerd bij het vaststellen van de tarieven. De meeste waterschappen hebben het tarief van de heffing gebouwd in november of december vastgesteld, op basis van voorlopige waardegegevens.

Mutatie

De procentuele stijging van de heffing gebouwd is het sterkst in Rijnland (16 procent, ofwel 0,0030 procent van de woz-waarde). In dit waterschap stijgt het kostenaandeel van gebouwd met 0,9 procent. Waterschap Vechtstromen/Velt en Vecht kent de grootste daling (-23 procent; -0,0118 procent van de woz-waarde). Het voormalige waterschap Velt en Vecht kende een hoger tarief dan de fusiepartner Regge en Dinkel.

Bijlage 1 Verantwoording

Bronnen

De gemeentekaarten in deze atlas zijn gebaseerd op opgaven van de afzonderlijke gemeenten. De gegevens zijn in de periode van november 2013 tot en met februari 2014 door COELO verzameld. In eerste instantie is daarbij gebruik gemaakt van een elektronisch vragenformulier, waarin diverse controles zitten ingebouwd. Enkele gemeenten hebben een vragenlijst zonder controles ingevuld. Van een groot aantal gemeenten is aanvullende informatie per e-mail of telefoon verkregen. De gegevens zijn waar mogelijk vergeleken met die van vorig jaar, en bij grote veranderingen is navraag gedaan.

Gemeenten en deelgemeenten

Gemeenten kennen soms uiteenlopende tarieven voor verschillende delen van hun grondgebied, als erfenis van gemeentelijke herindelingen. In deze atlas is er daarom voor gekozen zo nodig delen van gemeenten afzonderlijk op te nemen. Ook de Amsterdamse stadsdelen, die verschillende reinigingsstarieven kennen, zijn apart opgenomen. De consequentie is dat niet gemeenten maar delen van gemeenten de kleinste eenheden vormen. Het woonlastenoverzicht in de bijlage kent daardoor niet 403 maar 418 (deel)gemeenten.

Het is helaas niet goed mogelijk de waterschappen net zo uitgebreid te behandelen als de gemeenten. Dit hangt samen met de gecompliceerde heffingsstructuur, waarvan het bijbehorende kaartmateriaal niet altijd digitaal beschikbaar is. Wel is nagegaan waar de waterschapslasten en de som van gemeentelijke en waterschapslasten het hoogst en het laagst zijn. Dit is te vinden in Bijlage 4.

Waarde van onroerende zaken

De gemiddelde waarde van woningen per gemeente is berekend door de gemiddelde waarde in 2013 (bron: CBS) te verhogen met de waardeontwikkeling van woningen. De waardeontwikkeling is de ontwikkeling van de totale waarde van woningen, exclusief areaaluitbreiding (verandering van de hoeveelheid woningen). Die waardeontwikkeling is

opgevraagd bij de Waarderingskamer. In één geval (Brunssum) beschikte de Waarderingskamer nog niet over voldoende cijfers om de waardeontwikkeling van niet-woningen te kunnen doorgeven. In die gevallen is gebruik gemaakt van de voorlopige waardeontwikkeling volgens de betrokken gemeenten zelf.

Gemiddelden

Waar in de Atlas sprake is van gemiddelden gaat het om gewogen gemiddelden. In voorgaande versies van de Atlas van de lokale lasten werd gewogen naar aantal inwoners. Uitzondering waren de waterschapsheffingen, deze werden gewogen naar grondslag. Vanaf 2013 worden alle tarieven, waar mogelijk, gewogen naar de relevante grondslag. De ozb-tarieven zijn dus gewogen naar woz-waarde, en reinigings- en rioolheffing naar aantal huishoudens.

De gemiddelde woonlasten zijn bepaald door de gewogen gemiddelde ozb, reinigingsheffing en rioolheffing te sommeren en te verminderen met de gemiddelde heffingskorting. Voor enkele heffingen is de grondslag niet bekend (onder meer toeristenbelasting, hondenbelasting en leges). Hier is gewogen naar het aantal inwoners.

Inflatie

De cijfers in de Atlas van de lokale lasten zijn niet gecorrigeerd voor inflatie tenzij dit in de tekst wordt vermeld.

Tarieven en heffingskortingen

Na de afschaffing van de zalmsnip in 2005 zijn sommige gemeenten op eigen kosten een heffingskorting gaan verlenen. Deze kan gekoppeld zijn aan een specifieke belasting, of het karakter hebben van een korting op de gehele aanslag. Als de heffingskorting is gekoppeld aan een bepaalde heffing is het desbetreffende bedrag door ons simpelweg afgetrokken van het tarief. Alleen in de overige gevallen spreken wij in deze atlas nog van een heffingskorting.

Meerpersoonshuishoudens

In veel gemeenten is het tarief van de reinigingsheffing of de rioolheffing afhankelijk van de grootte van het huishouden. De meeste gemeenten maken hierbij alleen onderscheid tussen éénpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. Enkele gemeenten passen een verdere differentiatie toe. In de Atlas wordt in deze gevallen het tarief vermeld dat geldt voor een driepersoonshuishouden.

Uitgangspunten waterverbruik en afvalaanbod

Daar waar tarieven aan waterverbruik (rioolheffing) of afvalaanbod (reinigingsheffing) zijn gerelateerd hebben wij veronderstellingen gemaakt om te komen tot jaarbedragen per huishouden. Hiervoor is in eerste instantie altijd aangesloten bij landelijke gemiddelden. Huishoudens in gemeenten waar voor de afvalinzameling per kilo, vuilniszak of lediging wordt betaald (diftar) bieden over het algemeen echter minder afval aan dan huishoudens in andere plaatsen. Uit wetenschappelijk onderzoek zijn vuistregels af te leiden over het afvalaanbodverminderende effect van de verschillende diftarsystemen.⁷⁸ Uitgaande van het jaarlijkse huishoudelijke afvalaanbod, uitgesplitst naar restafval en gft-afval per persoon, gecombineerd met aannames omtrent het soortelijk gewicht van afval⁷⁹ is voor de diverse tariefsystemen berekend van hoeveel zakken, ledigingen of kilo's moet worden uitgegaan om bedragen per huishouden te berekenen.⁸⁰ Waar huishoudens de keus hebben tussen verschillende soorten bakken of zakken wordt steeds uitgegaan van de goedkoopste mogelijkheid.

Diftar heeft bij de rioolheffing veel minder invloed dan bij de reinigingsheffing (zie de tekst bij kaart 20 en 21). Wij houden er daarom geen rekening mee. Waar van toepassing is voor een éénpersoonshuishouden uitgegaan van een waterverbruik van afgerond 45 m³. Voor een meerpersoonshuishouden gaan we uit van drie personen of een waterverbruik van 137 m³. Dit op basis van onderzoek van Vewin.⁸¹ Waar tot een verbruik van 250 m³ hetzelfde tarief van toepassing is, spreken we van een vastrecht.

Rioolheffing en reinigingsrecht bedrijven

De rioolheffing wordt door zowel huishoudens als bedrijven betaald. Het is echter lastiger om aan te geven hoeveel een bedrijf aan rioolheffing betaalt dan hoeveel een huishouden betaalt. Dat komt doordat de verschillen tussen bedrijven veel groter zijn dan die tussen huishoudens. Een 'standaard' bedrijf bestaat niet. Daarnaast hanteren gemeenten voor bedrijven soms complexere tariefsystemen dan voor huishoudens. Tarieven kunnen afhankelijk zijn van waterverbruik, maar bijvoorbeeld ook van het aantal werknemers, of de oppervlakte van het bedrijf. In veel gemeenten kan worden bepaald welke bedragen bedrijven betalen voor de rioolheffing bij uiteenlopend waterverbruik. Op basis van deze gegevens is een gemiddelde rioolheffing berekend. Omdat de grondslag niet bekend is kan geen opbrengst worden berekend.

Huishoudens betalen een reinigingsheffing (afvalstoffenheffing, mogelijk in een enkele gemeente reinigingsrecht) voor het inzamelen en verwerken van hun huisvuil. Gemeenten kunnen ook bedrijfsafval inzamelen. Als bedrijfsafval wordt ingezameld door de gemeente betaalt het bedrijf meestal een reinigingsrecht. Veel bedrijven sluiten echter een contract af met een particuliere inzamelaar. De tariefsystemen van de reinigingsrechten verschillen nog sterker dan die voor de afvalstoffenheffing. Ook ontbreken grondslaggegevens. Het is daarom niet mogelijk om de opbrengstontwikkeling en tariefontwikkeling voor bedrijven weer te geven.

Ozb

Bij het afsluiten van deze atlas hadden twee gemeenten (Laarbeek en Midden-Delfland) de uiteindelijke ozb-tarieven nog niet vastgesteld. Van deze gemeenten zijn voorlopige tarieven opgenomen, omdat vrijwel vaststond dat dit de definitieve tarieven zouden worden. De ozb-tarieven van Harlingen konden helaas niet worden opgenomen zonder de publicatie van deze Atlas nog langer uit te stellen.

De ozb-aanslag per huishouden is berekend door uit te gaan van de in de betreffende gemeente gevonden gemiddelde woz-waarde. Deze waarde wordt vermenigvuldigd met het relevante tarief.

Gestandaardiseerd ozb-tarief

Op bladzijde 134 van deze atlas staat uitgelegd dat ozb-tarieven van verschillende gemeenten niet zonder meer kunnen worden vergeleken. Doordat verschillen in belastingcapaciteit via het verdeelsysteem van de algemene uitkering niet volledig worden verevend, kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken berekenen wij *gestandaardiseerde* tarieven. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de eigeninkomstenmaatstaf) dezelfde ozb-opbrengst per inwoner.⁸²

De algemene uitkering aan een individuele gemeente wordt verlaagd met een bedrag dat is gerelateerd aan de ozb-opbrengst bij hantering van het rekentarief (belastinggrondslag keer rekentarief). Het rekentarief is afgeleid van het gemiddelde ozb-tarief. Het totaal van deze "kortingen" vloeit overigens weer in het gemeentefonds. De eigeninkomstenmaatstaf beïnvloedt daarom uitsluitend de *verdeling* van het gemeentefonds, niet de *omvang* ervan.

Bij een volledige verevening van de belastinggrondslag zou een gemeente geen direct financieel belang meer hebben bij uitbreiding van de lokale belastinggrondslag. De extra belastingopbrengst wordt dan (bij hantering van het rekentarief) immers precies tenietgedaan door de verlaging van de algemene uitkering. De gemeentelijke belastingcapaciteit wordt daarom slechts *gedeeltelijk* gecompenseerd. De eigeninkomstenmaatstaf wordt berekend op basis van 70 procent van de waarde van niet-woningen en 80 procent van de waarde van woningen.⁸³ Doordat

niet volledig wordt verevend kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de berekening van het gestandaardiseerde ozb-tarief inzichtelijk te maken geven we hier een rekenvoorbeeld. We vergelijken de gemeente met de laagste woningwaarde per inwoner (Pekela, 56.695 euro) met de gemiddelde gemeente, waar de woningwaarde per inwoner 93.198 euro bedraagt. Uitgangspunt is dat de eigeninkomstenmaatstaf voor een gemeente met een gemiddelde belastingcapaciteit per saldo geen effect heeft: het af te dragen bedrag is gelijk aan het bedrag dat via de algemene uitkering weer terugkomt. Pekela ontvangt als gevolg van de eigeninkomstenmaatstaf een algemene uitkering die per inwoner 31,68 euro hoger ligt dan die voor een gemeente met een gemiddelde belastingcapaciteit.⁸⁴ Bij een verevening van honderd procent zou Pekela niet 31,68 euro maar 39,61 euro per inwoner extra aan algemene uitkering ontvangen.⁸⁵ Door de onvolledige verevening komt Pekela dus 7,92 euro per inwoner tekort. Om per saldo evenveel te besteden te hebben als een gemeente met gemiddelde woningwaarde moet Pekela een ozb-tarief hanteren dat 0,0140 procentpunt hoger ligt.⁸⁶ Het gestandaardiseerde tarief voor woningen is voor Pekela dus gelijk aan het feitelijke tarief min 0,0140 procentpunt. Het gestandaardiseerde tarief voor niet-woningen wordt op soortgelijke wijze berekend.

Toeristenbelasting

Waar het tarief afhangt van de overnachtingsprijs is uitgegaan van een bedrag dat jaarlijks wordt verhoogd op basis van de consumentenprijsindex voor accommodaties (CBS). Voor 2013 is dit 93,81 euro en voor 2014 91,19 euro.

Waar het tarief afhangt van het aantal sterren is uitgegaan van drie sterren. Den Haag maakt binnen de categorie driesterrenhotels nog weer onderscheid tussen hotels met meer of met minder dan 30 kamers. Wij hebben voor de eerste groep gekozen.

Bijlage 2 Gemeentelijke belastingen: wat valt er te kiezen?

Belastingen vormen voor raadsleden vaak een moeilijk grijpbaar onderdeel van de begroting. Welke vrijheidsgraden heeft de raad eigenlijk op dit terrein? In theorie zijn die vrij groot, maar in de praktijk lijkt er soms weinig te kiezen. Toch gaat het om een belangrijk onderdeel van de begroting, dat direct raakt aan het budgetrecht van de raad.

Dit onderdeel beschrijft een aantal belangrijke gemeentelijke belastingen. Per belasting geven we eerst steeds kort aan wat wordt belast, hoe de tariefstructuur in elkaar zit, en welke wettelijke regels de hoogte van de tarieven beperken. Vervolgens bespreken we de belangrijkste politieke afwegingen die bij de desbetreffende belasting een rol spelen. Natuurlijk kan een dergelijk overzicht nooit volledig zijn. Doel is om een idee te geven van de mogelijkheden en de onmogelijkheden.

Voordat we de belangrijkste lokale belastingen puntsgewijs bespreken geven we een totaaloverzicht van het gemeentelijke belastinggebied.

Gemeentelijke belastingen

Niet altijd vrij besteedbaar

Begrippen als belasting en heffing worden vaak door elkaar gebruikt. Er bestaat echter een belangrijke tweedeling in het lokale belastinggebied. Dat is het onderscheid tussen belastingen en bestemmingsheffingen. Opbrengsten uit *belastingen* vloeien in de algemene middelen. De gemeente kan zelf bepalen waaraan het geld wordt besteed. De opbrengst van *bestemmingsheffingen* (retributies) is geoormerkt. Het geld kan alleen worden besteed aan het doel waarvoor de heffing is ingesteld. De afvalstoffenheffing is een voorbeeld van een bestemmingsheffing. De opbrengst kan uitsluitend worden gebruikt voor de afvalinzameling en -verwerking. In de begroting mag de opbrengst van de afvalstoffenheffing dus niet groter zijn dan de lasten van de afvalinzameling en -verwerking.

Tabel 24 Begrote opbrengst per belasting, alle gemeenten samen, 2014

	Opbrengst (miljoenen euro)	Aandeel	Percentage gemeenten met heffing (2013)
Belastingen	4605	100,0%	
Onroerendezaakbelastingen (ozb)	3523	76,5%	100%
Parkeerbelastingen	660	14,3%	37%
Toeristenbelasting	170	3,7%	74%
Precariobelasting	133	2,9%	50%
Hondenbelasting	64	1,4%	70%
Forensenbelasting	29	0,6%	35%
Reclamebelasting	23	0,5%	20%
Baatbelasting	1	0,02%	16%
Roerende woon- en bedrijfsruimtenbelasting	3	0,1%	14%
Bestemmingsheffingen	4067	100,0%	
Reinigingsrecht en afvalstoffenheffing	1742	42,9%	100%
Rioolheffing	1495	36,8%	100%
Bouwvergunningen	390	9,6%	100%
Secretarieleges burgerzaken	291	7,2%	100%
Begraafplaatsrechten	115	2,8%	100%
Marktgelden	32	0,8%	NB

Bron: CBS, Statline. Het overzicht van de bestemmingsheffingen is niet helemaal compleet. Zo ontbreken de brandweerrechten en de vermoelijkheidsretributie. Gegevens daarover zijn niet beschikbaar; wel is bekend dat het om naar verhouding zeer kleine bedragen gaat. NB: Niet bekend.

Alleen wat op het menu staat

In België mogen gemeenten zelf belastingen bedenken. Dat leidt soms tot creatieve vondsten. Nederlandse gemeenten mogen dit niet. In de wet is een beperkt aantal belastingen opgenomen die gemeenten mogen heffen. Hieruit kunnen zij een keus maken. Tabel 24 geeft een overzicht van de belastingen die gemeenten mogen heffen, en het financiële belang van elke belasting. Sommige belastingen (zoals de baatbelasting) worden slechts in enkele gemeenten geheven. Andere, zoals de ozb, ontbreken in geen enkele gemeente.

Bij de belastingen steekt de ozb met kop en schouders boven de andere uit. Meer dan drie kwart van de belastingopbrengst van alle gemeenten samen is afkomstig uit de ozb. Van de overige belastingen is de parkeerbelasting de enige met een aandeel boven de tien procent. De opbrengst van de parkeerbelasting wordt doorgaans grotendeels gebruikt om het parkeerbeleid te bekostigen. De gemeentekas wordt er meestal niet veel wijzer van. De overige belastingen zijn in de meeste gemeenten van gering belang. In kleine toeristische gemeenten kan de toeristenbelasting echter meer opbrengen dan de ozb.

Van de bestemmingsheffingen zijn de reinigingsheffingen (afvalstoffenheffing en reinigingsrecht) en de rioolheffing het grootst.

Waarom belasting heffen?

Deze vraag is niet zo onnozel als het misschien lijkt. Belastingen leveren natuurlijk geld op waarmee de overheid aan de slag kan. Maar er kan een andere reden zijn om belasting te heffen. Met sommige belastingen kan het gedrag van burgers of bedrijven worden gestuurd. Door belasting te heffen kunnen zaken duurder worden gemaakt, waardoor ze minder aantrekkelijk worden. Een reclamebelasting kan opzichtige reclame-uitingen terugdringen. Door middel van een parkeerbelasting kan parkeren een prijs worden gegeven, zodat schaarse parkeerruimte niet nodeloos bezet wordt gehouden. Belastingen worden dus niet alleen geheven om geld binnen te krijgen. Sommige leveren per saldo zelfs weinig geld op.

Waarop letten?

Belastingen hebben vier belangrijke kenmerken:

- de *hoogte* van de tarieven,
- de *verdeling* van de lasten,
- de mogelijkheden om gedrag te *sturen* en
- de *kosten* van de belasting.

Een goede belasting is het gevolg van een doordachte afweging in deze vier dimensies. Bij sommige belastingen kan een dergelijke afweging de vraag opwerpen of zij überhaupt geheven moeten worden.

Het kostenaspect verdient een korte toelichting. Het gaat daarbij niet alleen om de kosten die de gemeente maakt om de belastinggelden binnen te krijgen (de inningskosten), maar ook om de nalevingskosten. Dat zijn de kosten die belastingplichtigen maken, bijvoorbeeld voor de administratie ten behoeve van de toeristenbelasting. Ook kunnen belastingen economische verstoringen veroorzaken. Een hoog tarief van de toeristenbelasting kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat toeristen elders onderdak zoeken. Economische verstoring is ook een kostenpost.

Bij de verdeling van de lasten kan worden gedacht aan de lasten van één bepaalde belasting, zoals de ozb. Dat komt hieronder ter sprake, wanneer afzonderlijke belastingen worden behandeld. Het is echter van belang ook de verdeling *tussen* de verschillende belastingen niet uit het oog te verliezen. Welk deel van de opbrengst wordt uit welke belasting gehaald? Bij de lastenverdeling zijn verschillende uitgangspunten mogelijk. Bij “de vervuiler betaalt” zal gekozen worden voor kostendekkende tarieven voor bestemmingsheffingen, en voor een tarief dat bijvoorbeeld afhangt van de hoeveelheid aangeboden afval of van het waterverbruik. Aan de andere kant zal het principe “de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten” eerder tot een zwaardere last op hogere inkomens leiden. De mogelijkheden voor dat laatste zijn beperkt, omdat gemeenten geen belasting mogen heffen op inkomen of vermogen (zie tabel 24). Toch zijn er wel mogelijkheden om de lasten voor huishoudens met een laag inkomen te beperken. Ook kunnen eigenaren zwaarder worden belast dan huurders.

Ozb

Werking

De onroerendezaakbelastingen zijn verreweg de belangrijkste gemeentelijke belastingen. De opbrengst behoort tot de algemene dekkingsmiddelen en is dus niet geoormerkt. Er zijn twee onroerendezaakbelastingen: één op gebruik en één op eigendom. De ozb op het gebruik van woningen is met ingang van 2006 afgeschaft. Eigenaren van woningen betalen nog wel ozb, net als eigenaren en gebruikers van niet-woningen (voornamelijk bedrijfspanden). Eigenaren van woonwagens en woonboten betalen geen ozb; voor hen kan een roerende woon- en bedrijfsruimtenbelasting worden ingesteld.

De tarieven worden uitgedrukt als een percentage van de woz-waarde, de economische waarde van de onroerende zaken.

In 2006 en 2007 was de hoogte van de afzonderlijke tarieven gemaximeerd. Gemeenten zijn nu geheel vrij hun ozb-tarieven vast te stellen. Wel heeft het kabinet in 2008 een *macronorm* geïntroduceerd. Deze macronorm moet voorkomen dat de opbrengst van de ozb zo sterk stijgt dat de collectievelastendruk onevenredig toeneemt. De macronorm geldt voor alle gemeenten gezamenlijk. Afzonderlijke gemeenten kunnen er niet aan worden gehouden (zie blz 32).

Politieke afwegingen

Bij de ozb spelen twee politieke afwegingen. Die hebben betrekking op de hoogte van de belasting en op de verdeling van de lasten. Als sturingsinstrument is deze belasting namelijk niet geschikt, en de aan de ozb verbonden kosten zijn relatief laag.

Hoogte

De gemeente is vrij in het kiezen van de belastingtarieven. De gemeenteraad moet een afweging maken tussen enerzijds de baten die de besteding van de ozb-opbrengst opleveren, en anderzijds de baten die het de belastingbetaler oplevert zijn geld zelf uit te geven. Als de laatste euro die aan ozb binnenkomt de belastingbetaler meer kost dan het de gemeenschap oplevert in de

vorm van meer gemeentelijke voorzieningen, dan is het ozb-tarief te hoog.

Dit is natuurlijk moeilijk te bepalen. Veel gemeenten gaan er dan ook van uit dat de bestaande tarieven op een acceptabel niveau liggen, en passen jaarlijks een indexatie toe om het gestegen kostenniveau te compenseren. Verder worden de tarieven wel eens extra verhoogd om bepaalde extra voorzieningen te kunnen bekostigen. Vaak gebeurt dit ongespecificeerd, maar het komt de transparantie natuurlijk ten goede als precies wordt aangegeven welke belastingverhoging nodig is om, bijvoorbeeld, dat sportcomplex te kunnen bouwen. De raad kan dan afwegen of de baten tegen de kosten opwegen.

Wanneer jaarlijks een indexatie wordt toegepast, verwordt de discussie over de hoogte van de tarieven soms tot een technisch debat over de manier van indexeren (correctie voor inflatie, voor loonstijging, of allebei?). Dat is niet terecht. Door kostenstijgingen automatisch te compenseren via indexatie wordt de prikkel tot kostenreductie weggenomen. Bovendien is het uitgangspunt dat de bestaande tarieven, die het resultaat zijn van een historische ontwikkeling, op het goede niveau liggen, natuurlijk aanvechtbaar. Het kan dan ook zinvol zijn om de hoogte van de tarieven zelf ter discussie te stellen. Bijvoorbeeld door eens een vergelijking te maken met soortgelijke gemeenten, zie www.coelo.nl. Als de eigen gemeente substantieel hogere lasten heeft dan vergelijkbare gemeenten, zouden de lokale voorzieningen beter moeten zijn. Anders wordt er niet efficiënt gewerkt. Ozb-tarieven van verschillende gemeenten (kaarten 5 en 9) zijn echter niet direct te vergelijken. Deze Atlas bevat een maatstaf die daar wel geschikt voor is: het gestandaardiseerde ozb-tarief (kaarten 8 en 12). Dit wordt toegelicht op blz. 122.

Verdeling

Naast de hoogte van de ozb is de verdeling van de lasten een politiek strijdpunt. De onroerendezaakbelastingen kennen drie afzonderlijke tarieven: voor eigenaren van woningen, voor eigenaren van niet-woningen en voor gebruikers van niet-woningen. Elke gemeente mag zelf bepalen welk deel van de lasten op elke categorie drukt. Bij niet-woningen ligt het tarief voor de eigenaar gemiddeld 28 procent hoger dan het tarief voor

de gebruiker (kaart 13). Het tarief van de ozb op eigenaren van woningen ligt gemiddeld bijna twee keer zo hoog als dat op eigenaren van niet-woningen (kaart 14). Deze verhoudingen zijn het gevolg van vroeger bestaande wettelijke beperkingen, die nu niet meer relevant zijn. De gemeenteraad kan dus voor andere verhoudingen kiezen.

Hierbij moet wel worden bedacht dat degene die de belasting aan de gemeente overmaakt niet altijd volledig de werkelijke lasten van deze belasting draagt. Net als een winkelier de afgedragen btw op de klant zal proberen te verhalen, zal een eigenaar de betaalde ozb in de huur proberen te verrekenen. In hoeverre dat lukt hangt af van de marktverhoudingen.

Verschillende categorieën onroerende zaken zijn wettelijk van ozb vrijgesteld, zoals cultuurgrond, natuurterreinen en kerkgebouwen. In aanvulling op de verplichte vrijstellingen kan de gemeenteraad nog andere onroerende zaken vrijstellen. In de praktijk komt dit weinig voor.

Ten slotte is er nog de mogelijkheid om particulieren kwijschelding van ozb te verlenen. Omdat alleen huiseigenaren nog ozb betalen komen echter maar weinig mensen voor kwijschelding in aanmerking. De criteria voor kwijschelding zijn grotendeels door de rijksoverheid vastgesteld. Naast een lage betalingscapaciteit mag geen vermogen van betekenis aanwezig zijn (zie verder de tekst bij kaart 36 en 37). Bij huiseigenaren zal dat vaak wel het geval zijn.

Rioolheffing

Werking

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de riolering. Daarnaast hebben zij taken op het gebied van het grondwaterbeheer en de afvoer van regenwater. De kosten hiervan mag een gemeente aan burgers en bedrijven doorrekenen via een rioolheffing. Dit is een bestemmingsheffing. De opbrengst is dus geoormerkt, en mag alleen worden benut voor het gemeentelijke waterbeheer. Dit betekent dat de begrote opbrengst de begrote kosten van het waterbeheer niet mag overschrijden. Er mag dus geen "winst" op worden gemaakt. Deze eis geldt

voor de *geraamde* baten en lasten. De feitelijke kostendekking kan – achteraf gezien – incidenteel wel hoger zijn dan honderd procent.

Het is niet altijd duidelijk of bepaalde kosten uit de rioolheffing mogen worden gedekt. Gemeenten hebben wat dit betreft de nodige vrijheid. Te veel creativiteit is echter riskant. Het is belangrijk dat de gemeente de toegerekende kosten goed kan verantwoorden. Anders kan de rechter de belastingverordening onverbindend verklaren, waarmee de gehele heffing van tafel is. Dat zou een enorme financiële strop betekenen. Dit geldt niet alleen voor de rioolheffing, maar voor alle bestemmingsheffingen.

Doordat de ene gemeente andere kosten aan bijvoorbeeld het waterbeheer toerekent dan de andere, en doordat overheadkosten heel verschillend kunnen worden behandeld, zijn kostendekkingscijfers tussen gemeenten vaak moeilijk vergelijkbaar (kaart 26). Binnen grotere gemeenten is het zelfs mogelijk dat de ene dienst een andere manier hanteert om kostendekking te berekenen dan de andere.

De rioolheffing kan van de eigenaar, van de gebruiker of van allebei worden geheven. Het eigenarentarief is doorgaans een vast bedrag (kaart 20). In sommige gemeenten is het eigenarentarief gekoppeld aan de woz-waarde. Ook bij de gebruikersheffing gaat het vaak om een vast bedrag (kaart 21). Verder kan het tarief voor de gebruiker zijn gekoppeld aan het waterverbruik, de huishoudensomvang of de woz-waarde van de woning.

Politieke afwegingen

Hoogte

De eerste afweging betreft de hoogte van de rioolheffing. De begrote opbrengst mag niet hoger zijn dan de begrote kosten van het gemeentelijke waterbeheer. Lager mag echter wel. Bovendien is er discussie mogelijk over de wenselijke hoogte van de kosten van het waterbeheer.

De meeste gemeenten kiezen voor een dekkingsgraad van honderd procent (kaart 26). De kosten van het waterbeheer worden dan geheel gedekt uit de opbrengst van de heffing. Voordeel van honderd procent kostendekking is een grotere transparantie.

De burger ziet hoeveel het waterbeheer kost. Ook het andere uiterste - geen rioolheffing - is echter mogelijk. De riolering wordt dan in feite uit de ozb-opbrengst bekostigd. Wellicht leidt dit tot lagere inningskosten.

Ook over de hoogte van de kosten van het waterbeheer is politieke discussie mogelijk. De rioolheffing is in de ene gemeente veel hoger dan in de andere (kaart 22 en 23). Hoge kosten kunnen duiden op een geringe doelmatigheid, maar ook op een ruime taakopvatting. Dat laatste kan bijvoorbeeld een rol spelen bij de gemeentelijke taken op het gebied van regenwaterafvoer. Moet al het regenwater direct worden afgevoerd, of is het acceptabel dat laaggelegen wegdelen na een wolkbreuk tijdelijk ontoegankelijk zijn? Het laatste vereist aanzienlijk minder investeringen dan het eerste, vooral nu er door klimaatverandering steeds heviger buien lijken te komen. Dit is bij uitstek een politieke afweging.

Hoge kosten kunnen ook samenhangen met de bodemgesteldheid. Gemeenten met een slappe bodem hebben meer kosten als gevolg van verzakkingen. Zij ontvangen weliswaar een hogere algemene uitkering uit het gemeentefonds, maar die compenseert de hogere kosten van met name veengemeenten wellicht niet volledig.

Verdeling

Naast de hoogte van de rioolheffing kan de raad zich ook uitspreken over de verdeling van de lasten. Moet het tarief voor ieder huishouden even hoog zijn, of betalen sommige (meerpersoonshuishoudens, huishoudens die veel water gebruiken, of huishoudens in dure woningen) meer dan andere? Gemeenten maken op dit gebied heel verschillende keuzen (zie kaarten 20 en 21).

Bij een dekkingsgraad van minder dan honderd procent moet een deel van de kosten van het waterbeheer uit de algemene middelen worden gedekt. In de praktijk betekent dit dat de ozb-opbrengst daarvoor wordt aangesproken. Ook dat heeft gevolgen voor de lastenverdeling. De ozb-aanslag hangt immers af van de woz-waarde, en de rioolheffing in de meeste gemeenten niet. Belangrijker nog: alleen woningeigenaren betalen ozb. Sommige gemeenten kiezen er bewust voor om

de tarieven van rioolheffing en reinigingsheffing laag te houden, en de tekorten via de ozb te dekken. Dit wordt wel de “woonlastenbenadering” genoemd. Uit onderzoek is gebleken dat vooral gemeenten met een linkse raad hiervoor kozen.⁸⁷

In het verlengde hiervan ligt dat gemeenten kunnen kiezen of ze gebruikers, eigenaren of allebei voor de rioolheffing aanslaan. Zo is het mogelijk op bescheiden wijze aan inkomenspolitiek te doen, door eigenaren meer te laten betalen dan gebruikers. Dit heeft echter alleen het beoogde effect als huiseigenaren de gemeentelijke lasten niet volledig aan hun huurders doorberekenen. Anders kan een nadruk op eigenarenheffingen zelfs een averechtse uitwerking hebben, doordat gebruikers geen kwijtschelding van eigenarenheffingen kunnen aanvragen.⁸⁸

Verder is het mogelijk kwijtschelding te verlenen aan huishoudens met een laag inkomen (zie kaart 37). Dit leidt natuurlijk wel tot hogere lasten voor de overige huishoudens. De wenselijkheid hiervan is een politiek vraagstuk. Willen wij kwijtschelding verlenen, hoe streng zijn wij daarbij en geldt die kwijtschelding voor de gehele aanslag of een deel daarvan? Wat betreft de voorwaarden voor kwijtschelding bestaan wel landelijke regels, zodat de gemeentelijke beleidsvrijheid niet onbeperkt is (zie de tekst bij kaart 36).

Sturing

Van alle huishoudens woont 9,5 procent in gemeenten waar het te betalen bedrag afhangt van het waterverbruik (kaart 21). Dit zou een remmend effect kunnen hebben op het waterverbruik. De rioolheffing werkt dan als sturingsinstrument. Bij de rioolheffing is het eenvoudiger om het principe “de vervuiler betaalt” in te voeren dan bij de reinigingsheffing. Dat komt omdat de praktische problemen van het heffen naar rato van het watergebruik veel kleiner zijn: ontwijking (afvaltoerisme) is niet mogelijk, en in vrijwel alle woningen zijn inmiddels watermeters geïnstalleerd. Uit onderzoek blijkt echter dat watergebruik minder gevoelig is voor prijsprikkels dan afvalaanbod.⁸⁹

Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht

Werking

Gemeenten kunnen de kosten van de afvalinzameling en -verwerking op twee manieren aan huishoudens

in rekening brengen: via een reinigingsrecht of via een afvalstoffenheffing. De opbrengst van deze *reinigingsheffingen* mag alleen worden gebruikt om de kosten te dekken van de afvalinzameling en verwerking. Net als bij de rioolheffing mag de begrote opbrengst de begrote kosten niet overschrijden.

Slechts één van beide heffingen wordt opgelegd. De *afvalstoffenheffing* (Wet milieubeheer, artikel 15.33) dient te worden betaald ongeacht of er daadwerkelijk afval wordt aangeboden. Bij het *reinigingsrecht* (Gemeentewet, artikel 229, eerste lid) is alleen diegene belastingplichtig die van de reinigingsdienst (of afvalcontainers) gebruik maakt. Er zijn gemeenten die ook bedrijfsafval inzamelen. De kosten daarvan kunnen worden gedekt met een reinigingsrecht. Bedrijven die een particulier bedrijf inschakelen voor hun afval betalen geen reinigingsrecht.

Gemeenten hanteren bij de reinigingsheffingen diverse tariefsystemen (kaart 15). De meeste gemeenten laten het tarief afhangen van de huishoudensomvang. Ook een vastrecht komt nog vrij veel voor. Soms is de tariefstructuur erg ingewikkeld. Bij een vastrecht of een tarief gekoppeld aan de huishoudensomvang kost het aan de straat zetten van meer afval de burger niets extra, maar de gemeente wel. Door het ontbreken van een prijs voor het aanbieden van meer afval is de hoeveelheid afval vermoedelijk groter dan wenselijk. Om de burger een direct belang te geven bij het beperken van de afvalstroom is het tarief in een groot aantal gemeenten daarom gekoppeld aan de aangeboden hoeveelheid afval. Men betaalt dan per kilo, per zak of per lediging (vaak gecombineerd met een vastrecht). Het aandeel gemeenten dat van een dergelijke tariefdifferentiatie (of *diftar*) gebruik maakt is vanaf de tweede helft van de jaren negentig flink toegenomen (zie de tekst bij kaart 15).

Politieke afwegingen

Hoogte

Gemeenten kunnen de kosten van de afvalinzameling en -verwerking op twee manieren beperken. Er kan doelmatiger worden gewerkt, en de dienstverlening kan worden beperkt.

Tegen doelmatigheid zal niemand bezwaar hebben. Een belangrijke keus hierbij is: zelf doen of uitbesteden? Uit onderzoek blijkt dat het uitbesteden van de inzamelingsdienst vaak goedkoper is dan zelf inzamelen.⁹⁰ Hierbij maakt het niet uit of wordt uitbesteed aan een particulier bedrijf of aan een overheidsbedrijf of een samenwerkingsverband. Door uitbesteden kunnen schaalvoordelen worden behaald. Dat geldt natuurlijk vooral voor kleine gemeenten.

De vraag naar het gewenste niveau van dienstverlening is een politieke. Denk hierbij aan de ophaalfrequentie, het gemak waarmee bijvoorbeeld snoeiafval kan worden ingeleverd en de openingstijden van de milieustraat.

De hoogte van het tarief hangt behalve van de kosten af van de gekozen kostendekking (kaart 25). Bij een kostendekking van minder dan honderd procent wordt een deel van de lasten door anderen gedragen (bijvoorbeeld ozb-betalers).

Verdeling en sturing

Het tarief kan een vastrecht zijn, of afhankelijk worden gemaakt van de huishoudensomvang of het afvalaanbod (een bedrag per bak, per zak of per kilo), zie kaart 16. Dit is tegelijk een verdelingsvraagstuk en een milieuvraagstuk. Gemeenten kunnen de reinigingsheffing namelijk gebruiken als sturingsinstrument, om het afvalaanbod te verlagen en het hergebruik te bevorderen. Diftargemeenten zamelen per inwoner inderdaad minder afval in, zo blijkt uit onderzoek.⁹¹ Dit komt vooral doordat veel meer afval gescheiden wordt aangeboden (papier, glas enzovoort), en doordat meer mensen zelf een compostbak in hun tuin zetten. Tegenover de afvalreductie staat dus een grotere eigen inspanning van de burger (vaker naar de glasbak, bijvoorbeeld). Toch levert diftar per saldo een milieuwinst op van naar schatting drie euro per inwoner per jaar. Diftar kent echter hogere inningskosten dan eenvoudiger tariefsystemen. Diftar invoeren om economische overwegingen heeft dus alleen zin wanneer een gemeente de uitvoeringskosten laag kan houden - minder dan drie euro per inwoner per jaar (prijsspeil 2006). Diftar kan echter ook worden ingevoerd op basis van rechtvaardigheidsoverwegingen. De betaling is immers direct aan het profijt gekoppeld. Bij diftar draaien kleine of milieuvriendelijke huishoudens niet

op voor de hogere kosten die worden veroorzaakt door grote of vervuilende huishoudens.

Een van de redenen voor het feit dat niet alle gemeenten diftar zullen gaan hanteren is het risico van “afvaltoerisme”, waarbij vuilnis wordt gedumpt of bijvoorbeeld op het werk of via familie in een andere gemeente wordt ingeleverd. Onderzoek suggereert dat dit in ons land niet op grote schaal voorkomt.⁹² De regionale concentratie van diftargemeenten (zie kaart 16) beperkt de mogelijkheden van afvaltoerisme. Gemeenten waar gratis een zak aan de straat kan worden gezet zijn dan immers verder weg. Hoewel niemand serieus zal overwegen een dergelijk systeem in bijvoorbeeld Amsterdam te introduceren, zijn er wel degelijk steden die met diftar werken (onder meer Nijmegen, Maastricht en Apeldoorn).

Een andere reden om diftar niet in te voeren is dat een diftarsysteem ook kosten met zich meebrengt. Afvalwagens moeten kunnen registreren welke containers zij legen en huishoudens moeten op de juiste manier worden gefactureerd. Per saldo blijken de kosten en de milieubaten tegen elkaar op te wegen.

Ten slotte is er de vraag of aan huishoudens met een laag inkomen kwijtschelding moet worden verleend of niet (kaart 36). Dit leidt tot hogere lasten voor de overige huishoudens. De wenselijkheid hiervan is een politiek vraagstuk. Wat betreft de voorwaarden voor kwijtschelding bestaan landelijke regels, zodat de gemeentelijke beleidsvrijheid niet onbeperkt is (zie de tekst bij kaart 36 en 37).

Heffingskorting

Werking

Tot 2005 bestond de zogeheten zalmsnip, een korting op de gemeentelijke belastingaanslag van oorspronkelijk honderd gulden, die door de rijksoverheid werd bekostigd. Nadien verlenen enkele gemeenten op eigen kosten een heffingskorting (kaart 27). Het gaat om een vaste korting op het te betalen bedrag, doorgaans ter waarde van enkele tientallen euro's.

Politieke afwegingen

Of een heffingskorting wordt verleend, en hoe hoog die dan moet zijn, is een puur politiek vraagstuk. Een heffingskorting kan een handig instrument zijn om een incidentele meevaller aan de belastingbetaler terug te geven. Wanneer jaar op jaar een korting wordt verleend kan wellicht net zo goed het belastingtarief worden verlaagd. Een mogelijk verschil tussen beide opties is dat sommige gemeenten de heffingskorting uitbetalen aan huishoudens die als gevolg van kwijtschelding geen lokale belasting betalen. Via de heffingskorting kan dus een “negatieve belasting” worden uitbetaald aan huishoudens met een laag inkomen. Dit kan echter ook op meer transparante manieren, via het lokale armoedebeleid.

Parkeerbelastingen

Werking

De parkeerbelastingen bestaan sinds 1991. Ze zijn ingevoerd om gemeenten de mogelijkheid te geven (strafrechtelijke) parkeerboetes te vervangen door een (fiscale) naheffingsaanslag. Hierdoor kunnen gemeenten de handhaving van het betaald parkeren in eigen hand nemen.

De Gemeentewet (artikel 225) onderscheidt twee parkeerbelastingen: een belasting op het parkeren op een bepaalde plaats, tijdstip en wijze, en een belasting op een vergunning om op een bepaalde plaats en wijze te mogen parkeren. De opbrengst van deze belastingen is niet geïndexeerd.

Wie parkeert zonder de verschuldigde parkeerbelasting te betalen kan een naheffingsaanslag worden opgelegd. Die bestaat uit twee onderdelen: de naheffing zelf, en een vergoeding voor de kosten van het opleggen van die naheffing. Voor het bepalen van de naheffing wordt doorgaans uitgegaan van een parkeertijd van één uur. Als blijkt dat de parkeertijd langer is (bijvoorbeeld doordat de betreffende wagen later op de dag opnieuw wordt gecontroleerd) wordt van een langere tijd uitgegaan. De kostenvergoeding, die per dag slechts éénmaal mag worden opgelegd, mag hooguit kostendekkend zijn. Aan de hoogte hiervan is bovendien een wettelijk maximum gesteld dat jaarlijks wordt geïndexeerd.

Parkeertarieven mogen afhankelijk worden gemaakt van de locatie. Het is niet toegestaan om voor auto's die relatief sterk vervuilen hogere tarieven te rekenen. Wel wordt overwogen deze mogelijkheid in te voeren, met het doel de luchtkwaliteit in binnensteden te verbeteren. Wellicht mogen enkele grote gemeenten hiermee binnenkort experimenteren.

Politieke afwegingen

Sturing

De parkeerbelasting wordt voornamelijk gebruikt als instrument voor het parkeerbeleid. Door parkeren een prijs te geven kan worden voorkomen dat schaarse parkeerruimte voortdurend bezet wordt gehouden. De parkeerbelasting is een effectief sturingsinstrument. Door tarieven hoog genoeg te maken kan er voor worden gezorgd dat er ook in gebieden met een hoge parkeerdruk altijd wel een plaatsje kan worden gevonden. Ook kan met deze belasting desgewenst worden voorkomen dat bijvoorbeeld forensen massaal parkeerplaatsen in woonwijken bezetten. Via parkeerbeleid kan de automobiliteit worden afgeremd, waardoor reistijden lager worden en de leefbaarheid groter wordt.⁹³ Een verhoging van parkeertarieven met 10 procent leidt tot zo'n 3 procent afname van het autogebruik.⁹⁴

Kosten

Met de parkeerbelasting gaan aanzienlijke kosten gepaard. Controleurs op straat moeten er voor zorgen dat de belasting wordt nageleefd en dat naheffingsaanslagen worden opgelegd. Per saldo levert de parkeerbelasting de gemeentekas dus niet altijd zo veel op. Deze belasting wordt vaak vooral gebruikt als een zichzelf financierend instrument van het parkeerbeleid. Natuurlijk is het mogelijk door middel van hoge tarieven een netto-opbrengst te genereren, maar de economische verstoring die dat kan opleveren (klanten van de lokale middenstand kunnen naar andere gemeenten worden verjaagd) moet dan wel op de koop toe worden genomen.

Toeristenbelasting

Werking

Belastbaar feit is het in de gemeente "verblijf houden" van niet-inwoners. Dat kan gaan om een

hotelovernachting, maar ook om bijvoorbeeld een verblijf op een schip (watertoeristenbelasting). De opbrengst van de toeristenbelasting behoort tot de algemene middelen. Gemeenten zijn dan ook niet verplicht het geld te besteden aan toerismegerelateerde voorzieningen, maar dat gebeurt vaak wel. Eigenlijk is de term toeristenbelasting niet juist, want een gemeente kan ieder verblijf, ook een niet-toeristisch verblijf, belasten.

De tariefstructuur van de toeristenbelasting kan buitengewoon ingewikkeld zijn, met aparte tarieven voor campings, bungalows, diverse soorten hotels, enzovoort. De meeste gemeenten hanteren een vast bedrag per overnachting (zie kaart 39). Soms wordt wel reductie gegeven voor scholen of andere groepen. Ook hangt het te betalen bedrag wel af van de overnachtingsprijs of het aantal sterren van het hotel. Dit komt met name voor in de grote steden.

Veel gemeenten maken gebruik van forfaitaire bedragen. Een hotel of camping wordt dan bijvoorbeeld aangeslagen voor een van tevoren vastgesteld aantal overnachtingen. Is het werkelijke aantal lager, dan kan de eigenaar verzoeken conform het feitelijke overnachtingstarief te worden aangeslagen.

De uitgebreide jurisprudentie op het gebied van de toeristenbelasting geeft aan dat het heffen van deze belasting niet geheel zonder problemen is.⁹⁵ Vaak gaat het om het begrip "verblijf houden", dat niet goed is omschreven. Ook forfaits blijken voor de rechter niet altijd overeind te blijven.

Politieke afwegingen

Wel of geen toeristenbelasting?

De eerste vraag die hier kan worden gesteld is of een gemeente eigenlijk wel toeristenbelasting moet heffen. Dat heeft uiteraard alleen zin in gemeenten waar veel toeristen overnachten. Met name voor kleine gemeenten die veel gasten ontvangen kan de toeristenbelasting een goed instrument zijn om de extra voorzieningen die hiervoor nodig zijn te bekostigen. In 2014 kent 78 procent van de gemeenten een toeristenbelasting (kaart 39).

Er bestaat echter de nodige politieke weerstand tegen de toeristenbelasting. Met een ijzeren regelmaat pleiten belangenorganisaties als ANWB, VNO-NCW, Recron en Horeca Nederland voor afschaffing of voor maximumtarieven. De kritiek spitst zich over het algemeen toe op tariefstijgingen, administratieve lasten en het feit dat de opbrengst niet altijd geheel aan de toeristische sector wordt besteed. Uit onderzoek in opdracht van het kabinet blijkt echter dat het beeld van de toeristenbelasting als melkkoe onjuist is, dat de administratieve lasten niet verontrustend zijn en dat de toeristenbelasting niet marktverstorend werkt.⁹⁶ Belangenorganisaties stellen dat de toeristenbelasting de lokale horeca uit de markt prijst, waardoor toeristen liever naar andere landen gaan. Dit argument wordt niet bepaald onderbouwd door berichten in de pers waaruit blijkt dat veel horeca-ondernemers van hun gasten een hogere “toeristenbelasting” incasseren dan zij aan de gemeente hoeven te betalen.⁹⁷

Hoogte

Bij het vaststellen van de hoogte van het tarief kan het nuttig zijn een blik te werpen op de tarieven in naburige of ‘concurrerende’ gemeenten (kaart 40). Hierbij moet worden bedacht dat een paar dubbeltjes extra op de prijs voor een overnachting er vermoedelijk niet veel mensen van zal weerhouden in de gemeente te overnachten.

Verdeling

Voor toeristen interessante gemeenten kunnen deze belasting gebruiken om een deel van de lokale lasten af te wentelen op niet-inwoners. Sommige gemeenten halen met de toeristenbelasting meer binnen dan met de ozb. Via de tariefstructuur is het mogelijk om dure overnachtingen zwaarder te belasten dan goedkope. Over de wenselijkheid hiervan kan de raad zich uitspreken.

Kosten

Bedacht moet worden dat de kosten van een belasting, zowel voor de gemeente als voor de belastingplichtige, vaak toenemen naarmate de tariefstructuur ingewikkelder wordt. Wanneer de tarieven hoog zijn kan een toeristenbelasting vakantievierders afschrikken, hetgeen leidt tot economische verstoringen.

Precariobelasting

Werking

Precariobelasting kan worden geheven over het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om reclameborden of geldautomaten die uitsteken boven gemeentegrond, of om winkeluitstallingen en caféterrassen op gemeentegrond. Diverse tariefsystemen kunnen worden gehanteerd. Voor terrassen geldt bijvoorbeeld vaak een bedrag per vierkante meter, dat soms weer afhankelijk is van de lokatie.

Sommige zaken kunnen óf via een precariobelasting óf via een reclamebelasting worden belast. Dat geldt bijvoorbeeld voor reclameborden of lichtbakken die uitsteken boven gemeentegrond, en voor winkeluitstallingen op straat.

Precariobelasting kan onder meer worden geheven op het hebben van ondergrondse en bovengrondse leidingen. Drinkwaterbedrijven en andere nutsbedrijven betalen hierdoor in verschillende gemeenten precariobelasting. Uiteindelijk komt de rekening voor de precariobelasting echter te liggen bij de consument (zie eindnoot 8).

Politieke afweging

Precario kan, net als de reclamebelasting, worden ingezet als sturingsmechanisme om opzichtige reclame-uitingen of uitstallingen op straat tegen te gaan. In tegenstelling tot de reclamebelasting kan alleen precario worden geheven over reclamevoorwerpen boven gemeentegrond.

De aan deze belasting gekoppelde kosten zijn hoog in relatie tot de opbrengst. Het heffen van precario voor terrassen op gemeentegrond voorkomt dat de gebruikers daarvan een oneerlijk concurrentievoordeel hebben ten opzichte van ondernemers die een terras op eigen grond exploiteren.

Hondenbelasting

Werking

De hondenbelasting is een van de oudste van de thans bestaande belastingen van ons land. Deze belasting wordt al genoemd in de eerste Gemeentewet uit 1851. Bij invoering had de hondenbelasting als doel het aantal honden terug te dringen, om zo hondsdelheid en andere overlast tegen te gaan.⁹⁸ Tegenwoordig is het vooral een dekkingsmiddel. Het is overigens niet toegestaan onder verwijzing naar de hondenbelasting andere huisdieren (katten, paarden) te belasten.

Anders dan vaak wordt gedacht behoort de opbrengst van de hondenbelasting tot de algemene middelen. De opbrengst hoeft dus *niet* te worden besteed aan het opruimen van hondenpoep. Gemeenten mogen de hondenbelasting echter het karakter van een bestemmingsheffing geven. Op die manier kunnen bijvoorbeeld honden buiten de bebouwde kom worden vrijgesteld. Als de gemeente de opbrengst bestemt voor het bestrijden van hondenoverlast binnen de bebouwde kom, is geen sprake van ongeoorloofde discriminatie.⁹⁹ In 2013 is nogmaals door de Hoge Raad bevestigd dat het heffen van een hondenbelasting is toegestaan en geen discriminatie is. Ook niet als de opbrengsten uit de belasting niet direct ten goede komen aan de kosten die worden veroorzaakt door hondenbezitters.¹⁰⁰

Gemeenten kunnen hondenbelasting heffen op basis van artikel 226 van de Gemeentewet. Degene die de hond houdt is belastingplichtig. Dat kan zowel de eigenaar zijn als de verzorger. Als een gezin meer dan één hond houdt wordt één van de gezinsleden als houder van alle honden beschouwd. Het tarief kan voor elke hond gelijk zijn, maar vaak loopt het tarief op met het aantal honden. Veel gemeenten kennen een apart tarief voor kennels. Er zijn geen wettelijke vrijstellingen.

Politieke afwegingen

Wel of geen hondenbelasting?

Net als bij de toeristenbelasting is de eerste relevante politieke vraag bij de hondenbelasting of een gemeente deze belasting moet heffen of niet.

De meeste gemeenten doen dit wel (kaart 42). Een voordeel van deze belasting is dat het een bron is van vrij besteedbare inkomsten, die lagere ozb-tarieven mogelijk maakt. De hondenbelasting kent echter ook nadelen.

Kosten

Doordat deze belasting controle op hondenbezit nodig maakt liggen de uitvoeringskosten aanzienlijk hoger dan die van bijvoorbeeld de ozb. Is deze belasting die hoge kosten waard? De raad mag het zeggen.

Sturing

Een mogelijke reden om hondenbelasting te heffen is dat dit wellicht een remmende werking heeft op het hondenbezit. Honden kunnen immers overlast geven, bijvoorbeeld in de vorm van poep en lawaai. Volgens economen van het CPB leidt de hondenbelasting echter vaak tot *meer* hondenpoepoverlast.¹⁰¹ Dit komt doordat hondenliefhebbers zich bij de huidige tarieven niet snel van de koop van een hond laten afbrengen. Daarvoor zijn de tarieven te laag. Gevolg is dat het demotiverende effect op het opruimgedrag van het baasje vaak domineert. Het baasje denkt: ik betaal er toch voor?, en laat de rommel op straat liggen. Het is mogelijk via de hondenbelasting de hondenoverlast terug te dringen, maar dan moet het tarief voor de eerste hond hoog genoeg zijn: volgens de onderzoekers minimaal 100 euro.¹⁰² Een dergelijk tarief komt weinig voor (kaart 42).

Verdeling

Sommige gemeenten houden het tarief voor één hond laag, en hanteren hogere tarieven voor eventuele extra honden. De gedachte is dan dat op deze manier iedereen zich een hond kan permitteren. Het houden van meer dan één hond wordt dan kennelijk als luxe beschouwd, en het houden van één hond niet.

Gemeenten kunnen sommige soorten honden van de hondenbelasting vrijstellen. Dan kan bijvoorbeeld gelden voor blindengeleidehonden.

Forensenbelasting

Er kan een forensenbelasting worden geheven van niet-inwoners die in een jaar meer dan negentig keer in de gemeente overnachten of er op meer dan negentig dagen per jaar voor zichzelf of hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden.

De forensenbelasting betreft een vast bedrag per woning of een percentage van de woz-waarde van de woning. De wet maakt een uitzondering voor mensen die in een ziekenhuis of een andere zorginstelling worden verpleegd of verzorgd.

Deze belasting vertoont enige overlap met de toeristenbelasting: sommige belastbare feiten kunnen zowel onder een toeristenbelasting als onder een forensenbelasting worden gebracht.

Reclamebelasting

Openbare aankondigingen die vanaf de openbare weg kunnen worden gezien kunnen via een reclamebelasting worden belast. Het tarief kan bijvoorbeeld samenhangen met de oppervlakte van de reclame-uiting. Aangezien het, net als bij de hondenbelasting, arbeidsintensief is om te controleren of alle belastingplichtigen zich wel melden, gaat deze belasting gepaard met relatief hoge kosten. De opbrengst is doorgaans laag. Een reclamebelasting kan worden gebruikt als sturingsinstrument om opzichtige reclameborden, lichtbakken of uitstallingen tegen te gaan. Gemeenten hebben echter ook andere manieren om dit te doen. Slechts weinig gemeenten kennen een reclamebelasting.

Baatbelasting

Werking

Gemeenten kunnen baatbelasting heffen van onroerende zaken die gebaat zijn bij bepaalde gemeentelijke voorzieningen. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om het aanleggen van riolering of het leggen van sierbestrating op wegen of pleinen. De huidige baatbelasting bestaat sinds 1995, en is eigenlijk een samenvoeging van de vroegere baatbelasting en de bouwgrondbelasting.

Wil een gemeente baatbelasting kunnen heffen, dan moet vóórdat met de aanleg van de voorziening wordt begonnen een zogeheten bekostigingsbesluit worden genomen. Hierin staat welk gebied bij de voorziening is gebaat, en in welke mate de kosten zullen worden verhaald. Dit laatste mag hooguit honderd procent zijn. De gemeente mag zelf de heffingsmaatstaf bepalen. Dit kan bijvoorbeeld

de oppervlakte van het object zijn, of de breedte van het pand dat aan de heringerichte winkelstraat grenst. Er moet wel een zeker verband zijn tussen de heffingsmaatstaf en de mate van gebaatheid. Het te betalen bedrag kan ineens worden geheven, of uitgespreid over maximaal dertig jaar.

In veel gevallen wordt geprobeerd met de eigenaren van de gebate objecten tot privaatrechtelijke overeenkomsten te komen om de kosten te verhalen. Er moet dan eerst een exploitatieverordening worden vastgesteld, op basis waarvan – op vrijwillige basis – exploitatieovereenkomsten kunnen worden aangegaan. Wie een exploitatieovereenkomst sluit koopt hiermee de baatbelasting af. De baatbelasting fungeert dan als stok achter de deur, en wordt alleen geheven in de gevallen waarin het niet mogelijk bleek een overeenkomst te sluiten.

Politieke afweging

In veel gevallen is het moeilijk aan te tonen dat een object bij de betreffende voorziening is gebaat. Ook is soms lastig aannemelijk te maken dat de voorziening in aanmerking komt voor het heffen van baatbelasting. Dit mag namelijk niet als sprake is van onderhoud, of in gevallen waarin de baten zich over een groter gebied uitstrekken dan is aangegeven in het bekostigingsbesluit. Op het gebied van de baatbelasting bestaat een uitgebreide jurisprudentie. Het risico op onverbindendheid is groot. Dit pleit voor het waar mogelijk inschakelen van het instrument van de exploitatieovereenkomst. Doordat dit een vrijwillige basis heeft is de weerstand doorgaans kleiner. Een bijkomend voordeel is dat exploitatieovereenkomsten al kunnen worden afgesloten voordat de betrokken voorziening wordt aangelegd, zodat de gemeente eerder over geld beschikt. Soms zijn er nog andere alternatieven om voorzieningen te bekostigen. Zo kunnen de kosten van het bouwrijp maken van grond worden verrekend in de verkoopprijs.

Door de moeilijkheden die aan de baatbelasting zijn verbonden wordt deze belasting weinig toegepast. Sommige gemeenten hebben diverse baatbelastingen tegelijk lopen, soms van jaren her.

Roerende woon- en bedrijfs-ruimtenbelasting

Werking

De roerende woon- en bedrijfsruimtenbelasting kan worden geheven over woonwagens en woonboten. Verder is deze belasting vergelijkbaar met de ozb. Ook moeten de tarieven gelijk zijn aan de ozb-tarieven.

Politieke afweging

De roerende woon- en bedrijfsruimtenbelasting maakt het mogelijk eigenaren en bewoners van woonboten en woonwagens fiscaal net zo te behandelen als bewoners van woningen. Daar staan wel extra kosten tegenover. Omdat de meeste gemeenten weinig woonboten en woonwagens binnen hun grenzen hebben is de opbrengst van deze belasting doorgaans gering. De extra uitvoeringskosten van deze belasting moeten worden afgewogen tegen het feit dat eigenaren en bewoners van woonboten en woonwagens zonder deze belasting zouden worden bevoordeeld ten opzichte van eigenaren en bewoners van niet-mobiele woningen.

Omgevingsvergunning voor bouwen

Werking

Door het verlenen van een omgevingsvergunning voor bouwen (voorheen bouwleges) kunnen gemeenten de kosten dekken die samenhangen met het door hen uitgeoefende toezicht op het bouwen. Deze kosten hebben betrekking op indiening, toetsing, inspectie, controle, advies en welstand. Bouwaanvragen ondergaan diverse toetsingen. Zij worden getoetst aan onder meer het bestemmingsplan, de welstandseisen, de bouwverordening, het bouwbesluit en de regels omtrent monumenten. De omgevingsvergunning is een bestemmingsheffing. Bij bestemmingsheffingen mag de begrote opbrengst de begrote kosten niet overschrijden. Omdat de opbrengst sterk afhangt van de ingediende bouwaanvragen, die op hun beurt weer conjunctuurgevoelig zijn, kan de opbrengst van jaar op jaar aanzienlijk fluctueren. Achteraf kan dan blijken dat de opbrengst hoger is geweest dan de

kosten. Dat is juridisch geen probleem, zolang er maar sprake is van realistische begrotingen. Een structureel overschot is dus niet acceptabel.

Het tarief hangt vaak af van de omvang van de bouwaanvraag (de bouwkosten). Het kan gaan om een vast percentage van de bouwsom, of om een gestaffeld tarief (zie blz 98).

Politieke afwegingen

Veel gemeenten streven naar kostendekkende bouwleges. Dit hoeft natuurlijk niet, maar dan betalen anderen (bijvoorbeeld ozb-betalers) de rekening voor een deel.

Er bestaat de nodige weerstand tegen de voor velen moeilijk te begrijpen verschillen tussen de hoogte van de bouwleges voor bouwaanvragen van verschillende omvang, en tussen tarieven in verschillende gemeenten. Dit hangt samen met de vaak ondoorzichtige tariefstructuur die wordt gehanteerd. Wanneer het tarief is gekoppeld aan de bouwsom kan het te betalen bedrag voor grote projecten sterk oplopen. Grote projecten zijn weliswaar soms duurder om te beoordelen, maar de kosten zijn niet recht evenredig met de bouwsom.

Tarieven burgerzaken

Werking

Voor het afgeven van een paspoort, een rijbewijs, een afschrift uit de gemeentelijke basisadministratie of een ander document kan een gemeente een prijs vragen. Bij paspoort, rijbewijs en identiteitskaart bestaan de kosten uit een rijksdeel en een gemeentedeel. De tarieven voor een paspoort en een identiteitskaart zijn al een aantal jaar gebonden aan een landelijk geldend maximum, dat jaarlijks aan de inflatie wordt aangepast. Sinds dit jaar geldt er ook een maximum tarief voor rijbewijzen. Tarieven voor andere documenten zijn op dit moment niet aan een maximum gebonden. In principe mogen de geheven rechten niet meer dan kostendekkend zijn, maar dit geldt niet voor elk tarief afzonderlijk, zodat kruissubsidiëring mogelijk is.

Politieke afwegingen

Hoogte

Prijsverschillen tussen gemeenten (zie kaart 44 tot en met 50) kunnen samenhangen met verschillen in doelmatigheid, verschillen in de mate van kostendekkendheid of verschillen in service (avondopenstelling of niet, korte of lange wachttijd voor het loket).

Verschillen in doelmatigheid zijn soms af te leiden uit benchmarks waarin verschillende gemeenten worden vergeleken. Dit soort benchmarks wordt steeds vaker gehouden. In geval van twijfel kan de raad er op aandringen dat de gemeente aan zo'n benchmark meedoet, en dat de uitkomsten openbaar worden gemaakt (dat gebeurt niet altijd automatisch).

Verdeling

Het is mogelijk te kiezen voor niet-kostendekkende tarieven. Zo kan trouwen bijvoorbeeld om politieke redenen goedkoper worden gemaakt. Gevolg is wel dat anderen voor de kosten opdraaien. Dit kunnen andere klanten zijn van burgerzaken (duurdere rijbewijzen, bijvoorbeeld), of ozb-betalers. De tarieven bij burgerzaken mogen niet hoger zijn dan het kostendekkende niveau. Dit geldt echter niet voor elk tarief afzonderlijk, maar voor de verordening als geheel. Dit maakt kruissubsidiëring mogelijk.

Kosten

De laatste jaren hebben veel gemeenten de openingstijden van de afdeling burgerzaken verruimd. Klanten verwachten tegenwoordig ook na vieren of zelfs in de avonduren terecht te kunnen. Daarmee zijn kosten gemoeid, die bij een gelijk niveau van kostendekkendheid tot hogere tarieven leiden. Dit vereist een afweging van kosten tegen baten.

Lijkbezorgingsrechten

Voor een plaats op een begraafplaats of het gebruik van een crematorium kan een gemeente een prijs vragen. De gemeente mag de grondslag van deze bestemmingsheffing zelf kiezen. Vaak gaat het bij een graf om een vast bedrag per jaar. De tarieven zijn de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen omdat gemeenten de kostendekking wilden

verhogen. Toch zijn de tarieven in veel gemeenten nog steeds niet kostendekkend.¹⁰³ Omdat het om een bestemmingsheffing gaat mogen de tarieven niet boven kostendekkend niveau uitkomen.

Bijlage 3 Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?

Appels en peren op één lijn

Een van de doelen van deze atlas is het vergelijken van de hoogte van de belastingen in verschillende gemeenten. Dat is niet zo eenvoudig als het lijkt. Zo wordt bijvoorbeeld bij gelijke ozb-tarieven in gemeenten met dure huizen meer ozb betaald dan in gemeenten met goedkope huizen. Verder kan een gemeente met hoge ozb-tarieven weer lage tarieven kennen voor rioolheffing of reinigingsheffing. Ook zijn sommige gemeenten veel meer aangewezen op hun eigen belastinginkomsten dan andere gemeenten, omdat zij een lagere uitkering ontvangen uit het gemeentefonds.

Hoe kunnen lokale lasten nu zinvol worden vergeleken? Wij onderscheiden hierbij twee perspectieven: dat van de belastingbetaler en dat van de gemeente. Voor de belastingbetaler gaat het er in de eerste plaats om hoeveel hij betaalt. Voor de gemeente gaat het er om hoeveel middelen de belastingheffing per saldo oplevert, en dus hoeveel middelen beschikbaar komen om voorzieningen te bekostigen.

Eerst gaan we na hoe de hoogte van de ozb vanuit deze perspectieven kan worden vergeleken. Daarna kijken we naar het geheel van de gemeentelijke woonlasten: ozb, rioolheffing en reinigingsheffing.

Vergelijking hoogte ozb: het perspectief van de belastingbetaler

Om te weten te komen of de ozb in de ene gemeente hoger is dan in de andere heeft het weinig zin om de ozb-tarieven te vergelijken. Immers, lage tarieven kunnen in combinatie met een hoge grondslag best tot een hoge belastingaanslag leiden. Een zelfde soort huis is in de ene gemeente veel duurder dan in de andere. Bovendien staan in de ene gemeente meer villa's dan in de andere. Vanuit het standpunt van de belastingbetaler is de *gemiddelde belastingaanslag* een nuttiger indicator dan het tarief. Dit is de aanslag voor een woning met een voor de gemeente geldende gemiddelde

waarde, ofwel, wat de gemiddelde burger aan ozb betaalt. Omdat niet-woningen zeer divers van aard en waarde zijn is dit concept voor niet-woningen minder geschikt. De gemiddelde ozb-aanslag voor woningen is weergegeven in kaart 7.

Vergelijking hoogte ozb: het perspectief van de gemeente

Vanuit het gezichtspunt van de gemeente moet rekening worden gehouden met iets anders. Gemeenten met veel dure woningen en bedrijfspanden binnen hun grenzen (en dus een grote belastingcapaciteit) ontvangen bij een bepaald ozb-tarief een hogere opbrengst dan gemeenten met minder dure onroerende zaken. Anders gezegd: gemeenten met veel dure onroerende zaken binnen hun grenzen kunnen met een laag ozb-tarief toch een redelijke opbrengst binnen halen.

De rijksoverheid compenseert gemeenten gedeeltelijk voor dergelijke verschillen door daarmee rekening te houden bij de verdeling van de algemene uitkering die gemeenten ontvangen uit het gemeentefonds. Als het verdeelsysteem van de algemene uitkering de verschillen in belastingcapaciteit volledig zou verevenen, zouden twee gemeenten met dezelfde ozb-tarieven per saldo dezelfde algemene middelen ontvangen (ozb en algemene uitkering opgeteld). De verevening is echter niet volledig.

Doordat niet volledig wordt verevend kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken berekenen wij *gestandaardiseerde* tarieven (kaart 8 en kaart 12). Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de eigeninkomstenmaatstaf) dezelfde ozb-opbrengst per inwoner. Een gemeente met hoge gestandaardiseerde ozb-tarieven kan dus meer voorzieningen bekostigen

dan gemiddeld, tenzij het lokale kostenniveau hoger ligt. In de verantwoording achter in deze atlas staat hoe de gestandaardiseerde tarieven precies worden berekend.

Woonlasten: het perspectief van de belastingbetaler

De hoogte van de ozb kan vanuit het perspectief van de belastingbetaler worden vergeleken aan de hand van de gemiddelde belastingaanslag. Maar, zoals gezegd, de ozb kan hoog zijn terwijl de tarieven voor de rioolheffing of de reinigingsheffing laag zijn, of omgekeerd. Sommige gemeenten bekostigen (een deel van) de kosten van de riolering of de reiniging uit de ozb. Daarom vergelijken we ook het geheel van de gemeentelijke woonlasten: de som van de gemiddelde ozb-aanslag, de rioolheffing en de reinigingsheffing, verminderd met een eventuele heffingskorting. Voor éénpersoonshuishoudens gebeurt dit in kaart 27, voor meerpersoonshuishoudens in kaart 28.

Woonlasten: het perspectief van de gemeente

Doordat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering ontvangen uit het gemeentefonds (de rijksoverheid vindt immers dat ze zelf meer belasting kunnen heffen) hebben zij over het algemeen hogere woonlasten, zonder daar meer middelen aan over te houden. Een vergelijking van de woonlasten gaat vanuit gemeentelijk perspectief dus mank. Hiervoor moet de gemiddelde ozb-opbrengst worden gecorrigeerd voor het feit dat verevening van belastingcapaciteit plaatsvindt.

De zo berekende netto woonlasten geven weer wat de gemeente per saldo – dus na rekening te houden met de verevening van belastinggrondslag – overhoudt aan de belastingheffing. De netto woonlasten zijn gedefinieerd als de woonlasten die er zouden zijn als de belastingcapaciteit niet zou worden verevend. De extra ozb-opbrengst die gemeenten met dure woningen nu nodig hebben om de lagere algemene uitkering te compenseren is van de bruto woonlasten afgetrokken. Bij gemeenten met lage woningwaarden is het profijt van de verevening bij de bruto woonlasten opgeteld.

Als we afzien van verschillen in de kosten van riolering en afvalverwijdering geven de netto

woonlasten aan of gemeenten meer of minder te besteden hebben om hun voorzieningenniveau op peil te houden dan andere gemeenten. Verschillen in kosten, behoeften en belastingcapaciteit zijn (in theorie) geëgaliseerd via de verdeling van de algemene uitkering. Gemeenten die dan relatief veel geld binnenkrijgen zouden een relatief hoog voorzieningenniveau moeten hebben. Anders werken ze niet efficiënt.

Een eerste kanttekening hierbij is dat het verdeelsysteem van de algemene uitkering natuurlijk niet perfect is.¹⁰⁴ Verder zijn er verschillen in de kosten van riolering en vuilnisophaal en -verwerking, die tot hogere opbrengsten kunnen nopen.¹⁰⁵ Ook is geen rekening gehouden met de belasting op niet-woningen, en kunnen sommige gemeenten vrij gemakkelijk alternatieve geldbronnen aanboren (bijvoorbeeld toeristenbelasting). Er zijn bovendien gemeenten met hoge inkomsten uit rente of dividend. Redenen genoeg dus om verschillen in netto woonlasten voorzichtig te interpreteren.

Samenvatting

Om na te gaan in welke gemeente de burger meer of minder aan ozb betaalt kan het beste de gemiddelde ozb-aanslag worden vergeleken. Dit is de aanslag voor een woning met gemiddelde waarde. Om te vergelijken welke gemeente per saldo meer of minder aan de ozb overhoudt is het gestandaardiseerde ozb-tarief een betere maatstaf. Dit is het tarief gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met goedkope woningen hogere tarieven nodig hebben om een bepaalde opbrengst te genereren dan gemeenten met dure woningen.

Hoge ozb-tarieven kunnen samengaan met lage tarieven voor andere heffingen. Om te beoordelen in welke gemeente de burger duurder of goedkoper uit is, worden daarom de woonlasten vergeleken. Die bestaan uit de gemiddelde ozb-aanslag, de rioolheffing en de reinigingsheffing (soms verminderd met een heffingskorting). De hoogte van de woonlasten is geen goede maatstaf voor het bedrag dat de gemeente beschikbaar krijgt om voorzieningen te bekostigen. Daarvoor worden de netto woonlasten gebruikt: de woonlasten gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen dan andere gemeenten.

Bijlage 4   Woonlasten per gemeente^a

(Ozb, rioolheffing en reinigingsheffing; woning met gemiddelde waarde; na aftrek van eventuele heffingskorting; euro per jaar per huishouden^e)

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Groningen	654	733		774		1123	
Appingedam	768	793	335	840	391	1117	324
Bedum	692	692	153	739	251	1035	215
Bellingwedde	837	920	404	964	417	1287	409
De Marne	786	849	384	893	407	1174	367
Delfzijl	718	776	318	841	392	1100	308
Eemsmond	604	628	61	688	148	957	94
Groningen	633	731	235	766	299	1073	284
Grootegeast	627	704	181	751	272	1059	266
Haren	736	809	356	760	287	1223	391
Hoogezand-Sappemeer	578	639	74	700	166	996	153
Leek	664	742	261	779	314	1087	297
Loppersum	789	836	374	899	409	1166	362
Marum	684	776	317	799	347	1139	344
Menterwolde	738	758	288	814	370	1122	331
Oldambt	722	777	321	840	390	1131	337
Pekela	656	738	248	811	366	1091	301
Slochteren	671	694	156	740	253	1071	282
Stadskanaal	556	619	48	677	128	979	124
Ten Boer	800	800	342	860	401	1140	349
Veendam	610	670	118	730	229	1028	204
Vlagtwedde	757	757	286	795	341	1129	335
Winsum	673	755	282	806	359	1093	303
Zuidhorn	610	709	193	753	277	1057	262
Fryslân	581	667		696		1037	
Achtkarspelen	634	712	199	767	302	1050	248
Ameland	460	555	11	457	1	915	43
Dantumadiel	593	633	67	691	153	973	118
De Friese Meren	540	655	91	660	103	1017	183
Dongeradeel	628	713	202	768	303	1042	230
Ferwerderadiel	676	747	269	821	378	1075	289
Franekeradeel	633	679	129	720	215	1006	163
Harlingen	Nog onbekend						
Heerenveen	587	686	141	709	185	1034	212
Het Bildt	595	722	220	792	336	1047	241
Kollumerland c.a.	629	710	194	762	291	1050	245
Leeuwarden	534	645	81	694	160	967	109

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Leeuwarderadeel	761	878	395	937	414	1215	387
Littenseradiel	653	693	154	744	262	1043	232
Menameradiel	625	744	268	798	346	1083	294
Ooststellingwerf	475	660	103	692	155	1007	171
Opsterland	568	689	148	726	222	1042	229
Schiermonnikoog	589	837	376	684	141	1227	392
Smallingerland	625	656	95	694	159	996	152
Súdwest Fryslân	610	647	85	674	124	991	147
Terschelling	619	619	47	497	2	1035	214
Tytsjerksteradiel	659	731	233	759	282	1085	296
Vlieland	509	705	184	562	26	1098	307
Weststellingwerf	569	658	99	692	154	1006	166
Drenthe	651	703		724		1073	
Aa en Hunze	606	665	111	661	107	1062	270
Assen	605	675	125	716	202	1043	235
Borger-Odoorn	707	766	303	795	342	1124	333
Coevorden	726	776	316	800	352	1061	268
De Wolden	591	652	88	640	80	1067	278
Emmen	736	770	312	823	381	1044	237
Hoogeveen	592	663	107	709	188	1036	220
Meppel	633	633	69	653	92	1006	165
Midden-Drenthe	623	668	113	684	143	1058	265
Noordenveld	660	702	172	700	167	1065	273
Tynaarlo	562	639	73	625	67	1024	200
Westerveld	692	767	305	733	235	1185	373
Overijssel	653	710		732		1032	
Almelo	712	712	200	763	293	972	117
Borne	762	762	296	778	313	1042	228
Dalfsen	534	620	50	606	50	982	132
Deventer	665	762	297	782	321	1087	298
Dinkelland	699	759	290	758	280	1054	259
Enschede	725	758	289	808	361	1019	191
Haaksbergen	715	764	302	785	325	1044	236
Hardenberg	624	710	196	753	276	990	145
Hellendoorn	652	758	287	761	289	1049	244
Hengelo	615	699	169	730	228	964	105
Hof van Twente	738	787	330	788	328	1069	280
Kampen	545	618	46	648	84	953	89
Losser	742	742	263	766	301	1022	195
Oldenzaal	620	680	130	691	152	958	96

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Olst-Wijhe	717	803	349	814	373	1148	350
Ommen	666	666	112	652	91	979	128
Raalte	566	658	100	648	85	1012	178
Rijssen-Holten	592	648	87	673	123	927	54
Staphorst	654	740	255	770	308	1098	306
Steenwijkerland	610	696	164	709	187	1085	295
Tubbergen	669	713	204	739	252	1006	170
Twenterand	601	687	143	732	234	964	104
Wierden	680	733	241	737	246	1023	199
Zwartewaterland	608	740	256	781	319	1090	300
Zwolle	563	617	43	628	69	951	85
Gelderland	605	702		700		972	
Aalten	383	537	4	559	24	775	4
Apeldoorn	587	669	115	670	118	908	40
Arnhem	685	739	252	758	281	1002	157
Barneveld	599	708	188	691	151	960	99
Berkelland	625	766	304	783	323	1008	174
Beuningen	720	777	320	768	305	1111	319
Bronckhorst	666	788	331	765	296	1045	238
Brummen	583	883	397	865	402	1128	334
Buren	694	750	274	723	219	1102	310
Culemborg	647	703	177	709	189	1030	205
Doesburg	484	743	266	759	285	979	126
Doetinchem	639	682	135	693	158	921	46
Druten	595	674	124	680	136	1006	164
Duiven	507	726	226	740	256	969	115
Ede	643	685	138	688	146	929	59
Elburg	570	645	80	645	83	891	35
Epe	601	676	127	628	70	926	53
Ermelo	568	631	66	605	48	881	31
Geldermalsen	801	857	386	828	383	1209	384
Groesbeek	429	621	51	605	47	955	91
Harderwijk	537	585	26	587	39	825	13
Hattem	685	771	313	748	266	1019	188
Heerde	716	803	347	780	317	1050	247
Heumen	746	833	372	792	337	1182	372
Lingewaal	706	762	298	743	261	1109	315
Lingewaard	750	803	348	792	338	1135	339
Lochem	710	802	345	746	264	1067	276
Maasdriel	673	729	231	717	206	1075	288
Millingen aan de Rijn	687	769	311	802	355	1080	293

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Montferland	503	703	178	712	197	946	76
Neder-Betuwe	755	811	358	849	394	1139	346
Neerijnen	767	824	367	814	372	1172	366
Nijkerk	571	618	45	589	40	868	27
Nijmegen	634	694	158	706	176	1010	175
Nunspeet	522	581	21	565	27	830	14
Oldebroek	648	708	189	710	193	952	87
Oost Gelre	449	638	72	668	116	876	30
Oude IJsselstreek	617	685	140	702	170	925	51
Overbetuwe	580	635	71	637	77	969	113
Putten	510	569	16	527	8	823	12
Renkum	651	820	364	776	311	1068	279
Rheden	609	643	78	639	79	885	32
Rijnwaarden	577	790	333	812	369	1025	201
Rozendaal	885	912	402	708	182	1229	393
Scherpenzeel	656	697	166	679	134	946	78
Tiel	506	604	34	631	74	921	47
Ubbergen	676	717	213	690	149	1053	255
Voorst	697	769	310	743	260	1018	187
Wageningen	619	761	295	768	304	1005	160
West Maas en Waal	683	739	253	733	236	1078	292
Westervoort	727	819	363	850	396	1054	258
Wijchen	533	579	20	576	31	910	41
Winterswijk	484	773	315	799	349	1007	172
Zaltbommel	686	742	264	750	270	1075	287
Zevenaar	460	551	9	571	28	787	6
Zutphen	589	660	102	678	131	895	36
Utrecht	638	681		650		940	
Amersfoort	587	634	70	629	71	875	29
Baarn	730	730	232	654	95	986	139
Bunnik	807	860	388	811	367	1170	365
Bunschoten	494	514	1	514	4	761	2
De Bilt	694	887	399	776	312	1213	385
De Ronde Venen	632	680	132	611	56	992	150
Eemnes	589	764	301	708	181	1019	189
Houten	544	680	131	660	102	987	140
IJsselstein	439	720	216	718	209	1020	193
Leusden	555	586	27	538	13	836	15
Lopik	593	695	161	685	144	1005	161
Montfoort	663	740	257	719	212	1048	243
Nieuwegein	456	555	10	548	17	848	19

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Oudewater	617	709	191	662	109	1022	196
Renswoude	637	694	157	682	139	946	79
Rhenen	613	717	212	699	165	1014	182
Soest	574	595	30	537	12	848	18
Stichtse Vecht	650	781	325	740	254	1089	299
Utrecht	668	707	186	698	164	1005	162
Utrechtse Heuvelrug	645	726	227	648	86	1035	218
Veenendaal	476	538	5	554	20	777	5
Vianen	650	715	210	712	195	1109	316
Wijk bij Duurstede	751	751	276	730	230	1057	263
Woerden	650	685	139	663	113	990	146
Woudenberg	631	682	134	652	90	935	63
Zeist	546	618	44	546	16	932	61
Noord-Holland	634	710		670		1007	
Aalsmeer	713	839	378	798	345	1149	351
Alkmaar	447	538	6	555	21	915	44
Amstelveen	646	689	149	624	65	996	154
Amsterdam Centrum	540	622	53	584	35	928	56
Amsterdam Westpoort	497	565	12	527	9	871	28
Amsterdam West	545	629	63	591	42	935	64
Amsterdam Nieuw-West	544	628	62	590	41	934	62
Amsterdam Zuid	540	622	56	584	37	928	58
Amsterdam Noord	569	661	104	623	62	967	108
Amsterdam Oost	540	622	55	584	36	928	57
Amsterdam Zuid-oost	557	645	79	607	52	951	86
Beemster	662	726	225	670	119	1166	363
Bergen NH	956	1039	413	903	410	1503	416
Beverwijk	607	695	162	715	201	1071	283
Blaricum	980	1115	416	818	375	1468	415
Bloemendaal	1012	1082	415	791	334	1452	414
Bussum	538	633	68	508	3	952	88
Castricum	637	701	171	662	110	1118	326
Den Helder	586	683	136	718	210	1042	231
Diemen	787	842	379	819	376	1139	343
Drechterland	619	707	187	708	184	1110	317
Edam-Volendam	561	627	60	612	58	1032	207
Enkhuizen	598	702	174	727	224	1077	290
Graft-De Rijp	629	688	147	668	115	1102	312
Haarlem	619	751	278	723	220	1052	251
Haarlemmerliede c.a.	901	928	406	887	405	1238	397
Haarlemmermeer	641	708	190	693	156	1013	180

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Heemskerk	640	698	168	688	145	1097	305
Heemstede	772	821	365	678	132	1153	353
Heerhugowaard	570	605	35	624	66	994	151
Heiloo	522	624	58	558	23	1057	261
Hilversum	633	748	272	705	174	1051	249
Hollands Kroon	669	779	322	799	350	1169	364
Hoorn	577	657	98	679	135	1036	221
Huizen	567	630	65	580	33	936	67
Koggenland	526	601	32	607	51	1004	159
Landsmeer	739	809	355	751	273	1238	396
Langedijk	647	741	259	717	208	1157	359
Laren	888	1060	414	764	295	1412	413
Medemblik	636	722	219	731	231	1119	327
Muiden	859	1010	411	930	412	1324	411
Naarden	713	877	394	740	255	1200	382
Oostzaan	786	846	383	809	362	1266	405
Opmeer	657	752	279	753	275	1156	356
Ouder-Amstel	709	741	260	663	114	1054	257
Purmerend	719	719	215	738	249	1102	311
Schagen	608	643	77	631	75	1040	227
Schermer	721	784	327	791	333	1192	377
Stede Broec	629	715	208	748	267	1091	302
Texel	518	609	38	520	6	1026	202
Uitgeest	594	670	117	658	96	1077	291
Uithoorn	733	733	242	721	217	1031	206
Velsen	767	767	307	759	284	1074	286
Waterland	625	772	314	727	223	1196	378
Weesp	617	681	133	662	112	979	125
Wijdemeren	857	929	407	822	379	1246	398
Wormerland	715	715	211	719	211	1112	322
Zaanstad	804	804	350	830	385	1179	370
Zandvoort	684	749	273	678	130	1056	260
Zeevang	790	860	389	823	380	1286	408
Zuid-Holland	662	721		719		1077	
Alblasserdam	721	777	319	808	360	1157	358
Albrandswaard	732	868	393	855	397	1217	389
Alphen a/d Rijn	664	735	245	736	240	1034	209
Barendrecht	525	808	352	804	358	1153	354
Bergambacht	727	828	369	791	335	1281	407
Bernisse	709	838	377	828	384	1179	371
Binnenmaas	532	621	52	610	54	962	100

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Bodegraven-Reeuwijk	834	972	410	935	413	1279	406
Brielle	582	582	23	557	22	919	45
Capelle aan den IJssel	547	615	40	639	78	911	42
Cromstrijen	518	620	49	610	55	963	103
Delft	636	753	280	769	306	1189	376
Dordrecht	624	624	57	662	108	936	68
Giessenlanden	651	809	353	774	310	1235	395
Goeree-Overflakkee	617	672	121	661	105	1008	173
Gorinchem	578	663	108	676	126	1012	177
Gouda	802	867	391	894	408	1158	360
Hardinxveld-Giessendam	780	780	323	794	340	1175	368
Hellevoetsluis	526	526	2	536	11	854	22
Hendrik-Ido-Ambacht	662	781	324	797	344	1116	323
Hillegom	665	720	218	703	171	1021	194
Kaag en Braassem	825	923	405	885	404	1232	394
Katwijk	573	671	120	660	101	976	121
Korendijk	699	731	238	728	225	1074	285
Krimpen aan den IJssel	722	801	343	802	354	1216	388
Lansingerland	860	937	408	916	411	1321	410
Leerdam	829	829	370	844	393	1220	390
Leiden	573	755	284	751	274	1052	250
Leiderdorp	653	836	375	811	365	1139	345
Leidschendam-Voorburg	609	665	110	623	63	1060	267
Lisse	600	646	83	610	53	951	84
Maassluis	678	720	217	736	243	1159	361
Midden-Delfland	832	911	401	856	398	1374	412
Molenwaard	765	850	385	859	400	1257	402
Nederlek	696	791	334	790	332	1213	386
Nieuwkoop	783	844	380	816	374	1154	355
Noordwijk	690	811	357	693	157	1134	338
Noordwijkerhout	664	809	354	765	298	1118	325
Oegstgeest	681	794	336	702	169	1110	318
Oud-Beijerland	542	622	54	623	64	960	98
Ouderkerk	636	768	308	766	300	1199	380
Papendrecht	726	726	224	744	263	1105	314
Pijnacker-Nootdorp	723	803	346	785	326	1263	404
Ridderkerk	586	662	106	672	122	990	143
Rijswijk	533	597	31	593	43	1035	219
Rotterdam	738	738	251	771	309	1045	239
Schiedam	674	724	221	765	297	1151	352
Schoonhoven	613	733	244	728	226	1136	341
's-Gravenhage	492	546	8	550	18	985	137

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Sliedrecht	511	566	13	605	49	935	65
Spijkenisse	670	670	119	710	190	982	131
Strijen	585	617	42	614	59	954	90
Teylingen	624	693	155	640	81	1006	169
Vlaardingen	622	688	146	714	199	1121	329
Vlist	747	867	392	839	389	1250	399
Voorschoten	806	865	390	803	356	1178	369
Waddinxveen	751	812	360	826	382	1111	320
Wassenaar	965	1183	417	946	415	1537	417
Westland	662	743	267	732	233	1197	379
Westvoorne	792	884	398	797	343	1253	400
Zederik	559	788	332	780	318	1204	383
Zoetermeer	668	710	195	731	232	1004	158
Zoeterwoude	770	845	382	814	371	1156	357
Zuidplas	789	826	368	820	377	1258	403
Zwijndrecht	631	740	258	769	307	1057	264
Zeeland	623	680		674		1026	
Borsele	588	704	180	716	203	1070	281
Goes	546	608	37	612	57	968	112
Hulst	587	688	145	708	183	1038	224
Kapelle	573	695	160	701	168	1067	275
Middelburg	591	616	41	630	72	955	92
Noord-Beveland	567	626	59	562	25	986	138
Reimerswaal	574	739	254	783	322	1093	304
Schouwen-Duiveland	703	760	293	710	192	1138	342
Sluis	629	702	173	661	106	1053	253
Terneuzen	603	647	84	682	138	982	133
Tholen	594	698	167	737	247	1050	246
Veere	566	615	39	522	7	1013	179
Vlissingen	711	711	198	736	245	1038	225
Noord-Brabant	606	693		677		936	
Aalburg	650	713	203	722	218	1124	332
Alphen-Chaam	689	816	361	779	315	1112	321
Asten	559	696	163	662	111	987	141
Baarle-Nassau	411	572	17	545	15	854	21
Bergen op Zoom	761	797	339	810	363	1062	269
Bergeijk	561	724	222	671	121	957	93
Bernheze	587	672	123	644	82	966	107
Best	659	659	101	627	68	887	33
Bladel	469	750	275	712	196	979	127

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Boekel	699	767	306	760	288	1064	271
Boxmeer	598	725	223	705	173	1011	176
Boxtel	629	726	228	712	198	951	83
Breda	629	733	243	720	214	1006	167
Cranendonck	644	759	292	741	258	983	135
Cuijk	542	584	25	595	45	853	20
Deurne	686	914	403	891	406	1200	381
Dongen	605	699	170	697	163	974	120
Drimmelen	615	742	265	735	239	1020	192
Eersel	573	799	340	736	244	1033	208
Eindhoven	504	577	19	571	29	794	7
Etten-Leur	629	652	89	654	94	927	55
Geertruidenberg	639	731	237	734	238	1001	156
Geldrop-Mierlo	480	591	29	571	30	820	10
Gemert-Bakel	760	858	387	850	395	1139	348
Gilze en Rijen	487	581	22	580	34	858	24
Goirle	606	714	207	688	147	946	77
Grave	697	748	270	757	279	1019	190
Haaren	743	880	396	803	357	1120	328
Halderberge	553	692	151	676	127	969	114
Heeze-Leende	715	953	409	878	403	1189	375
Helmond	703	703	179	707	179	971	116
Heusden	488	567	14	535	10	857	23
Hilvarenbeek	504	756	285	707	178	989	142
Laarbeek	525	641	76	621	61	925	52
Landerd	553	702	175	670	117	997	155
Loon op Zand	678	755	283	738	248	1035	217
Maasdonk	635	795	337	749	268	1100	309
Mill en Sint Hubert	669	844	381	834	387	1130	336
Moerdijk	567	691	150	691	150	963	102
Nuenen c.a.	738	1020	412	946	416	1254	401
Oirschot	558	731	236	671	120	967	111
Oisterwijk	590	802	344	717	205	1040	226
Oosterhout	627	763	300	757	278	1038	223
Oss	676	676	128	683	140	948	80
Reusel- De Mierden	500	818	362	790	331	1047	240
Roosendaal	678	785	329	799	348	1053	254
Rucphen	609	670	116	651	88	950	81
Schijndel	581	702	176	680	137	977	123
's-Hertogenbosch	541	590	28	576	32	863	26
Sint-Anthonis	678	834	373	830	386	1122	330
Sint-Michielsgestel	582	668	114	617	60	925	50

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Sint-Oedenrode	614	832	371	782	320	1066	274
Someren	598	738	250	710	191	1022	197
Son en Breugel	563	603	33	541	14	836	16
Steenbergen	633	714	206	724	221	982	130
Tilburg	532	532	3	552	19	757	1
Uden	639	687	144	678	133	960	97
Valkenswaard	668	742	262	711	194	966	106
Veghel	632	731	234	717	207	1014	181
Veldhoven	466	540	7	514	5	766	3
Vught	752	897	400	811	364	1136	340
Waalre	628	709	192	634	76	944	74
Waalwijk	568	672	122	677	129	945	75
Werkendam	635	782	326	786	327	1186	374
Woensdrecht	562	664	109	659	98	938	71
Woudrichem	627	732	239	733	237	1139	347
Zundert	679	768	309	719	213	1064	272
Limburg	644	705		723		955	
Beek	641	718	214	741	257	938	70
Beesel	505	568	15	593	44	822	11
Bergen L	539	630	64	649	87	890	34
Brunssum	656	712	201	759	283	921	48
Echt-Susteren	646	715	209	730	227	937	69
Eijsden-Margraten	728	822	366	812	368	1053	252
Gennep	600	694	159	707	177	957	95
Gulpen-Wittem	684	760	294	763	292	985	136
Heerlen	565	692	152	742	259	899	38
Horst aan de Maas	727	796	338	794	339	1067	277
Kerkrade	583	654	90	704	172	862	25
Landgraaf	650	738	249	780	316	950	82
Leudal	566	640	75	652	89	902	39
Maasgouw	537	576	18	586	38	815	9
Maastricht	672	705	183	720	216	923	49
Meerssen	680	800	341	790	330	1028	203
Mook en Middelaar	718	759	291	696	162	1043	234
Nederweert	617	661	105	659	97	931	60
Nuth	519	751	277	764	294	974	119
Onderbanken	763	806	351	839	388	1022	198
Peel en Maas	626	676	126	684	142	944	73
Roerdalen	539	583	24	597	46	806	8
Roermond	607	607	36	631	73	837	17
Schinnen	707	784	328	800	351	1006	168

	Woonlasten éénpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^b	Rang- nummer ^d meerpersoons- huishouden	Netto woonlasten ^c	Rang- nummer ^d netto woonlasten	Woonlasten inclusief waterschaps- heffingen ^f	Rang- nummer ^d woonlasten totaal ^g
Simpelveld	686	748	271	784	324	963	101
Sittard-Geleen	651	728	229	759	286	942	72
Stein	685	762	299	788	329	981	129
Vaals	518	684	137	705	175	896	37
Valkenburg aan de Geul	548	811	359	802	353	1035	216
Venlo	644	732	240	750	271	983	134
Venray	573	728	230	748	265	990	144
Voerendaal	643	711	197	717	204	935	66
Weert	668	714	205	714	200	976	122
Flevoland	664	691		735		1081	
Almere	697	697	165	739	250	1043	233
Dronten	704	704	182	749	269	1054	256
Lelystad	573	657	97	707	180	992	149
Noordoostpolder	667	706	185	762	290	1047	242
Urk	753	753	281	856	399	1105	313
Zeewolde	599	656	96	654	93	1037	222

^a Bij delen van gemeenten wordt de huidige gemeentenaam eerst genoemd, gevolgd door een schuine streep en de oude gemeentenaam. Amsterdam is verdeeld in stadsdelen.

^b Conform kaart 28. Zie de toelichting aldaar.

^c Conform kaart 30. Zie de toelichting aldaar.

^d Nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 417 de hoogste.

^e De vetgedrukte getallen zijn de provinciale gemiddelden.

^f In een aantal gemeenten zijn meerdere waterschappen actief. In die gevallen zijn gewogen gemiddelden berekend

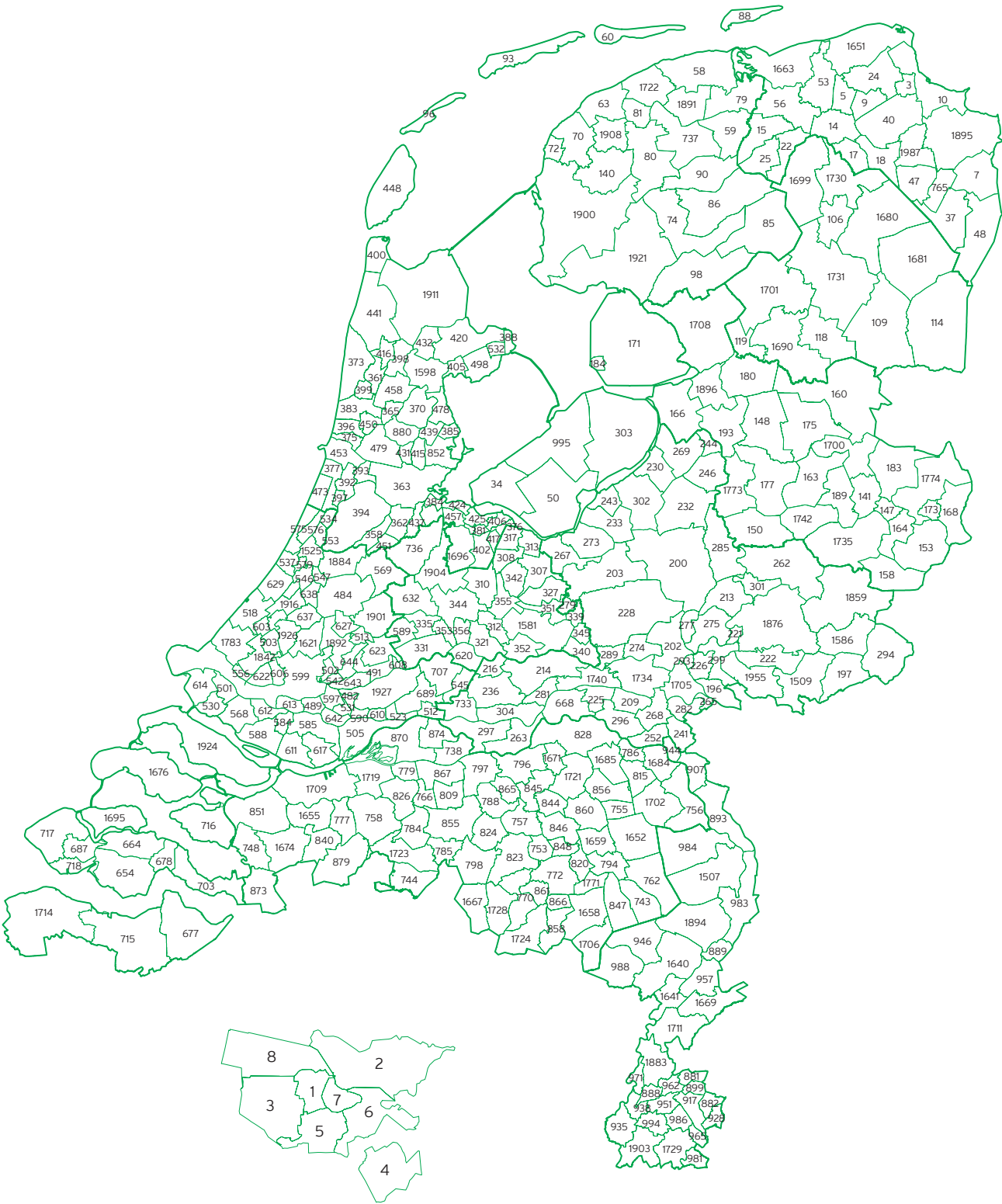
^g Gemeentelijke woonlasten plus waterschapshheffingen

Gemeenten en stadsdelen in 2014 (CBS-codes)

Groningen		Arnhem	202	Castricum	383	Ridderkerk	597	Tilburg	855
Appingedam	3	Barneveld	203	Den Helder	400	Rijnsburg	602	Uden	856
Bedum	5	Berkelland	1859	Diemen	384	Rijswijk	603	Valkenswaard	858
Bellingwedde	7	Beuningen	209	Drechterland	498	Rotterdam	599	Veghel	860
De Marne	1663	Bronckhorst	1876	Edam-Volendam	385	Schiedam	606	Veldhoven	861
Delfzijl	10	Brummen	213	Enkhuizen	388	Schoonhoven	608	Vught	865
Eemsmond	1651	Buren	214	Graft-De Rijp	365	's-Gravenhage	518	Waalre	866
Groningen	14	Culemborg	216	Haarlem	392	Slidrecht	610	Waalwijk	867
Grootegast	15	Doesburg	221	Haarlemmerliede c.a.	393	Spijkennisse	612	Werkendam	870
Haren	17	Doetinchem	222	Haarlemmermeer	394	Strijen	617	Woensdrecht	873
Hoogezand-Sappemeer	18	Druten	225	Haarenkarspel	395	Teylingen	1525	Woudrichem	874
Leek	22	Duiven	226	Heemskerk	396	Vlaardingen	622	Zundert	879
Loppersum	24	Ede	228	Heemstede	397	Vlist	623		
Marum	25	Elburg	230	Heerhugowaard	398	Voorschoten	626	Limburg	
Menterwolde	1987	Epe	232	Heiloo	399	Waddinxveen	627	Beek	888
Oldambt	1895	Ermelo	233	Hilversum	402	Wassenaar	629	Beesel	889
Pekela	765	Geldermalsen	236	Hollands Kroon	1911	Westland	1783	Bergsen L	893
Slochteren	40	Groenlo	240	Hoorn	405	Westvoorne	614	Brunssum	899
Stadskanaal	37	Groesbeek	241	Huizen	406	Zederik	707	Echt-Susteren	1711
Ten Boer	9	Harderwijk	243	Koggenland	1598	Zoetermeer	637	Eijsden-Margraten	1903
Veendam	47	Hattem	244	Landsmeer	415	Zoeterwoude	638	Gennep	907
Vlagtwedde	48	Heerde	246	Langedijk	416	Zuidplas	1892	Gulpen-Wittem	1729
Winsum	53	Heumen	252	Laren	417	Zwijndrecht	642	Heerlen	917
Zuidhorn	56	Lingewaal	733	Medemblik	420			Horst a/d Maas	1507
		Lingewaard	1705	Muiden	424	Zeeland		Kerkrade	928
Fryslân		Lochem	262	Naarden	425	Borsele	654	Landgraaf	882
Achtkarspelen	59	Maasdriel	263	Oostzaan	431	Goes	664	Leudal	1640
Ameland	60	Millingen aan de Rijn	265	Opmeer	432	Hulst	677	Maasgouw	1641
Dantumadiel	1891	Montferland	1955	Ouder-Amstel	437	Kapelle	678	Maastricht	935
De Friese Meren	1921	Neerijnen	304	Purmerend	439	Middelburg	687	Margraten	936
Dongeradeel	58	Neder-Betuwe	258	Schagen	441	Noord-Beveland	1695	Meerssen	938
Ferwerderadiel	1722	Nijkerk	267	Schermer	458	Reimerswaal	703	Mook en Middelaar	944
Franekeradeel	70	Nijmegen	268	Stede Broec	532	Schouwen-Duiveland	1676	Nederweert	946
Harlingen	72	Nunspeet	302	Texel	448	Sluis	1714	Nuth	951
Heerenveen	74	Oldebroek	269	Uitgeest	450	Terneuzen	715	Onderbanken	881
Het Bildt	63	Oude IJsselstreek	1509	Uithoorn	451	Tholen	716	Peel en Maas	1894
Kollumerland c.a.	79	Overbetuwe	1734	Velsen	453	Veere	717	Roerdalen	1669
Leeuwarden	80	Putten	273	Waterland	852	Vlissingen	718	Roermond	957
Leeuwarderadeel	81	Renkum	274	Weesp	457			Schinnen	962
Littenseradiel	140	Rheden	275	Wijdemeeren	1696	Noord-Brabant		Simpelveld	965
Menameradiel	1908	Rijnwaarden	196	Wormerland	880	Aalburg	738	Sittard-Geleen	1883
Ooststellingwerf	85	Rozendaal	277	Zaanstad	479	Alphen-Chaam	1723	Stein	971
Opsterland	86	Scherpenzeel	279	Zandvoort	473	Asten	743	Vaals	981
Schiermonnikoog	88	Tiel	281	Zeevang	478	Baarle-Nassau	744	Valkenburg ad Geul	994
Smallingerland	90	Ubbergen	282	Zijpe	476	Bergen op Zoom	748	Venlo	983
Súdwest Fryslân	1900	Voorst	285			Bergeijk	1724	Venray	984
Terschelling	93	Wageningen	289	Zuid-Holland		Bernheze	1721	Voerendaal	986
Tytsjerksteradiel	737	West Maas en Waal	668	Alblasserdam	482	Best	753	Weert	988
Vlieland	96	Westervoort	293	Albrandswaard	613	Bladel	1728		
Weststellingwerf	98	Wijchen	296	Alphen a/d Rijn	484	Boekel	755	Flevoland	
		Winterswijk	294	Barendrecht	489	Boxmeer	756	Almere	34
Drenthe		Zaltbommel	297	Bergambacht	491	Boxtel	757	Dronten	303
Aa en Hunze	1680	Zevenaar	299	Bernisse	568	Breda	758	Lelystad	995
Assen	106	Zutphen	301	Binnenmaas	585	Cranendonck	1706	Noordoostpolder	171
Borger-Odoorn	1681			Bodegraven-Reeuwijk	1901	Cuijk	1684	Urk	184
Coevorden	109	Utrecht		Brielle	501	Deurne	762	Zeewolde	50
De Wolden	1690	Amersfoort	307	Capelle aan den IJssel	502	Dongen	766		
Emmen	114	Baarn	308	Cromstrijen	611	Drimmelen	1719		
Hoogeveen	118	Bunnik	312	Delft	503	Eersel	770		
Meppel	119	Bunschoten	313	Dirksland	504	Eindhoven	772		
Midden-Drenthe	1731	De Bilt	310	Dordrecht	505	Etten-Leur	777		
Noordenveld	1699	De Ronde Venen	736	Giesselanden	689	Geertruidenberg	779		
Tynaarlo	1730	Eemnes	317	Goedereede	511	Geldrop-Mierlo	1771		
Westerveld	1701	Houten	321	Gorinchem	512	Gemert-Bakel	1652	Stadsdelen Amsterdam	
		IJsselstein	353	Gouda	513	Gilze en Rijen	784	West	1
Overijssel		Leusden	327	Graafstroom	693	Goirle	785	Noord	2
Almelo	141	Lopik	331	Hardinxveld-Giess.	523	Grave	786	Nieuw-West	3
Borne	147	Maarn	332	Hellevoetsluis	530	Haaren	788	Zuidoost	4
Dalfsen	148	Montfoort	335	Hendrik-Ido-Ambacht	531	Halderberge	1655	Zuid	5
Dinkelland	1774	Nieuwegein	356	Hillegom	534	Heeze-Leende	1658	Oost	6
Deventer	150	Oudewater	589	Kaag en Braassem	1884	Helmond	794	Centrum	7
Enschede	153	Renswoude	339	Katwijk	537	Heusden	797	Westpoort	8
Haaksbergen	158	Rhenen	340	Korendijk	588	Hilvarenbeek	798		
Hardenberg	160	Soest	342	Krimpen ad IJssel	542	Laarbeek	1659		
Hellendoorn	163	Stichtse Vecht	1904	Lansingerland	1621	Landerd	1685		
Hengelo	164	Utrecht	344	Leerdam	545	Loon op Zand	809		
Hof van Twente	1735	Utrechtse Heuvelrug	1581	Leiden	546	Maasdonk	1671		
Kampen	166	Veenendaal	345	Leiderdorp	547	Mill en Sint Hubert	815		
Losser	168	Vianen	620	Leidschendam-Voorburg	1916	Moerdijk	1709		
Oldenzaal	173	Wijk bij Duurstede	352	Liesveld	694	Nuenen c.a.	820		
Olst-Wijhe	1773	Woerden	632	Lisse	553	Oirschot	823		
Ommen	175	Woudenberg	351	Maassluis	556	Oisterwijk	824		
Raalte	177	Zeist	355	Middelharnis	559	Oosterhout	826		
Rijssen-Holten	1742			Midden Delfland	1842	Oss	828		
Staphorst	180	Noord-Holland		Nederlek	643	Reusel-De Mierden	1667		
Steenwijkerland	1708	Aalsmeer	358	Nieuw-Lekkerland	571	Roosendaal	1674		
Tubbergen	183	Alkmaar	361	Nieuwkoop	569	Rucphen	840		
Twenterand	1700	Amstelveen	362	Noordwijk	575	Schijndel	844		
Wierden	189	Amsterdam	363	Noordwijkerhout	576	's-Hertogenbosch	796		
Zwartewaterland	1896	Beemster	370	Oegstgeest	579	Sint Anthonis	1702		
Zwolle	193	Bergen NH	373	Oostflakkee	580	Sint Michielsgestel	845		
		Beverwijk	375	Oud-Beijerland	584	Sint-Oedenrode	846		
Gelderland		Blaricum	376	Ouderkerk	644	Somerens	847		
Aalten	197	Bloemendaal	377	Papendrecht	590	Son en Breugel	848		
Apeldoorn	200	Bussum	381	Pijnacker-Nootdorp	1926	Steenbergen	851		

71 Gemeenten en stadsdelen in 2014

Noten

- 1 Bron: CPB, kortetermijnraming december 2013.
- 2 Ook bedrijven produceren afval. Gemeenten kunnen ook dit afval inzamelen en verwerken. Een bedrijf kan echter ook een contract afsluiten met een particuliere inzamelaar. Als bedrijfsafval wordt ingezameld door de gemeente betaalt het bedrijf meestal een reinigingsrecht. De tariefsystemen van de reinigingsrechten verschillen nog sterker dan die voor de afvalstoffenheffing (van de laatste is een overzicht te vinden op kaart 16). Omdat bedrijven onderling sterk verschillen is het niet mogelijk om de tariefontwikkeling voor bedrijven weer te geven.
- 3 De variatiecoëfficiënt is gedefinieerd als de standaarddeviatie gedeeld door het gemiddelde. De coëfficiënten zijn berekend op basis van de gebieden die in deze atlas worden gehanteerd (zie Bijlage 4), en dus niet op basis van gemeenten. Dit omdat tarieven binnen gemeenten soms verschillen.
- 4 Gemeenten die geen toeristenbelasting hanteren zijn niet meegerekend bij het berekenen van de variatiecoëfficiënt van de tarieven van de toeristenbelasting.
- 5 Het gaat hier om een index die een beeld geeft van de vergunningskosten van een dakkapel, een uitbouw en een nieuwbouwwoning. Zie blz. 99 voor meer informatie hierover.
- 6 Gemeenten die geen hondenbelasting hanteren zijn niet meegerekend bij het berekenen van de variatiecoëfficiënt van de tarieven van de hondenbelasting.
- 7 De zalmsnip is al in 2005 afgeschaft, maar 3 gemeenten verlenen nog steeds op eigen kosten een heffingskorting. De hoogste korting wordt gegeven door Kapelle (34 euro).
- 8 Gemeenten mogen precario heffen op onder meer ondergrondse leidingen. Sommige waterleidingbedrijven, die actief zijn in gemeenten die van deze mogelijkheid gebruik maken, maar ook in gemeenten die dat niet doen, rekenen de precario per gemeente door aan hun afnemers. Zo wordt voorkomen dat huishoudens in gemeenten zonder precario meebetalen aan de precarioheffing door andere gemeenten. Onderstaande tabel geeft aan in welke gemeenten huishoudens naast het standaardvastrecht een extra bedrag aan hun waterleidingbedrijf betalen omdat hun gemeente precario heft.

Gemeente (deel)	Bedrag exclusief 6% btw (2014)
Alblasserdam	16,79
Alphen aan den Rijn (Rijnwoude)	10,01
Alphen aan den Rijn (kern Benthuisen)	7,90
Delfzijl	23,85
Dronten	15,86
Gouda	8,96
Hendrik-Ido-Ambacht	9,88
Kaag en Braassem	41,70
Katwijk	23,70
Leerdam	10,26
Leiden	33,30
Leiderdorp	14,23
Leidschendam-Voorburg	5,60
Lelystad	12,00
Maassluis	14,37
Nieuwkoop	12,42
Noordwijkerhout	49,60

Oegstgeest	45,00
Pijnacker-Nootdorp	9,20
Rijswijk	10,70
Rotterdam	6,77
Rotterdam (wijk Nesselande)	4,80
Schiedam	9,50
's-Gravenhage	18,90
's-Gravenhage (Wateringen)	2,95
Teylingen	27,40
Vlaardingen	10,26
Voorschoten	12,00
Waddinxveen	7,52
Wassenaar	42,30
Zeewolde	15,86
Zoeterwoude	36,91
Zuidplas/Moordrecht	20,22
Zuidplas/Zevenhuizen-Moerkapelle	37,90

Bron: Vewin

- 9 Zuiveringsheffing, ingezetenenheffing en heffing gebouwd. De provinciale belasting (opcenten op de motorrijtuigenbelasting) laten we erbuiten, omdat dit geen woonlasten zijn.
- 10 Op begrotingsbasis. Bronnen: Miljoenennota 2014 (Rijk) en CBS.
- 11 De in 2005 afgeschafte zalmsnip blijft hierbuiten. Deze werd door het Rijk bekostigd. Ook in de rest van dit hoofdstuk blijft de zalmsnip buiten beschouwing.
- 12 Ook bedrijven betalen lasten aan zowel gemeenten, waterschappen als de rijksoverheid. Bij bedrijven is uiteraard geen sprake van woonlasten, maar bedrijfslasten. Het is niet mogelijk om de bedrijfslasten op zinnige wijze in beeld te brengen. Dit komt doordat bedrijven in veel sterkere mate verschillen dan huishoudens.
- 13 Ook het CBS, dat begrote opbrengsten van decentrale heffingen publiceert (inclusief volume-effect), houdt dit niet afzonderlijk bij.
- 14 Onderdeel van de hier weergegeven watersysteemheffing zijn de bedragen die waterschappen maken voor bijvoorbeeld verkiezingen. Deze niet-taakgebonden kosten kunnen rechtstreeks worden toegerekend aan de groep belastingbetalers waarvoor de kosten worden gemaakt. Voor de belastingbetaler maken deze deel uit van de watersysteemheffing. Deze zijn daarom meegenomen in de opbrengstontwikkeling van de watersysteemheffing. De niet-taakgebonden kosten zijn naar verhouding gering.
- 15 Ministerie van BZK (2010), *Bijlage bij aanbiedingsbrief over de evaluatie macronorm*, kenmerk 20100000 629915.
- 16 Ook is toen voorgesteld om de berekening van de grondslag van de macronorm te vereenvoudigen. Oorspronkelijk werd de grondslag bepaald door de ozb-opbrengst van het jaar t-2 te vermenigvuldigen met de macronorm van het jaar t-1. Voorgesteld werd te overwegen of de ozb-opbrengst van het jaar t-1 als grondslag kon worden genomen. Met ingang van 2012 is de grondslag inderdaad op die manier aangepast.
- 17 De prijsontwikkeling van de nationale bestedingen (pNB) conform het meest recente *Centraal Economisch Plan* van het Centraal Planbureau.
- 18 Incidenteel kan hiervan worden afgeweken. Dat is in 2009 en 2010 gebeurd om het gemeenten mogelijk te maken de verwachte inkomstenderving te compenseren voor afschaffing van de mogelijkheid precario te heffen op ondergrondse leidingen.

- 19 De hoogte van de macronorm wordt jaarlijks gepubliceerd in de *Meicirculaire Gemeentefonds* van het ministerie van BZK.
- 20 C. Hoebe en L. Siebeling (2008), Opbrengsten en tarieven van heffingen van lokale overheden, *B&G*, juli/augustus 2008, blz. 24-26.
- 21 Zie J. Veenstra, (2012), Begrenzing van ozb-opbrengsten: Op basis van begrotingen, rekeningen, of liever berekenen? *B&G*, maart/april 2012, blz. 15-17.
- 22 M.A. Allers, J.B. Geertsema (2012). Kabinet rekent zich rijk met gemeentelijke opschaling, *Me Judice*, 9 november 2012.
- 23 M.A. Allers, E. Merkus (2013), *Soft budget constraint but no moral hazard? The Dutch local government bailout puzzle*, Groningen.
- 24 Lelystad is formeel wel een artikel 12-gemeente, maar materieel niet. In het verleden zijn voor Lelystad zogeheten ICL-gelden aan het gemeentefonds toegevoegd en via artikel 12 aan die gemeente uitgekeerd. Sinds 1998 krijgt Lelystad geen reguliere artikel 12-uitkering meer, maar worden de aan het gemeentefonds toegevoegde gelden nog wel via artikel 12 uitgekeerd. Die uitkering komt dus niet meer ten laste van de collectiviteit van de gemeenten, zoals bij artikel 12-uitkeringen gebruikelijk is.
- 25 Er is zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de cijfers van de Waarderingskamer. Bij één gemeente (Brunssum) hebben we voor het stijgingspercentage van de waarde van woningen en niet-woningen gebruik gemaakt van de gegevens die de gemeente ons stuurde.
- 26 Laarbeek en Midden-Delfland
- 27 Het eigenwoningforfait vormt een onderdeel van de inkomstenbelasting. Voor woningen met een woz-waarde van 75.000 euro tot 1.040.000 euro geldt dat 0,70 procent van de waarde als inkomen wordt belast. Bij een modaal inkomen valt dit onder een tarief van 42%, zodat het eigenwoningforfait voor een woning met de landelijke gemiddelde waarde van 222.000 euro uitkomt op 652 euro. Dat is vergelijkbaar met een ozb-tarief van 0,2940 euro.
- 28 Zie R. Berndsen, H. Doornbos, M. van Vliet, F. Maas (2012), *Evaluatie Experimentenwet Bedrijven Investeringszones (BIZ)*, Berenschot.
- 29 Tweede Kamer, Vergaderjaar 2007-2008, 31 200 XIII, nr. 52.
- 30 De begrotinggegevens zijn afkomstig van het CBS (www.cbs.nl).
- 31 Zie M.A. Allers, C. Hoebe (2010), Effects of Unit-Based Garbage Pricing: A Differences-in-Differences Approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428.
- 32 Zie M.A. Allers, C. Hoebe (2010), Effects of Unit-Based Garbage Pricing: A Differences-in-Differences Approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428; of M.A. Allers, C. Hoebe, Met gedifferentieerd tarief minder afval, *ESB*, 16 oktober 2009, blz. 621-622.
- 33 Zie M.A. Allers, C. Hoebe (2010), Effects of Unit-Based Garbage Pricing: A Differences-in-Differences Approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428; of M.A. Allers, C. Hoebe, Met gedifferentieerd tarief minder afval, *ESB*, 16 oktober 2009, blz. 621-622.
- 34 AOO (2004), *Verkenning naar de kostenontwikkeling in het gemeentelijk afvalbeheer*.
- 35 Dit is geregeld in het Besluit beheer verpakkingen en papier en karton, *Staatsblad* 2005, blz. 183.
- 36 Tot 2013 werd het afvalfonds gevoed uit de opbrengsten van de verpakkingenbelasting. Omdat de administratie rondom deze belasting complex was is deze nu vervangen door een afvalbeheersbijdrage.
- 37 In april 2007 veroorzaakte de Arnhemse rechtbank beroering door de Nijmeegse rioolrechtverordening onverbindend te verklaren, omdat in die gemeente alleen eigenaren rioolrecht betaalden. Dat zou in strijd zijn

met het gelijkheidsbeginsel. In september 2007 keurde het gerechtshof van Arnhem de Nijmeegse verordening in hoger beroep echter wel goed. Hiermee blijft de al jaren bestaande praktijk bestaan dat de meeste gemeenten alleen de eigenaar of de gebruiker aanslaan.

- 38 In Culemborg was vóór 2001 het rioolrecht een gebruikersheffing die deels afhankelijk was van de woz-waarde en deels van het waterverbruik. In 2001 is de gemeente overgestapt op een ander tariefsysteem.
- 39 P. Kooreman (1993), De prijsgevoeligheid van huishoudelijk watergebruik, *ESB*, 24 februari 1993, blz. 181-183.
- 40 Zie Stichting RIONED (2010), *Riolering in beeld. Benchmark rioleringszorg*.
- 41 E. Gerritsen, C. Hoebe en J.Th. van der Veer (2004), *Audit WB21: Kosten- en lastenontwikkeling ten gevolge van de NBW-opgave wateroverlast*, COELO-rapport 06-3, Groningen, 2006. Zie ook E. Gerritsen en C.G.M. Sterks, *Kostenontwikkeling in de waterketen 1990-2010*, COELO-rapport 04-3, Groningen.
- 42 Commissie-Gast (2010), *Doelmatig beheer waterketen. Eindrapport commissie feitenonderzoek*, 29 maart 2010.
- 43 Voor de ozb-tarieven golden in 2006 en 2007 wel wettelijke maxima, maar deze maximering is in 2008 vervallen. Sindsdien bestaat er een macronorm voor de ozb, maar die is voor individuele gemeenten niet bindend (zie blz. 32).
- 44 Gemeentewet artikel 229b.
- 45 Respectievelijk *Model kostenonderbouwing rioolheffing* en *Model kostenonderbouwing afvalstoffenheffing*, VNG, 2010.
- 46 Zie ook de *Atlas van de lokale lasten 2001*, blz. 15-18.
- 47 De gedachte hierachter is dat inwoners van die gemeenten meer belasting kunnen betalen, omdat zij rijker zijn dan inwoners van gemeenten met goedkope huizen. Op dit uitgangspunt is echter wel het een en ander af te dingen. Belasting wordt immers betaald uit het inkomen, niet uit de woningwaarde. Zie M.A. Allers, Verevening van belastingcapaciteit tussen gemeenten kan beter, *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, nr. 4, 2003, blz. 146-156.
- 48 M.A. Allers, L.A. Toolsema, A.S. Zeilstra (2008), *De financiële positie van de gemeente Harlingen en de sturingsmogelijkheden van de raad*, COELO-rapport 08-01, Groningen.
- 49 In 2013. Bron: CBS.
- 50 Uit onderzoek bleek in het verleden dat gebruikers in gemeenten met een rechtse raad een naar verhouding groter deel van de woonlasten betalen dan in gemeenten met een linkse raad. Zie M. Wassenaar (1999), Lokale lastenpolitiek, *ESB*, 12 maart 1999, blz. 193-195.
- 51 In veel gevallen zal de huurtoeslag de doorberekende eigenarenheffingen (grotendeels) compenseren. Niet iedereen ontvangt echter huurtoeslag.
- 52 Uit onderzoek bleek in het verleden dat met name “linkse” gemeenten van de mogelijkheid gebruik maken om aan inkomenspolitiek te doen. Zie M. Wassenaar (1999), Lokale lastenpolitiek, *ESB*, 12 maart 1999, blz. 193-195.
- 53 De gemeentelijke progressiefactor P is als volgt gedefinieerd: $P = WL4/3 / WL2/3 - 1$. Hierin staat WL4/3 voor de woonlasten in een woning waarvan de waarde één derde boven het in de gemeente geldende gemiddelde ligt, terwijl WL2/3 staat voor de woonlasten in een woning met een waarde van één derde onder het gemiddelde. In een gemeente zonder ozb (en met een rioolheffing die niet is gekoppeld aan de woz-waarde) zou P op nul komen: de woonlasten zijn onafhankelijk van de waarde van de woning. Dit komt echter niet voor. Bij de berekening van de woonlasten nemen we ook eventuele heffingskortingen mee. Daardoor is het in theorie mogelijk dat P hoger is dan één. Dit is het geval als de heffingskorting meer bedraagt dan de gezamenlijke aanslag voor rioolheffing en reinigingsheffing.
- 54 Om na te gaan of iemand voor kwijtschelding in aanmerking komt, wordt eerst nagegaan of *vermogen* aanwezig is. Is dat zo, dan kan geen kwijtschelding worden verleend. Dit betekent dat huizenbezitters pas voor kwijtschelding

in aanmerking komen nadat zij hun huis hebben “opgegeten”. In de praktijk is deze vermogenstoets soms minder streng dan op papier. Vermogen is moeilijk te controleren. Is geen vermogen aanwezig, dan dient de *betalingscapaciteit* te worden vastgesteld. Is die ontoereikend, dan kan kwijtschelding worden verleend. Om de betalingscapaciteit vast te stellen wordt eerst het netto besteedbare inkomen berekend: dit is het netto inkomen na aftrek van een aantal vaste lasten. Van het netto inkomen worden vervolgens de *kosten van bestaan* (ook wel: kwijtscheldingsnorm) afgetrokken. Met ingang van 1996 is het lagere overheden toegestaan een norm te hanteren van maximaal 100 procent van de relevante bijstandsnorm (het Rijk zelf blijft het percentage van 90 hanteren, dat vroeger ook voor lagere overheden gold). Is de aldus vastgestelde betalingscapaciteit positief, dan *moet* (zo nodig) 80 procent hiervan voor belastingbetaling worden opgeëist. De rest *kan* worden kwijtgescholden. Is geen betalingscapaciteit aanwezig, dan kan de gehele belastingschuld worden kwijtgescholden.

- 55 Een bijstandsnorm van 100 procent betekent dat de *kosten van bestaan* (zie vorige noot) op 100 procent van de relevante bijstandsnorm worden gesteld. De kosten van bestaan worden geacht eerst uit het inkomen te worden bestreden. Alleen als er dan nog inkomen over is, is geld beschikbaar voor het betalen van belasting.
- 56 Wanneer de vaste lasten niet uitzonderlijk hoog zijn bestaat bij een kwijtscheldingsnorm van 90 procent geen recht op kwijtschelding.
- 57 “Toeristenbelasting teistert bedrijven”, kopte De Telegraaf op 3 mei 2010 bijvoorbeeld. Tweede-kamerlid Algra zag hierin aanleiding om de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de tand te voelen (Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, Aangangs, 2382).
- 58 Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch, 12/00228.
- 59 *Staatsblad* 2011, 440.
- 60 Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 30 844, nr. 41.
- 61 Belastingen en gemeenten, *B&G*, januari/februari 2013, blz. 15.
- 62 Programmabegroting Den Haag 2014-2017, blz 182.
- 63 De index is als volgt berekend. Voor elke gemeente wordt elk van de drie tarieven afzonderlijk gedeeld door het gewogen landelijke gemiddelde. Deze drie cijfers worden per gemeente opgeteld, en door drie gedeeld. Dit levert een index op waarvan het gewogen gemiddelde één is. De index gaat er impliciet van uit dat alle drie soorten vergunningsaanvragen even belangrijk zijn. Dat is natuurlijk voor discussie vatbaar.
- 64 Provinciewet geldend vóór 1 januari 2013, artikel 222, lid 4.
- 65 Raad voor de financiële verhoudingen (2009), *Naar een herijking van de financiële verhouding tussen Rijk en provincies*, Rfv, Den Haag.
- 66 Zie M.A. Allers (2010), Moeten provincies belasting heffen?, *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, jaargang 42, nr. 1, blz. 12-19.
- 67 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Staat van het bestuur* 2013, blz. 64.
- 68 Zie C. Hoebe (2010), *Ontwikkeling waterschapslasten in de periode 1998-2013*, COELO-rapport 10-3, Groningen,.
- 69 Zie C. Hoebe (te verschijnen), Reparatie Waterschapswet verhoogt lasten huishoudens, *Weekblad Fiscaal Recht*.
- 70 CBS, www.statline.nl.
- 71 Gewogen naar het aantal vervuilingseenheden van huishoudens.
- 72 Waterschapswet Artikel 120.
- 73 Waterschapswet Artikel 120, derde lid.

- 74 Gewogen naar totale opbrengst uit de watersysteemheffing per waterschap.
- 75 Zie website waterschap Hollands Noorder Kwartier 'De voordelen van samenwerken in de praktijk'.
- 76 Omdat waterschappen in toenemende mate projecten zullen uitvoeren waar niet alleen de inwoners en gebruikers van het waterschapsgebied van profiteren, en tariefverschillen tussen waterschappen maatschappelijk steeds minder worden geaccepteerd, zou er in de toekomst eigenlijk een Waterschapsfonds moeten worden opgericht waarmee de waterschappen de kosten onderling kunnen verevenen, zie C. Hoebe (2013), Financiële verhouding tussen waterschappen en rijk, *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, 44(1), 58-65.
- 77 De totale waarde van onroerende zaken vorig jaar per gemeente (te vinden op Statline, www.statline.nl van het CBS) is vermenigvuldigd met de waardeveranderingen voor woningen en niet-woningen (zie kaart 2 en 3). Vervolgens is per waterschap berekend wat de totale waarde van de onroerende zaken was in het gebied in het huidige en het vorige jaar en wat de waardeverandering is. Waar binnen een gemeente meerdere waterschappen actief zijn, is een gewogen gemiddelde berekend.
- 78 M.A. Allers en C. Hoebe (2010), Effects of unit-based garbage pricing: a differences-in-differences approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428.
- 79 Precieze cijfers hieromtrent zijn niet beschikbaar. Wij gaan er van uit dat één kilo afval in een zak zeven (restafval) of zes (gft-afval) liter inneemt en in een bak respectievelijk zes (restafval) of vijf (gft-afval) liter. De achterliggende gedachte hierbij is dat afval in een bak verder kan worden gecomprimeerd dan in een zak, omdat een zak gemakkelijker scheurt.
- 80 We gaan er verder van uit dat zakken en bakken vol worden aangeboden, en dat een meerpersoonshuishouden bestaat uit drie personen.
- 81 H. Foekema, L. van Thiel (2011), Watergebruik thuis 2010. Amsterdam: TNS-NIPO en Vewin.
- 82 Een alternatief voor het corrigeren van het ozb-tarief voor het feit dat niet volledig wordt verevend is het berekenen van de gemiddelde ozb-aanslag gecorrigeerd voor het feit dat de belastinggrondslag überhaupt wordt verevend. Dit zou op hetzelfde neerkomen.
- 83 Hiernaast omvat de eigeninkomstenmaatstaf nog een bedrag per woonruimte, maar dat is voor deze discussie niet zo belangrijk.
- 84 Dit is berekend als 0,8 keer het verschil tussen de landelijke per capita waarde van woningen en die waarde in Pekela, vermenigvuldigd met het rektarief voor eigenaren van woningen (0,1005 in 2013).
- 85 Dit blijkt als bij de bovenstaande berekening geen 0,8 (80 procent) maar 100 procent van de woningwaarde wordt genomen.
- 86 Te berekenen als $7,87/(59.484/100)$.
- 87 Zie M. Wassenaar (1999), Lokale lastenpolitiek, *ESB*, 12 maart 1999, 193-195.
- 88 In veel gevallen zal de huurtoeslag de in de huur verrekende eigenarenheffingen (grotendeels) compenseren. Niet iedereen ontvangt echter huurtoeslag.
- 89 P. Kooreman (1993), De prijsgevoeligheid van huishoudelijk watergebruik, *ESB*, 24 februari 1993, 181-183.
- 90 E. Dijkgraaf en R.H.J.M. Gradus (2013), Cost advantage cooperations larger than private waste collectors, *Applied Economics Letters*, 20, 702-705 en H. de Groot, B. Van Hulst en J. Witschut (2014), De kostenvoordelen van schaalvergroting bij gemeenten, *ESR*, 99, 87-89.
- 91 Zie M.A. Allers, C. Hoebe (2009), Met gedifferentieerd tarief minder afval, *ESB*, 16 oktober 2009, blz. 621-622, of M.A. Allers en C. Hoebe (2010), Effects of unit-based garbage pricing: a differences-in-differences approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428.

- 92 M.A. Allers en C. Hoebe (2010), Effects of unit-based garbage pricing: a differences-in-differences approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428.
- 93 Zie bijvoorbeeld H. van der Loop, C. Koopmans en P. Wortelboer (2009) *Economische instrumenten in regionaal mobiliteitsbeleid - Verkenning van mogelijkheden in aanvulling op landelijk prijsbeleid voor het wegverkeer*, Den Haag, KIM.
- 94 Zie Goudappel Coffeng (1996), *Kwantitatieve effecten van parkeerbeleid*, Deventer.
- 95 Zie A.W. Schep, R.T.N. Smeets, J.J. Verbeek en A.J. Waterbolk (2002), Onderzoek toeristenbelasting, in: M.A. Allers, A.W. Schep, R.T.N. Smeets, J.J. Verbeek en A.J. Waterbolk (2002), *Belastingoverzicht grote gemeenten en onderzoek toeristenbelasting*, Den Haag, VNG-Uitgeverij.
- 96 *Toerisme en recreatie*, Brief van de minister van BZK, Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 26419, nr. 20.
- 97 Paul Hovius en Bas Knoop (2006), Rommelen met de toeristenbelasting, *AD*, 29 oktober.
- 98 F. Schweitzer (1999), Hondenbelasting, een belasting?, in: T. Pfeil, B. Jacobs, P. Brood en O. Ydema (red.), *Steden en dorpen in last*, NEHA, Amsterdam.
- 99 Hoge Raad, 21 juni 2000, nr. 33816.
- 100 Hoge Raad, 18 oktober 2013, JB 2013/237.
- 101 B.A. Vollaard en P.W.C. Koning (2005), Meer hondenontlasting door hondenbelasting, *ESB*, 1 juli 2005, blz. 296-297.
- 102 De onderzoekers noemen een bedrag van 83 euro, maar hanteren het prijspeil van 2003. Rekening houdend met de geldontwaarding komt dit overeen met 100 euro in 2014.
- 103 In 2007 hanteerde 32 procent van de gemeenten kostendekkende tarieven. Zie B.J. Smallegenbroek en M. Gremmen (2007), *De Wet op de lijkbezorging door gemeenten uitgevoerd*, SGB, Den Haag.
- 104 Zie M.A. Allers (2005), De verdeling van het gemeentefonds: kritiek op de bestaande methode en voorstel voor alternatief, *Tijdschrift voor Openbare Financien*, nr. 4, blz. 158-189.
- 105 Kostenverschillen worden wat betreft de riolering deels via de algemene uitkering geëgaliseerd, maar dat geldt niet voor de kosten van de vuilnisophaal.

Uitgave
Lay-out
Drukwerk

COELO, Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden | Groningen
COELO
Scholma | Bedum

